

Rapport
2020:10

Trivsel, læring og utvikling i barnehagen

Resultater fra TALIS Starting Strong Survey,
Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) og BASIL

Cay Gjerustad, Vibeke Opheim, Hanne Næss Hjetland, Kristin Rogde, Ann
Cecilie Bergene og Lars Gulbrandsen

Rapport
2020:10

Trivsel, læring og utvikling i barnehagen

Resultater fra TALIS Starting Strong Survey,
Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) og BASIL

Cay Gjerustad, Vibeke Opheim, Hanne Næss Hjetland, Kristin Rogde, Ann
Cecilie Bergene og Lars Gulbrandsen

Rapport	2020:10
Utgitt av Adresse	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.
Prosjektnr.	20582
Oppdragsgiver Adresse	Utdanningsdirektoratet Schweigaards gate 15 B, 0135 Oslo
Foto	Ringnes park FUS barnehage
ISBN	978-82-327 0462-0 (trykk)
ISBN	978-82-327 0462-7 (online)
ISSN	1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

OECDs TALIS Starting Strong Survey er en internasjonal undersøkelse blant ansatte og styrere i barnehagen. Den ble gjennomført våren 2018. Det er første gang OECD gjennomfører en undersøkelse blant barnehageansatte. Undersøkelsen dekker noen av temaene som også inngår i TALIS (Teaching and Learning International Survey), blant annet spørsmål om trivsel og muligheter for faglig utvikling. NIFU har på oppdrag for Utdanningsdirektoratet hatt ansvaret for datainnsamlingen til TALIS Starting Strong Survey i Norge.

Denne rapporten presenterer norske resultater fra TALIS Starting Strong Survey. Rapporten inneholder også analyser av Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA), koblet til data fra BASIL (statistikk for barnehagene).

Rapporten er utarbeidet av prosjektleder Vibeke Opheim, Cay Gjerustad, Hanne Næss Hjetland, Kristin Rogde og Ann Cecilie Bergene ved NIFU, og Lars Gulbrandsen ved NOVA.

Vi takker medarbeidere i Utdanningsdirektoratet og særlig kontaktperson for prosjektet, Maria Bakke Orvik, og Beret Bråten, Utdanningsdirektoratets eksterne leser, for mange gode og nyttige kommentarer til tidligere utkast til rapporten.

Oslo, 10. mars 2020

Nicoline Frølich
forskningsleder

Roger André Federici
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning og bakgrunn	12
1.1 TALIS Starting Strong Survey	12
1.2 Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA)	20
1.3 Nasjonal barnehagestatistikk (BASIL)	20
1.4 Kunnskapsstatus: Barnehager, ansatte og foreldre	26
1.5 Rapportens videre oppbygging	35
2 Barnehagen i Norge: Hva kjennetegner den?	36
2.1 Ansatte og styreres utdanning	36
2.2 Ansattes alder og yrkeserfaring	39
2.3 Kjennetegn ved barna	41
2.4 Antall barn og voksne	44
2.5 Oppsummering	46
3 Ansatte og styrere i barnehagen: faglig utvikling, trivsel, kilder til stress og pedagogisk praksis	47
3.1 Faglig utvikling	47
3.2 Trivsel i jobben	62
3.3 Kilder til stress	74
3.4 Ansattes opplevelse av pedagogisk praksis i barnehagen	85
3.5 Oppsummering	95
4 Samarbeid mellom hjem og barnehage	96
4.1 Ansattes opplevelse av samarbeid med foreldrene	97
4.2 Styreres samarbeid og kommunikasjon med foreldre	102
4.3 Foreldrenes vurdering av informasjonen fra barnehagen	107
4.4 Medvirkning	112
4.5 Oppsummering	118
5 Foreldrenes vurdering av barnas trivsel, læring og utvikling	119

5.1	Barnets trivsel i barnehagen	119
5.2	Barnets sosiale og språklige utvikling	122
5.3	Bemanningsstetthet og ansattes engasjement i barna	126
5.4	Ute- og innemiljø	129
5.5	Barnehagens forberedelser til skolestart	135
5.6	Foreldrenes samlede tilfredshet med barnehagen.....	136
5.7	Oppsummering	141
6	Oppsummering og diskusjon av hovedresultater	142
6.1	Hovedfunn.....	142
6.2	Hovedinntrykk fra analysene	146
6.3	Avsluttende kommentarer	148
	Referanser.....	150
	Tabelloversikt.....	154
	Figuroversikt.....	156

Sammendrag

Denne rapporten presenterer norske resultater fra TALIS Starting Strong Survey; en internasjonal undersøkelse blant ansatte og styrere i barnehagen i regi av OECD, gjennomført våren 2018. Rapporten inneholder også analyser av Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA), koblet til data fra nasjonal statistikk om barnehagene (BASIL).¹ Tema for rapporten er trivsel, læring og utvikling i barnehagen, slik det oppleves av ulike grupper ansatte i barnehagen, barnehagens styrere, og av foreldre med barn i barnehagen. Målet med rapporten er å bidra med mer kunnskap på disse områdene, og å bidra til videre utvikling av barnehagene – en stor og viktig sektor i dagens samfunn.

Utdanning og kompetanse blant ansatte i barnehagen

Utdanningsnivået blant dem som er ansatt i barnehagen varierer. Vi skiller her mellom fire grupper ansatte i barnehagene i tillegg til styrerne: pedagogiske ledere, pedagoger, barne- og ungdomsarbeidere og assistenter.

Nesten alle styrere har høyere utdanning, mens i gruppen av assistenter har mellom 17 og 11 prosent ikke videregående opplæring. Andelen som ikke har videregående opplæring, er høyest (17 prosent) blant dem som arbeider med de yngste barna.

Nesten alle har deltatt i faglig utvikling

Nesten alle har deltatt i faglig utvikling, men form og omfang varierer mellom ulike grupper ansatte. Kurs eller seminar er den typen faglig utvikling klart flest har deltatt i. Nærmere 90 prosent har deltatt i dette i løpet av de siste 12 månedene. Det er noe variasjon i deltakelse i type faglig utvikling mellom ansattgruppene. Pedagogiske ledere og pedagoger deltar i større grad på konferanser og i nettverk for fagpersoner, sammenliknet med barne- og ungdomsarbeidere og assistenter. Derimot er det nesten like høye andeler som har deltatt på kurs eller seminar blant alle grupper ansatte.

¹ BASIL er forkortelse for Barnehage-Statistikk-InnrapporteringsLøsning. I BASIL kan barnehagene rapportere inn informasjon om årsmeldinger og resultatregnskap. Informasjon i BASIL danner grunnlaget for årlig statistikk om barnehagene i Norge. Utdanningsdirektoratet har ansvar for BASIL.

Ansatte i kommunale barnehager deltar mer i fagnettverk

Barnehagens eieform har liten betydning for ansattes deltakelse i faglig utvikling. Det eneste unntaket er deltakelse i nettverk for fagpersoner som arbeider med barn, som ser ut til å være mer utbredt blant ansatte i kommunale barnehager enn blant ansatte i private ideelle og private kommersielle barnehager.

Pedagogiske ledere ønsker faglig utvikling innen spesialpedagogikk og arbeid med tospråklige barn

De ulike ansattgruppene oppgir å ha litt ulike behov for faglig utvikling. Pedagogiske ledere oppgir i litt større grad enn andre å ha behov for faglig utvikling rettet mot barn med rett til spesialpedagogisk hjelp og arbeid med tospråklige barn. Assistenten og barne- og ungdomsarbeidere oppgir i litt større grad enn andre grupper å ha behov for faglig utvikling i tema knyttet til barns utvikling og tilrettelegging for kreativitet og problemløsning.

Behovet for faglig utvikling blant styrere ser generelt ut til å være moderat. Mellom 6 og 21 prosent av styrerne oppgir at de har stort behov for faglig utvikling innenfor ulike tema. Det er størst behov for faglig utvikling i bruk av informasjon for å heve barnehagens kvalitet og observasjon av ansattes samspill med barna. Andelen som opplever stort behov for faglig utvikling, er i de fleste tilfellene litt høyere blant dem som arbeider med de eldste barna enn blant dem som arbeider med de yngste.

Høy trivsel i alle grupper ansatte

Resultatene vitner i stor grad om trivsel i jobben som barnehageansatt. Et flertall i alle ansattgrupper liker å arbeide i barnehagen sin, og de opplever støtte fra foreldrene. Det er imidlertid få som er fornøyd med lønnen sin. Det gjelder alle grupper ansatte i barnehagen. Vi finner ellers liten annen variasjon i hvordan de ulike ansattgruppene trives i jobben, med ett unntak. Andelen som svarer at de er fornøyd med arbeidsbetingelsene for øvrig, som for eksempel pensjonsordning og arbeidstid, er lavere blant pedagogiske ledere enn blant de andre ansattgruppene (63 mot 78–80 prosent for de andre gruppene). Generelt synes barne- og ungdomsarbeidere og assistenter å ha en noe mer positiv vurdering av arbeidsforholdene enn pedagoger og pedagogiske ledere. Forskjellene er imidlertid små.

Det er gjennomgående små forskjeller i de ansattes svar når det gjelder barnehagens eieform. Forskjellene vi finner peker i retning av litt høyere trivsel blant ansatte i private ideelle barnehager, sammenliknet med ansatte i kommunale og i private kommersielle barnehager.

Vi finner også høy trivsel blant styrere, og heller ikke her synes det å være gjennomgående forskjeller etter eieform. Styrere i kommersielle barnehager skiller seg imidlertid ut med en litt lavere andel som oppgir å være fornøyd med jobben

og arbeidstingelsene. Det er videre nesten ingen styrere i private, kommersielle barnehager som ønsker mer oppfølging fra myndighetene.

Kilder til stress: Flere forhold påvirker

Resultatene kan tyde på at pedagogiske ledere i litt større grad opplever stress i yrket enn andre grupper ansatte. Dette kan ha sammenheng med de rammer og ansvar som ligger i stillingen som pedagogisk leder. Men resultatene kan også ses i sammenheng med utfordringer med sykefravær, behov for ressurser til å sikre god bemanning og kanskje andre forhold ved barnehagens ressurser slik det oppleves av de ansatte.

Vi finner at barnehagens størrelse synes å ha sammenheng med opplevd stress. Andelen som opplever de ulike forholdene som kilde til stress, er noe lavere blant personalet i de minste barnehagene sammenliknet med mellomstore og større barnehager.

Når det gjelder styrere, gir undersøkelsen inntrykk av litt mer opplevd stress blant styrere i private kommersielle barnehager, sammenliknet med private ideelle og kommunale barnehager. Noe av dette har sammenheng med forholdet til myndighetene, og styrere i private kommersielle barnehager opplever blant annet det å holde tritt med endrede krav fra lokale/kommunale eller nasjonale myndigheter som en større kilde til stress enn styrere i andre barnehager. I tillegg opplever styrere i private kommersielle barnehager fravær og manglende personale som en større kilde til stress enn styrere i andre barnehager.

Pedagogiske ledere og pedagoger setter i gang aktiviteter

Resultatene viser betydelig likhet, men også enkelte forskjeller, i pedagogisk praksis mellom ansattgruppene. Generelt gir undersøkelsen et tydelig bilde av at alle typer barnehager, og alle grupper ansatte, er opptatt av å tilrettelegge for, og støtte opp om, barnas sosioemosjonelle utvikling. Det samme gjelder tilrettelegging for barnas språkutvikling. På andre områder synes det å være enkelte forskjeller i hva som vektlegges, og i hvordan ulike grupper ansatte jobber med barnegruppen. Eksempelvis er andelen som oppgir å ofte eller nesten alltid sette i gang aktiviteter tilpasset ulike barns utviklingsnivå og interesser, høyere for pedagogiske ledere og pedagoger enn for barne- og ungdomsarbeidere og assistenter. Dette kan ha sammenheng med ulik utdanning og kompetanse. Det kan også ha sammenheng med ulike roller og ansvar i de ulike ansattgruppene.

Samarbeid mellom hjem og barnehage: Både foreldre og ansatte er fornøyde

De fleste ansatte i barnehagen oppgir å ha et godt samarbeid med barnas foreldre. Vi finner enkelte forskjeller etter barnehagens eieform. Ansatte i private kommersielle barnehager oppgir i litt større grad at foreldre jevnlig informeres om barnas utvikling, trivsel og læring, og i litt mindre grad at foreldre deltar i formell kommunikasjon. Generelt kan resultatene tyde på at omfanget av uformell

kommunikasjon med foreldrene er litt høyere i de private kommersielle barnehagene enn i de kommunale.

Ser vi på hvordan foreldrene svarer på spørsmål om informasjon fra barnehagen, finner vi et liknende bilde. Selv om forskjellene er små, synes foreldre med barn i private barnehager å være noe mer fornøyde med informasjonen de får om innhold, endringer og om hverdagen til barna deres i barnehagen, sammenliknet med foreldre med barn i kommunale barnehager. Hva som ligger bak denne variasjonen, er vanskelig å si. Det kan handle om at barnehager med forskjellig eieform har litt ulik måte å formidle informasjon på til foreldre, kanskje handler det om høyere prioritering av uformell kommunikasjon med foreldrene i privateide barnehager.

Foreldre med barn i private barnehager er mer fornøyd med tilbudet

I likhet med tidligere foreldreundersøkelser, finner vi at de fleste foreldre synes å være tilfredse med barnehagetilbudet. Barnehagens eieform synes imidlertid å ha noe betydning for foreldrenes vurderinger. Når vi skiller mellom barnehager med kommunal eier, private barnehager drevet som aksjeselskap/konsern og øvrige private barnehager, finner vi at foreldre med barn i øvrige private barnehager synes å være litt mer fornøyd, sammenliknet med foreldre med barn i andre barnehager.

Foreldre med barn i en steinerbarnehage, montessoribarnehage og gårdsbarnehage skiller seg ut med en særlig høy andel som oppgir å være svært fornøyd med barnehagen. I hvilken grad dette har sammenheng med kjennetegn ved barnehagene, kjennetegn ved de foreldrene som har barn i disse barnehagene eller andre forhold, kan vi ikke si noe sikkert om ut fra disse undersøkelsene.

Tre forhold å se nærmere på:

1. Opplevelse av stress

Det kan være verdt å se nærmere på tendensen til mer opplevelse av stress og noe lavere trivsel blant pedagogene, og særlig blant pedagogiske ledere. Analysene gir ikke inngående svar på hvorfor det er slik, men det kan være nærliggende å knytte det til ulike krav til og rammer for de ulike stillingene. Å følge utviklingen i pedagogenes opplevelse av eget arbeidsmiljø fremover samt informasjon fra styrere om turnover i barnehageyrket, kan gjøre det mulig å følge utviklingen fremover i pedagogenes (og andre ansattgruppers) opplevelse av stress samt forhold som reduserer stress og øker trivsel.

2. Betydningen av barnehagens eieform

Analysene gir et bilde av små forskjeller og høy grad av likhet mellom barnehager med ulik eieform. Samtidig framkommer det enkelte forskjeller. Dagens fordeling av kommunale barnehager og ulike former for privat eierskap er et resultat av en

historisk utvikling fra en sektor dominert av private aktører til en sektor hvor om lag halvparten er kommunale og halvparten er private barnehager. I gruppen private barnehager er framveksten av større kjeder og konserner imidlertid relativt nytt. Dette kan være eieformer som er med på å utvikle sektoren videre, med egne tilbud og ordninger for faglig utvikling blant ansatte og styrere. Dette i seg selv kan ses som et argument for mer systematisk kunnskap om samspill mellom eieform og barnehagens innhold, utforming og utvikling. BASIL inneholder detaljert informasjon om barnehagens eieform, som per i dag er lite utnyttet i årlig statistikk. Å utvikle bedre og mer nyanserte grupperinger av barnehagene etter eieform, utover en todeling mellom kommunale og private barnehager, bør vurderes. Bedre utnyttelse av eksisterende datakilder og statistikk om barnehagen kan bidra til mer og bedre informasjon om betydningen av barnehagens eieform.

3. Barnehagens størrelse

Analysene avdekker ingen dramatiske forskjeller mellom barnehager med ulik størrelse, men flere steder kan det se ut som at små barnehager har fortrinn som gjør at foreldrene opplever et bedre tilbud, sammenliknet med foreldre med barn i store barnehager. Dette er sammenhenger som også er påvist i tidligere undersøkelser og studier. Til tross for anbefalinger i tidligere studier, om hvordan sikre et godt barnehagetilbud og fornøye foreldre også i store barnehager, finner vi altså fremdeles en nokså gjennomgående tendens til at foreldre med barn i små barnehager er mest fornøye med barnehagetilbudet. Vi vil anbefale å se nærmere på betydningen av barnehagens størrelse, og hvordan den eventuelt henger sammen med andre sider ved barnehagens innhold og organisering.

1 Innledning og bakgrunn

Denne rapporten presenterer norske resultater fra TALIS Starting Strong Survey. Rapporten inneholder også analyser av Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA), koblet til data fra nasjonal statistikk om barnehagene (BASIL). Vi starter dette kapitlet med å presentere datakildene som danner grunnlaget for rapporten, inkludert hvordan datamaterialet er innhentet, og fordelingen på sentrale variable og kjennetegn som inngår i hver av datakildene. Vi gir også en kort presentasjon av metoder og presentasjonsformer i denne rapporten.

Temaet for rapporten er trivsel, læring og utvikling i barnehagen. Det omfatter trivsel, læring og utvikling blant ansatte i barnehagen og blant barna. Barna selv inngår ikke i datamaterialet, men gjennom Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) har barnas foreldre svart på spørsmål om barnas trivsel, i tillegg til andre spørsmål om deres kontakt med, og oppfatning av ulike sider ved, barnehagen. De ansatte og styrerne har også fått spørsmål om samarbeidet med barnas foreldre i TALIS Starting Strong Survey.

I siste del av kapitlet gir vi en kortfattet framstilling av kunnskapsstatus på feltet. Hva vet vi om trivsel, læring og utvikling i barnehagen? Sentrale kilder til kunnskap om dette vil være tidligere studier av barnehagen i Norge, offentlige utredninger og tidligere analyser av statistikk og data om barnehagen. Vi avslutter kapitlet med en beskrivelse av rapportens videre oppbygging.

1.1 TALIS Starting Strong Survey

OECDs TALIS Starting Strong Survey er en internasjonal undersøkelse gjennomført våren 2018 blant ansatte og styrere i barnehagen.² Det er første gang OECD gjennomfører en undersøkelse blant barnehageansatte.

Det er ni deltakerland i TALIS Starting Strong Survey: Chile, Danmark, Island, Israel, Japan, Korea, Norge, Tyrkia og Tyskland. Alle ni landene har gjennomført en undersøkelse blant styrere og ansatte som arbeider med barn i alderen 3–5 år, det som også kalles ISCED 0.2.³

² Deler av teksten i dette avsnittet er hentet fra Gjerustad, Hjetland og Opheim 2019.

³ International Standard Classification of Education (ISCED) er en internasjonal statistisk standard for klassifisering av utdanninger.

Fire av landene (Danmark, Israel, Norge og Tyskland) har i tillegg gjennomført en egen undersøkelse blant styrere og ansatte som arbeider med barn under 3 år. Det vil si at i Norge består TALIS Starting Strong Survey av til sammen fire undersøkelser: én undersøkelse til styrere og én til ansatte som arbeider med barn i alderen 3–5 år, samt én undersøkelse til styrere og én til ansatte som arbeider med barn under 3 år. For enkelthets skyld har vi her kalt de to undersøkelsene '3–5-undersøkelsen' og 'under 3-undersøkelsen'.

Formålet med TALIS Starting Strong Survey

TALIS Starting Strong Survey gir barnehageansatte og styrere muligheten til å si sin mening om blant annet faglig utvikling, faglige holdninger, pedagogisk praksis og arbeidsforhold. OECD har beskrevet formålet med TALIS Starting Strong Survey i tre målsettinger:

1. Å få mer kunnskap om kjennetegn ved barnehager i ulike land, inkludert ansatte i sektoren.
2. Å undersøke faktorer som kan bidra til kvalitet i barnehagene.
3. Å sammenlikne rammer for barnehagesektoren, og hvordan de ansatte i barnehagene arbeider (deres praksis) i og på tvers av land, for å identifisere anbefalinger for å forbedre barnehage tilbudet for alle barn.

Sentralt i den internasjonale rapporten fra TALIS Starting Strong Survey, er med andre ord å få kunnskap som kan bidra til økt kvalitet og forbedring av barnehagesektoren. Undersøkelsen dekker noen av de samme temaene som også inngår i TALIS (Teaching and Learning International Survey), blant annet gjennom spørsmål om trivsel og muligheter for faglig utvikling. TALIS er rettet mot lærere og gjennomføres i skolen. De første resultatene fra TALIS 2018 ble publisert juni 2019 (OECD, 2019b; Throndsen, Carlsten, & Björnsson, 2019). Neste publikasjon fra TALIS 2018 kommer våren 2020.

Spørreskjema, utvalg og gjennomføring

I likhet med andre internasjonale undersøkelser som gjennomføres i regi av OECD, har også TALIS Starting Strong Survey utviklet seg gjennom flere faser før endelig hovedundersøkelse. En tidlig versjon av spørreskjemaene ble pilotert av en gruppe ansatte og styrere i norske barnehager høsten 2016. Her ble ulike spørsmål prøvd ut og diskutert, og enkelte spørsmål og tema ble i etterkant lukket ut fra undersøkelsen. Våren 2017 ble det gjennomført en generalprøve (felttest) av undersøkelsen i utvalgte barnehager i ulike deler av landet. Våren 2018 ble TALIS Starting Strong Survey gjennomført (mars–juni). Gjennomføring av alle deler av

undersøkelsen, samt utvalg og uttrekk av barnehager, er beskrevet i større detalj i den tekniske rapporten fra TALIS Starting Strong (OECD, 2019c).

I Norge har de fleste barnehager tilbud for barn både under og over 3 år, noe som gjør at inndelingen i to undersøkelser ikke passer i den norske konteksten. Barn i Norge går ofte i samme barnehage fra de starter i barnehagen, ofte ved 1–2-årsalder, og fram til skolestart, men skifter gjerne fra småbarns- til storbarns-avdeling ved 3-årsalder. Kunnskapsdepartementet har også ansvar for barnehagetilbudet for begge aldersgruppene.

Ved trekking av utvalg til de to TALIS Starting Strong-undersøkelsene i Norge, ble deltakende barnehager til 'under 3-undersøkelsen' trukket blant barnehager som hadde barn kun i denne aldersgruppen, i tillegg til barnehager som hadde barn i begge gruppene. Deltakende barnehager i '3–5-undersøkelsen' ble trukket blant dem som hadde barn kun over 3 år, i tillegg til dem som hadde barn i begge gruppene. Siden det er svært få barnehager som kun har barn i alderen under eller over 3 år, ble utvalgene til de to undersøkelsene trukket fra så å si den samme populasjonen av barnehager.

Hver barnehage fikk beskjed om hvorvidt den var trukket ut til å delta i '3-5-undersøkelsen' eller i 'under 3-undersøkelsen'. Dersom barnehagen var trukket ut til å delta i 'under 3-undersøkelsen', var det kun ansatte som i hovedsak arbeider med barn under tre år, som inngikk i utvalget, og omvendt hvis barnehagen var trukket ut til å delta i '3–5-undersøkelsen' (ISCED 0.2). Familiebarnehager inngikk ikke i det norske utvalget.

Tabell 1.1 viser svarprosent og antall svar for hver av de fire undersøkelsene gjennomført i Norge.

Tabell 1.1 Antall svar og svarprosent i TALIS Starting Strong Survey Norge 2018. Uvektede tall.

	Ansatte (gjennomsnittlig svarprosent per barnehage)	Styrere (svarprosent)	Antall barnehager (svarprosent)
3-5-undersøkelsen (ISCED 0.2)	815 (84 %)	152 (83 %)	144 (79 %)
under 3-undersøkelsen (ISCED 0.1)	938 (87 %)	163 (92 %)	161 (90 %)

Tabellen viser at 815 ansatte deltok i '3–5-undersøkelsen', og 938 ansatte deltok i 'under 3-undersøkelsen'. Det var 152 styrere som deltok i '3–5-undersøkelsen', og 163 i 'under 3-undersøkelsen'. Svarprosent i alle fire undersøkelsene ligger godt over 80 prosent (83–92 prosent). Til sammen oppnådde 144 barnehager et tilstrekkelig antall svar til å inngå i datamaterialet fra '3-5-undersøkelsen', mens dette gjaldt 161 barnehager i 'under 3-undersøkelsen'. Tilstrekkelig antall svar

innebærer at styrer og minst 50 prosent av de ansatte som var trukket ut til å besvare undersøkelsen, må ha besvart.⁴

Sammenliknet med de fleste andre spørreundersøkelser i barnehagesektoren er deltakelsen svært høy. OECD ga deltakelsen i den norske undersøkelsen karakteren *fair*, den nest høyeste vurderingen som gis. Vurderingen *fair* betyr at dataene er gode nok til å brukes på nasjonalt og gruppenivå, men enkelte kjennetegn ved de ansatte kan ha store standardfeil. Alt i alt vil det si at det er rimelig å anta at det som framkommer i rapporten, gir et godt bilde av de ansattes opplevelse av det å jobbe i barnehagen.

Analysar, framstilling og sentrale variabler

Dataene som er samlet inn, presenteres primært gjennom prosentvis svarfordeling og gjennomsnitt. I tillegg gjøres det enkelte regresjonsanalyser. Norge deltok, som nevnt, i begge TALIS Starting Strong-undersøkelsene, både den for ansatte som jobber med barn under tre år, og den for ansatte som jobber med barn over tre år. Resultater fra begge undersøkelsene presenteres i rapporten.

I tabeller og figurer viser vi antall som har svart på det spørsmålet eller de spørsmålene som ligger til grunn for analysene. Antallet varierer noe gjennom rapporten. Det typiske er at flere har svart på spørsmålene som kom tidlig i spørreskjemaet enn de som kom sent. Forskjellen på spørsmålene med flest og færrest svar ligger rundt 10 prosent.

Signifikanstester av forskjeller mellom grupper er gjort på to måter. I de tilfellene der det kun er én svarkategori som presenteres (for eksempel andelen som svarer ja på et spørsmål), sammenliknes andelen som svarer på en bestemt måte i de ulike gruppene. I de tilfellene hvor vi presenterer to svarkategorier (for eksempel andelen som svarer i svært stor og i stor grad) har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittet for hele svarfordelingen når vi tester for forskjeller. Det vil si at i disse analysene blir det også tatt hensyn til andelen som svarer i liten og i svært liten grad, selv om disse andelenene ikke vises i figuren.

Utvalget som deltok i undersøkelsene, er ment å skulle representere populasjonen, det vil si alle barnehageansatte i Norge. Dette gjøres ved at ulike ansatte også vektas ut fra om de ulike gruppene de tilhører er under- eller overrepresentert i datamaterialet. Dette påvirker ikke hvordan data er presentert, men har betydning for analysene som ligger bak.

I tråd med at inndelingen i de to undersøkelsene ikke passer i den norske konteksten, finner vi lite variasjon i svarene gitt i 'under 3-undersøkelsen' og '3–5-undersøkelsen'. På bakgrunn av dette kommer vi til å presentere svar fra begge

⁴ Mer detaljer om utvalg og svarprosent finnes i den tekniske rapporten fra undersøkelsen (OECD 2019b: TALIS Starting Strong Survey Technical Report).

undersøkelsene om hverandre. I presentasjonen av ulike tema vil vi først vise hva styrere/ansatte i begge undersøkelsene har svart. Deretter vil vi typisk presentere mer detaljerte analyser, for eksempel etter eieform eller ansattgrupper, for *enten* 'under 3-undersøkelsen' *eller* '3-5-undersøkelsen'.

Fire sentrale bakgrunnsvariabler

Det er fire sentrale bakgrunnsvariabler som benyttes i analysene av variasjoner i de ansattes og styrernes svar. Disse er:

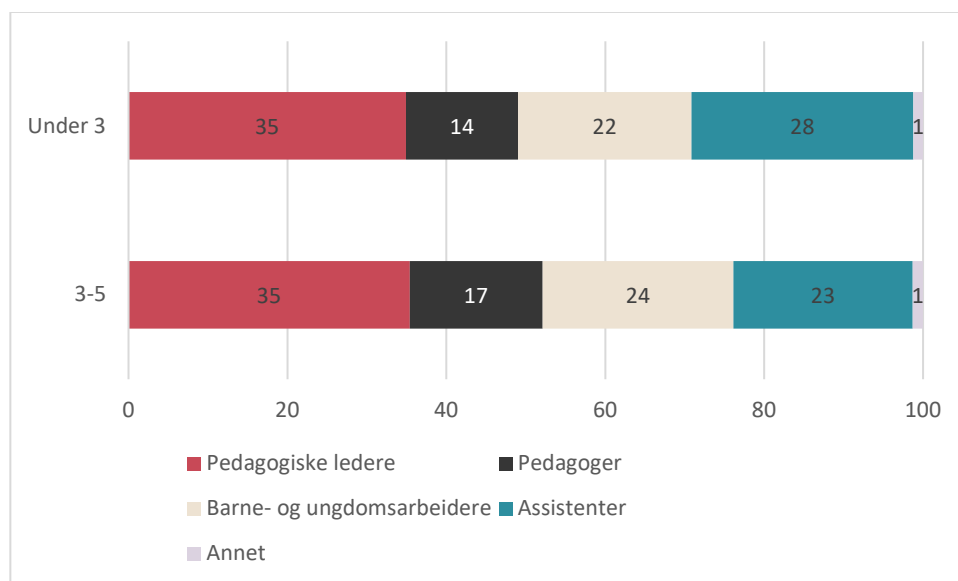
- Ansattgrupper
- Barnehagens størrelse
- Eieform
- Størrelse på kommunen barnehagen ligger i

Særlig de to første, ansattgrupper og barnehagens størrelse, brukes gjennomgående i rapporten. Vi vil nå gi en kort redegjørelse for disse.

Ansattgrupper

I undersøkelsen ble det spurt om stillingskategori. For å forenkle presentasjonen og analysene ble noen kategorier slått sammen, slik at vi endte opp med følgende fem grupper:

- Pedagogiske ledere
- Pedagoger (primært barnehagelærere, men også noen fagpedagoger, støttepedagoger)
- Barne- og ungdomsarbeidere
- Assistenter
- Annet (blant annet studenter i praksis)

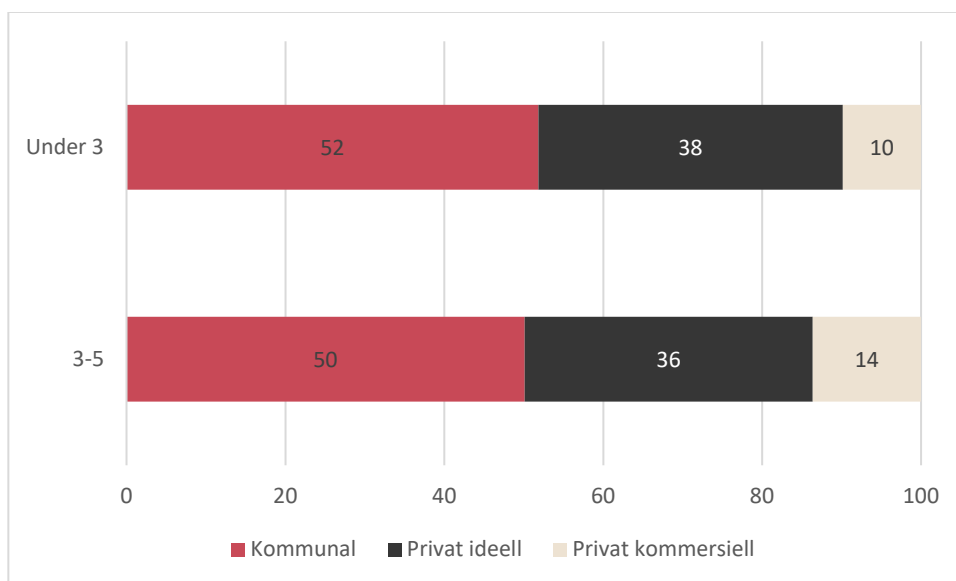

Figur 1.1: Andel ansatte i fem ansattgrupper. Under 3- og 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 859/815.

Figur 1.1 viser andelen som tilhører de ulike ansattgruppene i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. Hva som inngår i kategorien «Annet» er uklart, men den er til gjengjeld svært liten. Vi har valgt å ikke presentere den i figurene basert på analyser av variasjon mellom ansattgruppene. Fordelingen i figur 1.1. er relativt lik den vi finner i nasjonal statistikk når vi ser på den totale fordelingen av ansatte i norske barnehager på pedagogiske ledere og barne- og ungdomsarbeidere, som er de kategoriene som kan sammenliknes direkte (Utdanningsdirektoratet, 2019b).

Eieform

I spørreskjemaet til styrerne ble det spurt om barnehagen var offentlig eller privat eid. De som svarte at den var privat eid, fikk videre spørsmål om barnehagen var ideell eller kommersiell. Figur 1.2 viser andelene som oppga de ulike alternativene.

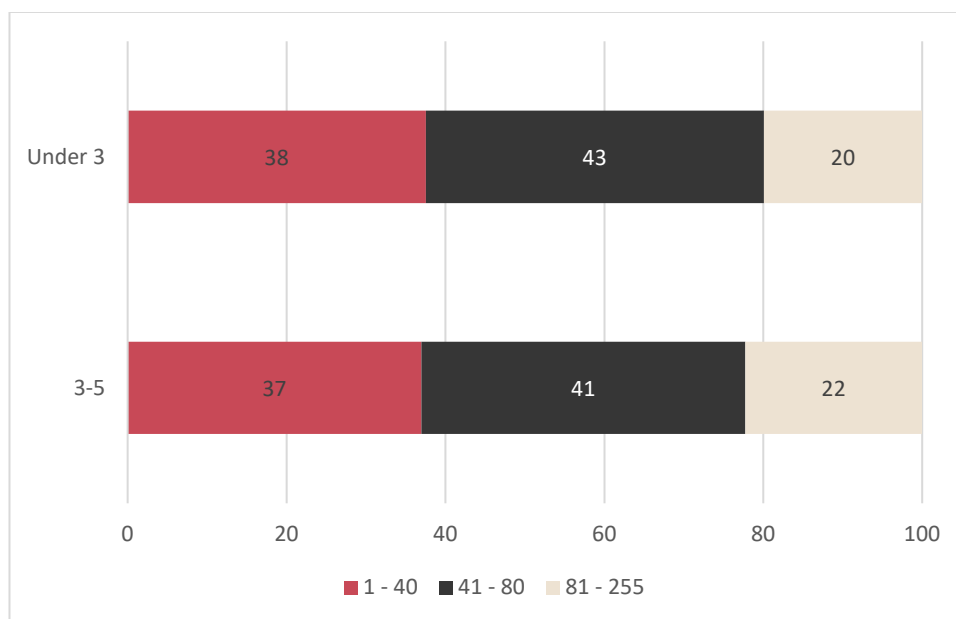
Figur 1.2: Andel kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager i undersøkelsen. Prosent. N = 159/149.

Som vi ser, oppga omtrent halvparten at barnehagen de er styrer for er kommunal, rundt én av tre at den er privat og ideell, mens i overkant av ti prosent at barnehagen er privat og kommersiell. Det er lite variasjon mellom de to undersøkelsene.

I Fakta om utdanning 2020 (SSB, 2020) kommer det fram at 47 prosent av barnehagene i 2018 var offentlige, mens 53 prosent var private. Tallene i vår undersøkelse ligger tett opptil det, selv om andelen private er noe lavere i undersøkelsen enn i populasjonen. Det foreligger ikke oversikt over andel kommersielle barnehager i populasjonen.

Barnehagestørrelse

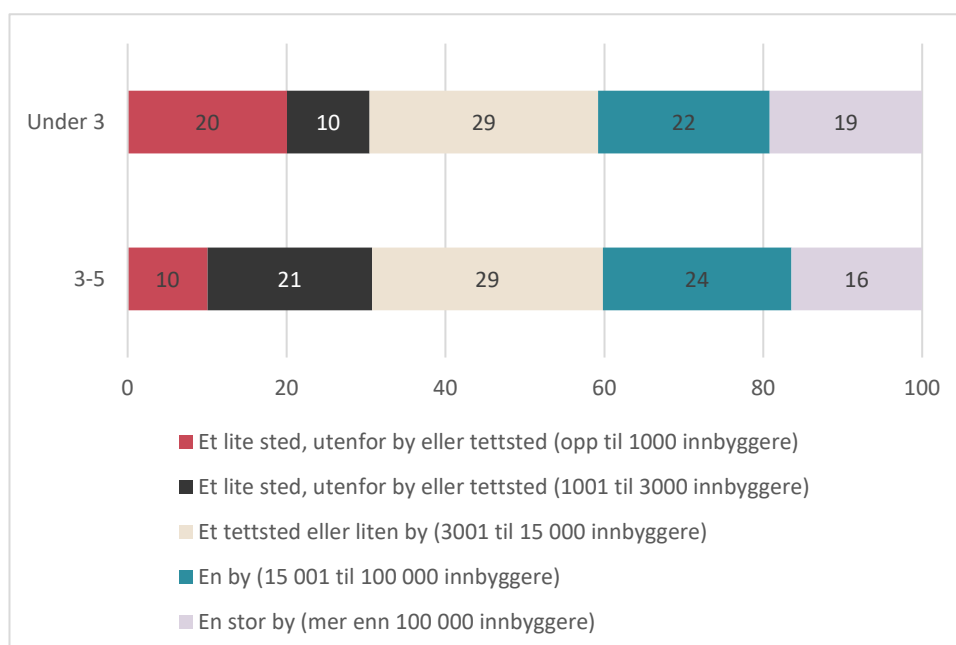
Styrerne ble spurt om hvor mange barn det er i barnehagen, og vi har på denne bakgrunn delt barnehagene inn i tre grupper med henholdsvis 1–40, 41–80 og mer enn 80 barn. Den første gruppen består dermed av barnehager som er mindre enn gjennomsnittet, mens den mellomste gruppen består av barnehager som er gjennomsnittlige og litt større, og den øverste gruppen av barnehager som er større enn gjennomsnittet. Andelen barnehager som tilhører de ulike gruppene, er svært lik i de to undersøkelsene.

Figur 1.3: Andel barnehager i ulike størrelseskategorier. Styrerundersøkelsene. Prosent. N = 158/149.

Kommunestørrelse

Styrerne ble også spurt om størrelsen på kommunen barnehagen ligger i. I den norske undersøkelsen kunne styrerne velge mellom fem kategorier, som vist i figuren.

Figur 1.4: Størrelse på stedet der barnehagene ligger. Styrerundersøkelsene. Prosent. N = 159/150.

Det er noe variasjon mellom de to undersøkelsene når det gjelder fordelingen på de to minste kommunestørrelsene. Det er imidlertid ikke store forskjeller, og begge undersøkelsene har en høy andel barnehager plassert i små kommuner. Bortsett fra dette er det svært lite variasjon i de to undersøkelsene.

1.2 Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA)

Foreldreperspektivene som presenteres i denne rapporten, baserer seg på Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA). Utdanningsdirektoratet har siden 2016 gjennomført en årlig undersøkelse blant foreldre med barn i barnehagen. Her svarer foreldre på spørsmål om barnas trivsel, samarbeid med barnehagen og barnehagetilbudet. Gjennomføringen av undersøkelsen er frivillig, og det er gratis for barnehagene å delta. Spørsmålene og resultatene fra undersøkelsen er tilgjengelige på Utdanningsdirektoratets nettsider. I motsetning til tidligere analyser av Foreldreundersøkelsen i barnehage, er data fra undersøkelsen her koblet sammen med statistikk fra årsmeldingen til barnehager (BASIL).

I denne rapporten analyserer vi svarene på spørsmål om relasjonen mellom barn og voksen, barnets trivsel, informasjon, medvirkning, barnets utvikling, forberedelse til skolestart, ute- og innemiljø og generell tilfredshet.

1.3 Nasjonal barnehagestatistikk (BASIL)

Alle barnehager i Norge sender inn årsmeldingsskjema til Utdanningsdirektoratet i BASIL. Årsmeldingene har vært grunnlag for barnehagestatistikken siden 1962, og frist for årsmeldingsskjemaet er 15. desember hvert år for alle barnehager som er i drift. Årsmeldingsskjemaet til barnehagene ligger tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets nettsider. Her rapporteres det blant annet om antall barn i barnehagen, barnas alder (fødselsår) samt antall barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Barnehagen rapporterer også hvor mange som er ansatt i barnehagen og om barnehagens eieform og profil. I tillegg til informasjon fra barnehagene fyller kommunene ut opplysninger om kommunen og foreldrebetaling i en egen mal. Analysene vi presenterer i denne rapporten om foreldrenes opplevelse av barnehagen er altså hentet fra Foreldreundersøkelsen i barnehagen (FUBA) koblet til statistikk om barnehagene (BASIL) basert på årsmeldingene i 2018. Det er første gang disse to datakildene er koblet sammen.

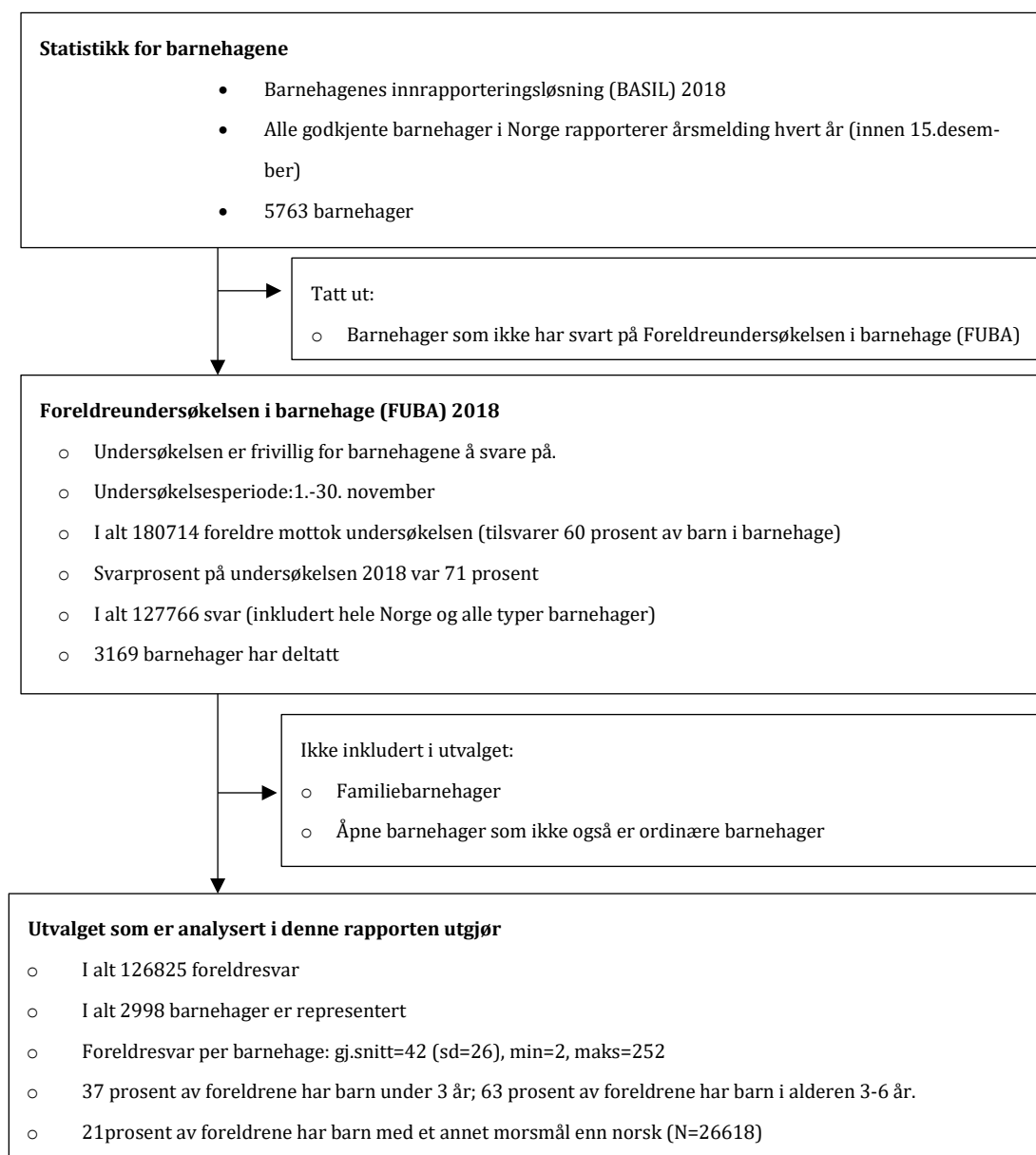
Beskrivelse av foreldreutvalget og datagrunnlaget

Mens statistikk fra BASIL inneholder informasjon fra årlig rapportering fra samtlige barnehager i Norge, er det ikke alle barnehager som gjennomfører

Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA). Kun barnehager som deltok i FUBA 2018, er med i analysene i denne rapporten (se figur 1.5). I forkant av analysene ble familiebarnehager og åpne barnehager tatt ut, slik at datagrunnlaget kun består av svar fra foreldre med barn i ordinære barnehager. Dette betyr at tallgrunnlaget vårt avviker fra det opprinnelige utvalget som er brukt i Utdanningsdirektoratets tidligere presentasjoner av resultater fra FUBA.

Vi rapporterer hovedsakelig forskjeller som er statistisk signifikante. Med et stort utvalg er imidlertid den statistiske styrken stor, og selv små forskjeller kan bli statistisk signifikante. I tillegg til signifikansnivå, er det derfor verdt å merke seg om forskjeller mellom grupper er av substansiell betydning eller ikke.

Følgende figur er et flytdiagram som viser utvalget og datagrunnlaget for analysene som er basert på FUBA koblet til BASIL:

Figur 1.5 Flyttdiagram som viser utvalg og datagrunnlag for analyser basert på statistikk fra BASIL 2018 og Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) 2018.

Sentrale kjennetegn ved barnehagene i foreldreutvalget

Vi vil nå presentere sentrale kjennetegn ved utvalget til Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) som inngår i denne rapporten. Dette gjøres ved hjelp av bakgrunnsinformasjon fra BASIL som inneholder sentrale kjennetegn ved barnehagene.

Vi viser i tabell 1.2 først utvalgets svar fordelt etter landsdeler, hvorav over halvparten utgjør foreldresvarene fra barnehager på Østlandet. Tabellen viser også antall og andel foreldresvar etter region.

Tabell 1.2. Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) koblet til BASIL, fordelt på landsdeler og regioner.

	Antall foreldresvar	Prosent
Landsdeler		
Nord-Norge	9283	7
Trøndelag	10404	8
Vestlandet	30484	24
Østlandet	68614	54
Sørlandet	8040	6
Region		
Viken (Østfold, Akershus, Buskerud)	30356	24
Oslo	24681	20
Innlandet (Hedemark og Oppland)	4038	3
Vestfold og Telemark	9539	8
Agder (Vest-Agder og Aust-Agder)	8040	6
Rogaland	17253	14
Vestland (Hordaland og Sogn og Fjordane)	9120	7
Møre og Romsdal	4111	3
Trøndelag	10404	8
Nordland	3981	3
Troms og Finnmark	5302	4
Totalt	126825	100

I BASIL 2018 får vi også informasjon om antallet barn i barnehagen med et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk (tabell 1.3). Denne informasjonen har vi brukt til å gruppere barnehagene etter om andelen minoritetsspråklige barn er under eller over 11 prosent. Dette er samme inndeling som brukes i TALIS Starting Strong-undersøkelsen. Som tabell 1.3 viser, har over halvparten av foreldrene i utvalget barn i en barnehage der 11 prosent eller mer er minoritetsspråklige.

Tabell 1.3. Foreldresvar i utvalget delt inn etter barnehager med under eller over 11 prosent minoritetsspråklige barn. Prosent.

Andel minoritetsspråklige barn i barnehagene	Prosent av foreldresvar
under 11 prosent	43
11 prosent eller fleire	57

Ved å koble sammen data fra FUBA og BASIL har vi muligheten til å undersøke om det er forskjeller mellom foreldrenes svar etter om de har barn i store, mellomstore eller små barnehager. Tabell 1.4 viser antall svar fra foreldre etter barnehagens størrelse. Barnehagene er her delt inn i de samme tre gruppene som brukes i analysene av TALIS Starting Strong Survey (1–40 barn, 41–80 barn og 81 barn eller flere).

Tabell 1.4. Antall svar fra foreldre etter barnehagens størrelse.

Barnehagestørrelse (antall barn)	Antall foreldresvar	Prosent
1–40	17416	14
41–80	64661	51
81–375	44748	35

Som tabellen viser, har halvparten av foreldrene i utvalget barn i mellomstore barnehager (41–80 barn), 35 prosent har barn i store barnehager, og 14 prosent har barn i små barnehager (40 barn eller mindre totalt).

BASIL inneholder også informasjon om barnehageprofil (tabell 1.5). I utvalget vi analyserer fra FUBA kommer det fram at 26 prosent av foreldrene har barn i en barnehage med en profil. Det vil si at barnehagen i årsmeldingen har krysset av på en liste over ulike pedagogiske, faglige eller fysiske kjennetegn ved barnehagen som skiller den fra barnehager uten en spesifikk profil. I tabell 1.5 ser vi hvilke barnehageprofiler foreldresvarene i FUBA er koblet til. Det var mulig å krysse av for flere profiler i årsmeldingen, noe som gjør at enkelte barnehager kan være knyttet opp mot flere profiler. Som det kommer fram her, er det Reggio Emilia-inspirerte barnehager og friluftsbarnhager som er de mest utbredte profilene i foreldreutvalget.

Tabell 1.5. Oversikt over antall og andel foreldresvar som kommer fra barnehager med og uten profil. Oppgitt profil. Prosent.

Har barnehagen profil? (N=126825)	Antall foreldresvar	Prosent
Nei	93433	74
Ja	33392	26
Totalt	126825	100
Hvilke profiler oppgir barnehagene at de har? (N=33392)	Antall foreldresvar	Prosent
Friluftsbarnhage	6722	20
Reggio Emilia inspirert barnhage	6260	19
Tros- eller livssynsbarnhage	4428	13
En friluftsavdeling	4457	13
Kultur/musikk/kunstbarnhage	3432	10
Idrettsbarnhage	3371	10
Barnehage spesielt tilrettelagt for barn med spesielle behov	1895	6
Miljøbarnhage	2180	7
Gårdsbarnhage	1986	6
Språkbarnhage	1559	5
Montessoribarnhage	650	2
Steinerbarnhage	446	2
Barnehage med samisk avdeling	212	1
Samisk barnhage	123	0
Totalt	33392	-

Videre skal barnehagene i årsmeldingen oppgi om de er en ordinær barnehage (i alt 5173 barnehager i 2018), en familiebarnehage eller en åpen barnehage. Familiebarnehager er barnehager hvor driften foregår i små grupper i private hjem, og som vanligvis omfatter et lavt antall barn og få ansatte. En åpen barnehage kan ikke regnes som en tradisjonell barnehage, fordi barnas foreldre/omsorgspersoner må være til stede hele tiden, og er dermed snarere et møtested hvor foreldre/omsorgspersoner kan være sammen med egne og andres barn. Tilbudet er for barn som ikke har startet eller går i vanlig barnehage.

I denne rapporten er det kun de ordinære barnehagene som er inkludert i analysene. Det vil si at svar fra foreldre med barn i familiebarnehager (613 foreldresvar) og åpne barnehager (32 foreldresvar) er utelatt. Noen foreldresvar kommer fra barnehager som tilhører flere typer barnehage. Foreldresvar fra barnehager registrert som både ordinær og åpen barnehage er inkludert. Ingen barnehager er registrert som samtidig familie- og ordinær barnehage.

Årsmeldingen fra barnehagene gir informasjon om barnehagens eieform. Mens 48 prosent (61 355) har barna i en kommunal barnehage, har 52 prosent (65 470) av foreldrene barna i private barnehager. I tillegg til barnehager som enten har

kommunale eller private eiere, finnes det en liten gruppe barnehager med statlige eiere. Vi har valgt å utelate disse fra de videre analysene, siden dette er en liten gruppe (152 foreldresvar fordelt på fire barnehager) og statlige barnehager ikke er en del av TALIS Starting Strong-utvalget.

Tabell 1.6 illustrerer analyseinndelingen og viser hvordan utvalget fordeler seg på eieform:

Tabell 1.6. Antall og andel foreldresvar fra barnehager med ulike eieforhold.

Barnehagers eieform	Antall foreldresvar	Prosent
<i>Ikke privat</i>		
Kommunale	61355	48
<i>Private barnehager</i>		
Konsern/Aksjeselskap	44153	35
Øvrige private	21317	17
Totalt	126825	100

I analysene i kapittel 4 og 5 har vi, slik det framgår av tabellen, valgt å dele de private barnehagene i to grupper; konsern/aksjeselskap og øvrige private barnehager. Hensikten er å forsøke å speile skillet mellom kommersielle, ideelle og kommunale barnehager som er brukt i analysene av TALIS Starting Strong Survey. Å omtale alle private barnehager som ikke er eid av et konsern/aksjeselskap som ideelle, er imidlertid unøyaktig. En barnehage kan for eksempel være eid av en enkeltperson og drives kommersielt. Vi har derfor valgt å ikke kalle denne gruppen ideelle, men heller 'øvrige private barnehager'.

1.4 Kunnskapsstatus: Barnehager, ansatte og foreldre

Nedenfor følger en redegjørelse for dagens kunnskapsstatus om barnehagesektoren, inkludert den historiske utviklingen. Vi har lagt vekt på kunnskap om framveksten av ulike ansattgrupper i barnehagen, foreldrenes tilfredshet, de ansattes syn på kvalitet samt forholdet mellom de ansatte og barnas foreldre.

Den store mangelen på barnehageplasser

Selv om den første norske barnehagen ble etablert i 1837, er barnehager likevel et relativt nytt fenomen i Norge. I 1963, som var det første året Statistisk sentralbyrå presenterte landsdekkende barnehagestatistikk, var dekningsgraden to prosent. Dette tilsvarte 8 516 barn, fordelt på 259 barnehager med til sammen 1 177 ansatte. Nesten 80 prosent av barnehagene hadde på dette tidspunktet privat eier (Gulbrandsen, 2007a; SSB, 1966). Fram til 1970 skjedde det lite på området, og dekningsgraden hadde i 1970 ikke økt mer enn til tre prosent. Samtidig økte

andelen yrkesaktive mødre med barn under skolepliktig alder fra 14 prosent i 1965 til 28 prosent i 1971 (Ellingsæter & Gulbrandsen, 2003).

I løpet av andre halvdel av 1970-tallet skjedde det dermed en kraftig utbygging av barnehager. I 1980 var 47 prosent av småbarnsmødrene yrkesaktive, og dekningsgraden hadde steget til 21 prosent. Økningen i småbarnsmødres yrkesaktivitet var primært i form av deltidsarbeid, og behovet var dermed størst for kort-tidstilbud for de eldste barna. Utbyggingen fortsatte på 1980-tallet, og dekningsgraden nådde 36 prosent i 1990, fortsatt primært for de eldste barna. Mens dekningsgraden var 58 prosent i aldersgruppen mellom tre og seks år, var den bare 15 prosent for ett- og toåringer. Innslaget av heltidstilbud økte også sterkt, fra å omfatte 40 prosent av barnehagebarna i 1980 til 59 prosent i 1990.

Yrkesdeltakelse blant småbarnsmødre var videre sterkt korrelert med utdanningsnivå, og flere undersøkelser av bruk av barnehage viste fra 1980 og framover en veldig skjev sosial fordeling (Gulbrandsen & Tønnessen, 1988). Det var høyere deltakelse blant barn med mødre med høyere utdanning enn blant barn med mødre med lav utdanning. Dette innebar at både subsidier til barnehagene og barnas utbytte av barnehagepedagogikken fikk en uheldig sosial fordelingsprofil. I tillegg til et utdanningsløp hvor avsluttende høyere utdanning var skjevt sosialt fordelt, fikk man etter hvert altså også en sosialt skjevt fordelt tilvekst i starten av utdanningsløpet gjennom barnehagene.

Første gang effekten av å gå i barnehage ble dokumentert, var gjennom en longitudinell studie som viste at barnehagedekningen i oppvekstkommunen i andre halvdel av 1970-tallet hadde positiv effekt på barnas utdanning og yrkesaktivitet som unge voksne (Havnes & Mogstad, 2011).

Den sosiale ulikheten i barnehagedeltakelse har imidlertid blitt redusert de senere årene, som følge av utbyggingen av barnehage tilbudet og økt deltakelse. Vi finner fortsatt sosial ulikhet i SSBs barnetilsynsundersøkelse fra 2002 (Ellingsæter & Gulbrandsen, 2003:41). I 2010 var imidlertid ulikheten blitt svært liten for barn i aldersgruppen 3–5 år, mens det fortsatt var en forskjell på 26 prosentpoeng for ett- og toåringer mellom foreldre med lav og høy utdanning (Moafi & Bjørkli, 2011). I 2016 var forskjellen forsvunnet blant de eldste barna, men holdt seg fortsatt minst like stor (31 prosentpoeng) for ett- og toåringer (Moafi, 2017).

Barnehageutbyggingen fortsatte på 1990-tallet, og i 1997 passerte andelen barn under skolepliktig alder med barnehageplass for første gang 50 prosent. Den relativt sterke økningen fra 1995 (drøyt seks prosentpoeng) skyldtes i stor grad at skolepliktig alder i 1997 ble senket fra sju til seks år. På 1990-tallet ble familiebarnehager mye brukt for å møte etterspørselen, og mellom 1990 og 1996 økte antall barn i familiebarnehage fra 3 550 til 14 293, noe som utgjorde 20 prosent av det økte antallet plasser for perioden. Siden den tid har denne barnehagetypen vært i jevn tilbakegang. I 2019 var det kun 3 460 barn som hadde plass i

familiebarnehage. Kontantstøtten fra 1998 ble av mange oppfattet som en trussel mot barnehageetterspørselen, men det var kun i ett år (1998) at man registrerte en svak nedgang i barnehagebruk i kontantstøttens målgruppe. Allerede i 1999 var bruken igjen på samme nivå som før kontantstøtten (Baklien, Ellingsæter, & Gulbrandsen, 2001:47). I 2000 var barnehagedekningen blant ett- og toåringer 37 prosent, og 78 prosent blant de eldre barna.

Den sosiale ulikheten i barnehagedeltakelse kommer i stor grad av ulikheter i etterspørsel basert på betalingsvillighet. Allerede i 1993 viste Blix og Gulbrandsen (1993) at lavere priser ville redusere sosial ulikhet. De samme spørsmålene om betalingsvillighet som ble brukt i denne undersøkelsen, ble gjentatt i Statistisk sentralbyrås barnetilsynsundersøkelse i 2002. Funnene viste at sterk prisreduksjon ville langt på vei fjerne den sosiale ulikheten i bruk blant de eldste barna, og i sterk grad redusere ulikheten blant de minste (Ellingsæter & Gulbrandsen, 2003:72).

Barnehageforliket fra juni 2003 innførte maksimalpris og hadde som mål å oppnå full barnehagedekning innen 2005. Den betydelige prisreduksjonen skapte imidlertid en så sterk vekst i etterspørselen at målet ikke ble nådd før mot slutten av tiåret. I 2009 ble det innført rett til barnehageplass fra ettårsalder. Retten ble definert som rett til plass fra august året etter at barnet var født. Retten ble i 2016 utvidet til også å gjelde barn født i september og oktober, og i 2017 til barn født i november. Når disse utvidelsene ikke har medført noen økning i sektoren, skyldes det at ettåringer uten rett til plass til en viss grad allerede hadde fått plass, men også at fødselstallene har vært synkende. I desember 2019 hadde 275 804 barn barnehageplass, nærmest jevnt fordelt på kommunale og private barnehager. Dekningsgraden for ett- og toåringer var 83 prosent og 97 prosent for de eldre barna.

Barnehagestatistikken inneholder ikke data om barnehagestørrelse. Det totale antall barn og barnehager i 1963 tilsier en gjennomsnittsstørrelse på 33 barn. Surveydata fra 2002 tyder på at medianverdien for antall barn var 35, altså ikke nevneverdig høyere enn i 1963. Det er tegn til økt størrelse siden, og medianverdien i 2012 var 47 barn. Nyere barnehagestatistikk viser et gjennomsnitt på 48 barn per barnehage.⁵ Det er særlig nyetablerte barnehager som trekker tallet opp, men også barnehager som hadde eksistert før 2002 tok i disse årene inn flere barn (Gulbrandsen & Eliassen, 2013:30). Barnehager etablert siden midten av 2000-tallet er vesentlig større enn barnehager bygget tidligere (Vassenden, Thygesen, Bayer, Alvestad, & Abrahamsen, 2011).

⁵ <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

Mangelen på pedagoger

Sammen med mangelen på barnehageplasser var barnehagesektoren tidligere preget av en lav andel pedagoger. Kun 22 prosent av de ansatte i 1963 hadde utdanning som barnehagelærer. Det var samtidig et betydelig frafall i denne gruppen. Av de 279 barnehagelærerne som var ansatt høsten 1963, var 36 prosent nytilsatte (Gulbrandsen, 2018). Det raske frafallet skapte bekymring og kommer til uttrykk i årsmeldingene, hvor nyansatte og de som hadde sluttet, ble omtalt. De nye ble klassifisert etter om de var nyutdannede, tidligere husmødre, ansatt ved en annen daginstitusjon eller ansatt i et annet yrke. Når det gjaldt dem som sluttet, ville man vite om årsaken var inngåelse av ekteskap, om de var blitt ansatt i en annen daginstitusjon, om de hadde skiftet yrke eller nådd aldersgrensen.

At både begrepene husmor og ekteskapsinngåelse inngikk som viktige forklaringer, var ikke tilfeldig. De som tok barnehagelærerutdanning, var nesten utelukkende unge, ugifte kvinner. I en retrospektiv longitudinell undersøkelse av yrkeskarriere blant barnehagelærere som ble utdannet mellom 1953 og 1967, ble det påvist stort frafall nettopp til husmorgruppen (Holt, 1972). Allerede fem år etter endt eksamen var nesten halvparten registrert som ikke-yrkesaktive husmødre, og det ble heller ikke registrert nevneverdig retur til yrket. Med så stort frafall ble det ikke bare vanskelig å skaffe tilstrekkelig med førskolelærere i henhold til kravene i forskriftene om pedagogisk bemanning, det ble også få førskolelærere med lang erfaring. For eksempel var veien fra nyutdannet til styrer kort. I 1972 hadde nesten halvparten av styrerne fullført utdanningen mindre enn 10 år tidligere (Nafstad, 1976). En stor undersøkelse fra slutten av 1970-tallet ga samme bilde. Halvparten av dem som hadde tatt førskolelærerutdanning, jobbet i en barnehage. Av disse var 69 prosent 30 år eller yngre, og halvparten hadde vært i yrket to år eller kortere (Pedersen & Pettersen, 1981). Fra midten av 1980-tallet ble førskolelærere tatt med i de årvisse undersøkelsene som NAVFs utredningsinstitutt (forløperen til NIFU) gjennomførte blant nyutdannede kandidater. Undersøkelsene viste at fram mot årtusenskiftet var tidlig frafall fra yrkesaktivitet så godt som eliminert, men både videreutdanning og andre yrker fristet, ikke minst grunnskolen som fra og med Reform 1997 åpnet opp for at førskolelærer kunne undervise på de fire laveste klassetrinnene (Gulbrandsen, 2009b). Den første registerbaserte fulltelling av yrkesaktiviteten til alle med førskolelærerutdanning viste at i 2000 jobbet 44 prosent av alle med slik utdanning i en barnehage, mens 26 prosent jobbet i grunnskolen (Gulbrandsen, 2007b).

Den sterke utbyggingen av sektoren etter barnehageforliket, særlig av tilbudet til de minste barna, skapte en økt etterspørsel etter barnehagelærere som det ble stadig vanskeligere å møte, ikke minst fordi forskrift for pedagogisk bemanning krevde dobbelt så mange pedagoger for barn under tre år som for eldre barnegebarn. Fram til 2010 økte også antall pedagogiske ledere uten forskrevet

utdanning til over 4 000. Samtidig som man ikke klarte å oppfylle de gjeldende forskrifter, var det imidlertid bred politisk enighet om at forskriftene ikke var tilstrekkelige for å sikre kvaliteten i barnehagene. Både et kvalitetsutvalg oppnevnt av Barne- og familiedepartementet i 2004 (BFD, 2005) og det senere Brenna-utvalget (NOU, 2010:8), foreslo at halvparten av de ansatte i barnehagene skulle være utdannet som førskolelære. Det mest effektive forslaget i denne retning kom fra Øie-utvalget som avga sin innstilling i januar 2012 (NOU, 2012:1). Dette utvalget la til grunn en bemanningsnorm med én ansatt per hvert tredje barn under tre år og én ansatt per hvert sjette barn over tre år. På toppen av dette ble det innført en pedagognorm med én pedagog per hvert sjette barn under tre år og én per hvert tolvte barn over 3 år. Dette ville automatisk gi en pedagogandel på 50 prosent, en andel som forutsatte å erstatte en del av de ansatte som ikke var pedagoger, med pedagoger.

Øie-utvalget foreslo at den nye bemanningsnormen skulle tre i kraft fra 2020. Men da utvalget la fram sin innstilling, hadde situasjonen forbedret seg noe. Analyser av registerdata viste for eksempel en sterk økning av yrkesstabiliteten blant førskolelærere fram til 2012. Samtidig begynte nyutdannede stadig oftere å jobbe i en barnehage, og det store flertall av dem som nå nærmet seg pensjonsalder, hadde sluttet for lengst (Gulbrandsen, 2016).

Videre framskrivning basert på analysene av registerdata og de årlige tilskuddene av nyutdannede, viste at det ville være et tilstrekkelig antall barnehagelærere som både var disponible for og villige til å jobbe i barnehage, i god tid før 2020 (Gulbrandsen, 2017). KD besluttet å foreslå en forsering av Øie-utvalgets forslag, med en noe redusert pedagognorm. Fra august 2018 er forslaget om grunnbemanning tatt inn som en del av barnehageloven, mens forskrift om pedagogisk bemanning bestemmer at det skal være én barnehagelærer per hvert syvende barn under tre år, og én per hvert fjortende barn over tre år.

Selv med den nye pedagognormen vil et flertall av de ansatte i barnehagen ofte ikke ha barnehagelærerutdanning. Over tid har denne andelen imidlertid blitt redusert. I 1972 var 20 prosent av de ansatte styrere, 18 prosent var førskolelærere, 16 prosent barnepleiersker, 18 prosent daghjelp eller halvdagshjelp og 28 prosent praktikanter (Nafstad, 1976). Over tid utviklet dette seg mot et system med styrer, pedagogiske ledere og assistenter. Den siste gruppen utgjorde lenge et klart flertall og ble ikke møtt med krav om utdanning eller kompetanse. I 2007 hadde 32 prosent av de ansatte uten førskolelærerutdanning, kun grunnskoleutdanning (Gulbrandsen, 2009a). Innenfor denne gruppen vokste imidlertid innslaget av fagarbeidere, det vil si ansatte med utdanning som barne- og ungdomsarbeidere. Øie-utvalget (NOU, 2012:1) foreslo at personer med slik utdanning skulle utgjøre 25 prosent av de ansatte.

Mens førskolelærerne forlot yrket i stor grad, var andre ansattgrupper mer stabile. I 1972 var bare 12 prosent av førskolelærerne eldre enn 40 år. Styrerne var klart eldre med 35 prosent over 40 år, daghjelpene hadde 25 prosent i denne aldersgruppen, mens blant halvdagshjelpene hadde hele 59 prosent passert 40 år (Nafstad, 1976:50). Assistentene framstod som barnehagenes mest stabile ansatte (Retvedt, Skoug, & Aasen, 1999), men på grunnlag av analyser av registerdata fram til 2007 ble det dokumentert at dette ikke lenger var tilfellet. Av barnehageansatte i 2003 var det en høyere andel som fortsatt jobbet i barnehage i 2007 blant ansatte med førskolelærerutdanning, enn blant andre ansatte (Gulbrandsen, 2009a:50).

Dette er situasjonen nå også, og et viktig bidrag har vært ulike former for arbeidsplassbasert utdanning. De som tok utdanning samtidig med at de jobbet i barnehage, var mer stabile enn de øvrige med førskolelærerutdanning (Gulbrandsen, 2016:40).

Det er sannsynligvis flere årsaker til stabiliteten, dels årsaker av individuell karakter knyttet til den enkelte barnehagelærer, dels årsaker av strukturell art i form av muligheter og begrensninger. Når det gjelder det siste, er det av betydning at muligheten for å undervise i grunnskolen ble avvirket kort etter årtusenskiftet for nyutdannede. Lønnsutviklingen er også viktig. Beregninger for perioden 1999–2008 viser at blant grupper med utdanning av samme lengde, kom førskolelærere ut med klart lavest livsinntekt (Kirkebøen, 2010). Den senere tids lønnsutvikling for barnehagelærere har imidlertid sørget for at de ikke lenger framstår som en lavlønnsgruppe innenfor offentlig sektor (Gulbrandsen, 2018). I TALIS Starting Strong Survey svarer om lag 30 prosent at de er fornøyd med lønnen sin. Lønn er fortsatt sentralt for mange, men undersøkelsen viser at høyere lønn ikke er blant de tre hyppigst nevnte områdene som norske ansatte ville bruke penger på ved en moderat økning av budsjettet. Dette står i motsetning til de andre landene som deltar i TALIS Starting Strong Survey (Gjerustad, Hjetland, & Opheim, 2019). En annen viktig faktor er at barnehagelærere i økende grad rekrutteres fra hjem der foreldrene relativt sett har lav utdanning (Gulbrandsen, 2018). I 1972 var ennå ikke barnehagelærerutdanningen blitt en høgskoleutdanning, og et viktig opptakskrav var gjennomført husmorskole. Bare 24 prosent av de ansatte hadde artium, og praktikantene trakk faktisk andelen oppover (Nafstad, 1976:71). Det at unge uten sterke akademiske tradisjoner i familien fullfører utdanningen og erfarer at de nå er sterkt etterspurte pedagoger, gjør at jobben i barnehagen oppleves som sosial mobilitet. Det samme gjelder sannsynligvis også for assistentene og fagarbeiderne som gjennomfører arbeidsplassbasert utdanning og avanserer fra assistent til pedagogisk leder. TALIS Starting Strong Survey viser dessuten at barnehageansatte er svært tilfreds med jobben, noe som også er en viktig faktor for å forklare den økte stabiliteten blant de ansatte.

Foreldrenes tilfredshet

Siden midten av 1990-tallet har foreldrenes tilfredshet med barnehagen blitt målt gjennom representative utvalgsundersøkelser. En gjennomgang av undersøkelser utført av Norsk Gallup i perioden 1996–2004 viser meget stor tilfredshet, særlig når foreldre blir spurt om barnets trivsel og om de ansatte i barnehagen. Når det gjelder bygninger og utearealer, er tilfredsheten klart mindre (Gulbrandsen, 2005:46). Høsten 2008 fikk Kunnskapsdepartementet gjennomført en ny undersøkelse der det på de fleste områder ble vist en svak positiv endring (TNS Gallup, 2008). Mellom 2009 og 2017 har Epsi Norge gjennomført tilsvarende utvalgsundersøkelser, og disse viser også samme store grad av tilfredshet. De siste 10–15 årene har det blitt utviklet gode tradisjoner med å benytte brukerundersøkelser. Allerede i 2008 gjennomførte nesten halvparten av landets barnehager brukerundersøkelser hvert år, og ytterligere 40 prosent hvert annet eller tredje år (Gulbrandsen & Eliassen, 2013).

Fra 2016 har Utdanningsdirektoratet gjennomført landsomfattende brukerundersøkelser blant foreldre med barn i barnehagen (Foreldreundersøkelsen i barnehage, forkortet FUBA), der alle barnehager får tilbud om å delta. Data fra denne undersøkelsen, gjennomført i 2018, er en av datakildene for analysene i denne rapporten, nå for første gang koblet sammen med data fra BASIL (Barnehagestatistikken).

FUBA viser i stor grad det samme som tidligere utvalgsundersøkelser. Tilfredsheten er generelt høy, men samtidig er det fremdeles en høyere tilfredshet med forhold som gjelder kontakten med de ansatte, enn forhold som gjelder barnehagens ute- og innemiljø. Generelt tyder de ulike undersøkelsene på at foreldre med barn i privateide barnehager er litt mer tilfreds enn foreldre med barn i kommunale barnehager. FUBA inneholder ikke detaljert informasjon om barnehagens eieform, ut over om barnehagen er kommunal eller privat. I tidligere analyser av FUBA har det ikke vært mulig å gjøre sammenlignende analyser av barnehager med ulik privat eieform, slik man har kunnet i denne rapporten.

Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) gjennomføres i en betydelig andel av barnehagene og har høy svarprosent i de barnehagene som deltar. Det har vært stilt spørsmål ved representativiteten til FUBA, og om det kan være skjevheter i retning av lavere deltakelse blant de private barnehagene. En frafallsanalyse gjort av Opinion i 2017 viser derimot få skjevheter på målbare variabler. De finner en svak overrepresentasjon av private barnehager, og av disse en overrepresentasjon av barnehager som er klassifisert som konsern/aksjeselskap (Opinion, 2018). Dette er altså skjevheter i motsatt retning av de innvendingene som er blitt reist.

Ansattes arbeidsdeling og syn på kvalitet i barnehagen

Det er de siste årene gjennomført flere undersøkelser av barnehageansattes oppfatning av ulike aspekter ved kvalitet. Fire undersøkelser gjennomført av NOVA i perioden 2002–2012 viste nesten uten unntak en svak forbedring på de kvalitetsindikatorene det ble spurt om. Undersøkelsene var begrenset til strukturelle betingelser for kvalitet, og baserte seg utelukkende på data samlet inn av barnehagens styrer (Gulbrandsen & Eliassen, 2013).

I forbindelse med Mafal-prosjektet («Meistring av førskulelærarrolla i et arbeidsfelt med lekmannspreg») ble et representativt utvalg av barnehager tilsendt et omfattende spørreskjema, som ble besvart av både pedagogiske ledere (1 192) og assistenter (1 357). Når det gjaldt de faktiske arbeidsoppgavene, ga assistenter og pedagogiske ledere langt på vei like svar, med tre unntak; ansvar for gjennomføring av spesialpedagogiske tiltak, det å ta opp vanskelige tema med et barns foreldre og gjennomføring av foreldresamtaler (Løvgren, 2012). Ut ifra disse resultatene, kunne det virke som jobbrotasjon snarere enn kompetanse lå til grunn for fordeling av arbeidsoppgaver. Barnehagene synes for øvrig å ha vært preget av en egalitær struktur og stor likhet mellom de ulike grupper av ansatte (Steinnes, 2014). Dette kan selvsagt være bakgrunnen for den store likheten i rapporterte arbeidsoppgaver. Det man vanskelig får fram i slike spørreundersøkelser, er imidlertid innholdet i selve aktiviteten. Selv om det er det samme som blir gjort, kan likevel den pedagogiske begrunnelsen være ulik.

I forbindelse med forvaltningsrevisjon av barnehagepolitikken i 2008 og 2009 ble det hentet inn data fra styrere og pedagogiske ledere i et representativt utvalg av barnehager. På spørsmål om hvilke tre tiltak eller faktorer som var viktigst for å gi et barnehagetilbud av høy kvalitet, både generelt og i egen barnehage, kom økt pedagogtetthet klart på topp, mens det var en drøyt 10 prosentpoeng lavere andel som svarte at bedre vikarordninger, romsligere økonomi, flere muligheter for kompetanseheving eller bedre fysisk arbeidsmiljø var meget viktig. Det var en klart lavere andel som mente mer samarbeid med foreldre var meget viktig. Undersøkelsen ga samme bilde, enten man spurte om tilbudet i egen barnehage eller barnehagetilbudet generelt (Riksrevisjonen, 2009:31). I en landsrepresentativ undersøkelse av pedagogiske ledere gjennomført som del av forskningsprosjektet «Blikk for barn», var det personaltetthet som ble nevnt av klart flest på spørsmål om hva som kunne gjort barnehagen bedre for barn under tre år. Halvparten så mange nevnte kompetanse og fysisk miljø (Os, Eide, & Winger, 2019).

En studie gjennomført ved IRIS i 2011 har særlig undersøkt hvilken betydning organisering og størrelse har for barnehagenes strukturelle og pedagogiske kvalitet. Basert på resultatene anbefaler rapporten å satse sterkere på mellomstore barnehager, forsiktig anslått til rundt 60 barn. Slike barnehager kommer i det store og det hele godt ut på ulike indikatorer for strukturell kvalitet (...), er store

nok til å sikre faglig utvikling for de voksne, og små og oversiktlige nok til å ivareta trygge rammer for barn (Vassenden m.fl., 2011:8).

Også en nyere studie fra Fafo har sett nærmere på hvordan barnehagens størrelse påvirker barnehagetilbudets kvalitet (Bråten, Hovdenak, Haakestad, & Sønsterudbråten, 2015). Her er det undersøkt hva foreldre og barn, barnehagestyreere og ansatte prioriterer høyest av ulike kvalitetsindikatorer, hvor tilfredse de er med barnehagetilbudets evne til å levere slik kvalitet, og hvordan barnehagens størrelse påvirker tilfredshet. Studien konkluderer med at størrelse i seg selv ikke avgjør barnehagens kvalitet. Samtidig understrekes det at store barnehager må, for å skape kvalitet i relasjoner og resultat, ha oppmerksomhet om indre organisering og ledelse på en måte som mindre barnehager kan klare seg uten. Store enheter tilbyr potensielle plussfaktorer som mangfold, fleksibilitet og faglighet, men for at dette skal fungere positivt også i praksis, behøves former for fast organisering (Bråten m.fl., 2015:7).

Forholdet mellom ansatte og foreldre

I 1972 var så godt som alle barnehageansatte av den oppfatning at kontakten med foreldrene var svært viktig. Likevel ble den faktiske kontakten oppfattet som varierende. Bare fire prosent av de ansatte oppfattet kontakten som jevnt over dårlig, og 44 prosent oppfattet den som jevnt over god med alle foreldrene. Om lag halvparten (51 prosent) svarte imidlertid at kontakten var god med noen, men dårligere med andre. Barnepleierskene (som den gang utgjorde 16 prosent av de ansatte) rapporterte best forhold, tett fulgt av styrere og førskolelærere, som igjen rapporterte klart bedre kontakt enn praktikanter eller daghjelp (Nafstad, 1976:56).

Går vi fram til 2002, finner vi at langt fra alle barnehager hadde formalisert deler av denne kontakten. Ifølge styrerne hadde 57 prosent utarbeidet skriftlige rutiner for behandling av løpende informasjon til foreldrene, mens 32 prosent hadde gjort det samme for informasjon fra foreldrene. Ti år senere, i 2012, var imidlertid dette blitt gjort i henholdsvis 71 og 59 prosent av barnehagene. Hva angikk foreldrenes deltakelse i planlegging av barnehagens innhold og aktiviteter, svarte mellom 60 og 65 av styrerne at foreldrene deltok noe. Omtrent én av fire deltok lite eller ikke i det hele tatt. Andelen som svarte mye, falt fra 14 prosent i 2002 til fire prosent i 2012 (Gulbrandsen & Eliassen, 2013:67). En tilsvarende undersøkelse i 2015 ga langt på vei samme resultat, men antydte samtidig mindre deltakelse fra foreldrenes side. Det var flere av foreldrene som deltok litt, og færre som deltok noe (Haugset, Nilsen, & Haugum, 2016:15).

Det er få store kvantitative undersøkelser der foreldre og ansatte i samme barnehage blir spurt om kvalitet. Et unntak er GoBaN-prosjektet (Gode barnehager

for barn i Norge), der både styrerne og foreldrene ble stilt identiske spørsmål om hva de oppfattet som en god barnehage. Styrere og foreldre framstår som enige om barnesentrerte verdier, som at barna skal kunne få uttrykke sine tanker og meninger, at ansatte skal jobbe med barnas sosiale kompetanse og kreativitet, og at barnas lek er viktigst. Det er mer variasjon med hensyn til læring generelt, og til de ansattes arbeid med tall og bokstaver sammen med barna. Her er det dessuten klare sosiale skillelinjer blant foreldrene. Foreldre med lav utdanning er oftere tilhengere av det man kan kalle formell læring (Wolf, 2018).

1.5 Rapportens videre oppbygging

Rapporten består av til sammen seks kapitler. Kapittel 2 inneholder en beskrivelse av sentrale kjennetegn ved barnehagene i Norge, slik de framkommer i TALIS Starting Strong Survey. I kapittel 3 presenteres resultater som handler om ansattes og styreres trivsel i jobben, deltakelse i faglig utvikling, deres opplevelse av kilder til stress, og pedagogisk praksis blant ulike grupper av ansatte i barnehagen. Kapittel 4 omhandler samhandling mellom hjem og barnehage. Her presenteres først resultater fra TALIS Starting Strong Survey om ansattes og styreres oppfatning av samarbeid med barnas foreldre, deretter presenteres foresattes oppfatning av samarbeidet med barnehagen basert på resultater fra FUBA koblet til BASIL. I kapittel 5 presenteres resultater som omhandler ulike sider ved foreldrenes tilfredshet med barnehagen. I kapittel 6 oppsummeres og diskuteres hovedfunnene, opp mot det vi vet fra tidligere relevante studier.

2 Barnehagen i Norge: Hva kjennetegner den?

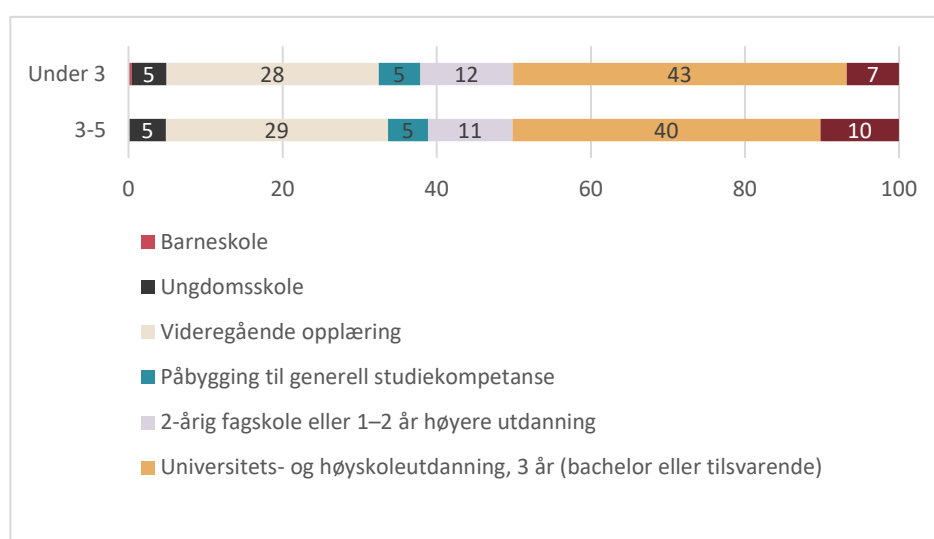
Formålet med dette kapitlet er å presentere informasjon om barnehagene, kjennetegn ved ulike grupper ansatte og kjennetegn ved barna i barnehagen. Samlet sett sier kapitlet noe om rammene for barnehagenes drift i Norge.

Kapitlet er først og fremst basert på styrernes og de ansattes svar fra TALIS Starting Strong Survey. Det betyr at tallene ikke kan betraktes som offisiell statistikk, og vil i noen tilfeller avvike fra annen informasjon om barnehagen.

Kapitlet starter med å redegjøre for de ansattes og styrernes utdanning, for så å se på deres alder og yrkeserfaring, før vi gjennomgår kjennetegn ved barna og til slutt antall barn og ansatte i barnehagene.

2.1 Ansatte og styreres utdanning

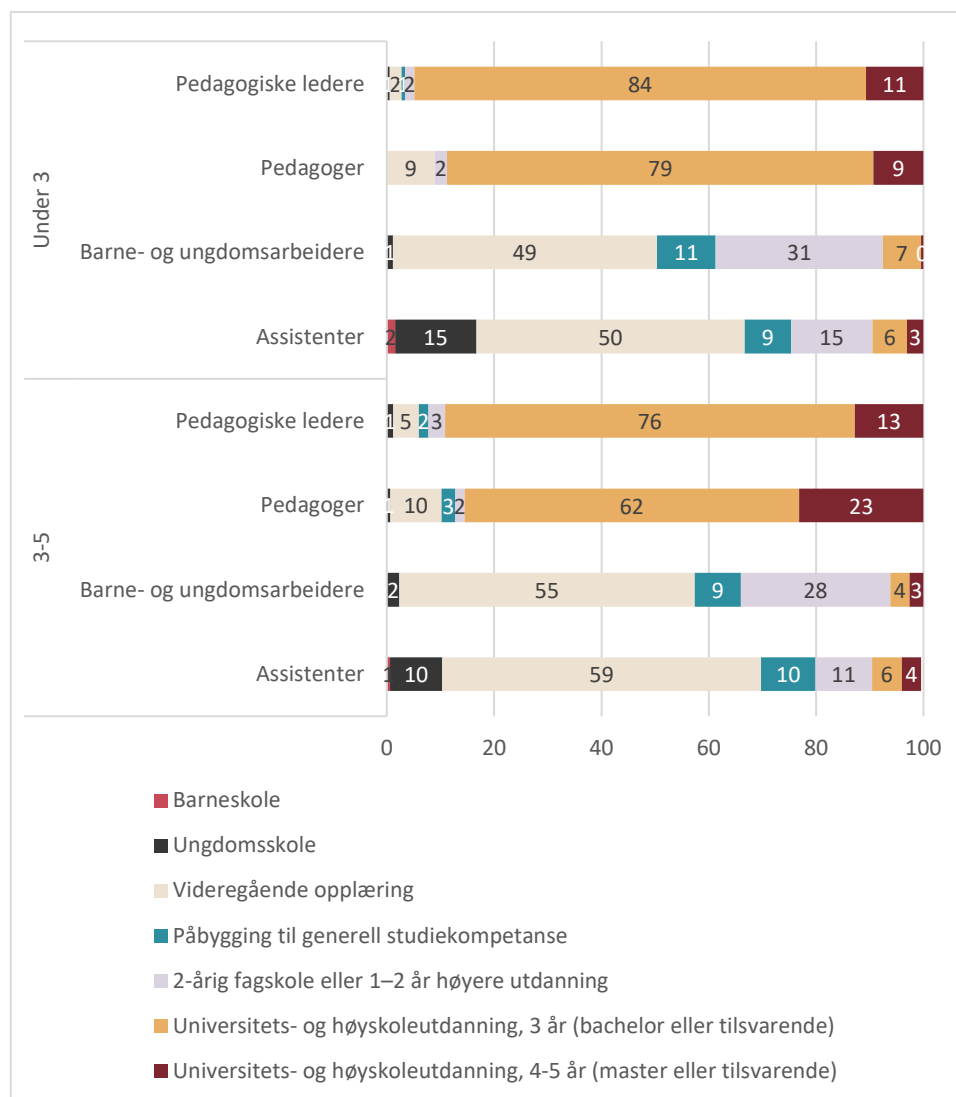
Styrerne og de ansatte ble spurt om hva deres høyeste fullførte utdanning var. Figur 2.1 viser hvordan de ansatte svarer i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'.

Figur 2.1: De ansattes utdanning i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. Prosent. N = 916/793.

Som vi ser, oppgir halvparten av de ansatte at deres høyeste fullførte utdanning er bachelor- eller mastergrad. Ytterligere 11–12 prosent har fagskole eller 1–2 års høyere utdanning. Rundt én av tre har videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning. Det er så å si ingen forskjeller i utdanning mellom dem som deltok i 'under 3-undersøkelsen' og dem som deltok i '3–5-undersøkelsen'.

Ulike stillingskategorier i barnehagen har forskjellige krav til utdanning, og det er som forventet klare skiller mellom ansattgruppene med hensyn til utdanning:

Figur 2.2: Utdanning i ulike ansattgrupper. Prosent. N under 3 = 279/129/188/251. N 3-5 = 243/123/180/167.

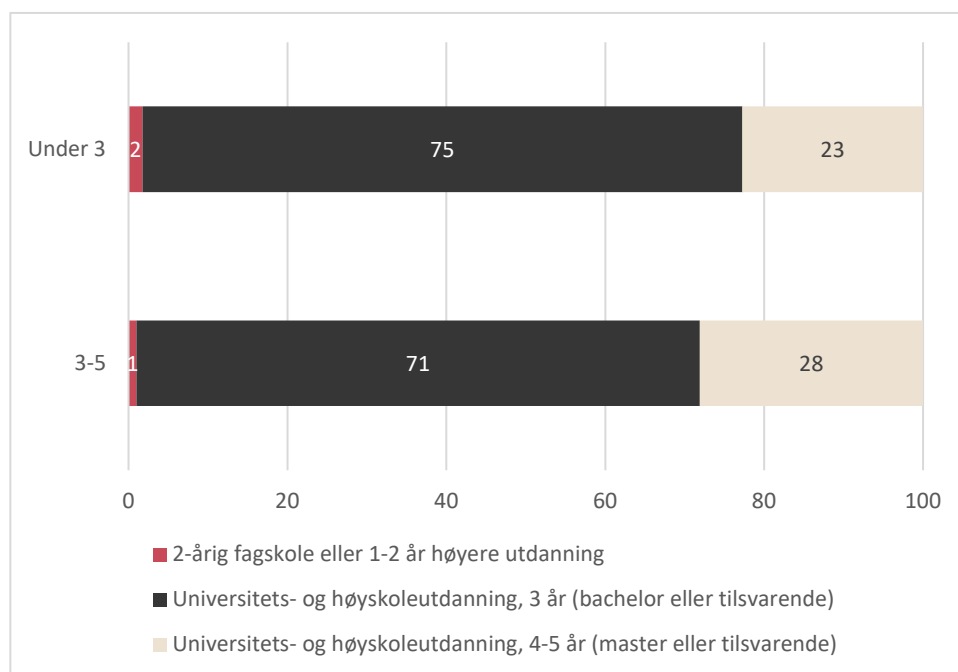
Som vi ser, er andelen med universitets- og høyskoleutdanning størst blant pedagogiske ledere, og nesten like høy i gruppen pedagoger. Drøyt halvparten av barne- og ungdomsarbeiderne har videregående utdanning som sin høyeste

fullførte utdanning. Dette gjelder også for assistenter, men det er rimelig å anta at for barne- og ungdomsarbeidere refererer videregående utdanning til utdanning som er spesifikt rettet mot å jobbe med barn og unge, mens det ikke er gitt i assistentenes tilfelle. Blant assistentene finner vi den høyeste andelen som ikke har fullført videregående opplæring, med 17 prosent i 'under 3-undersøkelsen' og 11 prosent i '3-5-undersøkelsen'.

Tallene er ikke direkte sammenliknbare med annen eksisterende statistikk, fordi det opereres med ulik inndeling av ansattgrupper. Unntaket er pedagogiske ledere, og andelen som har høyere utdanning i denne gruppen, samsvarer med tall fra BASIL (SSB, 2020).

Andelene som har utdanning på ulikt nivå i de fire ansattgruppene, varierer i liten grad mellom 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. Et unntak er at det er signifikant flere pedagoger med mastergrad eller tilsvarende i '3-5-undersøkelsen' enn i 'under-3-undersøkelsen'. Bortsett fra det er det kun mindre forskjeller, noe som tyder på at ansatte i de ulike ansattgruppene i de to undersøkelsene er ganske likt utdannet.

Figur 2.3. viser styrernes utdanning i de to undersøkelsene:

Figur 2.3: Styreres utdanningsnivå. Prosent. N = 163/152

Som vi ser, har majoriteten, om lag tre av fire, høyere utdanning på bachelornivå, mens omtrent én av fire har høyere utdanning på masternivå. Andelen styrere med høyere utdanning er i tråd med tall fra BASIL (SSB, 2020).

Det er også her kun mindre og ubetydelige forskjeller mellom styrernes utdanning i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. I spørreskjemaet kunne

styrerne krysse av for kortere utdanninger enn det som vises her, for eksempel videregående skole. Det var det ingen som gjorde. Altså har alle styrerne i undersøkelsen minimum 2-årig fagskole eller 1–2 års høyere utdanning.

2.2 Ansattes alder og yrkeserfaring

Vi stilte i TALIS Starting Strong Survey spørsmål om alder og yrkeserfaring. Tabell 2.1 inneholder en oversikt over svarene:

Tabell 2.1: Ansattes alder og erfaring etter eieform, størrelse og barnehagens beliggenhet. Gjennomsnitt. N = 916/808.

	Alder		Arbeidserfaring i denne barnehagen		Arbeidserfaring som barnehageansatt	
	Under 3	3-5	Under 3	3-5	Under 3	3-5
Eieform						
Kommunale	43,6	42,1	9,6	8,9	14,1	13,4
Private ideelle	40,3	39,2	9,4	7,8	11,1	11,0
Private kommersielle	38,9	39,4	6,6	7,7	10,3	10,0
Ansattgruppe						
Pedagogisk leder	40,7	40,5	8,6	8,3	14,1	14,1
Pedagog	39,3	38,1	7,7	6,7	11,1	11,1
Barne- og ungdomsarbeider	41,3	40,9	10,6	9,9	13,5	13,2
Assistent	45,0	44,1	9,9	8,7	11,1	10,1
Størrelse						
1-40	42,6	40,3	9,7	8,2	12,0	11,7
41-80	40,6	41,2	8,5	8,8	12,5	12,5
80-255	42,2	40,6	9,7	7,7	13,6	12,0
Beliggenhet (befolknings- tetthet)						
opp til 1000 innbyggere)	45,8	40,4	10,6	7,5	15,0	11,7
1001 til 3000 innbyggere)	42,9	41,9	8,1	9,5	12,3	13,0
3001 til 15 000 innbyggere)	41,7	39,8	9,3	7,6	12,0	11,8
15 001 til 100 000 innbyggere)	41,0	42,2	9,1	9,6	12,4	12,4
mer enn 100 000 innbyggere)	39,7	39,4	8,6	7,0	12,1	11,3
Totalt	41,7	40,8	9,2	8,3	12,6	12,1

Tabellen viser at ansatte i barnehagen i gjennomsnitt er rundt 41 år, har jobbet i 8–9 år på sin nåværende arbeidsplass og har drøyt 12 års erfaring som barnehageansatte.

Vi finner de mest systematiske forskjellene når vi ser på eieform. De ansatte i kommunale barnehager er eldre enn de ansatte i private ideelle og private kommersielle, og de har noe mer arbeidserfaring som barnehageansatt. Begge disse

forskjellene er signifikante. Derimot skiller ikke de som jobber i kommunale barnehager, seg signifikant ut når det gjelder å ha jobbet lenger i den barnehagen de nå jobber i, sammenliknet med ansatte i private barnehager.

Det er også forskjeller mellom ansattgruppene. Assistentene er i gjennomsnitt signifikant eldre enn de andre ansattgruppene i begge undersøkelsene. Videre har barne- og ungdomsarbeidere og pedagogiske ledere lenger erfaring som barnehageansatte enn pedagoger og assistenter. Forskjellene er signifikante i begge undersøkelsene. I 'under 3-undersøkelsen' skiller assistenter og barne- og ungdomsarbeidere seg ut med å ha jobbet signifikant lenger i barnehagen de nå er ansatt i enn styrere og pedagoger.

Det er lite variasjon i alder og arbeidserfaring etter barnehagens størrelse, men vi ser noe variasjon i alder etter størrelsen på kommunen der barnehagen ligger. For '3-5-undersøkelsen' er forskjellene ikke systematiske og i liten grad signifikante. For 'under 3-undersøkelsen' er det en klar tendens til at alderen til de ansatte er høyere i mindre kommuner. De fleste av forskjellene mellom gruppene er signifikante.

Tabell 2.2: Styreres alder og erfaring etter eieform, størrelse og beliggenhet på barnehagen. Gjennomsnitt. N = 163/152.

	Alder		År som styrer i denne barnehagen		År som styrer totalt	
	Under 3	3-5	Under 3	3-5	Under 3	3-5
Eieform						
Kommunal	52,1	51,9	11,3	9,4	15,8	14,9
Privat ideell	49,3	46,6	14,2	9,4	16,8	12,5
Privat kommersiell	47,5	47,4	8,7	7,8	11,8	12,9
Størrelse						
Opptil 40	51,2	49,9	12,5	9,5	16,1	14,6
41 – 80	50,3	48,7	12,4	8,9	16,0	12,3
81 og over	48,5	47,8	10,7	8,2	14,5	13,2
Beliggenhet						
opp til 1000 innbyggere	50,7	52,4	11,4	9,2	14,3	14,8
1001 til 3000 innbyggere	50,5	50,0	9,3	9,5	13,5	14,5
3001 til 15 000 innbyggere	50,4	48,2	14,1	9,3	16,5	12,5
15 001 til 100 000 innbyggere	49,6	50,7	12,5	10,0	15,6	15,2
mer enn 100 000 innbyggere	51,6	46,6	11,2	7,3	17,5	11,9
Totalt	50,4	49,2	12,2	9,1	15,8	13,6

Når det gjelder styrernes alder og yrkeserfaring, ser vi at de i gjennomsnitt er rundt 50 år gamle, og at de har 14–15 års arbeidserfaring som styrer. Det er noe variasjon etter størrelse og beliggenhet. Variasjonen framstår imidlertid som tilfeldig. Det vil si at det ikke er slik at styreres alder og erfaring varierer systematisk med barnehagens størrelse og beliggenhet. Den eneste systematiske forskjellen

som framgår av tabellen, er at styrere i kommunale barnehager er noe eldre enn styrere i private ideelle og private kommersielle barnehager. Forskjellene er imidlertid kun signifikante for '3–5-undersøkelsen'.

2.3 Kjennetegn ved barna

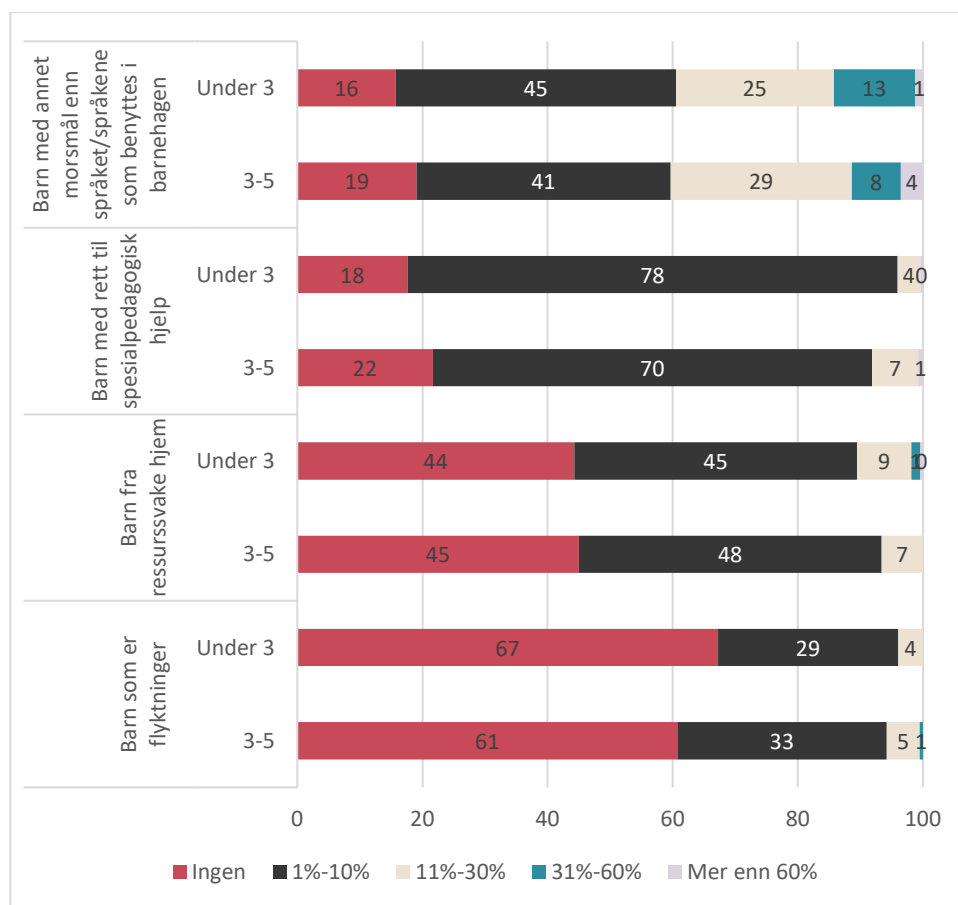
Sammensetningen til barnegruppen ble undersøkt ved at styrerne ble bedt om å anslå andelen barn i barnehagen med følgende kjennetegn:

- Annet morsmål enn det som snakkes i barnehagen
- Rett til spesialpedagogisk hjelp
- Fra ressursvake hjem
- Flyktninger

For å motvirke uklarheter om hvordan de ulike kjennetegnene skulle defineres, og om hvilke barn som inngår i hver av gruppene, ble tre av begrepene definert i spørreskjemaet:

- Barn med rett til spesialpedagogisk hjelp: barn som er identifisert etter en sakkyndig vurdering, fordi de har språklige, kognitive, fysiske eller emosjonelle vansker. Disse barna vil vanligvis ha tildelt særskilt støtte eller ressurser i barnehagen.
- Barn fra ressursvake hjem: barn som mangler de grunnleggende nødvendigheter i livet, som tilfredsstillende bolig, mat og ernæring eller helsetilbud.
- En flyktning refererer til et barn som har flyktet til et annet land for å søke tilflukt fra krig, politisk undertrykkelse, forfølgelse eller naturkatastrofe, eller som ble født mens foreldrene var på flukt, eller født kort tid etter foreldrenes ankomst.

Det er rimelig å anta at styrerne i varierende grad har sikker kunnskap om andelen barn med de ulike kjennetegnene. De vet trolig hvilke barn som har et annet morsmål enn det som snakkes i barnehagen, og hvilke barn som har rett til spesialpedagogisk hjelp. Det er antakelig ikke like klart for alle styrere om barna er fra ressursvake hjem eller ikke, og kanskje heller ikke om barna er flyktninger eller ikke, selv om dette nok er noe mange styrere vil vite.

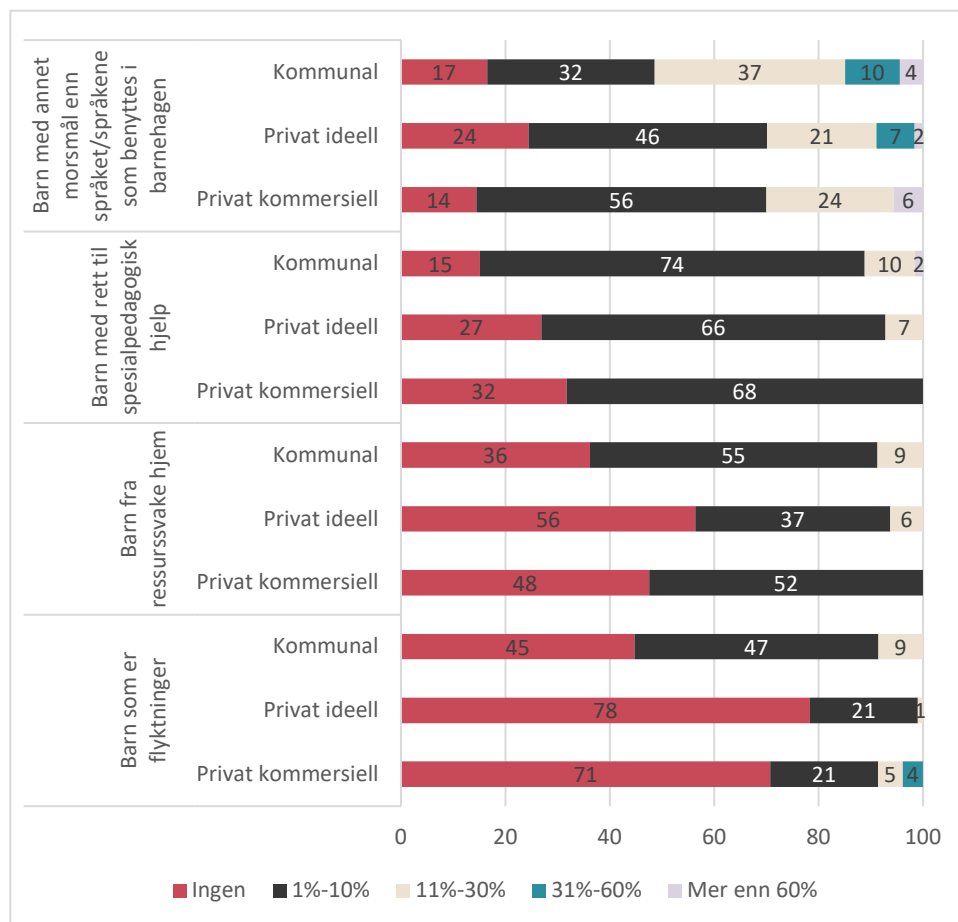
Figur 2.4: Kjennetegn ved barna i barnehagen. Styrerundersøkelsene. Prosent. N = 158/147.

Andelen barn med de ulike kjennetegnene varierer betydelig. Omtrent 40 prosent av styrerne svarer at 11 prosent eller mer av barna har et annet morsmål enn språket som benyttes i barnehagen. Klart færre, 4 prosent i 'under 3-undersøkelsen' og 8 prosent i '3-5-undersøkelsen', svarer at 11 prosent eller mer av barna har rett til spesialpedagogisk hjelp. Rundt ti prosent av styrerne svarer at 11 prosent eller mer av barna i barnehagen kommer fra ressursvake hjem, mens mellom 4 og 6 prosent oppgir at 11 prosent eller mer er flyktninger. Det er svært små forskjeller i hvordan styrerne i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' svarer.

I den internasjonale rapporten (OECD, 2019a) ble sammenhengen mellom andelen barn i de fire nevnte gruppene og andre forhold ved barnehagen undersøkt. Analysene viser at det er en sammenheng mellom geografisk beliggenhet og andel barn fra ressursvake hjem i det norske datamaterialet. Andelen er høyere i barnehager som ligger i byer, enn i dem som mindre sentralt plassert. Det gjelder kun for 'under 3-undersøkelsen'. Videre fant man at andelen barnehager med mer enn 11 prosent barn med et annet morsmål enn det som snakkes i barnehagen, var høyere blant kommunale enn private barnehager. Dette gjaldt kun for '3-5 undersøkelsen'. Det ble ikke funnet forskjeller mellom private og kommunale

barnehager når det gjaldt andelen barn fra ressursssvake hjem, verken i '3-5-undersøkelsen' eller 'under 3-undersøkelsen'.

I figur 2.5 presenterer vi andelen barn i de fire gruppene etter om barnehagen er kommunal, privat, ideell og privat, kommersiell. Det vil si at vi, til forskjell fra den internasjonale rapporten, skiller mellom private ideelle og kommersielle.

Figur 2.5: Kjennetegn ved barna i barnehagen etter eieform. Styreres svar. '3-5-undersøkelsen'. Prosent. N = 69/53/24

Figuren viser at det er noe variasjon etter barnehagens eieform når vi ser på andelen barnehager som har mindre eller mer enn 11 prosent barn med de ulike kjennetegnene. Vi ser at andelen flerspråklige barn er høyere i kommunale enn i private ideelle barnehager. Mens 51 prosent av styrerne i de kommunale barnehagene oppgir at de har 11 prosent eller mer flerspråklige barn, oppgir 30 prosent av styrerne i de private ideelle det samme. Forskjellen er signifikant.

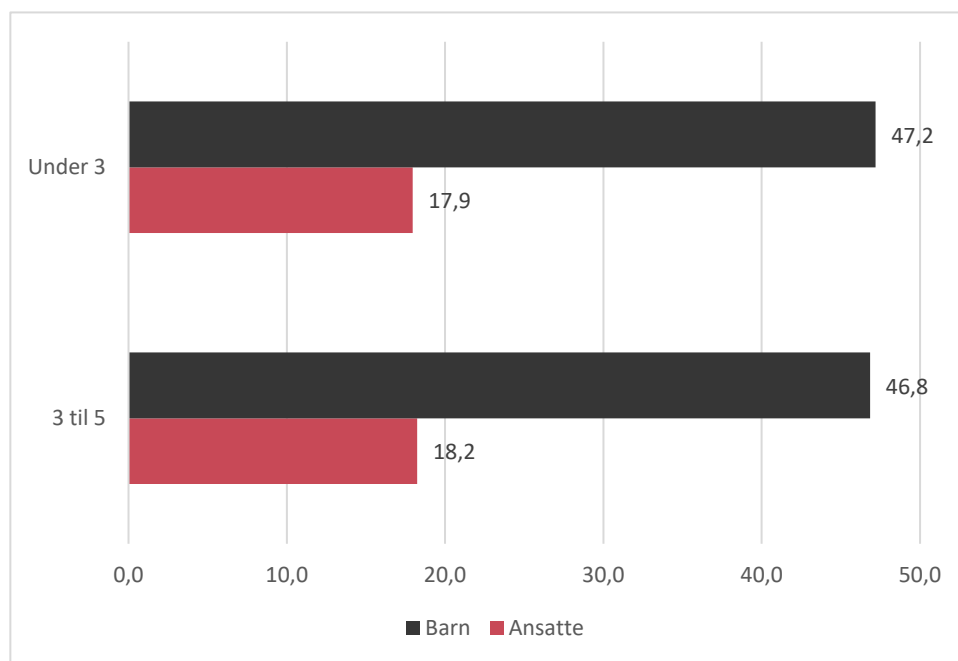
Når det gjelder barn med rett til spesialpedagogisk hjelp og barn fra ressursssvake hjem, er det flest av de kommunale barnehagene som har oppgitt å ha en andel på over 11 prosent. Forskjellen mellom kommunale og private kommersielle barnehager er signifikant i begge tilfellene. Det er ingen variasjon etter eieform

når det gjelder andelen barnehager som har mer enn 11 prosent barn som er flyktninger.

Alt i alt tyder analysene på at det er noen forskjeller i barnegruppene mellom kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager. Særlig gjelder dette at de kommunale barnehagene har høye andeler barn med et annet morsmål, barn med rett til spesialpedagogisk hjelp og barn fra ressursvake hjem. Sammenliknet med den internasjonale rapporten som kun sammenliknet private og kommunale barnehager, finner vi noen flere forskjeller når vi sammenlikner kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager.

2.4 Antall barn og voksne

Det har vært en del oppmerksomhet rettet mot barnehagenes bemanning. Figur 2.6 viser gjennomsnittlig antall barn og ansatte i barnehagene basert på styrernes svar på spørsmål om antall personer som i dag er ansatt i barnehagen, og antall barn i barnehagen.

Figur 2.6: Gjennomsnittlig antall barn og ansatte i barnehagene i de to undersøkelsene. N = 158/147.

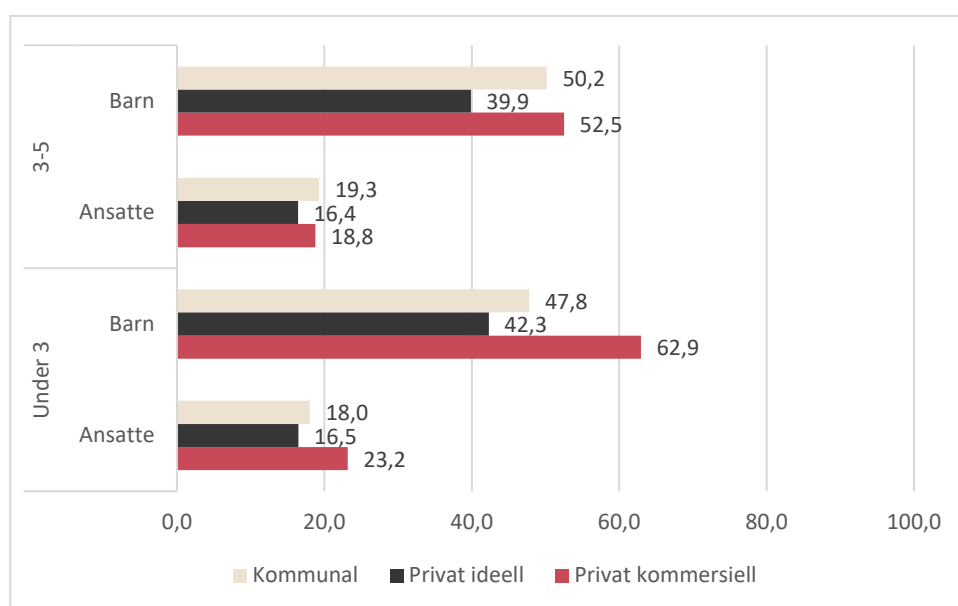
I gjennomsnitt har barnehagene i undersøkelsen 47 barn. Det er svært tett på gjennomsnittet på 48 barn som framkommer i en oversikt over antall barnehager og antall barn i barnehagen i 2018, altså det samme året som TALIS Starting Strong ble gjennomført (Utdanningsdirektoratet, 2019b).

Gjennomsnittlig antall ansatte ligger på rundt 18. Tallet er høyere enn forventet, og det er grunn til å behandle dette tallet med en viss varsomhet. Vi vet at

gjennomsnittlig antall barn per ansatt i Norge var 5,8 i 2018; da ble det beregnet til å gjelde for barn i alderen 3–5 år, og det ble tatt hensyn til barnas oppholdstid i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2020). I TALIS Starting Strong Survey oppgir med andre ord styrere et klart lavere antall barn per voksen sammenliknet med offisiell statistikk. Beregner vi gjennomsnittlig antall barn per ansatt uten å ta hensyn til at det skal gjelde for barn i alderen 3–5 år, får vi imidlertid et resultat på 4,8. Det vil si at tallene i Starting Strong Survey ligger noe nærmere enn det først ser ut til, selv om tallene ikke er helt overensstemmende.

En grunn til at tallene ikke er helt overensstemmende, er også at styrerne i TALIS Starting Strong Survey ble bedt om å oppgi *antall* ansatte i barnehagen, og ikke *stillingsprosent* for hver ansatt. Det vil si at en ansatt som jobber halv stilling, telles på samme måte som en som jobber full stilling. Det vil føre til et høyere antall ansatte enn om stillingsprosenten ble tatt i betraktning. I undersøkelsen er det betydelige andeler som oppgir at de jobber deltid; 24 prosent i '3–5-undersøkelsen' og 26 prosent i 'under 3-undersøkelsen'.

Vi har også sett på gjennomsnittlig antall barn og ansatte per barnehage etter eieform. Dette illustreres i figur 2.7.

Figur 2.7: Gjennomsnittlig antall barn og ansatte per barnehage etter eieform. N = 158/147.

Figuren viser noe variasjon i gjennomsnittlig antall barn og ansatte per barnehage etter eieform. Den mest systematiske forskjellen er at private, ideelle barnehager skiller seg ut ved å ha litt lavere antall barn i barnehagen enn kommunale og private kommersielle barnehager. For '3–5-undersøkelsen' er det signifikante forskjeller både til kommunale og til private kommersielle barnehager. I 'under 3-

undersøkelsen' er forskjellen til kommersielle barnehager signifikant, mens forskjellen til kommunale ikke er det.

2.5 Oppsummering

- Halvparten av alle barnehageansatte har minst tre års høyere utdanning. Av pedagogiske ledere og pedagoger har rundt ni av ti slik utdanning, Omtrent halvparten av barne- og ungdomsarbeiderne har videregående opplæring som sin høyeste utdanning, mens drøyt én av tre har høyere utdanning.
- Blant styrerne har så å si alle høyere utdanning. Det er lite variasjon i styrernes utdanning etter om barnehagen er kommunal, privat, ideell eller privat, kommersiell.
- Ansatte i barnehagen er i gjennomsnitt rundt 41 år gamle, har jobbet 8–9 år på sin nåværende arbeidsplass og har drøyt 12 års erfaring som barnehageansatt. Ansatte i kommunale barnehager er i gjennomsnitt noe eldre enn ansatte i private ideelle og private kommersielle barnehager. Styrerne er i gjennomsnitt rundt 50 år gamle, og de har 14–15 års erfaring som styrer.
- Omtrent 40 prosent av styrerne svarer at mer enn 11 prosent av barna har et annet morsmål enn det som snakkes i barnehagen. Andelen som svarer dette, er høyere blant kommunale barnehager enn blant private ideelle i '3–5 undersøkelsen'.
- Andelen barnehager med mer enn 11 prosent barn med rett til spesialpedagogisk hjelp og fra ressursvake hjem er høyere blant kommunale barnehager enn blant private kommersielle.
- Gjennomsnittlig antall barn i barnehagene som har deltatt i undersøkelsen, er rundt 47. Antallet er i tråd med det vi finner i statistikk på området. Private ideelle barnehager er i gjennomsnitt mindre enn kommunale og private kommersielle.

3 **Ansatte og styrere i barnehagen: faglig utvikling, trivsel, kilder til stress og pedagogisk praksis**

Dette kapitlet handler om ansattes og styreres kompetanse og opplevelse av jobben. Kapitlet ser nærmere på tema som faglig utvikling, trivsel i jobben, kilder til stress og pedagogisk praksis. Vi inkluderer data både fra styrer- og ansattundersøkelsen, både for dem som jobber med barn under 3 år, og dem som jobber med barn i alderen 3–5 år.

3.1 **Faglig utvikling**

Strategien *Kompetanse for framtidens barnehage* ble lansert i 2013 og revidert i 2017. Det overordnede målet med strategien er å sikre alle barn et barnehagetilbud av høy kvalitet. Dette målet skal nås blant annet gjennom videreutdanning og kompetanseheving av personalet. I henhold til *Kompetanse for framtidens barnehage* skal barnehagen være «et sted der de ansatte har mulighet til å utvikle seg faglig, både individuelt og i et fellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, forord av Røe Isaksen). Implementeringen av strategien evalueres av Trøndelag Forskning og Utvikling. I de fire publiserte rapportene kommer det fram at selve strategien *Kompetanse for framtidens barnehage* er godt kjent, og barnehagens ledelse oppfordrer i stor grad til studier (Haugset, Osmundsen, Caspersen, Haugum, & Ljunggren, 2016). På tidspunktet for evalueringen ga fylkesmannen og kommunal barnehagemyndighet uttrykk for at de likevel måtte jobbe aktivt med rekruttering til tiltakene (Haugset, Osmundsen, m.fl., 2016). I tillegg ble, ifølge Haugset, Osmundsen, m.fl. (2016), ledelsens oppfordring om deltakelse i kompetanseheving blant ansatte i liten grad fulgt opp med praktisk og økonomisk tilrettelegging. Dette kan ha sammenheng med at de økonomiske ressursene som fulgte med strategien, var for små, og en utfordrende bemanningssituasjon i barnehagen (Haugset, Osmundsen, m.fl., 2016; Naper m.fl., 2018). Dette blir trukket fram som spesielt uheldig, siden mangel på slike rammer kan påvirke de ansattes motivasjon for deltakelse negativt (Haugset, Osmundsen, m.fl., 2016). Kompetansestrategien

ble imidlertid revidert i 2017, og både roller og tiltak ble i den forbindelse endret. Fylkesmannen og barnehagemyndighetens rolle ble tonet ned, og det ble lagt inn nye økonomiske incentiver for deltakelse i de ulike tiltakene.

Naper m.fl. (2018) fant videre at det er spesielt viktig med samsvar i verdi-grunnlag og tematisk relevans for å dra arbeidet med kompetanseutvikling i barnehagen. Ifølge Haugset, Osmundsen, m.fl. (2016) var de mest utbredte kompetansehevingstiltakene i sortert rekkefølge barnehagebasert fagbrev, veiledning av nytilsatte barnehagelærere, barnehagebasert utviklingsprosjekt, veilederutdanning, lederutdanning for styrer, arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU) og kompetansehevingsstudier for assistenter. Både barnehagemyndighet og barnehagestyrere ga i undersøkelsen uttrykk for å ha mest tro på utviklingsprosjekter for hele personalet (Haugset, Osmundsen, m.fl., 2016). Naper m.fl. (2018) finner at spesielt barnehagens veiledning av egne ansatte, gjerne pedagogers veiledning av assistenter, har en sentral rolle i å sikre kollektiv læring.

Ifølge Haugum m.fl. (2017) var det imidlertid i utgangspunktet noe uklart hvordan arbeidsplassene skulle fungere som læringsarena, inkludert hvordan arbeidet og læringen burde organiseres i barnehagene (Haugum m.fl., 2017). Selv om barnehagen som læringsarena er vesentlig i arbeidet med barnehagebasert kompetanseutvikling, finner både Haugum m.fl. (2017) og Naper m.fl. (2018) at dette varierer mellom ulike barnehager, blant annet på grunn av ulike læringskulturer. Det trekkes fram at muligheten for å utnytte dette potensialet bedre henger sammen med kompetanse i å lede barnehagen som lærende organisasjon og lærende arena (Haugum m.fl., 2017). En dokumentstudie av studie- og emneplaner for lederutdanning av styrere viser også at kompetanse i å lede og utvikle barnehagen som lærende organisasjon nå er et sentralt tema (Haugset m.fl., 2019).

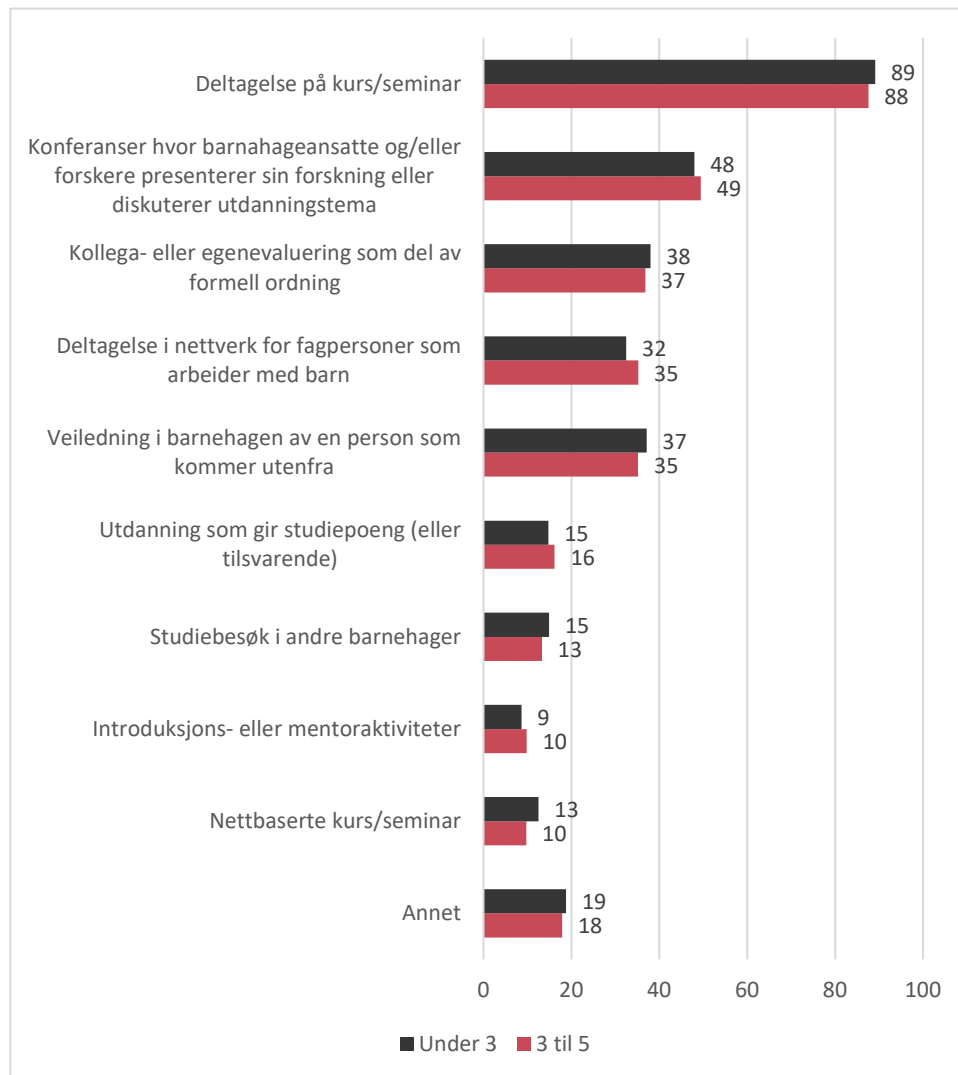
For å undersøke ansattes og styreres faglige utvikling etter endt utdanning fikk de ansatte i TALIS Starting Strong Survey ulike spørsmål om deltakelse i og behov for aktiviteter for faglig utvikling. Aktiviteter for faglig utvikling ble definert slik i spørreskjemaet:

«Aktiviteter som har som formål å utvikle dine ferdigheter, kunnskap og kompetanse som barnehageansatt (eller som fagperson generelt sett). Aktivitetene er formelle og kan inkludere kurs og workshops, men også formelt samarbeid mellom barnehageansatte eller deltakelse i profesjonelle nettverk».

For styrere presenterer vi informasjon om hvilke typer faglig utvikling de har deltatt i, og innen hvilke områder de opplever at de har behov for faglig utvikling. For ansatte presenterer vi i tillegg tema for den faglige utviklingen de deltok i.

Deltakelse i faglig utvikling

Styrere og ansatte ble bedt om å krysse av for hvilke typer faglig utvikling de har deltatt i de siste tolv månedene. Svaralternativene var så å si like for de to gruppene, med unntak av at ansatte ble presentert for et ekstra utsagn om veiledning i barnehagen av en person utenfra. Følgende figur viser svarfordelingen blant de ansatte på spørsmål om deltakelse i faglige utviklingsaktiviteter i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen':

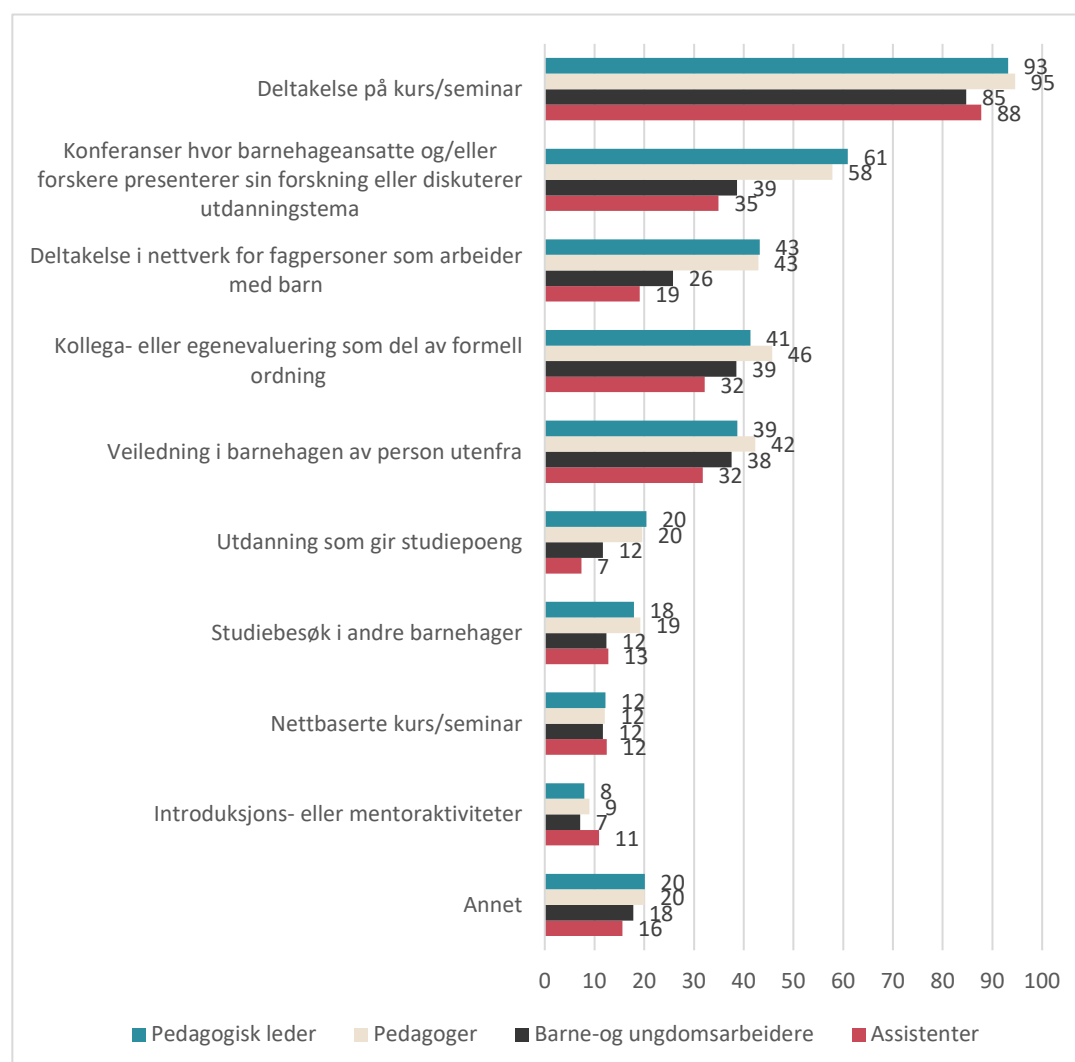

Figur 3.1: Andel ansatte som har deltatt i ulike aktiviteter for faglig utvikling i løpet av de siste 12 månedene. Prosent. N = 924/796.

Samlet sett, oppgir hele 94 prosent av de ansatte i begge undersøkelsene å ha deltatt på minst én aktivitet for faglig utvikling i løpet av de siste 12 månedene. Figuren viser at deltakelse på kurs/seminar er den aktiviteten for faglig utvikling klart flest har deltatt i. Nærmere 90 prosent krysser av for dette alternativet. Videre

oppgir nær halvparten at de har deltatt på konferanser med forsknings- eller utdanningstema. Ytterligere én tredjedel har hatt kollega- eller egevaluering, veiledning i barnehagen og deltakelse i nettverk. Få av de ansatte har deltatt i de reserterende aktivitetene. For eksempel har kun rundt 15 prosent oppgitt at de har tatt studiepoenggivende utdanning, som er en mer langvarig form faglig utvikling. Vi kjenner ikke til hvordan de ulike aktivitetene har vært organisert, men mange av dem har trolig vært av mer kortvarig karakter. At den faglige utviklingen er av en viss varighet, og gjør det mulig å veksle mellom faglig utvikling og jobb, kan være positivt for læringsutbyttet (Penuel, Fishman, Yamaguchi, & Gallagher, 2007).

Forskjellene mellom ansatte i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' er gjennomgående svært små. Det vil si at de to gruppene i all hovedsak deltar i like stor grad i faglig utvikling.

Figur 3.2: Andel ansatte i 'under-3 undersøkelsen' som har deltatt i aktiviteter for faglig utvikling i ulike ansattgrupper. Prosent. N = 278/129/190/248.

Figur 3.2 viser både likheter og forskjeller i andelen av de ulike ansattgruppene som oppgir å ha deltatt i de forskjellige typene faglig utvikling.

Svarene i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' var svært like, og figur 3.2 viser fordelingen kun for 'under 3-undersøkelsen'. Blant annet var det de fem samme alternativene som fikk høyest tilslutning, og tilslutningen var i de fleste tilfellene svært lik. Figuren danner et bilde av noe lavere deltakelse blant barne- og ungdomsarbeidere og assistenter enn blant pedagogiske ledere og pedagoger. Forskjellene er signifikante når det gjelder deltakelse på kurs/seminar, konferanser med utdanningstema, deltakelse i nettverk for fagpersoner som arbeider med barn, studiepoenggivende utdanning og kollega- eller egevaluering (kun forskjellen mellom pedagoger og assistenter er signifikant). For de resterende utsagnene er ikke forskjellene signifikante. For en del faglige utviklingsaktiviteter er det altså ikke forskjeller mellom ulike ansattgruppers deltakelse, mens samlet sett deltar ansatte i pedagogiske stillinger i mer faglig utvikling enn barne- og ungdomsarbeidere og assistenter.

Dette er i tråd med hva barnehageeiere i 2016 svarte på spørsmål om hvem som var målgruppen for det siste kompetansehevingstiltaket de gjennomførte (Naper m.fl., 2017). Svarene tyder på at barnehageeierne primært retter sine tilbud mot alle ansatte i barnehagen, men når de ikke gjør det, er det mer utbredt at tilbudene er rettet mot barnehagelærere enn barne- og ungdomsarbeidere og assistenter.

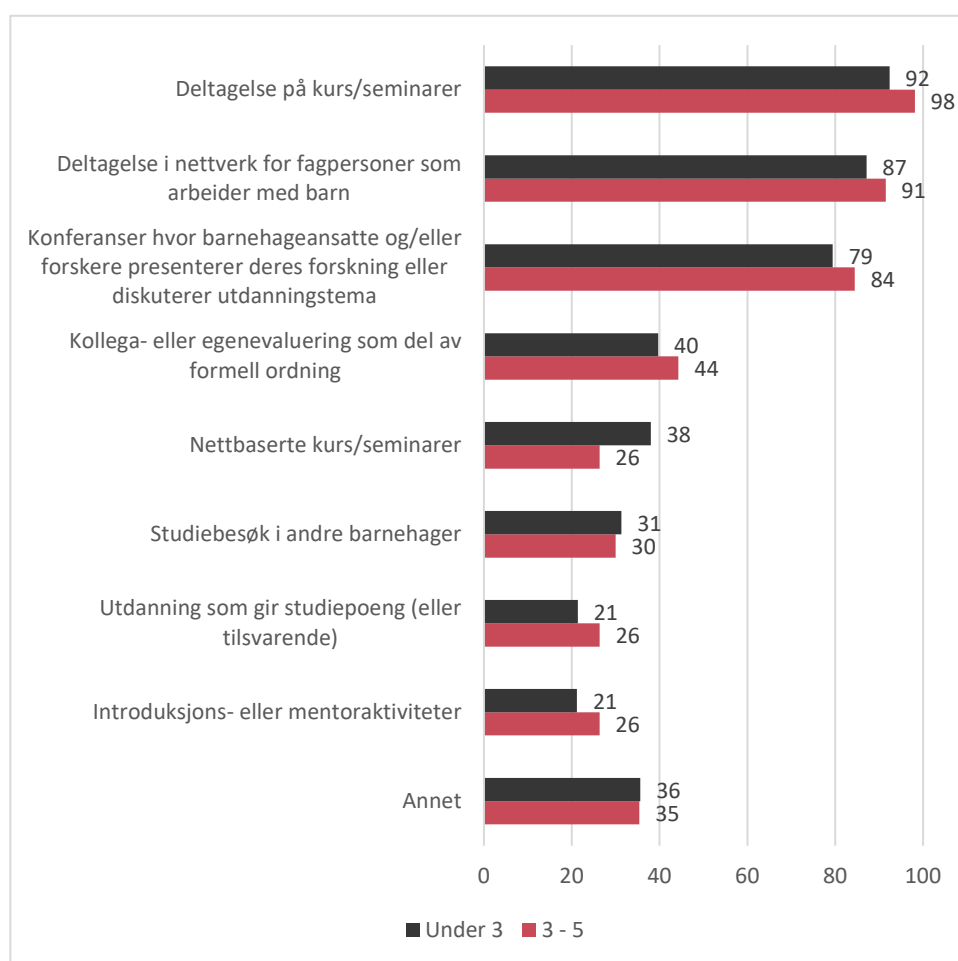
Selv om det kunne forventes forskjeller, viser analyser av deltakelse i aktiviteter for faglig utvikling etter barnehagens eieform lite variasjon. Det gir dermed lite grunnlag for å konkludere med at det er noen sammenheng mellom eieform og deltakelse i faglig utvikling. Det er imidlertid noen mindre forskjeller. Andelen som har deltatt i nettverk for fagpersoner som arbeider med barn, er høyere blant ansatte i kommunale enn ansatte i private kommersielle barnehager. Andelen som har hatt studiebesøk i andre barnehager eller som deltar i introduksjons- eller mentoraktiviteter, er høyere i private ideelle barnehager enn i kommunale.

Videre viser analyser etter størrelse på barnehagen svært liten variasjon. Kun på to av utsagnene er det signifikante forskjeller mellom barnehager av ulik størrelse. I begge tilfellene er det en noe høyere andel i de minste barnehagene (1-40 barn) enn i de mellomstore barnehagene (41-80 barn) og store (81 barn og over) som har deltatt i aktiviteter for faglig utvikling. Analysene for sammenhengen mellom eierskap, størrelse og deltakelse i aktiviteter for faglig utvikling vises ikke.

Vi kan på denne bakgrunn hevde at for de fleste opplistede aktivitetene for faglig utvikling er det ikke forskjeller i deltakelsen etter eieform eller størrelsen på barnehagen. Tallene gir dermed ikke grunnlag for å hevde at det er sammenheng mellom eieform og størrelse på barnehagen på den ene siden, og deltakelse i faglige utviklingsaktiviteter på den andre. Disse funnene er i tråd med en undersøkelse av videreutdanning i barnehagen (Jensen, Bråten, Svalund, & Talberg, 2019).

Undersøkelsen fant ikke statistiske sammenhenger mellom barnehagens eieform og størrelse, og barnehagelæreres og styreres vurdering av kvaliteten på videreutdanningen og læringsutbyttet. I kvalitative intervjuer kom det imidlertid fram at større barnehager hadde bedre mulighet til å dekke opp for fravær i personalet, noe som kan være positivt både for muligheten til å delta i videreutdanning og for hvilket utbytte deltakerne får av studiene.

Styrere ble stilt et tilsvarende spørsmål, og følgende figur viser svarfordelingen i de to undersøkelsene:

Figur 3.3: Andel styrere som har deltatt i ulike aktiviteter for faglig utvikling i løpet av de siste 12 månedene. Prosent. N = 162/151.

Som vi ser, har flest styrere deltatt på kurs/seminar, konferanser med forsknings- eller utdanningstema og i nettverk for fagpersoner. Så mange som mellom 79 og 98 prosent har deltatt i disse faglige utviklingsaktivitetene. Det er lavest andeler for deltakelse i introduksjons- eller mentoraktiviteter og utdanning som gir studiepoeng. Rundt én av fire styrere oppgir å ha deltatt i disse aktivitetene.

Det er liten variasjon i hvordan styrerne i de to undersøkelsene svarer. Unntaket er nettbaserte kurs/seminarer, hvor noe flere i 'under 3-undersøkelsen' enn i

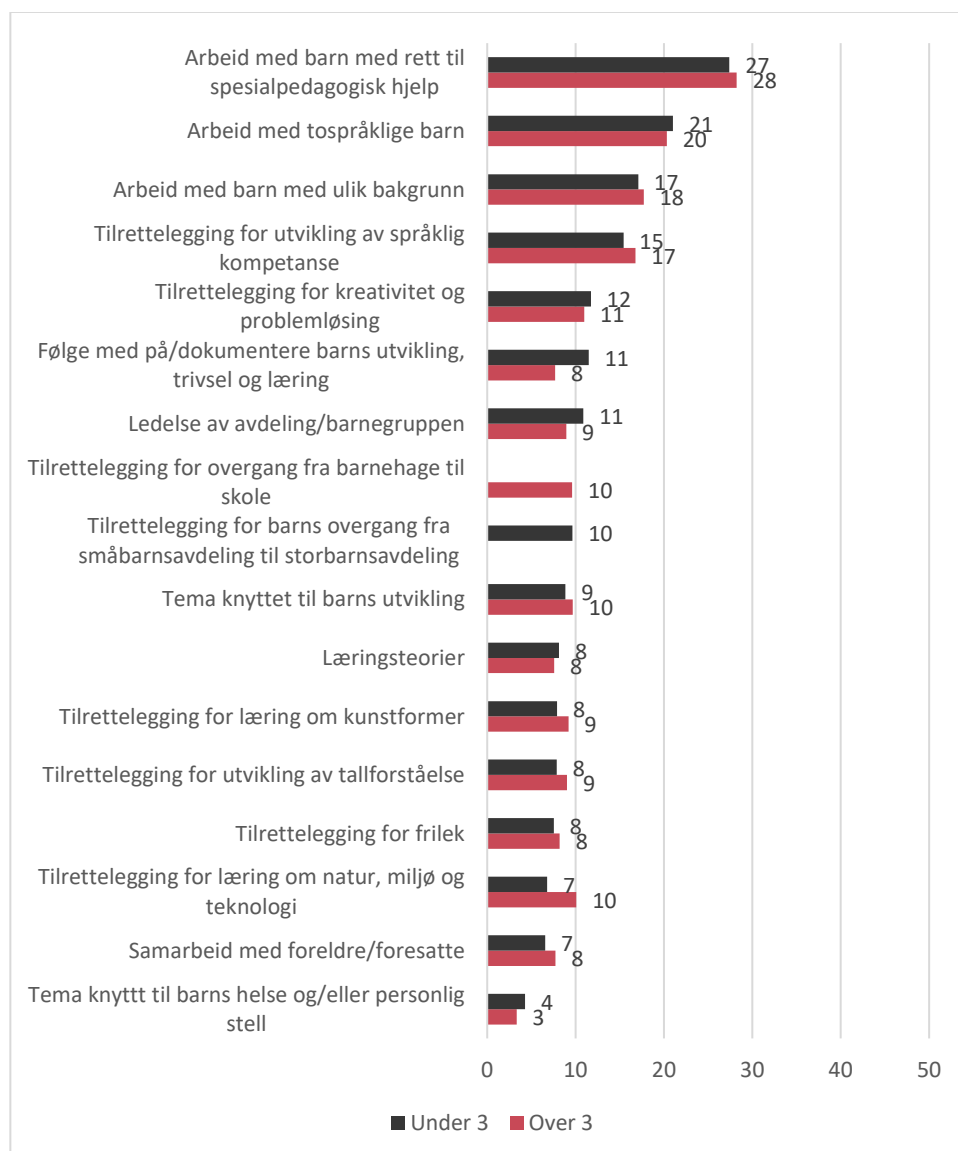
'3-5-undersøkelsen' oppgir å ha deltatt. Forskjellen er signifikant. Dette gir imidlertid ikke grunnlag for å konkludere med annet enn at styrere i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' har deltatt i aktiviteter for faglig utvikling i lik grad.

Sammenliknet med de ansatte er andelen som krysser av for de ulike alternativene, i de fleste tilfellene høyere for styrerne. Det vil si at flere styrere enn ansatte oppgir å ha deltatt i ulike aktiviteter for faglig utvikling. Dette gjelder i særlig grad deltakelse i nettverk med andre fagpersoner og konferanser. Rundt halvparten av de ansatte oppga at de hadde deltatt på konferanser, mens rett under 40 prosent hadde deltatt i nettverk. Andelen som svarer tilsvarende blant styrerne, er klart høyere.

Behov for kompetanseutvikling

Mange av temaene det ble spurt om i TALIS Starting Strong Survey, er i tråd med hva ny rammeplan for barnehage og revidert kompetansestrategi for barnehage vektlegger. Dette gjelder blant annet kompetanseutvikling på områder som: barnehagen som pedagogisk virksomhet som fremmer læring og danning, samarbeid med foreldre, barns behov for lek og omsorg, barnehagens verdigrunnlag samt fagområder i barnehagen som kommunikasjon og språk, natur, miljø og teknologi, fysisk aktivitet, og kunst, kultur og kreativitet.

I TALIS Starting Strong Survey ble både styrere og ansatte bedt om å ta stilling til hvilke tema de hadde behov for kompetanseutvikling i. De to gruppene ble imidlertid presentert for forskjellige svaralternativer. Utsagnene for ansatte og andelen som oppgir å ha stort behov, vises i figur 3.4.

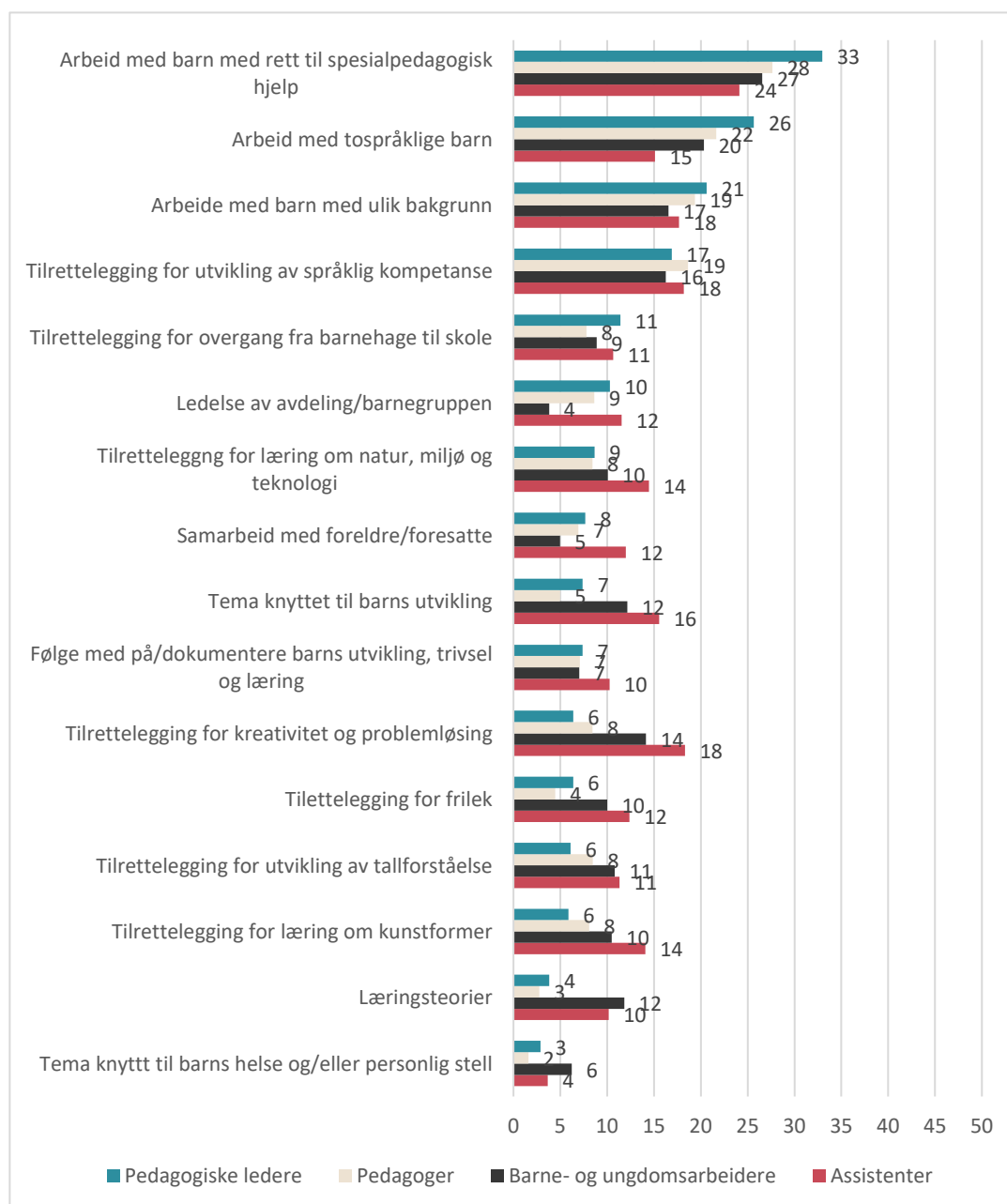

Figur 3.4: Ansattes behov for faglig utvikling. Andel som oppgir at de har stort behov for faglig utvikling innen ulike områder. Prosent N = 883/766

Figuren viser at andelen som oppgir å ha stort behov for faglig utvikling innenfor de opplistede temaene, er relativt lav blant de ansatte. Kun syv av alternativene får en tilslutning på mer enn ti prosent. Det tyder på at de ansatte ikke har presserende behov for faglig utvikling når det gjelder de nevnte alternativene. De tre utsagnene som får høyest tilslutning, er arbeid med barn med rett til spesialpedagogisk hjelp, arbeid med tospråklige barn og arbeid med barn med ulik bakgrunn. Svarene tyder med andre ord på at det er særlig når det gjelder arbeid med barn med behov for ekstra tilrettelegging, at de ansatte trenger faglig påfyll.

Det er kun mindre forskjeller mellom svarene til de ansatte i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. De ser dermed ut til å ha de samme behovene for faglig utvikling.

I Spørsmål til barnehage-Norge 2018 fikk styrere spørsmål om behovet for kompetanseutvikling i tilknytning til innføring av ny rammeplan (Fagerholt m.fl., 2019). Styrerne svarer at det er mest behov for barnehagebasert kompetanseheving, og temaene ledelse av endringsprosesser og barnehagens digitale praksis. Følgende figur viser hvordan barnehagens ulike ansattgrupper svarer på spørsmål om kompetansebehov:

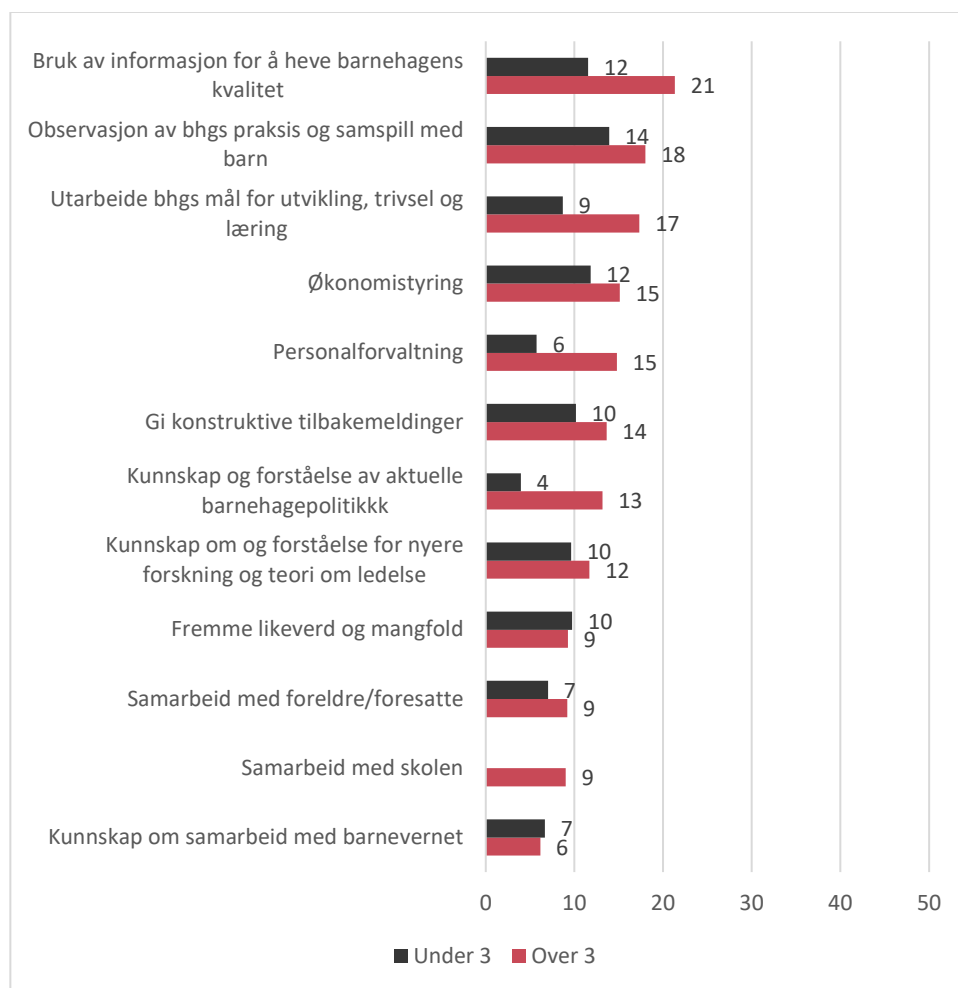
Figur 3.5: Andel i ulike ansattgrupper i '3-5-undersøkelsen' som har stort behov for faglig utvikling på forskjellige områder. Prosent. N = 242/121/178/ 166.

Vi ser av figur 3.5 at det er noe variasjon i hvordan gruppene svarer. På mange av utsagnene ser vi at barne- og ungdomsarbeidere og assistenter i større grad gir uttrykk for å ha behov for kompetanse enn pedagogiske ledere og/eller pedagoger. Følgende forskjeller er statistisk signifikante:

- Tema knyttet til barns utvikling – assistenter og pedagoger har mer behov enn pedagogiske ledere
- Tilrettelegging for frilek – assistenter ligger høyere enn pedagoger
- Tilrettelegging for kreativitet og problemløsning – assistenter ligger høyere enn pedagogiske ledere og pedagoger
- Læringsteorier – barne- og ungdomsarbeidere og assistenter har større behov for dette enn pedagogiske ledere og pedagoger
- Tilrettelegging for læring om kunstformer – assistenter ligger høyere enn pedagogiske ledere
- Ledelse av avdelingen/barnegruppen – barne- og ungdomsarbeidere ligger lavere enn pedagogiske ledere og assistenter

Samlet sett tyder forskjellene på at assistenter og barne- og ungdomsarbeidere på enkelte områder opplever et noe større behov for faglig utvikling enn pedagogiske ledere og pedagoger. Analyser av ansattes behov for faglig utvikling etter barnehagens størrelse og eieform viser kun mindre forskjeller, og vises dermed ikke.

Når det gjelder styrere, ble disse presentert for andre svaralternativer. Følgende figur viser svarfordelingen i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen':

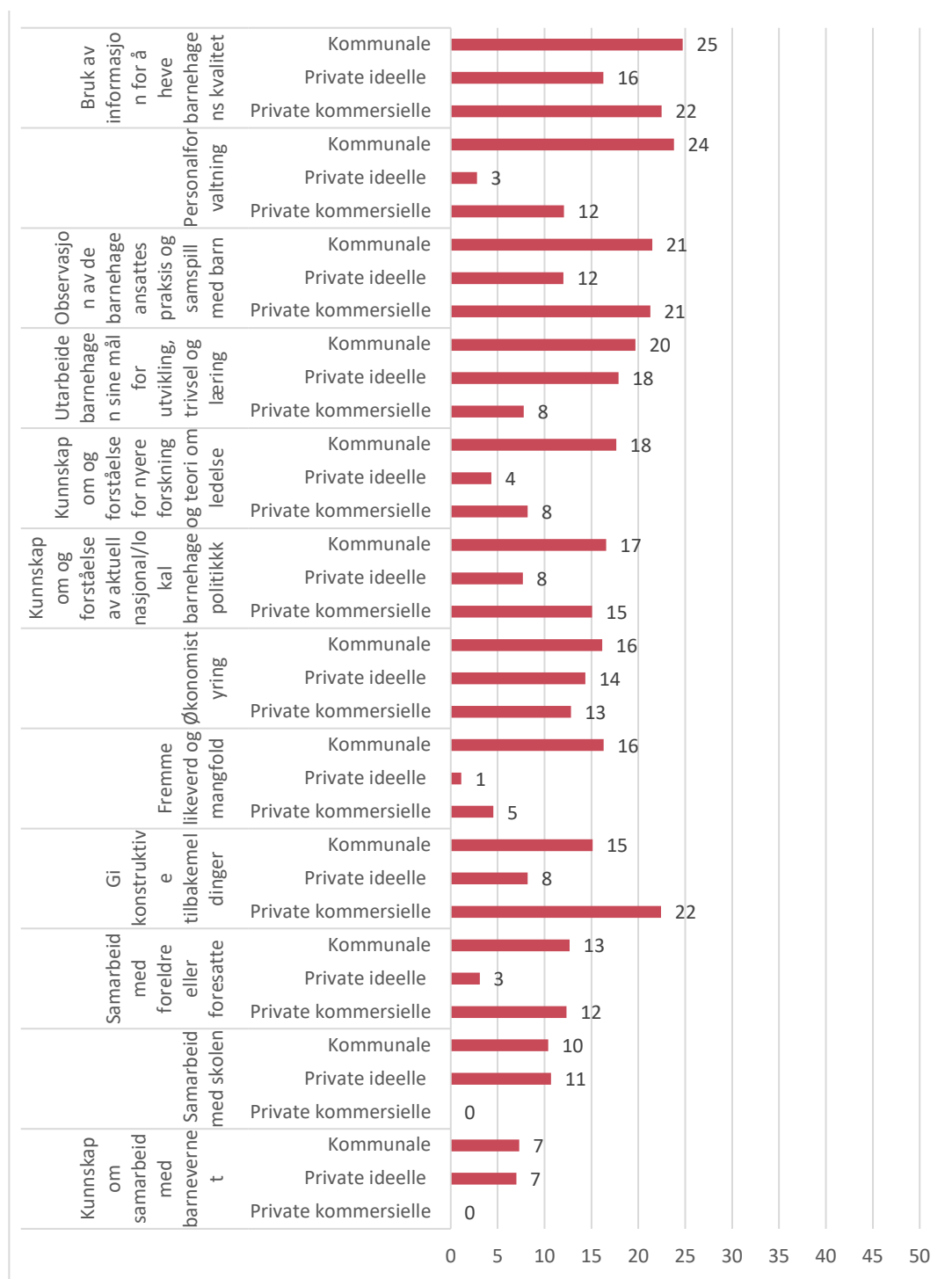

Figur 3.6: Styreres behov for faglig utvikling. Andel som oppgir at de har stort behov for faglig utvikling innen ulike områder. Prosent N = 161/150.

Figuren viser at også andelen styrere som har stort behov for faglig utvikling, er relativt lav. Mellom 6 og 21 prosent av styrerne oppgir at de har stort behov for faglig utvikling i de ulike temaene. Utsagnene som får høyest tilslutning, handler om bruk av informasjon for å heve barnehagens kvalitet og observasjon av ansattes samspill med barna. Andelen som opplever et stort behov, er i de fleste tilfellene høyere i '3–5-undersøkelsen' enn i 'under-3-undersøkelsen'. Forskjellen er signifikant for tre av utsagnene:

- Bruk av informasjon for å heve barnehagens kvalitet
- Personalforvaltning
- Kunnskap om og forståelse av aktuell barnehagepolitikk

Alt i alt tyder styrernes svar på at det er betydelig grad av likhet i behovet for faglig utvikling i de to undersøkelsene. Det er noe variasjon, og der det er tilfellet, uttrykker styrere i '3–5-undersøkelsen' større behov enn styrere i 'under 3-undersøkelsen'.

Figur 3.7: Styreres behov for faglig utvikling. Andel som oppgir at de har stort behov for faglig utvikling på ulike områder etter eieform. '3-5-undersøkelsen'. Prosent N = 72/52/24.

Som vi ser, er andelen styrere som oppgir å ha stort behov for faglig utvikling, ofte noe høyere i kommunale enn i private ideelle og kommersielle barnehager. Forskjellene er signifikante mellom kommunale og private ideelle barnehager for:

- Kunnskap om og forståelse av nyere forskning og teori om ledelse
- Samarbeid med foreldre
- Fremme likeverd og mangfold
- Personalforvaltning

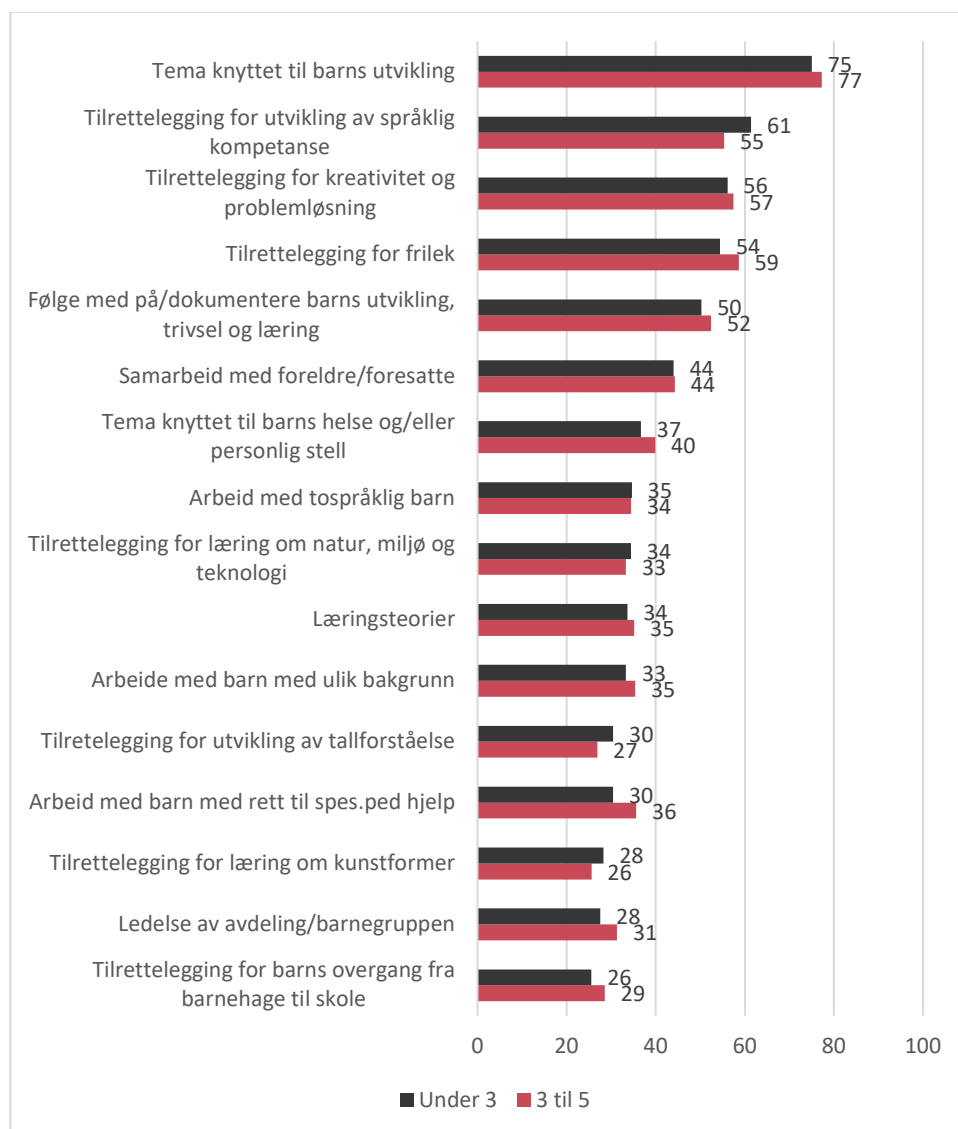
For to av utsagnene er forskjellene signifikante mellom kommunale og private kommersielle barnehager:

- Kunnskap om samarbeid med barnevernet
- Samarbeid med skolen

Selv om disse forskjellene ikke alltid er veldig store, peker de samlet sett på at styrere i kommunale barnehager i større grad enn styrere i barnehager med andre eieformer opplever behov for faglig utvikling. Det er vanskelig å si sikkert hva dette skyldes. Vi finner ingen forskjeller i styreres formelle kompetanse etter barnehagens eieform. Forskjellene kan ha sammenheng med reelle ulikheter i hva styrere opplever at de trenger mer kunnskap om. Men det kan også være at styrere i ulik grad mottar tilbud om faglig utvikling, og at resultatene må ses i sammenheng med hvilke og hvor mange tilbud om faglig utvikling som ulike grupper styrere mottar, og ikke nødvendigvis er uttrykk for at styrere i kommunale barnehager har større behov for faglig utvikling. Også tidligere studier av deltakelse i etter- og videreutdanning har påvist sammenhenger mellom tilbud og etterspørsel/behov for faglig utvikling (Hovdhaugen & Opheim, 2018).

Tema for faglig utvikling

Ansatte som oppga at de hadde deltatt i faglige utviklingsaktiviteter, fikk et oppfølgingsspørsmål om hvilke temaer som ble dekket. Svaralternativene og svarfordelingen framgår av figur 3.8.

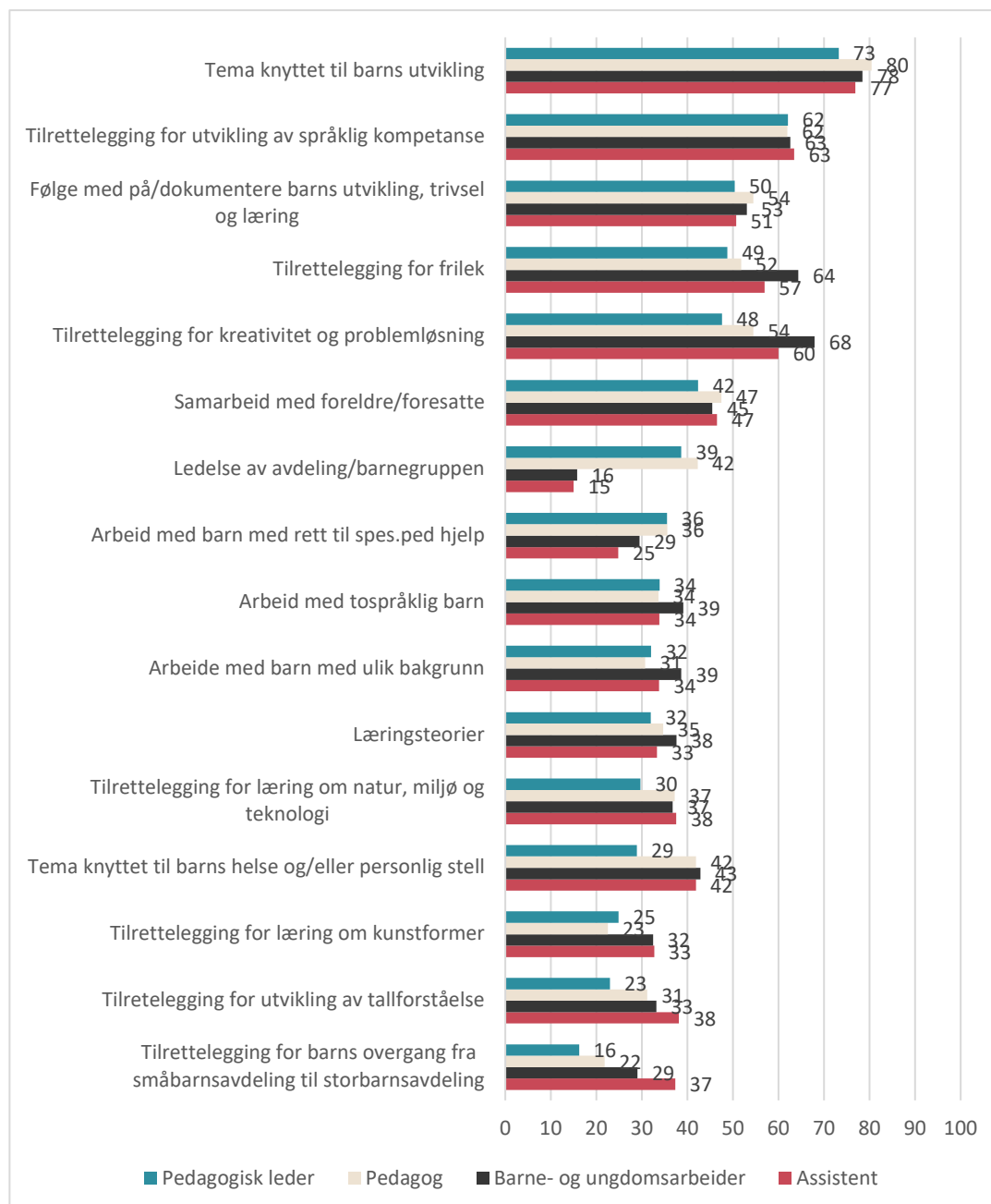
Figur 3.8: Tema i faglig utvikling. Ansatte. Prosent N = 845/730

Rundt tre av fire oppgir at de har deltatt i faglige utviklingsaktiviteter med tema knyttet til barns utvikling. Dette er det alternativet som får høyest tilslutning. Videre svarer litt mer enn halvparten at tilrettelegging for utvikling av språklig kompetanse, for kreativitet og problemløsning og for frilek har vært tema for faglige utviklingsaktiviteter.

Som vi husker, var arbeid med barn med rett til spesialpedagogisk hjelp, med tospråklige barn og med barn med ulik bakgrunn de tre temaene som flest oppga at de hadde stort behov for faglig utvikling i (se figur 3.4). Andelen som oppgir at de har deltatt i faglig utvikling knyttet til disse temaene, er drøye 30 prosent. Samlet sett tyder svarene på de to spørsmålene på at hva det tilbys faglig utvikling i, ikke nødvendigvis er det samme som det er størst behov for.

Det er svært liten variasjon mellom svarene i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. De små forskjellene vi observerer, går i begge retninger, og de er ikke signifikante. Det tyder på at ansatte i de to undersøkelsene har hatt faglig utvikling med like tema.

Igjen kan det være gode grunner til at ulike ansattgrupper deltar i faglige utviklingsaktiviteter med ulike tema. Følgende figur viser svarfordelingen etter hvilken ansattgruppe respondenten tilhører:

Figur 3.9: Tema i faglig utvikling. Ansatte. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 274/124/175/223.

Som vi ser, er det noe variasjon mellom ansattgruppene i hva de har hatt som tema for sin faglige utvikling, men den framstår ikke som systematisk. Pedagogiske ledere skiller seg noe ut ved å i mindre grad ha hatt barns helse og/eller personlige stell som tema, sammenliknet med de andre ansattgruppene. Videre skiller de seg fra barne- og ungdomsarbeidere og assistenter ved å i mindre grad ha deltatt i faglige utviklingsaktiviteter innen tilrettelegging for utvikling av tallforståelse og overgang fra småbarns- til storbarnsavdeling. Disse forskjellene er signifikante.

Figuren viser videre at barne- og ungdomsarbeidere skiller seg ut ved å i større grad ha hatt tilrettelegging for frilek og for kreativitet og problemløsning som tema for sin faglige utvikling, sammenliknet med pedagogiske ledere og pedagoger. Også disse forskjellene er signifikante.

Videre skiller assistenter seg særlig ut når det gjelder temaet arbeid med barn med rett til spesialpedagogisk hjelp. Andelen som har hatt dette som tema for faglig utvikling, er lavest blant assistentene, men forskjellen er kun signifikant sammenliknet med pedagogiske ledere.

Naturlig nok skiller både assistenter og barne- og ungdomsarbeidere seg signifikant fra de to andre gruppene når det gjelder ledelse av avdelingen/barnegruppen som tema. Det at assistenter og barne- og ungdomsarbeidere i mindre grad har hatt dette som tema, er ikke overraskende, siden dette er et tema som i særlig grad ligger til pedagogiske ledere og pedagoger.

3.2 Trivsel i jobben

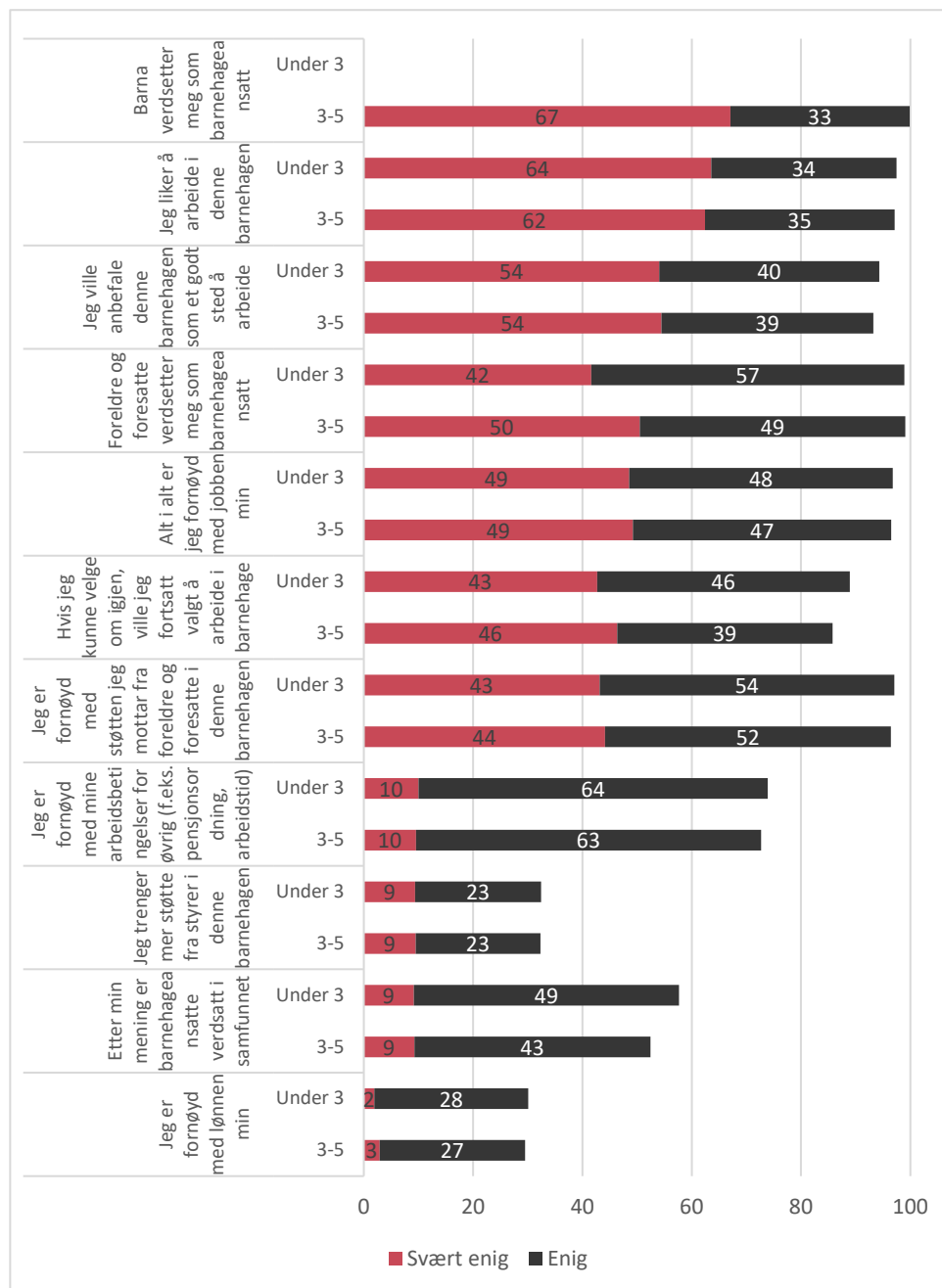
Den nasjonale LOGG-undersøkelsen viste i 2007 at én av fire hadde planer om å bytte jobb, og at slike planer varierte med jobbtrivsel (Kjeldstad & Dommermuth, 2009). Hele tre av fire av arbeidstakerne som trivdes dårlig, hadde planer om å bytte jobb i løpet av de nærmeste tre årene. Barnehagelærere er en gruppe som det tidligere var stor mangel på, og hvor mange etter få år forlot yrket (Gulbrandsen, 2018). Selv om dette bildet, ifølge Gulbrandsen (2018), har endret seg, er det likevel gode grunner til å undersøke barnehageansattes jobbtrivsel.

I TALIS Starting Strong Survey undersøkes trivsel i jobben ved at styrere og ansatte presenteres for ulike utsagn som de blir bedt om å ta stilling til: hvor godt de liker jobben og arbeidsplassen, hvor fornøyd de er med arbeidsbetingelsene og om de opplever seg verdsatt. Svarene gis på en firedelt skala med alternativene *Svært uenig*, *Uenig*, *Enig* og *Svært enig*. De ansatte fikk noen flere utsagn enn styrerne å ta stilling til.

Vi vil i det følgende presentere svarene som ble gitt, først fra de ansatte og der nest fra styrerne. Svarene analyseres med hensyn til om det er interessante forskjeller eller likheter på tvers av ansattgrupper og eieform.

Ansattes trivsel i jobben

De ansatte ble presentert for 10–11 utsagn som handler om fornøydhets, verdsetting og støtte. Opplevd verdsetting fra barna ble kun undersøkt i '3–5-undersøkelsen'. Utsagnene og andelen som svarer at de er svært enig eller enig, vises i følgende figur:

Figur 3.10: Andel ansatte som er enig og svært enig i ulike utsagn om trivsel i jobben. Under 3-undersøkelsen og 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 851/722.

Som vi ser av figuren, er hovedbildet at barnehageansatte generelt trives godt i jobben. Godt over 60 prosent oppgir at de er enige eller svært enige i åtte av de 11 påstandene. Det er gjennomgående liten forskjell i hvordan ansatte i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' svarer. Den største forskjellen finner vi for utsagnet om hvorvidt foreldrene verdsetter de barnehageansatte. Andelen som er svært enig i dette utsagnet, er noe høyere blant de ansatte i '3-5-undersøkelsen' enn i 'under 3-undersøkelsen'. Forskjellen i svarfordelingen mellom de to undersøkelsene er signifikant.

Det kan videre se ut til at barnehageansatte opplever seg mer verdsatt i sitt daglige virke av barna (67 prosent svært enig) og foreldrene (42-50 prosent svært enig), enn av samfunnet (9 prosent svært enig). Totalt oppgir i overkant av halvparten og nærmere 60 prosent i 'under 3-undersøkelsen' at de er enig eller svært enig i påstanden om at barnehageansatte verdsettes i samfunnet. Det er dermed en høyere andel barnehageansatte som opplever seg verdsatt i samfunnet, enn lærere. I TALIS 2013 oppga kun én tredjedel av ungdomsskolelærerne at de var enige eller svært enige i at lærerprofesjonen er verdsatt i samfunnet (Caspersen, Aamodt, Vibe, & Carlsten, 2014).

Et annet uttrykk for verdsetting i samfunnet er lønn. Som vi ser av figuren, er kun 2-3 prosent svært enige i at de er fornøyd med lønnen, selv om tre av ti totalt oppgir at de er enige i dette utsagnet. Når vi ser nærmere på tallene, finner vi at 21 prosent er svært uenig i utsagnet om lønn. Som Gulbrandsen (2018) viser til, var førskolelærerne fram til sent 2000-tall dårligere lønnet enn andre yrkesgrupper med tilsvarende lengde på utdanningen. Gode lønnsoppgjør den senere tiden leder imidlertid Gulbrandsen (2018) til å konkludere med at barnehagelærere ikke lenger kan betraktes som en lavlønsgruppe, i hvert fall ikke innenfor offentlig sektor.

Det ser videre ut til at barnehageansatte er enige i at de får den støtten de trenger, både fra styrer og foreldre. Over 90 prosent oppgir at de er enige eller svært enige i at de er fornøyd med støtten de mottar fra foreldrene, mens kun rundt 30 prosent oppgir at de trenger mer støtte fra styrer. Det betyr at det store flertallet sier at de er uenige i utsagnet om at de trenger mer støtte.

Godt over 90 prosent oppgir at de alt i alt er fornøyd med jobben. Videre gir bortimot alle uttrykk for at de liker å jobbe i barnehagen; nesten to av tre barnehageansatte er svært enige i dette utsagnet, og over 90 prosent er enige eller svært enige i at de ville anbefalt barnehagen de jobber i som et godt sted å jobbe. Totalt sett er dermed det generelle inntrykket høy trivsel i jobben, og som vi ser av figur 3.10, gir over 85 prosent uttrykk for at de er enige eller svært enige i påstanden om at de ville valgt å arbeide i barnehage hvis de kunne velge om igjen.

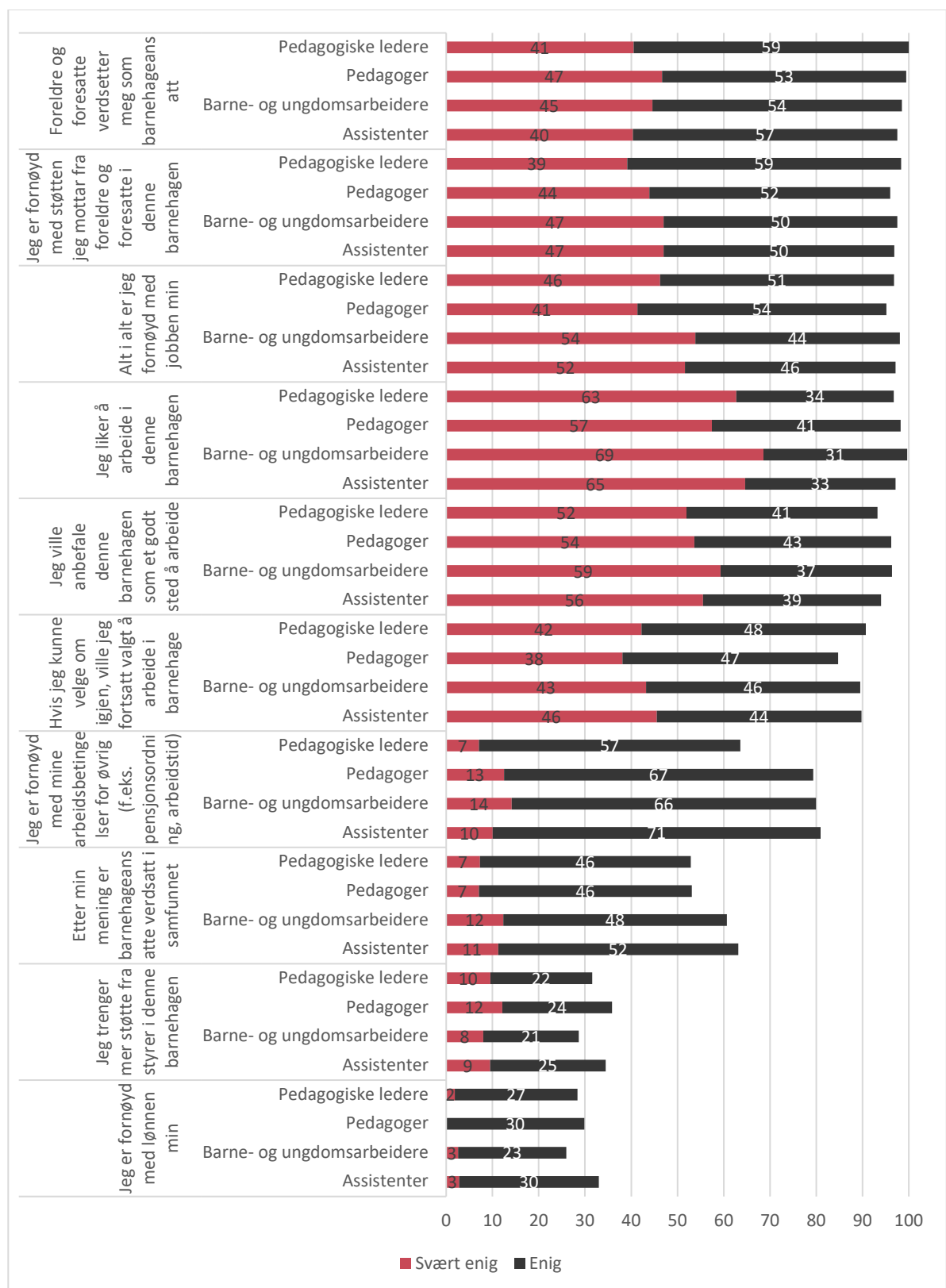
LOGG-undersøkelsen fra 2007 viste en negativ effekt av utdanning på jobbtrivsel, det vil si at lavt utdannede trivdes bedre enn høyt utdannede (Kjeldstad &

Dommermuth, 2009). I barnehagen har ulike ansattgrupper ulikt utdanningsnivå, selv om arbeidsoppgavene kan være nokså like. Vi kan dermed forvente en viss variasjon i hvordan barnehageansatte svarer på utsagnene om trivsel i jobben.

Figur 3.11 viser andelen som oppgir at de er enige eller svært enige i utsagnene fra ulike ansattgrupper i 'under 3-undersøkelsen'. Som vi ser, er det ikke vesentlig variasjon i hvordan de ulike ansattgruppene trives på jobben. Når vi ser på andelen som er enig og svært enig i utsagnene, er det kun mindre forskjeller.

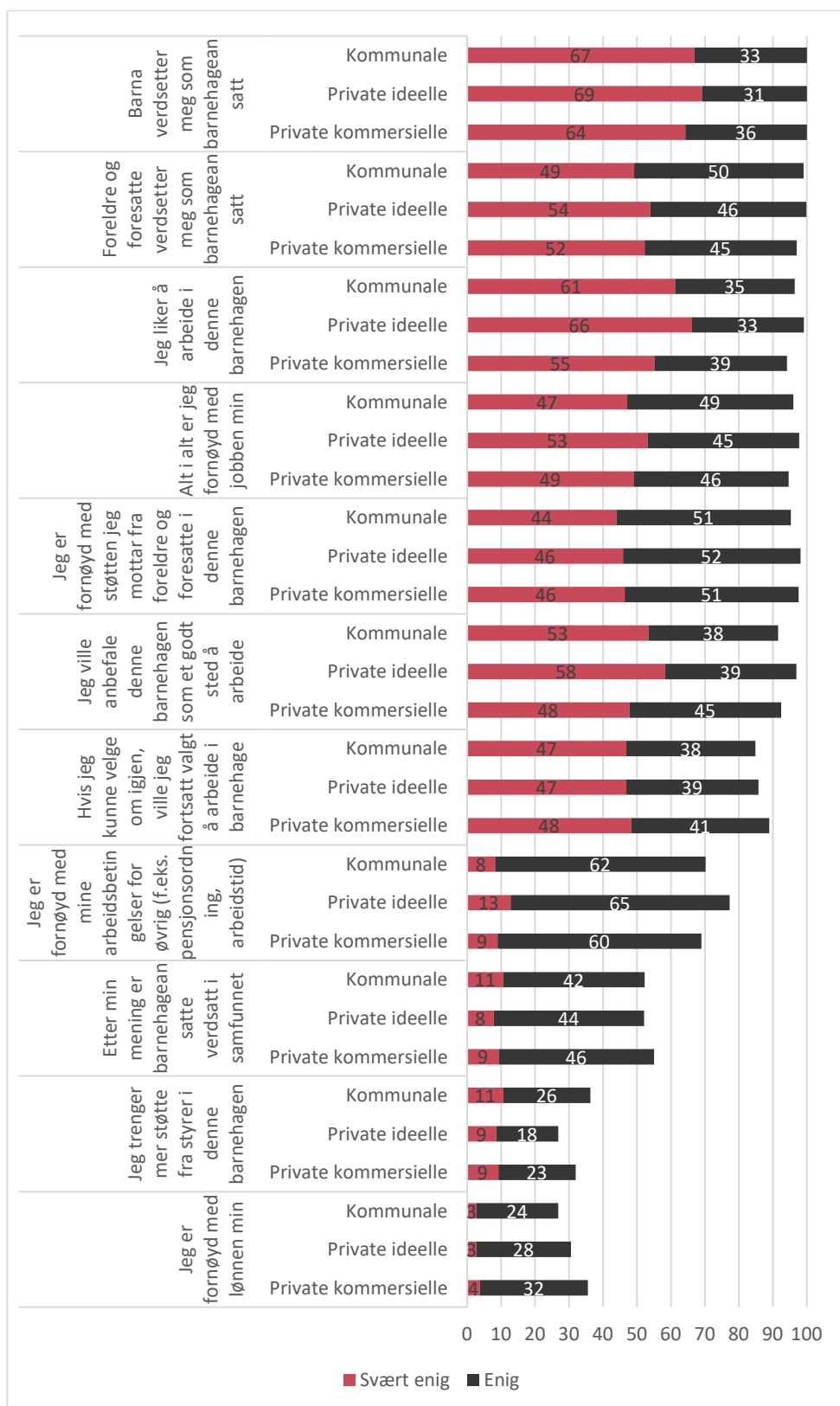
Det er imidlertid to unntak. Det første er at andelen pedagogiske ledere som oppgir at de er fornøyd med arbeidsbetingelsene for øvrig (64 prosent), er lavere sammenliknet med de andre ansattgruppene (rundt 80 prosent). Forskjellen i svarfordelingen er signifikant. Dette kan komme av at pedagogiske ledere har «en krevende dobbeltrolle», hvor de både skal utføre mye av det samme praktiske og pedagogiske arbeidet som andre ansatte, samtidig som de har ansvaret for å lede det pedagogiske arbeidet i henhold til rammeplanen (Bøe & Hognestad, 2017; Jakobsen, 2017). Det kan, for eksempel, tenkes at det å måtte kombinere disse to rollene, går ut over arbeidstiden.

Det andre unntaket er på utsagnet om at de alt i alt er fornøyd med jobben. Andelen som svarer slik, er særlig høy blant assistenter og barne- og ungdomsarbeidere. Disse to gruppene skiller seg signifikant fra gruppen pedagoger i deres vurdering av dette spørsmålet.

Figur 3.11: Andel i ulike ansattgrupper i under 3-undersøkelsen som er enig og svært enig i utsagn om jobben i barnehagen. Prosent. N = 278/127/188/244.

Siden det innenfor barnehagesektoren er et stort innslag av private aktører, har det i offentlige diskusjoner vært en del fokus på forskjellene mellom private og offentlige barnehager, inkludert spørsmål knyttet til arbeidsbetingelser og trivsel. Den nasjonale LOGG-undersøkelsen fra 2007 fant at det å jobbe i offentlig sektor, spesielt i kommunen, gir høyere trivsel enn å jobbe i privat sektor (Kjeldstad & Dommermuth, 2009). Når det gjelder arbeidsbetingelser, er dessuten lønns- og arbeidsvilkår regulert i ulike tariffavtaler for ansatte i kommunale versus private barnehager, og ofte gjelder dette også ansatte i ideelle versus kommersielle barnehager. Det har, blant annet, til nå vært stor forskjell på pensjonsbetingelsene slik disse er regulert i tariffavtalene til ansatte i kommunale og private ideelle barnehager på den ene siden, og private kommersielle på den andre. Tidligere forskning tyder imidlertid ikke på at det er signifikante forskjeller mellom ansatte i offentlige og private barnehager når det gjelder arbeidsvilkår (Oslo Economics, Actecan, & AFI, 2014) eller mellom ansatte i offentlige og konkurranseutsatte virksomheter i norske kommuner når det gjelder trivsel (Moland & Bogen, 2001). Figur 3.12 viser hvordan ansatte i offentlige og private barnehager svarer på utsagnene om trivsel i TALIS Starting Strong Survey:

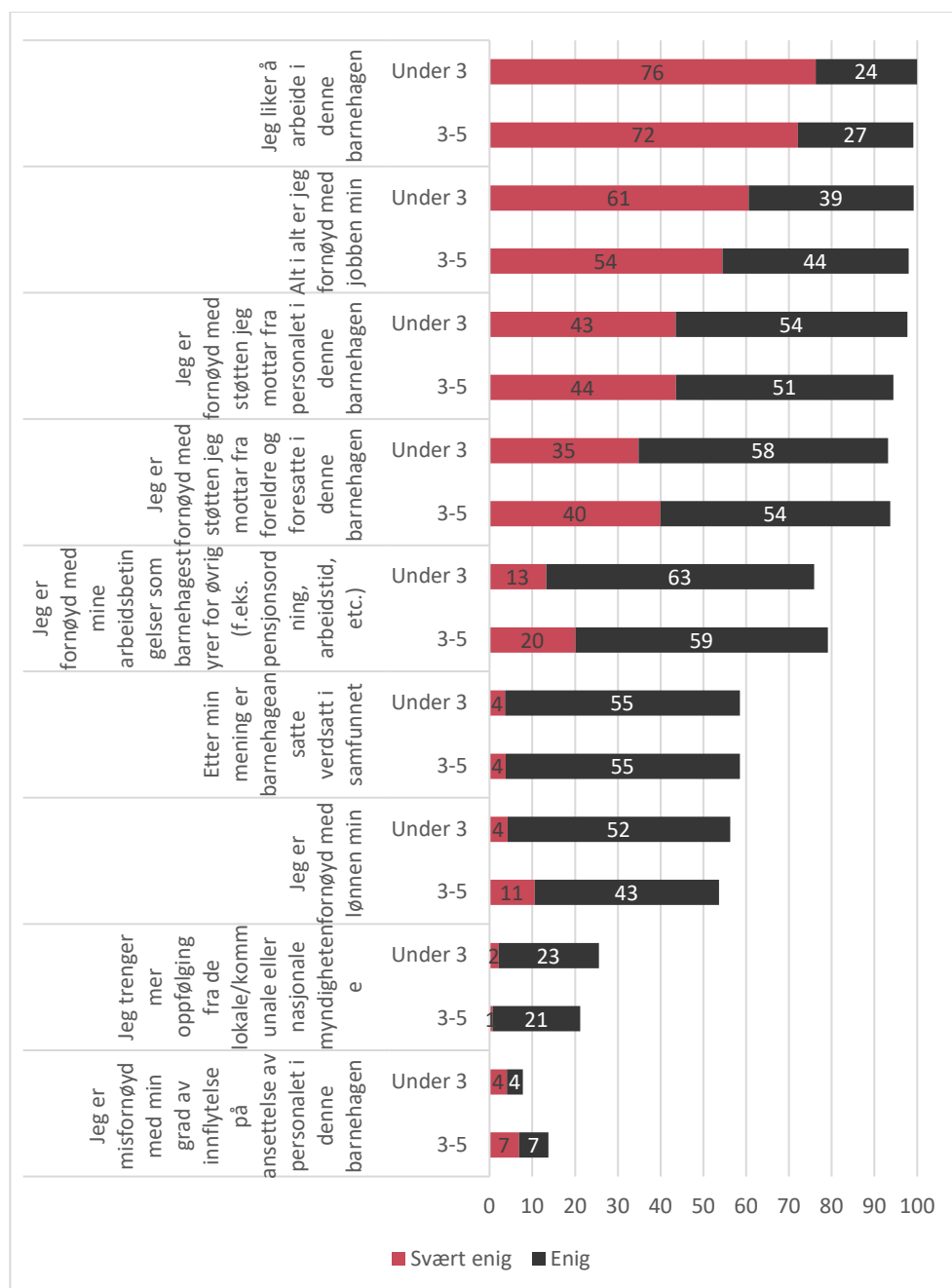
Figur 3.12: Trivsel i jobben blant ansatte i 3–5-undersøkelsen. Andel som svarer enig og svært enig blant ansatte i kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager. Prosent. N = 351/262/111

Figuren viser at det gjennomgående er små forskjeller mellom de ansattes svar etter eieform og om barnehagen er ideell eller kommersiell. Den eneste forskjellen i de ansattes trivsel i jobben etter eieform er for utsagnet om de er fornøyd med arbeidsbetingelsene for øvrig. Her ligger ansatte i private ideelle høyere enn ansatte i kommunale og private kommersielle barnehager. I all hovedsak gir dermed ansatte i private ideelle, private kommersielle og offentlige barnehager uttrykk for at de trives like godt i jobben.

Vi undersøkte også om de ansattes svar på utsagnene om trivsel varierte etter størrelsen på barnehagen. Siden vi ikke fant noen systematisk sammenheng, og forskjellene jevnt over var små, presenterer vi ikke analysene.

Styreres trivsel i jobben

Ifølge LOGG-undersøkelsen i 2007 medfører det å være leder høyere trivsel enn det å være underordnet (Kjeldstad & Dommermuth, 2009). Vi skal ikke her se på forskjellen mellom disse to gruppene, men vi vil vise hvordan styrerne forholdt seg til ni utsagn om trivsel i jobben. Noen av utsagnene er identiske med de ansattes, mens andre er spesifikt rettet mot det å være styrer. Utsagnene og svarfordelingen for styrerne i begge undersøkelsene vises i figur 3.13:

Figur 3.13: Trivsel i jobben. Styrere. Andel som er enig og svært enig. N = 159/145

Også blant styrerne vitner svarene om høy grad av trivsel. Over 90 prosent er enig eller svært enig i at de liker å arbeide i barnehagen de nå er ansatt i, at de alt i alt er fornøyd med jobben og at de er fornøyd med støtten de mottar fra personalet og fra foreldrene.

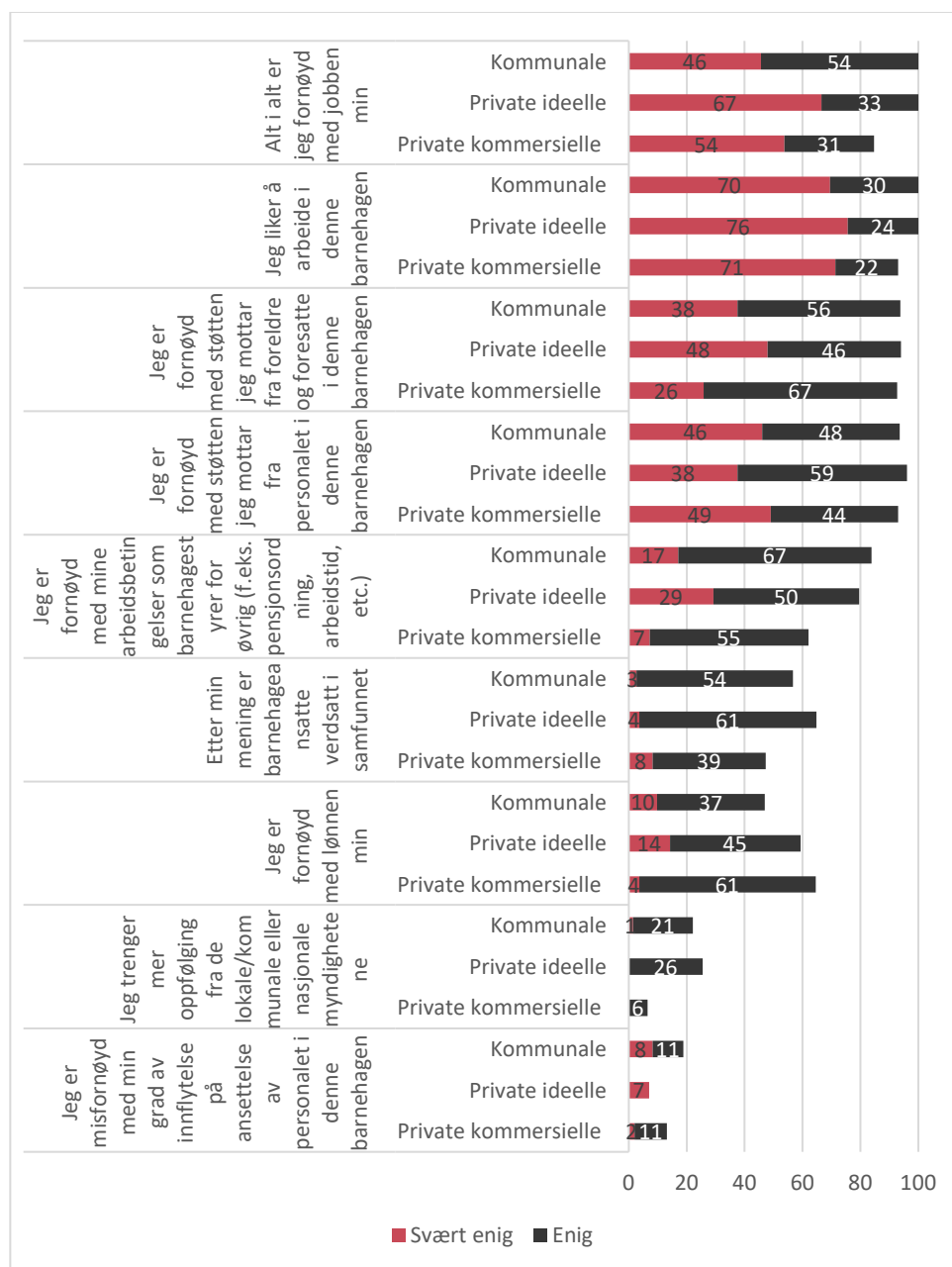
Som for barnehageansatte er det en noe lavere andel styrere som oppgir at de er enige eller svært enige i påstander relatert til verdsetting og lønn, og også til arbeidsbetingelser. Likevel er nærmere 80 prosent av styrerne enige eller svært enige i at de er fornøyd med arbeidsbetingelsene, og over halvparten er svært

enige i at barnehageansatte er verdsatt i samfunnet. Blant styrerne er også over halvparten fornøyd med lønnen. Det er imidlertid verdt å merke seg at når det gjelder verdsetting av samfunnet og lønn, er andelen som oppgir at de er svært enige, veldig lav.

Det er i liten grad variasjon i hvordan styrerne i de to undersøkelsene svarer, og deres vurderinger av de ulike utsagnene skiller seg ikke signifikant fra hverandre.

Vi så over at kun rundt 30 prosent av de ansatte oppgir at de trenger mer støtte fra styrer, og vi ser her at styrerne også ser ut til å være fornøyd med samarbeidet i barnehagen. Over 90 prosent av styrerne oppgir at de er fornøyde med støtten de mottar fra personalet.

Når vi ser på styrernes trivsel etter om barnehagen de jobber i er offentlig, privat, ideell eller privat, kommersiell, får vi følgende svarfordeling fra '3-5-undersøkelsen':

Figur 3.14: Trivsel i jobben etter barnehagens eieform. Styrere i 3–5-undersøkelsen. Andel som er enig og svært enig. N = 70/51/23.

Figuren viser noen forskjeller i hvordan styrere i kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager svarer på utsagnene. Det er imidlertid kun for to av utsagnene at forskjellene er signifikante når vi sammenlikner svarfordelingen for de ulike gruppene. Styrere i kommunale barnehager er signifikant mindre fornøyd enn styrere i private ideelle barnehager med graden av innflytelse på ansettelse av personale i barnehagen. Videre er det forskjell på hvor fornøyd de er med jobben; her er styrere i private ideelle barnehager mer fornøyd enn styrere

i kommunale barnehager. Alt i alt tyder figuren på liten variasjon i styrernes trivsel etter eieform.

Figuren viser svarene kun fra '3–5-undersøkelsen', men styrerne i 'under 3-undersøkelsen' svarer svært likt. Vi har også gjort analyser av trivsel blant styrerne etter størrelsen på kommunen der barnehagen ligger. Svarene tyder ikke på systematiske sammenhenger mellom kommunestørrelse og styrernes opplevelse av trivsel i jobben. Analysene vises derfor ikke.

Faktorer som bidrar til å forklare trivsel

For å undersøke den samlede betydningen av ulike forhold for de ansattes trivsel, gjennomførte vi en regresjonsanalyse. Vi valgte utsagnet «Hvis jeg kunne velge om igjen, ville jeg fortsatt valgt å arbeide i barnehage» som avhengig variabel, og dermed som mål på trivsel. Vi inkluderte eierskap, barnehagestørrelse, størrelsen på kommunen der barnehagen ligger, de ulike ansattgruppene, antall år som barnehageansatt og et mål på hvor mange faglige utviklingsaktiviteter de har deltatt i (jf. figur 3.1) som uavhengige variabler. Tabell 3.1 viser resultatene av regresjonsanalysen:

Tabell 3.1: Lineær regresjonsanalyse med et utsagn om trivsel som avhengig variabel. N = 805/707.

		Under 3		3-5	
		B	SE	B	SE
Beliggenhet	Under 1000 (ref)				
	1001-3000	-0,03	0,13	0,15	0,18
	3000-15000	-0,14	0,12	0,05	0,12
	15001-100000	-0,18	0,13	0,01	0,14
	Mer enn 100000	-0,21	0,14	0,07	0,15
Størrelse	1-40 (ref)				
	41-80	0,08	0,07	0,00	0,07
	81-	0,01	0,08	0,04	0,10
Eierskap	Kommunal (ref)				
	Privat ideell	0,09	0,06	0,04	0,08
	Privat kommersiell	0,04	0,09	0,07	0,10
Ansattkategori	Pedagogiske ledere (ref)				
	Pedagoger	-0,15	0,09	0,10	0,10
	Barne- og ungdomsarbeidere	0,04	0,07	0,22**	0,09
	Assistenter	0,05	0,06	0,27**	0,09
	Annet	-0,28	0,37	0,16	0,18
År som barnehageansatt		0,00	0,00	0,00	0,00
Faglig utvikling		0,04*	0,02	0,05**	0,02
Forklart varians		3 %		3 %	

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Som vi kan lese av tabellen, er det forholdet 'deltakelse i faglig utvikling' som bidrar mest til å forklare variasjoner i trivsel i begge undersøkelsene. Jo flere aktiviteter respondentene har deltatt i, jo mer enig er de i at de ville ha valgt å arbeide i barnehage hvis de kunne velge om igjen. I tillegg finner vi en sammenheng mellom ansattkategori og trivsel i '3-5-undersøkelsen'. Sammenliknet med pedagogiske ledere framstår det som at barne- og ungdomsarbeidere og assistenter trives bedre, i hvert fall i den forstand at de ville valgt samme yrke om igjen.

Den forklarte variansen i analysene er imidlertid bare tre prosent. Det vil si at de inkluderte forholdene i liten grad forklarer variasjonen i de ansattes trivsel, og dermed at andre forhold enn de som er inkludert i regresjonsanalysen, er viktige.

3.3 Kilder til stress

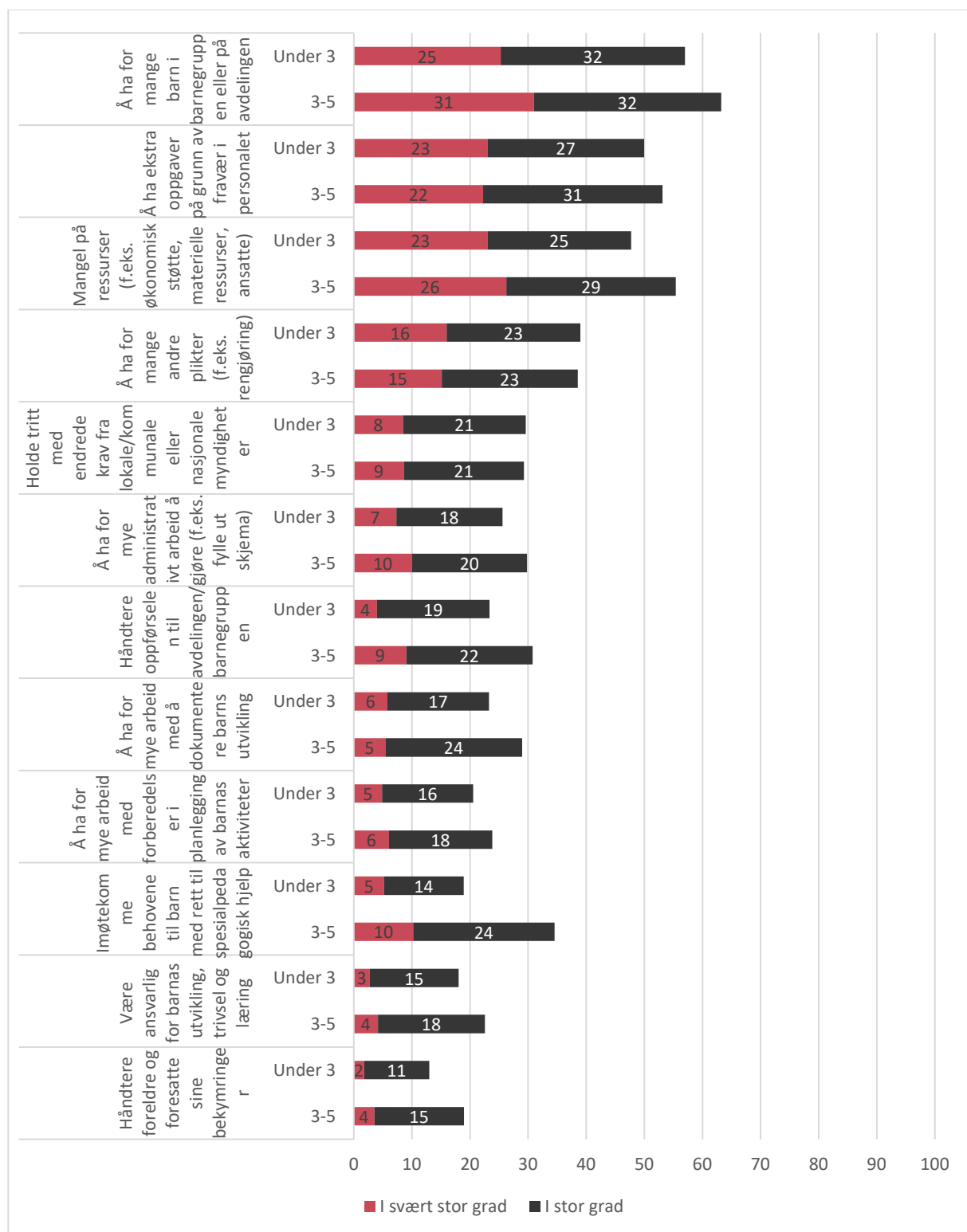
Ifølge YS Arbeidslivsbarometer for 2019 opplever bortimot 30 prosent av norske arbeidstakere arbeidet som stressende.⁶ Løvgren (2016) analyserer effekten av

⁶ <http://internbarometer.ys.no/webview/>

stilling, kompetanse, rolle på arbeidsplassen, rolleforståelse og arbeidsoppgaver på emosjonell utbrenthet. Spesielt arbeidsoppgaver rettet mot foreldre og mot undervisning hang sammen med høyere nivå av utbrenthet. I TALIS Starting Strong Survey ble barnehageansattes og styreres opplevelse av stress også undersøkt ved å presentere dem for ulike utsagn knyttet til sider ved jobben som kan være kilde til stress. Vi kan på den bakgrunn se om det er forskjeller basert på stilling og kompetanse når det gjelder å oppleve ulike deler av jobben som kilde til stress. Utsagnene som styrere og ansatte tok stilling til, er forskjellige, siden det er rimelig å anta at kilder til stress vil variere mellom de to gruppene. Vi vil først presentere svarene fra de ansatte.

Ansatte og stress

Ansatte ble bedt om å ta stilling til 12 utsagn om kilder til stress i jobben som omhandlet både pedagogiske problemstillinger knyttet til barnas utvikling og aktiviteter, oppfølging av barna, andre plikter, bemanning og ressurser. Utsagnene og svarfordelingen for de to undersøkelsene vises i følgende figur:

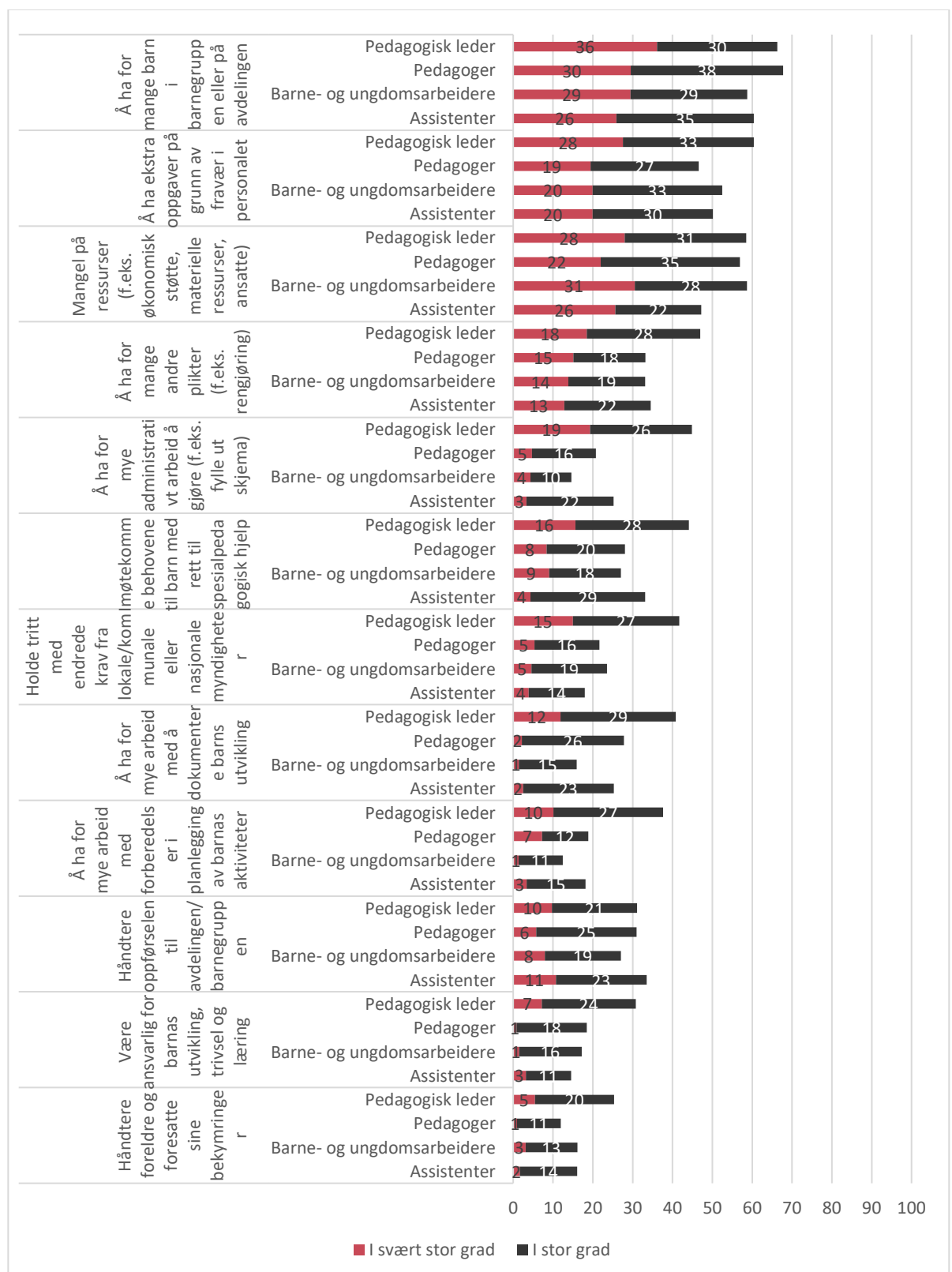
Figur 3.15: Ansattes vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 846/723.

Figuren viser at det særlig er tre forhold knyttet til bemanning som for en stor andel barnehageansatte i stor eller svært stor grad oppleves som kilde til stress. Det gjelder det å ha for mange barn i barnegruppen eller på avdelingen (rundt 60 prosent), å få ekstra oppgaver på grunn av fravær i personalet (rundt 50 prosent) og mangel på ressurser, inkludert ansatte (rundt 50 prosent).

Nest etter bemanning er det forhold knyttet til tidsbruk på øvrige oppgaver som i størst grad ser ut til å være kilde til stress for barnehageansatte. Vi ser av figuren at litt i underkant av 40 prosent oppgir at det å ha for mange andre plikter, slik som rengjøring, i stor eller svært stor grad er en kilde til stress. Videre oppgir mellom 25 og 30 prosent for mye administrasjon som en kilde til stress og rundt 30 prosent det å holde tritt med endrede krav fra myndighetene. Det er færrest som i stor eller svært stor grad opplever de mer profesjonsfaglige oppgavene, som det å håndtere foreldres bekymringer, være ansvarlig for barnas utvikling, trivsel og læring og arbeid med forberedelser og planlegging av barnas aktiviteter, som kilder til stress.

For to av utsagnene finner vi at de ansatte i de to undersøkelsene gir signifikant ulike svar. Det gjelder utsagnet om å ha for mange barn i barnegruppen og utsagnet om å imøtekomme behovene til barn med rett til spesialpedagogisk hjelp. I begge tilfellene opplever de som deltok i '3-5-undersøkelsen' disse forholdene som kilder til stress i større grad enn de som deltok i 'under 3-undersøkelsen'. Dette er ikke overraskende, gitt at andelen barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, ifølge Utdanningsdirektoratets statistikk øker med alderen (Utdanningsdirektoratet, 2019c).

Figur 3.16 viser hvordan opplevelsen av hva som er kilde til stress, varierer mellom ansattgruppene i '3-5-undersøkelsen':

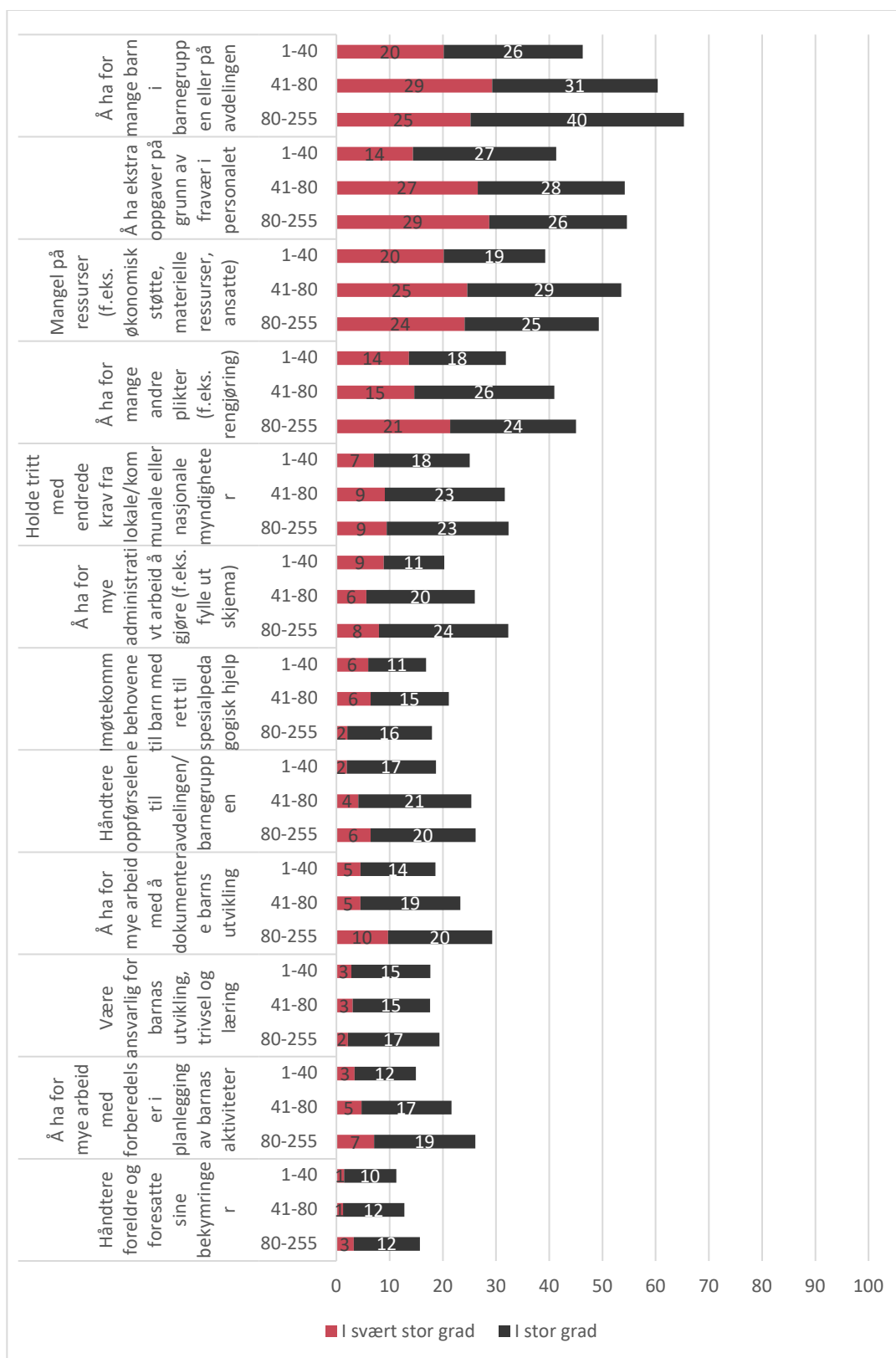
Figur 3.16: Ansattes vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress. 3-5-undersøkelsen. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 242/120/179/161.

Som figuren viser, skiller pedagogiske ledere seg fra de øvrige ansattgruppene ved at de i høyere grad opplever de ulike forholdene som kilder til stress. Deres opplevelse skiller seg signifikant fra alle de andre gruppernes på mange av utsagnene:

- Å ha for mye arbeid med forberedelser i planlegging av barnas aktiviteter
- Å ha for mye administrativt arbeid å gjøre
- Å ha for mye arbeid med å dokumentere barns utvikling
- Være ansvarlig for barnas utvikling, trivsel og læring
- Holde tritt med endrede krav fra lokale/kommunale/nasjonale myndigheter
- Imøtekomme behovene til barn med rett til spesialpedagogisk hjelp
- Å ha for mange andre plikter

At pedagogiske ledere i større grad opplever disse aspektene ved jobben som kilde til stress, er kanskje ikke overraskende, siden utsagnene omhandler forhold pedagogiske ledere har mer ansvar for enn de andre ansattgruppene. Dette knytter seg til det vi over omtalte som den «krevende dobbeltrollen» til pedagogiske ledere (Bøe & Hognestad, 2017). Denne kan trolig forklare hvorfor pedagogiske ledere i større grad enn de andre ansattgruppene opplever mange av de nevnte forholdene som kilder til stress.

Siden antall barn i barnegruppen eller på avdelingen og mangel på ressurser ser ut til å være kilder til stress, valgte vi å se på om de ansattes opplevelse av stress varierer med barnehagestørrelse:

Figur 3.17: Ansattes vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress etter størrelse på barnehagen. Under 3-undersøkelsen. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 228/378/236.

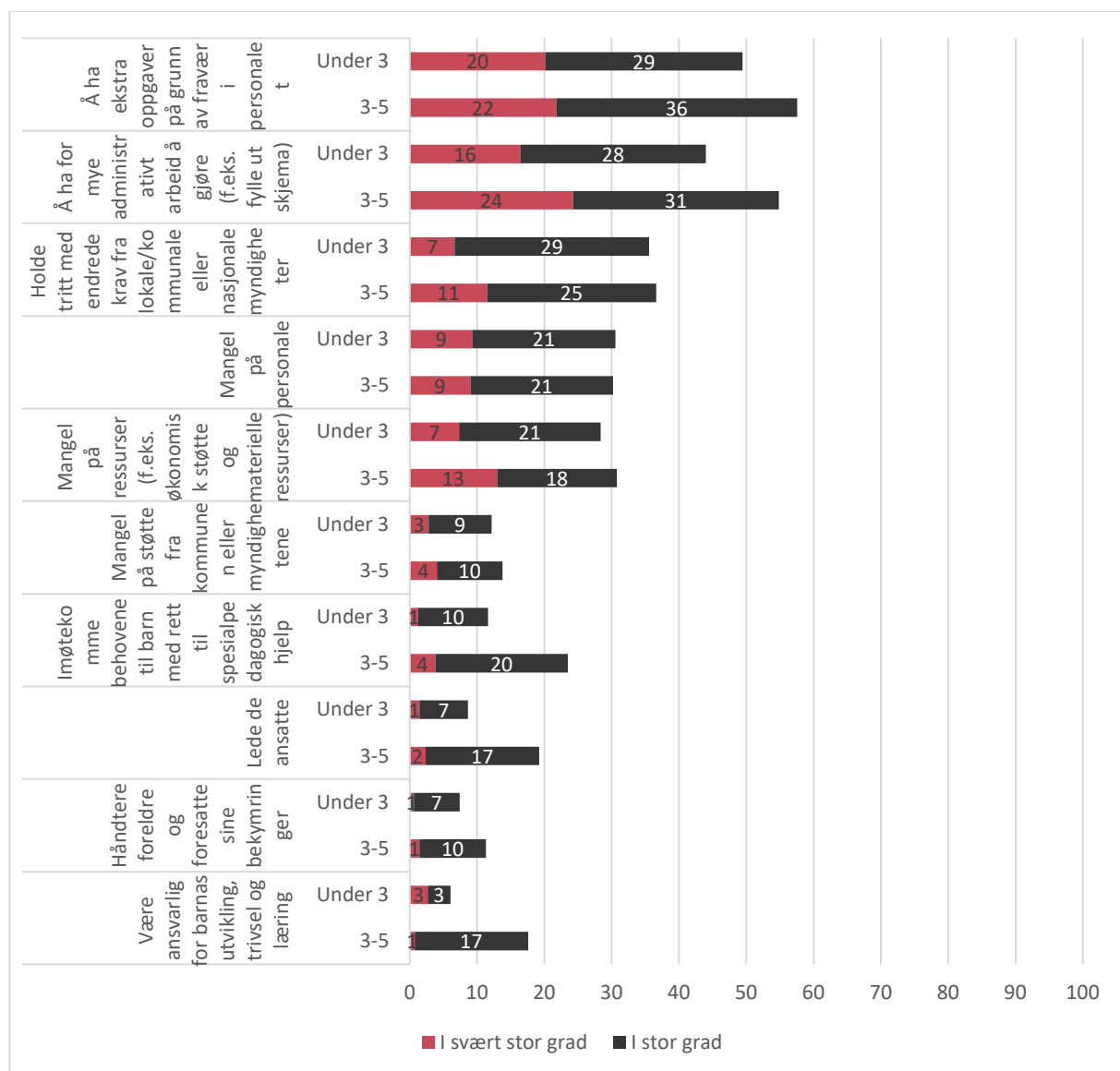
Figuren viser samvariasjon mellom størrelsen på barnehagen og de ansattes opplevelse av stress. Skillet går i mange tilfeller mellom de minste barnehagene på den ene siden og de mellomstore og store på den andre siden. Der det er forskjeller, er det slik at de som jobber i mindre barnehager, opplever de ulike forholdene som kilder til stress i mindre grad enn de som jobber i større barnehager. Forskjellen er signifikant mellom ansatte i de minste barnehagene og ansatte i de mellomstore og store for utsagnene om å ha for mange barn på avdelingen og å ha ekstraoppgaver på grunn av fravær i personalet. For noen av utsagnene finner vi kun signifikante forskjeller mellom de minste barnehagene og de største. Dette gjelder for:

- Å ha for mange andre plikter
- Håndtere oppførselen til avdelingen/barnegruppen
- Å ha for mye arbeid med planlegging av barnas aktiviteter

Det vil si at der vi finner forskjell etter størrelse, opplever de ansatte at de nevnte forholdene er kilde til stress i mindre grad i mindre barnehager enn i store. Imidlertid er det også slik at for mange av utsagnene er det ikke signifikante forskjeller etter barnehagens størrelse. For noen av utsagnene, som for eksempel å være ansvarlig for barnas utvikling, trivsel og læring, er andelen som krysser av for i stor eller svært stor grad, så å si lik på tvers av barnehager av ulik størrelse.

Styreres opplevelse av stress

Styrerne ble bedt om å ta stilling til ti utsagn om kilder til stress. Noen av disse ble stilt bare til styrerne, siden det er rimelig å anta at disse kan ha noen andre kilder til stress enn de ansatte. Vi skiller i figur 3.18 mellom 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen', men, som vist i kapittel 2, er de fleste styrerne ledere for barnehager som har barn både over og under 3 år. Det vil si at man skulle forvente at svarene er relativt like. Følgende figur viser utsagnene og andelen styrere som i stor eller svært stor grad opplever de ulike forholdene ved jobben som kilder til stress:

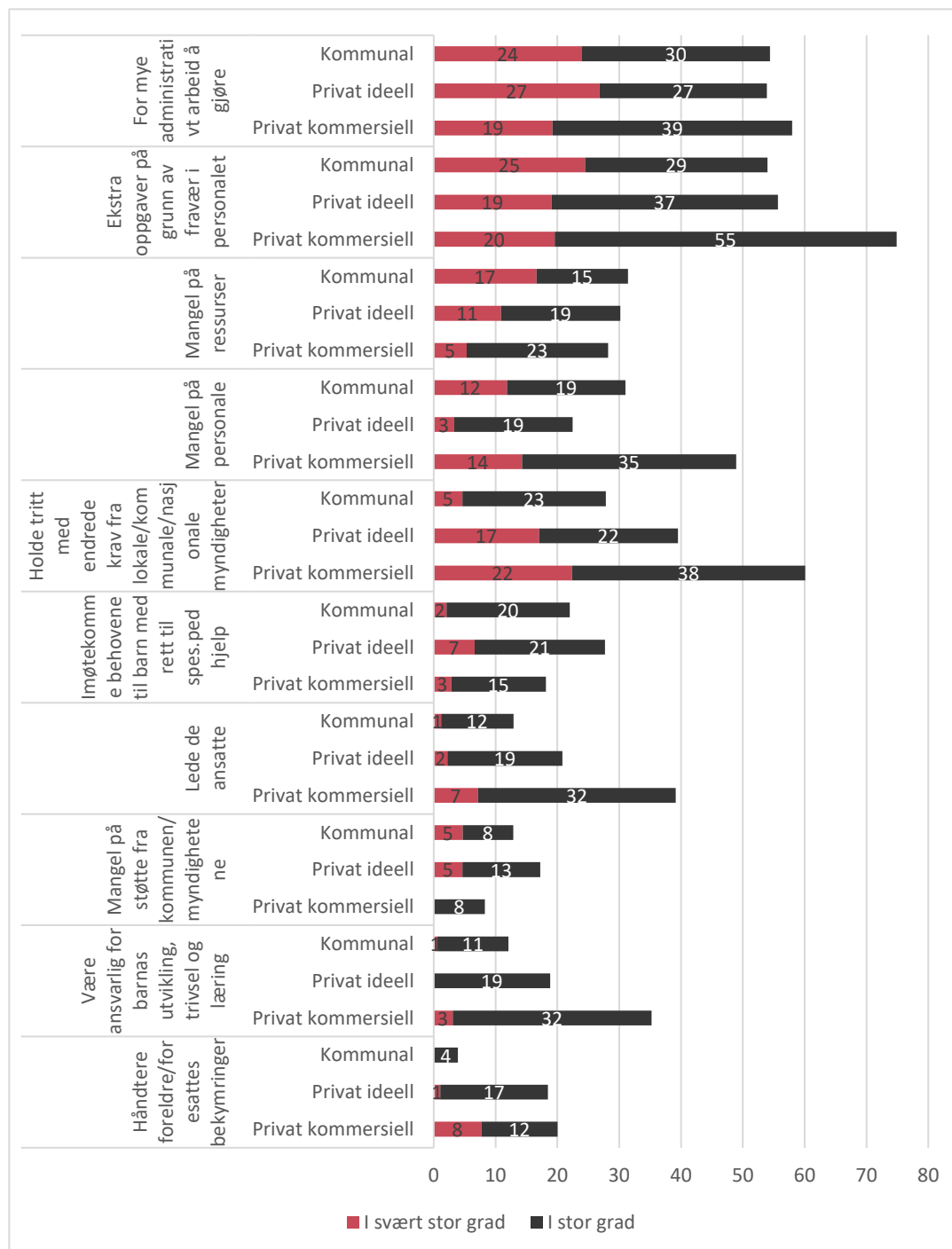

Figur 3.18: Styreres vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 159/144.

Som vi ser av figuren, er det å ha ekstra oppgaver på grunn av fravær i personalet og det å ha for mye administrativt arbeid de forholdene som flest styrere opplever som kilder til stress. Det som i minst grad oppleves som kilde til stress for styrere, er å håndtere foreldrenes bekymringer og være ansvarlig for barnas utvikling, trivsel og læring.

Det er noe variasjon mellom de to undersøkelsene, men den er kun signifikant for utsagnet om å ha for mye administrativt arbeid. Dette oppleves i større grad som en kilde til stress for styrerne i '3-5-undersøkelsen' enn i 'under 3-undersøkelsen'. Det vil si at styrerne i all hovedsak har en lik vurdering av hva som er kilder til stress.

Vi så over at det var relativt liten variasjon i trivselen mellom styrere i kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager. Følgende figur viser et noe liknende bilde når det gjelder kilder til stress:

Figur 3.21: Styreres opplevelse av kilder til stress etter barnehagens eierskap. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 69/51/23

Figur 3.21 viser noe variasjon med hensyn til kilder til stress etter eierskap. Svarfordelingen er signifikant forskjellig mellom kommunale og private kommersielle barnehager på utsagnene om å være ansvarlig for barnas utvikling, trivsel og læring og om å lede de ansatte. Og forskjellene er signifikante mellom kommunale og private ideelle barnehager på utsagnet om å håndtere foreldrenes bekymringer. I alle disse tilfellene er det styrerne i de kommunale barnehagene som opplever de nevnte forholdene som kilder til stress i mindre grad enn styrerne i de private ideelle eller de private kommersielle barnehagene.

På utsagnet om mangel på støtte fra kommunen eller myndighetene er det styrerne i de ideelle barnehagene som skiller seg ut ved å oppleve dette som kilde til stress i større grad enn styrerne i både kommunale og private kommersielle barnehager.

Faktorer som forklarer stress

For å undersøke den samlede betydningen av flere faktorer for hva ansatte opplever som kilder til stress, gjennomførte vi en regresjonsanalyse. Som avhengig variabel valgte vi en skala basert på utsagnene om kilder til stress (se figur 3.15), og som uavhengige variabler inkluderte vi ulike forhold som kan påvirke dette. Disse var eieform, barnehagestørrelse, størrelse på kommunen der barnehagen ligger og ulike ansattgrupper. Analysene, som vist i tabell 3.1, tyder på at det særlig er ansattkategori og eieform som er knyttet til opplevelsen av stress. I både 'under 3-undersøkelsen' og i '3-5-undersøkelsen' skiller ansatte i private ideelle barnehager seg ut ved å i mindre grad oppleve de nevnte forholdene som kilder til stress enn ansatte i kommunale barnehager. Når det gjelder betydningen av ansattkategori, er tendensen at pedagogiske ledere opplever flere kilder til stress enn de andre ansattgruppene. Unntaket er kategorien «annet» i begge undersøkelsene, og dessuten pedagoger i 'under 3-undersøkelsen'. Vi finner også en svak tendens til at ansatte i store barnehager opplever flere kilder til stress enn ansatte i mindre barnehager, men denne forskjellen er liten og kun signifikant blant ansatte i 'under 3-undersøkelsen'.

Regresjonsanalysene forklarer 9 prosent av variansen i kilder til stress i 'under 3-undersøkelsen' og 13 prosent i '3-5-undersøkelsen'. Det vil si at de inkluderte variablene bidrar til å forklare noe av variasjonen i stress, samtidig som det er mye som ikke kan forklares ved hjelp av de inkluderte variablene.

Tabell 3.2: Lineær regresjon med ansattes opplevelse av stress som avhengig variabel. N = 824/727

		Under 3		3-5	
		B	SE	B	SE
Beliggenhet (innbyggertall)	Under 1 000 (ref)				
	1 001 - 3 000	-0,21	0,35	-0,54	0,46
	3 001 – 15 000	-0,16	0,35	-0,76	0,48
	15 001-100 000	-0,21	0,37	-0,39	0,50
	Mer enn 100 000	0,10	0,37	-0,37	0,51
Størrelse	1-40 (ref)				
	41-80	0,35	0,20	0,30	0,20
	81-	0,41	0,21*	0,39	0,25
Eierskap	Kommunal (ref)				
	Privat ideell	-0,59	0,20**	-0,67	0,21***
	Privat kommersiell	0,21	0,21	-0,32	0,24
Ansattkategori	Pedagogiske ledere (ref)				
	Pedagoger	0,13	0,20	-0,75	0,23***
	Barne- og ungdomsarbeidere	-0,70	0,18***	-1,14	0,18***
	Assistenten	-0,59	0,18***	-0,83	0,20***
	Annet	-0,29	0,31	-0,09	0,28
Forklart vari-ans		9 %		13 %	

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

3.4 Ansattes opplevelse av pedagogisk praksis i barnehagen

Et viktig formål med TALIS Starting Strong Survey er å undersøke faktorer som kan bidra til kvalitet i barnehagene. Dette blir gjort ved å stille spørsmål om måter å jobbe på som kan heve barnehagens kvalitet. I TALIS Starting Strong Survey ble dette konkretisert ved at man spurte de ansatte om en rekke forhold knyttet til deres arbeidsoppgaver og prioriteringer, som deretter har blitt gruppert i fire dimensjoner. Hver dimensjon er basert på mellom én og tre ulike indikatorer. En indikator er et batteri av spørsmål som berører samme tema. De fire dimensjonene og indikatorne er som følger:

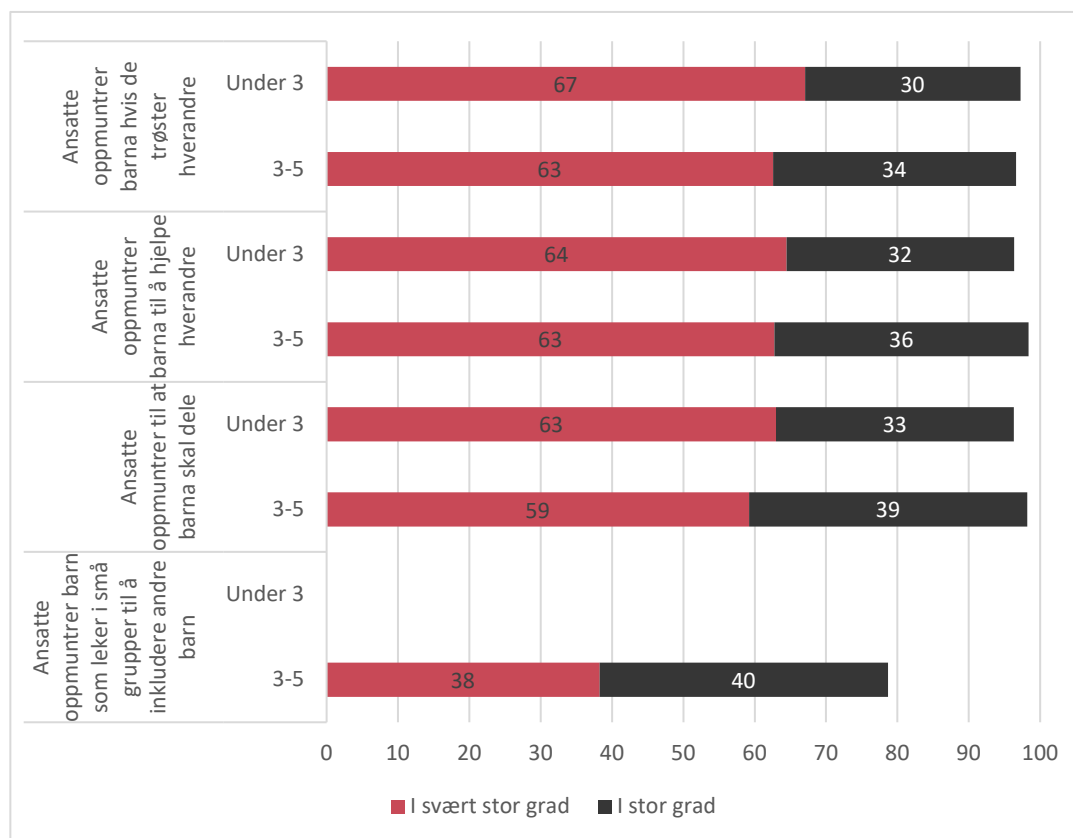
- Tilrettelegging for sosioemosjonell utvikling (basert på indikatorer knyttet til lek, prososial atferd og emosjonell utvikling)
- Tilrettelegging for språkutvikling og tallforståelse (basert på to indikatorer knyttet til språkutvikling og én til tallforståelse)
- Gruppeorganisering og individuell støtte (basert på indikatorer for gruppeorganisering og atferdsstøtte)
- Tilrettelegging for foreldrenes involvering (basert på én indikator som presenteres i kapittel 4)

Vi skal her presentere svarfordelingen for fem slike indikatorer, som er valgt ut fordi de handler om hvordan de ansatte legger til rette for barns utvikling og læring. Det var også OECDs vurdering at de til en viss grad måler det samme temaet.

Sosioemosjonell utvikling

Innen dimensjonen sosioemosjonell utvikling har vi valgt å presentere to indikatorer. Den første handler om i hvilken grad de ansatte støtter barnas prososiale atferd, og den andre om hvordan de ansatte støtter barnas emosjonelle utvikling. Respondentene ble bedt om å krysse av for i hvilken grad utsagnene passet for de ansatte i deres barnehage. Svaralternativene var ikke i det hele tatt, i noen grad, i stor grad og i svært stor grad.

Figur 3.22 viser andelene som svarte i stor eller svært stor grad på utsagnene som inngikk i indikatoren knyttet til støtte til prososial atferd. Ansatte i 'under 3-undersøkelsen' skulle ta stilling til tre utsagn, mens ansatte i '3-5-undersøkelsen' skulle ta stilling til fire utsagn.

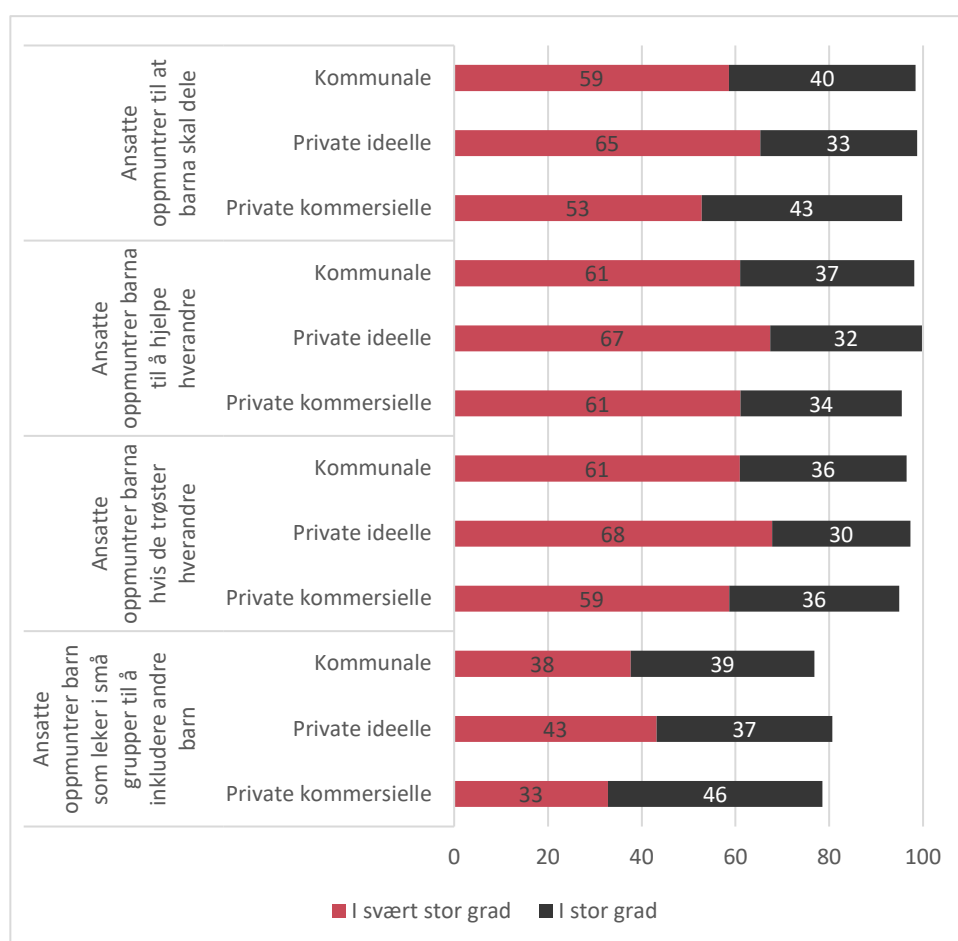
Figur 3.22: Støtte til prososial atferd. Ansattes svar. Prosent. N = 862/738.

Figur 3.22 viser at det i liten grad er forskjell i hvordan de ansatte i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' svarer. Altså oppgir de ansatte at de støtter

barnas prososiale atferd i omtrent like stor grad, uavhengig av hvilken undersøkelse de deltok i. Tre av utsagnene får omtrent like stor tilslutning, hvor over halvparten (59–67 prosent) krysser av for i svært stor grad, mens 30–39 prosent krysser av for i stor grad. Det vil si at andelen som opplever at de ansatte i barnehagen oppmuntrer barna til å dele, hjelpe hverandre og trøste hverandre, er svært høy.

Det ene utsagnet om å oppmuntre barn som leker sammen til å inkludere andre barn, og som kun var inkludert i '3–5-undersøkelsen', får noe lavere tilslutning enn de fire andre.

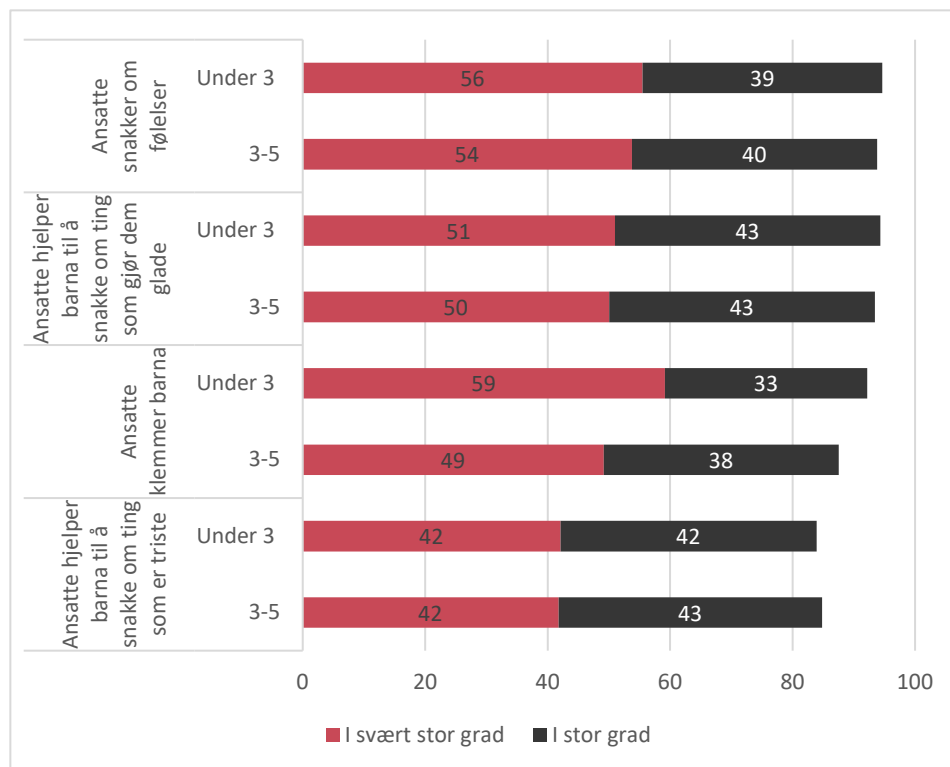
Som vi kan se i følgende figur, er det liten variasjon i opplevelsen av hvordan de ansatte støtter barnas prososiale atferd etter eieform:

Figur 3.23: Støtte til prososial atferd etter barnehagenes eieform. 3-5-undersøkelsen. Ansattes svar. Prosent. N = 350/260/113

Figuren viser at det kun er på ett utsagn, hvorvidt de ansatte oppmuntrer til at barna skal dele, at det er en signifikant forskjell. Ansatte i private ideelle barnehager oppgir at dette skjer i større grad enn ansatte i private kommersielle barnehager. Hovedbildet er likevel at det er likhet i de ansattes opplevelse på tvers av eieform.

Når det gjelder støtte til barnas emosjonelle utvikling, viser figuren under hvilke utsagn som inngikk i indikatoren, og andelen som svarer i stor og svært stor grad i de to undersøkelsene:

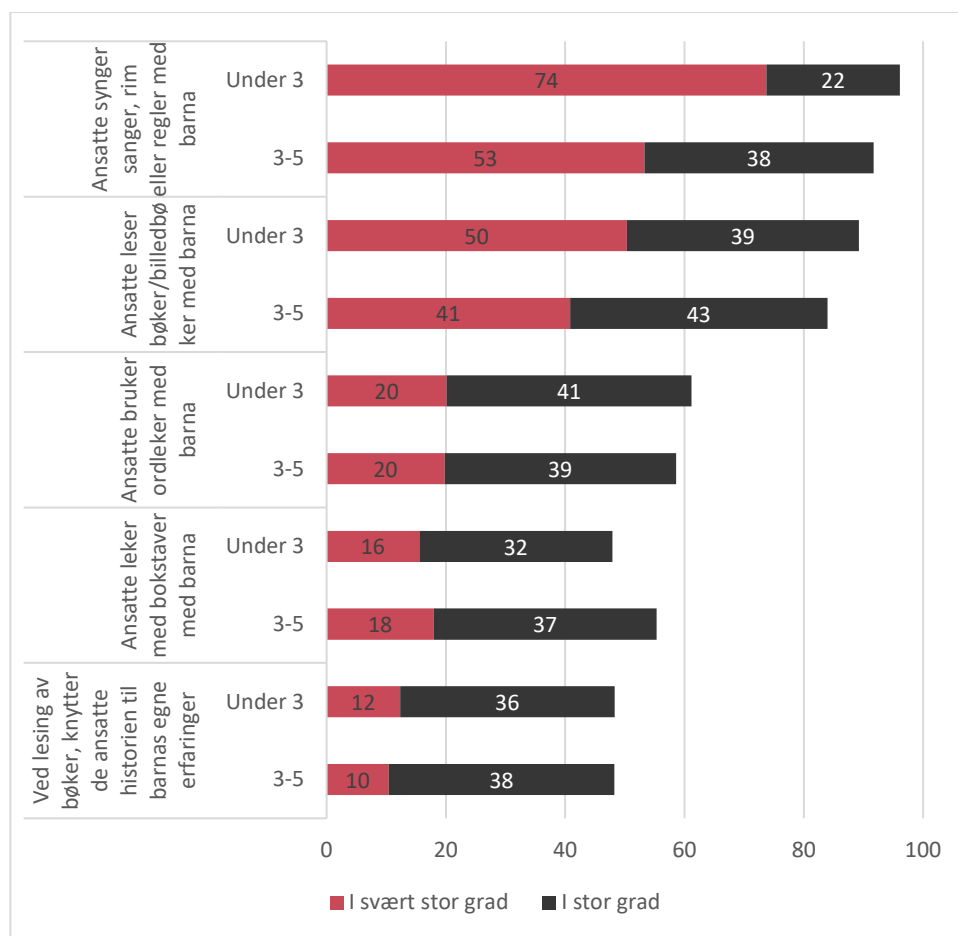

Figur 3.24: Støtte til emosjonell utvikling. Ansattes svar. Prosent. N = 861/740.

Figur 3.24 viser at de fire utsagnene gjennomgående har høy tilslutning. Dette forteller oss at ansatte i stor eller svært stor grad klemmer barna, snakker om følelser og hjelper barna til å snakke om ting som gjør dem glade og triste. For tre av utsagnene er det så å si ingen forskjell mellom de to undersøkelsene. Det eneste utsagnet der forskjellen er av en viss størrelse, handler om hvorvidt de ansatte klemmer barna. Andelen som mener dette er noe som gjøres i svært stor grad er forståelig nok høyere i 'under 3-undersøkelsen' enn i '3-5-undersøkelsen'. Denne forskjellen er signifikant.

Språkutvikling og tallforståelse

Språkutvikling ble undersøkt ved hjelp av fem utsagn. De samme utsagnene inngikk i både 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen'. De som svarte på undersøkelsen, ble bedt om å krysse av for i hvilken grad utsagnene passer for de ansatte i deres barnehage. Svaralternativene var også her ikke i det hele tatt, i noen grad, i stor grad og i svært stor grad. Figur 3.25 viser andelen ansatte som krysset av for i svært stor grad eller i stor grad i de to undersøkelsene:

Figur 3.25: Tilrettelegging for språkutvikling. Ansattes svar. Prosent. N = 854/736.

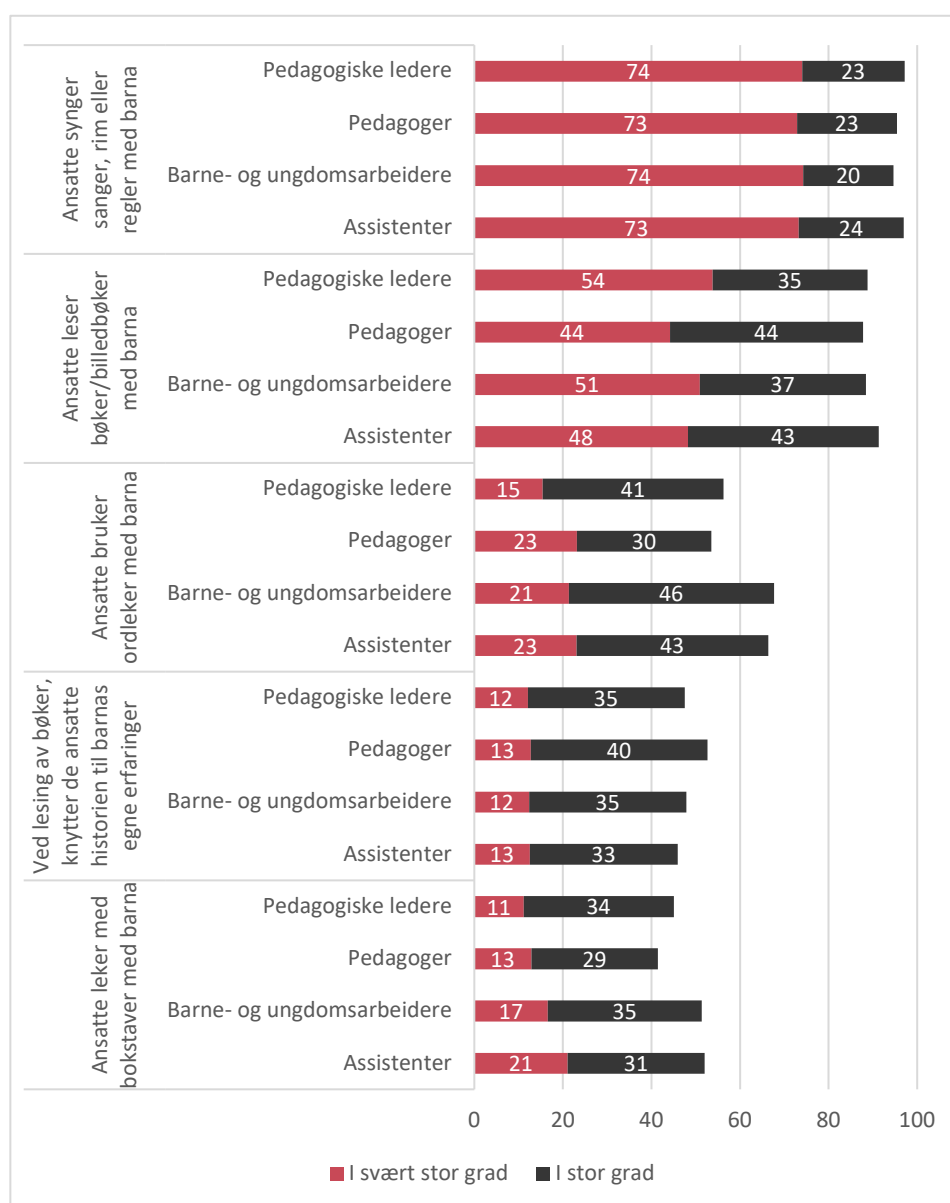
De to utsagnene som får høyest tilslutning i begge undersøkelsene, er at ansatte synger sanger, rim eller regler, og at de leser bøker/billedbøker med barna. Mellom 84 og 96 prosent av de ansatte oppgir at dette passer i svært stor eller stor grad for de ansatte i barnehagen.

Det er noe variasjon mellom svarene til de ansatte i 'under 3-undersøkelsen' og '3-5-undersøkelsen' for tre av utsagnene. For utsagnene knyttet til at ansatte synger sanger, rim eller regler, og at de leser bøker/billedbøker med barna, er andelen som krysser av for i svært stor grad høyere blant ansatte i 'under 3-undersøkelsen'. Forskjellen er signifikant. Når det gjelder utsagnet om at de ansatte leker med bokstaver med barna, er det forståelig nok motsatt. Ansatte i '3-5-undersøkelsen' opplever dette i større grad enn ansatte i 'under 3-undersøkelsen'. For utsagnene knyttet til ordleker og det å knytte historier i bøker til barnas egne erfaringer er det ingen forskjell i hvordan ansatte i de to undersøkelsene svarer.

Som vi ser av figur 3.25, er det relativt lave andeler i begge undersøkelsene som oppgir at de ansatte leker med bokstaver med barna. Dette er i tråd med Wolfs (2018) studie, hvor styrere i mindre grad enn barnas foreldre, spesielt de med lavere utdanning, ga uttrykk for at de var enige i påstanden om at arbeid med tall og

bokstaver er et viktig aspekt ved en god barnehage. Mens 91 prosent av foreldrene var helt eller delvis enige, var tilsvarende andel blant styrerne 62 prosent. I sistnevnte gruppe oppga 30 prosent at de var delvis uenige i påstanden om at en god barnehage er kjennetegnet av at ansatte leker med tall og bokstaver med barna.

Selv om respondentene blir bedt om å vurdere alle ansatte i barnehagen de jobber i, kan det tenkes at ulike ansattgrupper ser den pedagogiske praksisen med ulike briller. Følgende figur viser hvordan de ulike ansattgruppene svarer med hensyn til tilrettelegging for språkutvikling i 'under 3-undersøkelsen':

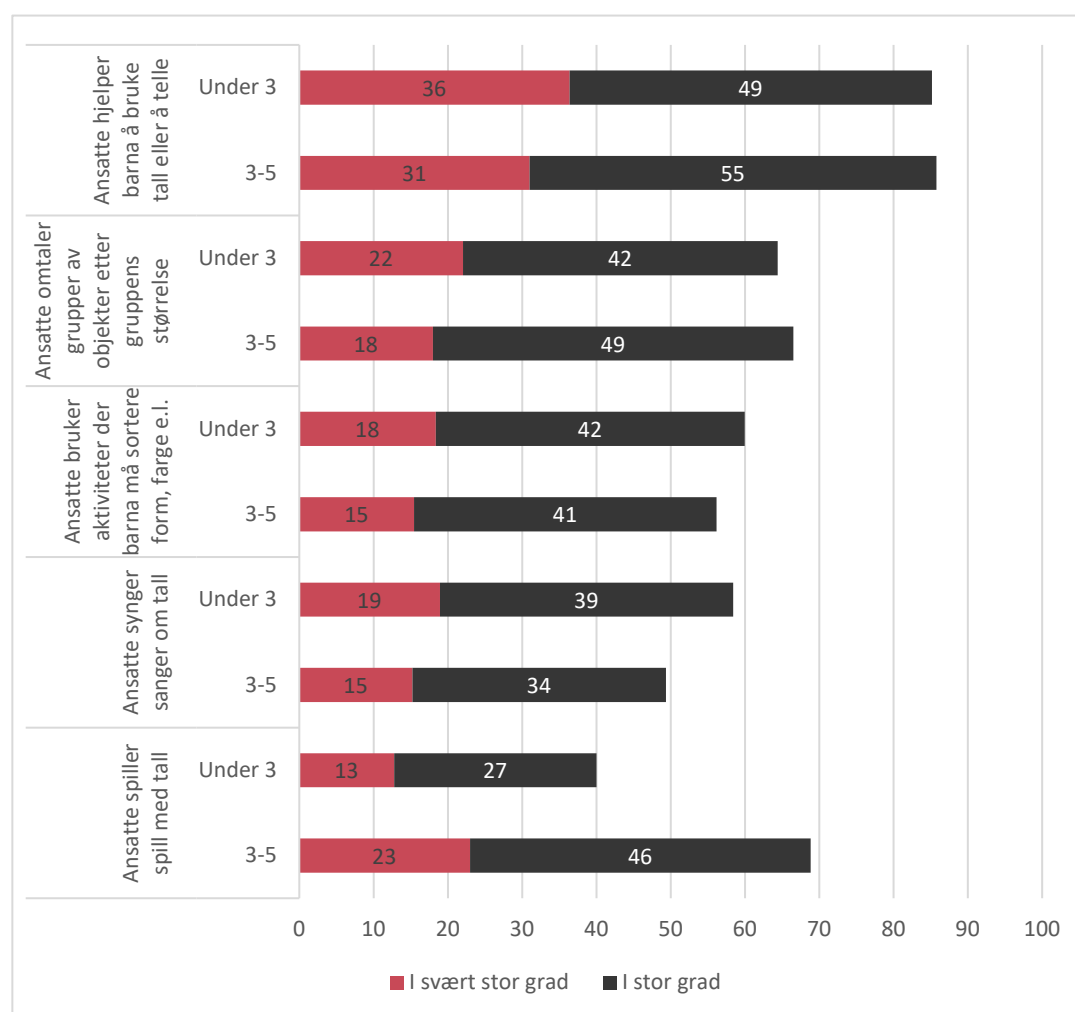

Figur 3.26: Tilrettelegging for språkutvikling. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 278/126/188/246

På utsagnene om hvorvidt de ansatte synger sanger, rim eller regler med barna, om de ansatte knytter historien til barnas egne erfaringer ved lesing, og om de ansatte leser bøker/billedbøker med barna, er det ingen variasjon mellom ansattgruppene. Det er noe variasjon i hvordan de ulike ansattgruppene vurderer den pedagogiske praksisen på utsagnene knyttet til ordleker og lek med bokstaver. Assistentene og barne- og ungdomsarbeidere svarer i større grad enn pedagogiske ledere at de ansatte bruker ordleker i sitt arbeid med barna, mens assistentene i større grad enn ledere og pedagoger oppgir at de ansatte leker med bokstaver med barna.

Svarene tyder på at de ulike gruppene i hovedsak har lik opplevelse av hvordan de ansatte tilrettelegger for språklig utvikling i barnehagen, selv om det er noe variasjon for enkelte utsagn.

Når det gjelder tilrettelegging for tallforståelse, viser følgende figur både utsagnene som inngår i indikatoren, og andelen ansatte som oppgir at disse i stor eller svært stor grad passer for de ansatte i deres barnehage:

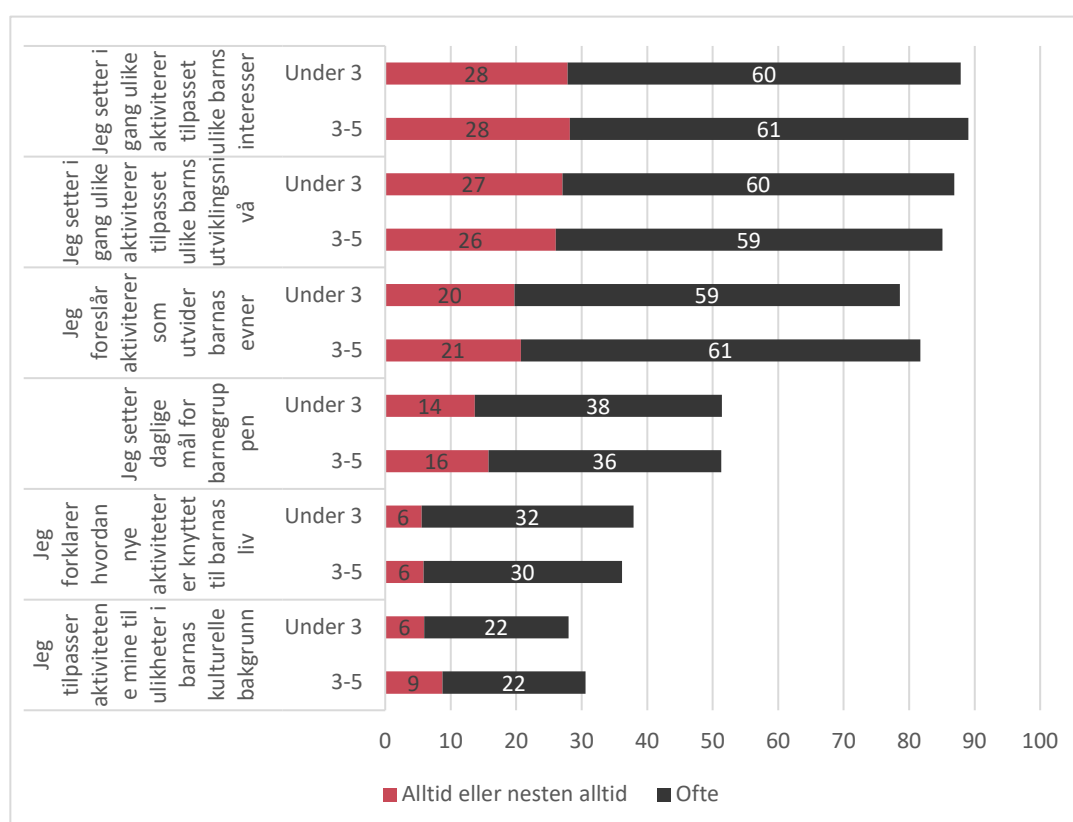
Figur 3.27: Tilrettelegging for tallforståelse. Ansattes svar. Prosent. N = 854/740.

Som vi ser av figuren, er det utsagnet om at de ansatte hjelper barna med å bruke tall eller å telle som får høyest tilslutning. Mer enn 80 prosent i begge undersøkelsene mener at de ansatte gjør dette i stor eller svært stor grad.

Det er noe variasjon mellom undersøkelsene på de to siste utsagnene. Variasjonen tyder på at det er vanligere å synge sanger om tall blant ansatte som jobber med barn under 3 år, og vanligere å spille spill med tall blant ansatte som jobber med barn i alderen 3–5 år. Dette er ikke overraskende, og kan sees på som uttrykk for utvikling i barnas tallforståelse. Forskjellene i svarfordelingene er også signifikante.

Gruppeorganisering og individuell støtte

Når det gjelder gruppeorganisering og individuell støtte, handler dette om tilpasning av ulike aktiviteter. I alt inngikk seks utsagn i batteriet. De som deltok i undersøkelsen, skulle svare på hvor ofte de selv gjorde det som ble beskrevet i barnegruppen de jobbet med siste arbeidsdag. Svarfordelingen og utsagnene vises i figur 3.28.

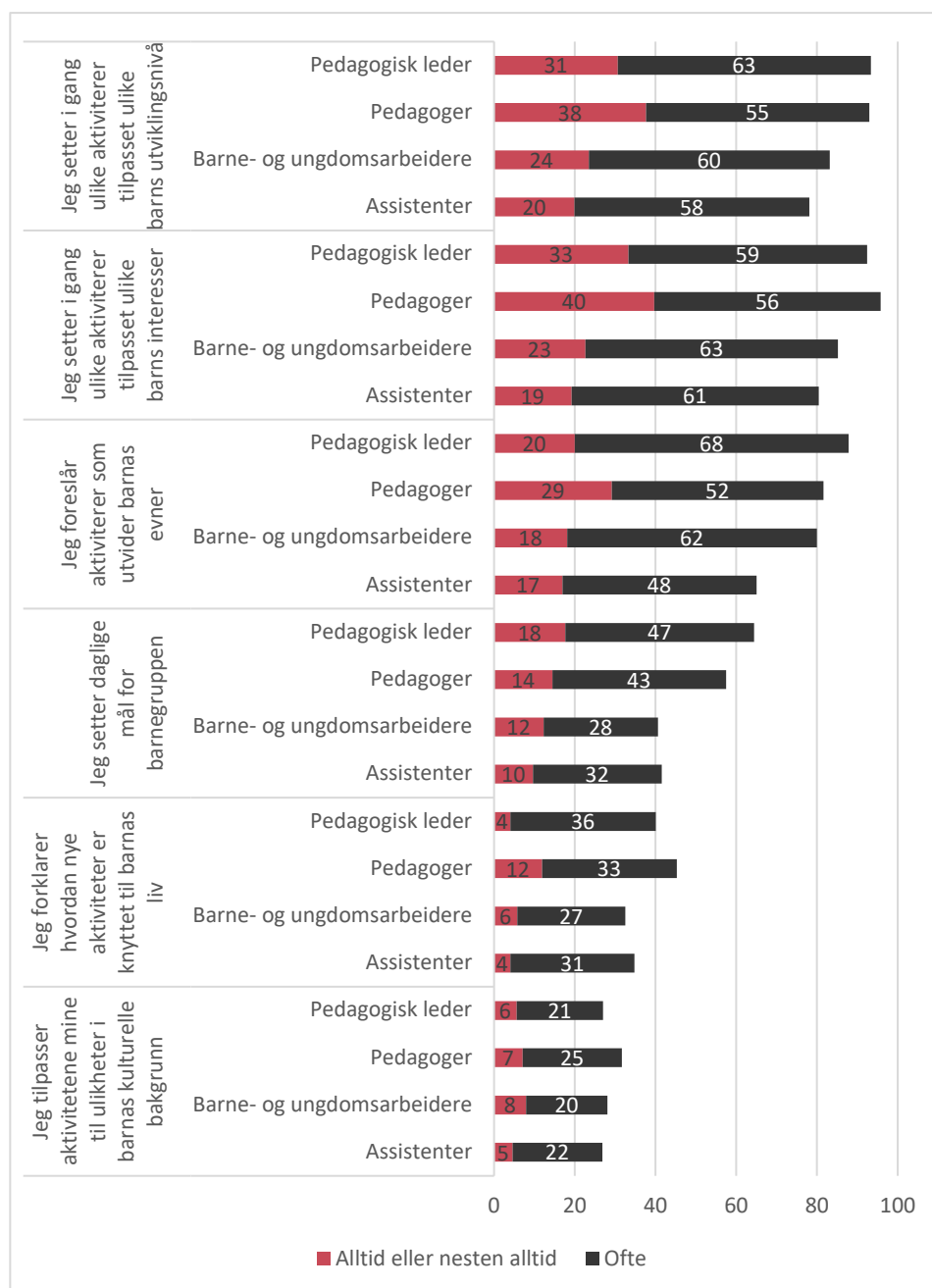

Figur 3.28: Tilpasning av aktiviteter. Ansattes svar. Prosent. N = 718/815.

Tre av utsagnene peker seg ut med klart høyeste tilslutning. Mellom 79 og 89 prosent oppgir at de ofte eller alltid/nesten alltid setter i gang og foreslår aktiviteter

tilpasset ulike barns interesser, utviklingsnivå og evner. Altså er dette ganske utbredt i barnehagene. Det er noe mindre utbredt å sette daglige mål for barnegruppen, tilpasse aktiviteter til barns kulturelle bakgrunn og forklare hvordan aktiviteter er knyttet til barnas liv.

Det kan tenkes at dette varierer mellom ulike ansattgrupper, både basert på deres kompetanse og deres ansvarsområder. Følgende figur viser svarfordelingen for de ulike ansattgruppene:

Figur 3.29: Tilpassning av aktiviteter etter ansattgrupper. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 403/288/124

Figur 3.29 viser forskjeller mellom ansattgruppene for flere av utsagnene. Dette skillet går typisk mellom pedagogiske ledere og pedagoger på den ene siden, og barne- og ungdomsarbeidere og assistenter på den andre. Forskjellene i hvor ofte de gjør de nevnte tingene er signifikante for:

- Jeg setter daglige mål for barnegruppen
- Jeg setter i gang ulike aktiviteter tilpasset ulike barns interesser
- Jeg setter i gang ulike aktiviteter tilpasset ulike barns utviklingsnivå

I tillegg finner vi at det er en signifikant forskjell mellom assistenter og pedagoger når det gjelder utsagnet om hvorvidt de forklarer hvordan nye aktiviteter er knyttet til barnas liv. Videre er det forskjell på assistenter og pedagoger/pedagogiske ledere med hensyn til utsagnet om hvorvidt de foreslår aktiviteter som utvider barnas evner. Når det gjelder alle forskjellene, er det slik at pedagogiske ledere og pedagoger oftere enn de to andre gruppene oppgir at de utfører de opplistede aktivitetene. Forskjellene kan, som nevnt, ha sammenheng med ulik utdanning og kompetanse. Pedagoger og pedagogiske ledere har høyere utdanning og mer formell kompetanse på å arbeide med barn enn assistentene. At dette gjenspeiles i forskjeller i pedagogisk praksis, er kanskje ikke uventet. Samtidig kan det være at andre forhold, for eksempel krav og forventninger knyttet til stillingene, også kan bidra til å forklare variasjon i pedagogisk praksis.

Analysen knyttet til eieform viste kun mindre forskjeller mellom svarene til ansatte i kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager, og figuren vises derfor ikke.

3.5 Oppsummering

- Kun seks prosent av de ansatte har ikke deltatt i faglig utvikling. Mer enn ni av ti har deltatt på kurs og seminar det siste året, mens noe under halvparten har deltatt på konferanser.
- Barne- og ungdomsarbeidere og assistenter deltar i noe mindre grad i faglig utvikling enn pedagoger og pedagogiske ledere.
- Styrere deltar i faglig utvikling i større grad enn ansatte.
- Andelen ansatte som oppgir å ha stort behov for faglig utvikling i ulike tema, er relativt liten. De tre alternativene som får høyest tilslutning, er arbeid med barn med rett til spesialpedagogisk hjelp, arbeid med tospråklige barn og arbeid med barn med ulik bakgrunn.
- Også blant styrere er andelen som oppgir å ha stort behov for faglig utvikling i de ulike temaene lav. Andelen som opplever stort behov, er noe høyere i '3–5-under-søkelsen' enn i 'under-3-undersøkelsen'.
- Styrere i kommunale barnehager forteller om behov for faglig utvikling i større grad enn styrere i barnehager med andre eieformer.
- Både ansatte og styrere trives i jobben. Godt over 90 prosent forteller at de liker å jobbe i barnehagen og at de er fornøyd med jobben.
- Assistenter og barne- og ungdomsarbeidere er litt mer fornøyd med jobben enn pedagogiske ledere og pedagoger.
- Det er i liten grad sammenheng mellom barnehagens eieform og de ansattes trivsel.
- Å ha for mange barn i barnegruppen, fravær i personalet og mangel på ressurser er forhold som flest ansatte opplever som kilde til stress. Pedagogiske ledere opplever i større grad ulike sider ved arbeidet som kilder til stress, sammenlignet med andre ansattgrupper.
- Å ha ekstra oppgaver på grunn av fravær i personalet og å ha for mye administrativt arbeid er de to forholdene flest styrere opplever som kilde til stress. Styrere i kommunale barnehager oppgir noe mindre stress enn styrere i private barnehager.
- Nesten samtlige ansatte forteller at de støtter barnas prososiale utvikling, og en høy andel oppgir å ha en praksis som støtter barnas språkutvikling.
- Pedagogiske ledere og pedagoger oppgir i litt høyere grad enn andre ansattgrupper at de setter i gang og foreslår aktiviteter tilpasset ulike barns interesser, utviklingsnivå og evner.

4 Samarbeid mellom hjem og barnehage

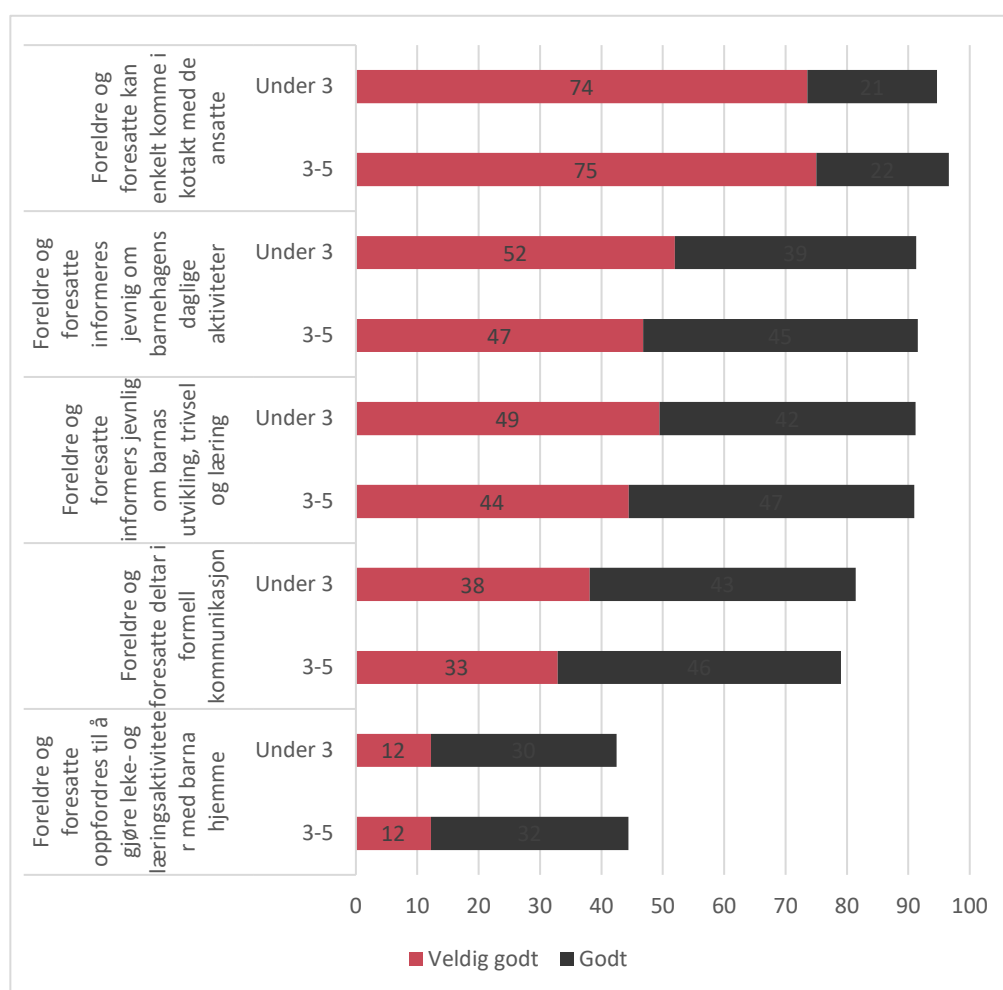
Den norske barnehageloven er grunnleggende samarbeidsorientert. I henhold til formålsparagrafen i barnehageloven skal barnehagen «i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling». Kunnskapsdepartementet understreker også i Meld. St. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* at høy kvalitet i barnehagen forutsetter gjensidig tillit og samarbeid mellom ansatte i barnehagen og barnas familie. Samarbeidet med foreldre skal skje både på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå, gjennom foreldreråd og samarbeidsutvalg.

Bakgrunnen for dette er erkjennelsen av at foreldres involvering og engasjement i barnets læring er helt sentralt for dets utvikling (Goodall, 2013; OECD, 2019a). OECD peker på to måter ansatte i barnehagen kan involvere barnas foreldre på. For det første kan de sørge for å bygge en felles forståelse med foreldrene for viktigheten av aktivitetene i barnehagen. For det andre kan barnehageansatte gi foreldrene veiledning i hvordan de kan samhandle godt med barna, blant annet i form av læringsaktiviteter i hjemmet (OECD, 2019a).

Vi skal i dette kapitlet se nærmere på samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet. Dette kan ses fra to synsvinkler, og vi starter med å ta de ansattes og styrernes perspektiv, slik disse kommer til uttrykk i TALIS Starting Strong-undersøkelsen. I den første internasjonale rapporten kom det fram at de fleste opplever dette samarbeidet som godt (OECD, 2019a). Vi skal først i dette kapitlet se nærmere på de ansattes oppfatning av samarbeidet med barnas foreldre etter kjennetegn ved de ansatte og ved barnehagen. Deretter ser vi nærmere på styreres oppfatning av samarbeidet med barnas foreldre etter kjennetegn ved barnehagen. Til slutt vil vi ta for oss foreldrenes perspektiver slik disse kommer til uttrykk i Foreldreundersøkelsen for barnehage (FUBA).

4.1 Ansattes opplevelse av samarbeid med foreldrene

I en studie av barnehagers arbeid med kvalitet fant Gulbrandsen og Sundnes (2004) liten grad av *formalisering* av daglig informasjonsutveksling mellom ansatte og foreldre. Det finnes imidlertid en rekke mer eller mindre uformelle praksiser ansatte i barnehagen benytter seg av for å legge til rette for foreldresamarbeid. Følgende figur illustrerer svarfordelingen for de to undersøkelsene i TALIS Starting Strong Survey på spørsmål knyttet til hvordan ansatte oppfatter at barnehagen formelt eller uformelt involverer og informerer foreldrene:

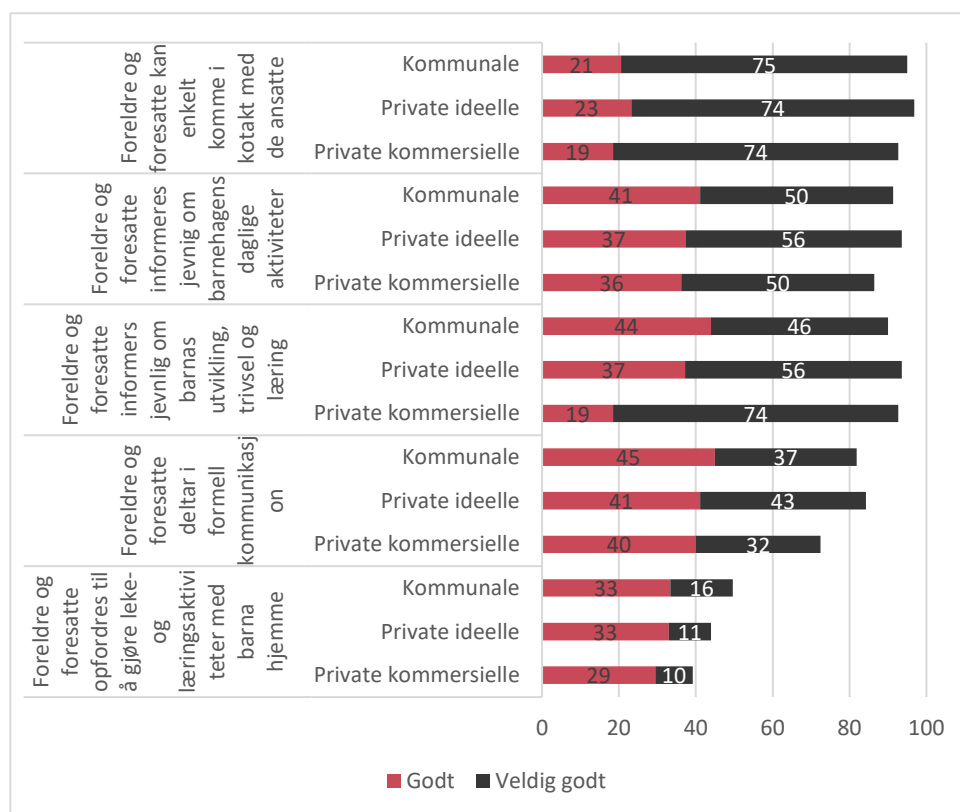
Figur 4.1: Hvor godt beskriver utsagnene hvordan denne barnehagen involverer foreldre? Ansattes svar. Prosent. N = 853/727

Som vi ser av figuren, oppgir rundt tre av fire barnehageansatte at det stemmer veldig godt at det er enkelt for foreldrene å komme i kontakt med de ansatte. Det er også relativt store andeler som oppgir det samme når det gjelder hvorvidt foreldre jevnlig informeres om barnehagens daglige aktiviteter (rundt 50 prosent) og om barnas utvikling, trivsel og læring (litt i underkant av 50 prosent). Legger vi

sammen andelene som svarer at påstandene stemmer veldig godt og godt, er det over 90 prosent som gir uttrykk for at det er enkelt for foreldre å komme i kontakt, at foreldre jevnlig informeres om barnehagens daglige aktiviteter og om barnas utvikling, trivsel og læring. Det er ingen forskjeller av betydning i svarene fra ansatte i de to undersøkelsene.

Det mest iøynefallende er den relativt lave andelen ansatte (rundt 40 prosent) som oppgir at det stemmer godt eller veldig godt at de oppfordrer foreldre til å drive med leke- og læringsaktiviteter hjemme. Dette kan ha sammenheng med at leke- og læringsaktiviteter hjemme ikke nevnes eksplisitt i *Rammeplan for barnehage*.

Med bakgrunn i svarene fra TALIS Starting Strong Survey kan vi se om svarene fra ansatte i barnehager med ulik eieform varierer. Følgende figur viser at det ikke er nevneverdig variasjon i vurderingen til ansatte i offentlige, private ideelle og private kommersielle barnehager når det gjelder hvorvidt det er enkelt for foreldre å komme i kontakt med de ansatte og om foreldre jevnlig informeres om barnehagens daglige aktiviteter:

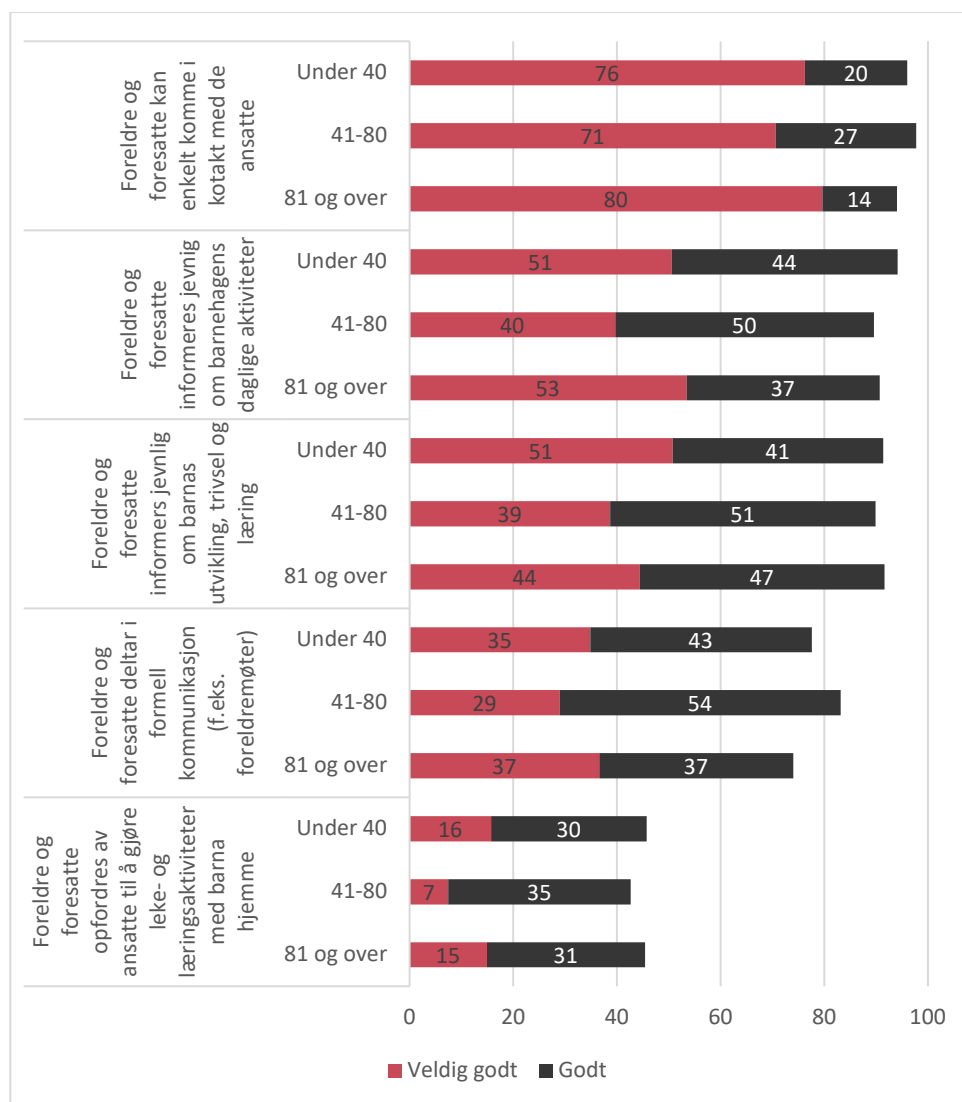

Figur 4.2: Hvor godt beskriver utsagnene hvordan denne barnehagen involverer foreldre? Ansattes svar i under 3-undersøkelsen etter eieform. Prosent. N = 424/287/125

Vi kan imidlertid ut fra figuren se at det er noe variasjon når det gjelder hvorvidt foreldre informeres jevnlig om barnas utvikling, trivsel og læring, en forskjell som er signifikant. Det er her en betydelig høyere andel ansatte i private kommersielle barnehager som oppgir at det stemmer veldig godt at foreldre informeres jevnlig om dette sammenliknet med de to andre gruppene. Ser man på den totale andelen som oppgir at utsagnet stemmer godt eller veldig godt, er det imidlertid ikke forskjeller mellom de ansattes besvarelser ut fra eieform.

På den andre siden er den samlede andelen som oppgir at utsagnet *Foreldre og foresatte deltar i formell kommunikasjon* stemmer godt eller veldig godt, lavere blant private kommersielle barnehager enn i de andre gruppene. Det samme gjelder utsagnet om at foreldre og foresatte oppfordres til å drive med leke- og læringsaktiviteter med barna hjemme.

Barnehageansattes kapasitet til å legge til rette for foreldresamarbeid kan tenkes å variere med antall barn i barnehagen. Følgende figur viser at det i liten grad er tilfelle:

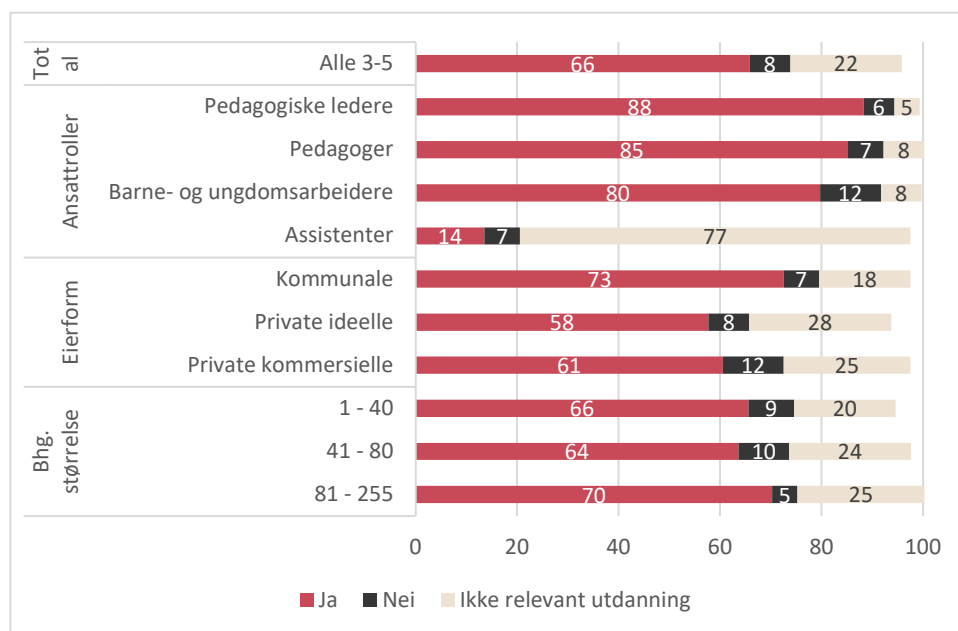
Figur 4.3: Hvor godt beskriver utsagnene hvordan denne barnehagen involverer foreldre? Ansattes svar i 3–5-undersøkelsen etter barnehagens størrelse. Prosent. N = 366/309/152

Figuren viser ingen systematisk sammenheng mellom barnehagestørrelse og involvering av foreldre når vi legger sammen andelen som svarer godt og veldig godt. Ser vi derimot kun på andelen som oppgir at utsagnene stemmer veldig godt, er det en tendens til at en lavere andel ansatte i mellomstore barnehager gir sin tilslutning til utsagnene. De mellomstore barnehagene skiller seg signifikant fra de minste barnehagene på to av utsagnene:

- Foreldre informeres jevnlig om barnas utvikling, trivsel og læring
- Foreldre informeres jevnlig om barnehagens daglige aktiviteter

I TALIS Starting Strong Survey fikk alle ansatte spørsmål om hvorvidt de har fullført en utdanning som kvalifiserer dem for å jobbe med barn. De som svarte ja til dette, ble stilt et oppfølgingsspørsmål om hvorvidt denne utdanningen inneholdt

temaet samarbeid med foreldre. Følgende figur viser svarfordelingen etter ansattrolle, eieform og barnehagestørrelse, hvor blå søyler viser andelen ansatte som har fullført utdanning og har hatt samarbeid som tema, mens oransje viser andelen ansatte som har fullført utdanning uten samarbeid som tema, og grå viser andelen ansatte uten relevant utdanning:

Figur 4.4: Andel ansatte med utdanning som inneholdt temaet samarbeid med foreldre. Ansatte 3–5. Prosent N = 791.

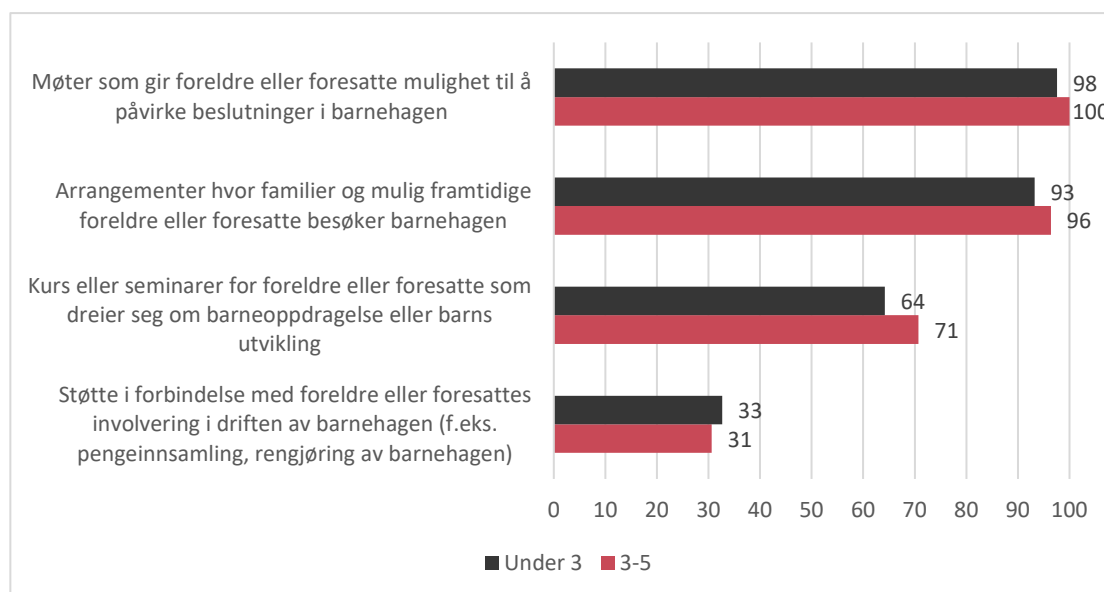
Som vi ser av figuren, er det en betydelig høyere andel som har fullført en utdanning som inneholdt temaet samarbeid med foreldre blant pedagogiske ledere, barnehagelærere/pedagoger og barne- og ungdomsarbeidere enn blant assistenter. Forskjellen mellom assistenter og de andre gruppene er signifikant. Dette er kanskje ikke overraskende, siden andelen assistenter uten utdanning rettet mot arbeid med barn (77 prosent) er mye høyere. I tillegg er utdanningsnivået generelt lavere blant assistenter enn i de andre ansattgruppene. Videre er det også blant barne- og ungdomsarbeidere en noe lavere andel som har utdanning med temaet samarbeid med foreldre sammenliknet med pedagogiske ledere. Forskjellen er signifikant.

Figuren viser videre at andelen som har fullført en utdanning med samarbeid med foreldre som tema, er høyere blant ansatte i kommunale barnehager (73 prosent) sammenliknet med private kommersielle (61 prosent) og private ideelle (58 prosent). Denne forskjellen er signifikant. Som vi ser, er det små forskjeller etter barnehagens størrelse.

4.2 Styreres samarbeid og kommunikasjon med foreldre

Foreldre kan også inviteres til å engasjere seg i barnas læring og utvikling gjennom aktiviteter i regi av barnehagen. TALIS Starting Strong Survey inneholder spørsmål til styrerne om deres samarbeid, kontaktflater og kommunikasjon med barnas hjem.

Følgende figur illustrerer andelen styrere som svarer at barnehagen inviterer foreldre til ulike møter og aktiviteter i de to undersøkelsene:

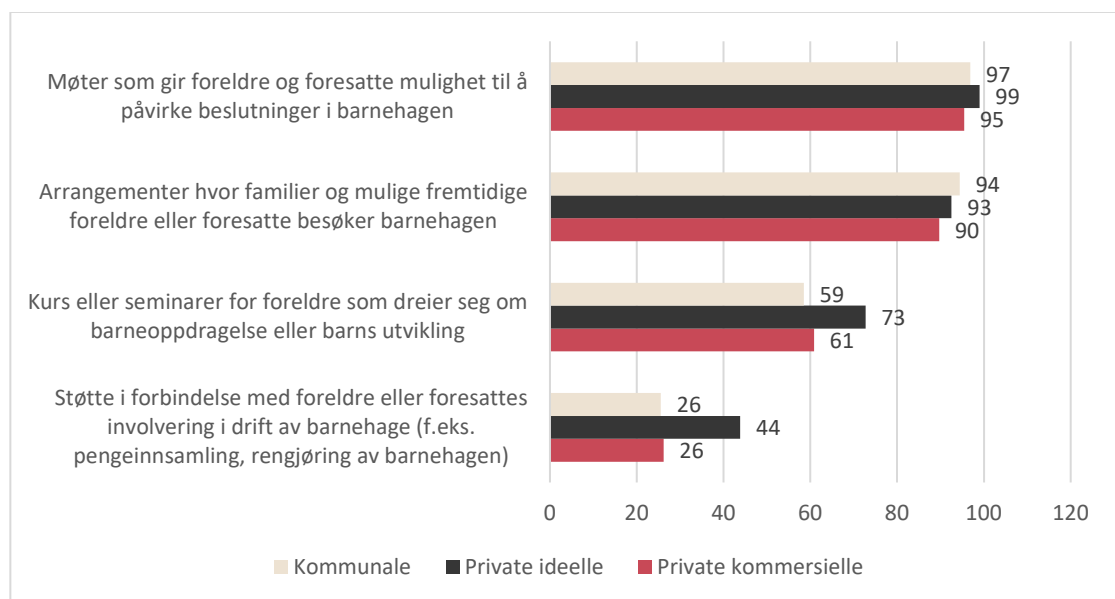

Figur 4.5: Andel styrere som svarer ja til at barnehagen har tilbudt følgende til foreldre i løpet av de siste 12 månedene. Prosent. N = 158/146.

Som vi ser av figuren, oppgir så å si alle styrerne at barnehagen tilbyr møter som gir foreldrene mulighet til å påvirke beslutninger i barnehagen. Det samme gjelder arrangementer hvor (vordende) familier kan besøke barnehagen. Dette er i tråd med funnene i Barnehage-Norge fra 2015, hvor 97 prosent av styrerne oppga at det i deres barnehage ble gjennomført foreldresamtaler to eller flere ganger i året, og nesten fire av fem oppga at det ble gjennomført foreldremøter minst to ganger i året (Haugset, Nilsen, m.fl., 2016).

En lavere andel, omlag to tredjedeler, oppgir at de tilbyr kurs eller seminarer for foreldre om barneoppdragelse eller barns utvikling. Kun én av tre styrere oppgir at barnehagen tilbyr støtte i forbindelse med involvering i driften av barnehagen. Styrerne i de to undersøkelsene svarer svært likt på de ulike utsagnene.

Når det gjelder barnehagens aktiviteter for å legge til rette for samarbeid, kontaktflater og kommunikasjon med barnas hjem, finner vi noe variasjon mellom barnehager med ulik eieform:

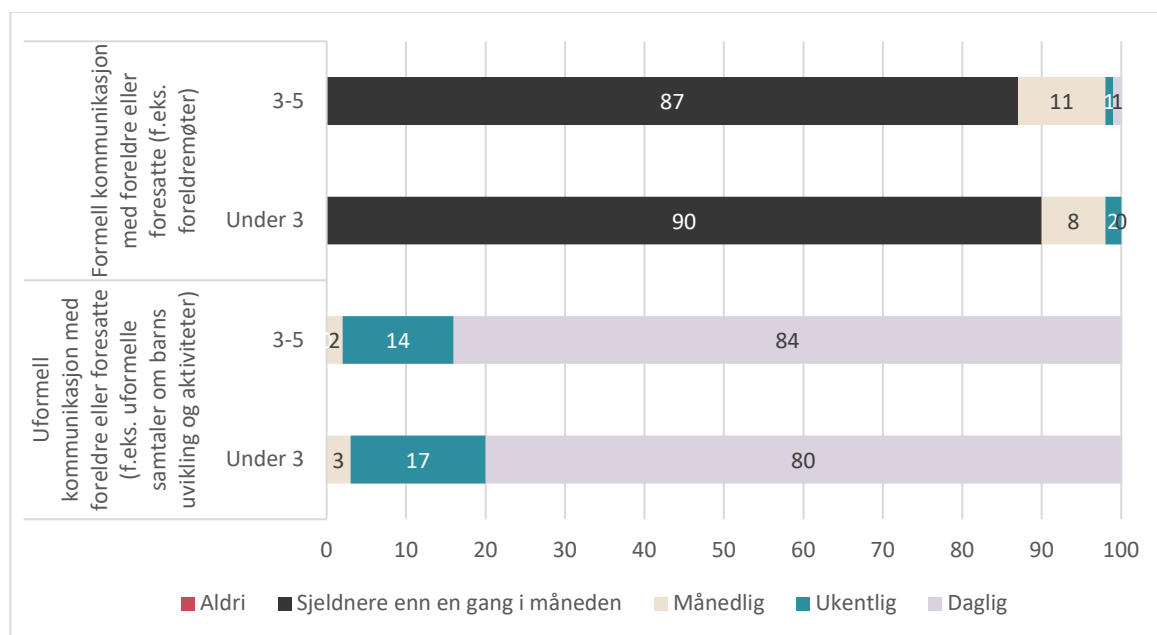

Figur 4.6: Andel styrere som svarer ja til at barnehagen har tilbudt følgende til foreldre i løpet av de siste 12 månedene. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 76/60/22.

Det er ikke signifikante forskjeller mellom kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager i de tre øverste utsagnene. Det viser seg imidlertid at det blant de private ideelle barnehagene er en del flere som tilbyr støtte i forbindelse med involvering av foreldre. Andelen som svarer bekreftende på dette, er 18 prosentpoeng høyere blant styrere i private ideelle barnehager sammenliknet med kommunale og private kommersielle barnehager. Forskjellen er kun signifikant mellom private ideelle og kommunale. Grunnen til at forskjellen med de private kommersielle ikke er signifikant er trolig det lave antallet som inngår i denne kategorien.

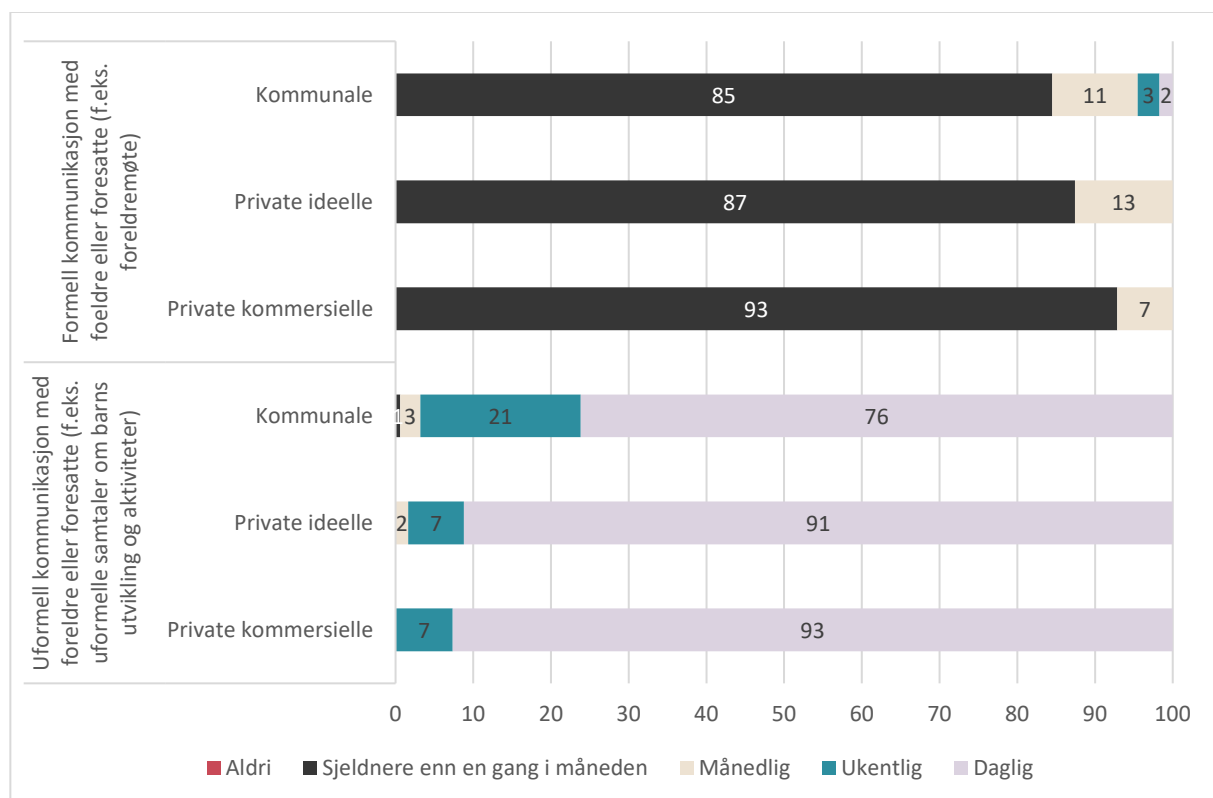
Det kan tenkes at stordriftsfordeler gjør det enklere for barnehager i større kommuner å tilby ulike aktiviteter rettet mot foreldres involvering og foreldresamarbeid. Vi ser en viss tendens til at små kommuner har noe mindre fokus på å tilby kurs til foreldre og også støtte til involvering, men disse skiller seg ikke ut på de andre områdene.

Kommunikasjonen med foreldrene kan være både formell, i form av for eksempel foreldremøter, eller bestå av mer uformelle samtaler om barnas utvikling og aktiviteter. Vi stilte dermed styrerne spørsmål om hvor ofte det i deres barnehage foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene. Ikke overraskende framgår det av følgende figur at en høy andel styrere oppgir at den uformelle kommunikasjonen foregår daglig (rundt 80 prosent) eller ukentlig (rundt 15 prosent), mens den formelle kommunikasjonen foregår sjeldnere enn én gang i måneden (rundt 90 prosent):

Figur 4.7: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar. Prosent. N = 159/147.

For formell kommunikasjon er det interessante skillet om det gjøres sjeldnere enn én gang i måneden eller minst månedlig. Andelen som svarer at de gjør det sjeldnere enn én gang i måneden, er ikke forskjellig i de to undersøkelsene. Det interessante skillet for uformell kommunikasjon er om det gjøres daglig eller sjeldnere. Det er ingen variasjon mellom de to undersøkelsene i andelen som gjør det så ofte. Hovedbildet når vi ser på svarfordelingen på tvers av barnehager med ulike eieformer, er at det jevnt over er mye og hyppig informasjon i alle barnehager:

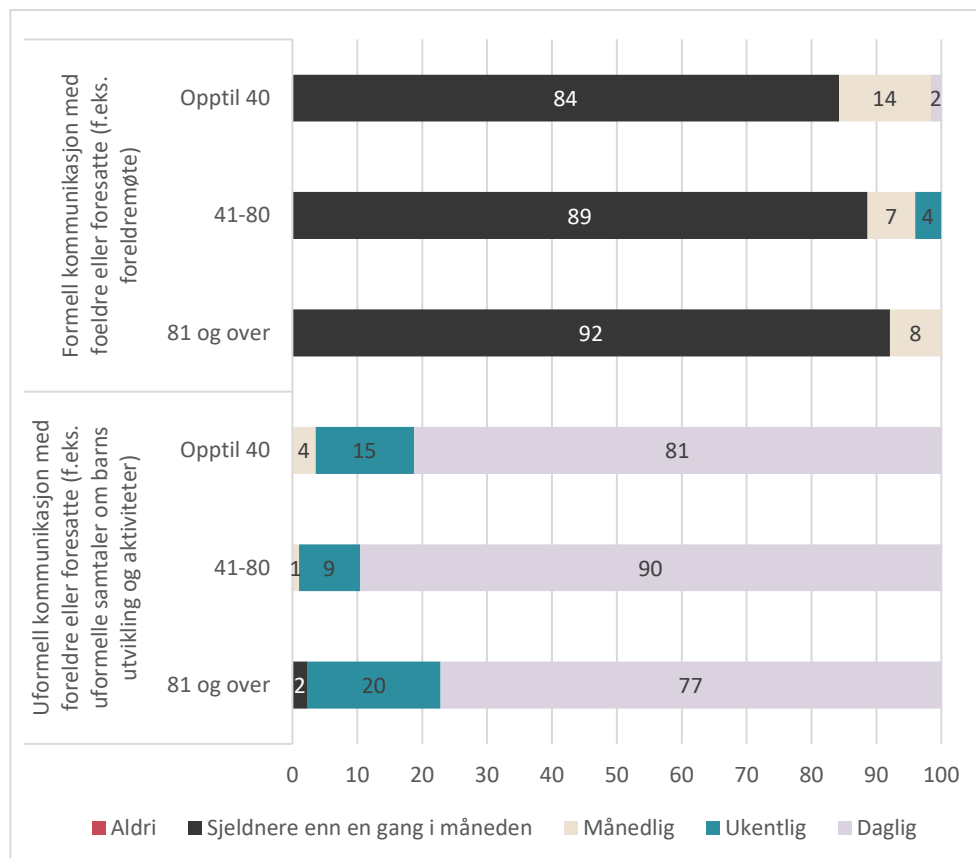

Figur 4.8: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 69/52/24

Figuren viser imidlertid en viss tendens til at private ideelle og kommersielle barnehager hviler mer på daglig uformell kommunikasjon og sjeldnere på formell kommunikasjon. Mens 93 prosent av styrerne i private kommersielle og 91 prosent i private ideelle barnehager oppgir at det daglig foregår uformell kommunikasjon med foreldre, er tilsvarende andel blant styrere i kommunale barnehager 76 prosent. Dette er i tråd med svarene fra ansatte i private kommersielle barnehager som vi så over. På den andre siden oppgir 16 prosent av styrerne i kommunale barnehager at det månedlig eller hyppigere foregår formell kommunikasjon med foreldrene, mens tilsvarende andel i private ideelle er 13 prosent og 7 prosent i private kommersielle. Når vi ser på andelen som har daglig formell og uformell kommunikasjon, skiller private ideelle og kommersielle seg signifikant fra de kommunale barnehagene med en høyere andel som daglig kommuniserer uformelt med foreldrene. Variasjonen i formell kommunikasjon er ikke signifikant.

Disse funnene er i tråd med resultatene i Haugset, Nilsen, m.fl. (2016), hvor styrerne i kommunale barnehager rapporterte om litt hyppigere foreldresamtaler enn private, noe som muligens kan ha sammenheng med den observerte høyere andelen ansatte i kommunale barnehager som har utdanning med samarbeid med foreldre som tema.

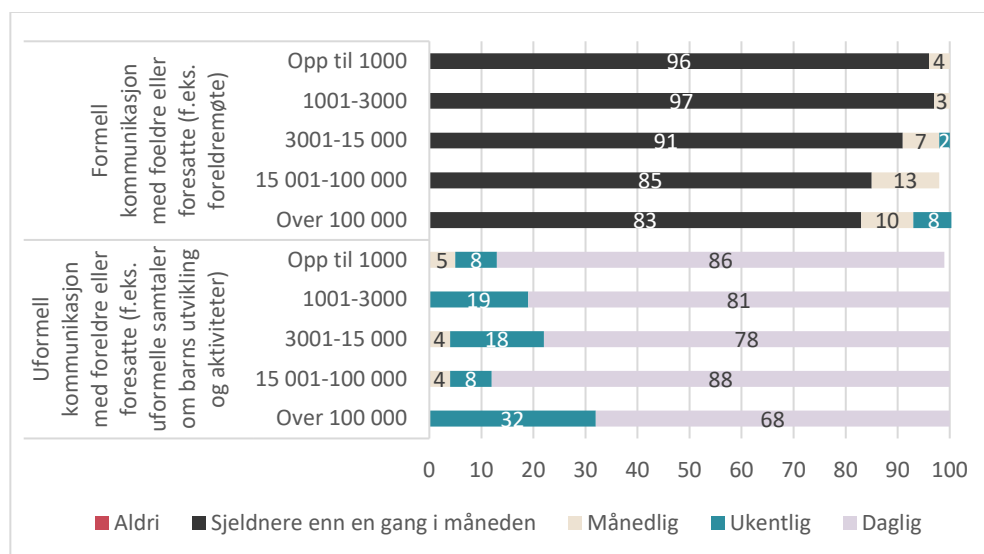
Igjen kan det tenkes at kapasiteten til å inngå i formell og uformell kommunikasjon med foreldre henger sammen med antall barn i barnehagen. Følgende figur viser noen mindre og ikke signifikante forskjeller i hyppigheten i kommunikasjon med foreldrene:

Figur 4.9: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar etter barnehagens størrelse. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 60/58/28.

Siden forskjellene figuren viser ikke er signifikante, må konklusjonen bli at det ikke er variasjon i hyppigheten av formell og uformell kommunikasjon etter barnehagens størrelse.

På samme måte som når det gjelder aktiviteter i regi av barnehagen, kan det tenkes at kommunikasjon tar ulik form i store og små kommuner. Som det framgår av følgende figur, kan det se ut til at hyppigheten i den formelle kommunikasjonen øker med økende kommunestørrelse:

Figur 4.10: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar etter størrelsen på kommunen der barnehagen ligger. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 17/22/45/39/36.

Som det framgår av figuren, er det en svak sammenheng mellom kommunestørrelse og hyppigheten i formell kommunikasjon. Imidlertid er det kun forskjellen mellom kommuner med mer enn 100 000 innbyggere og kommuner med mellom 1001 og 3000 innbyggere som er signifikant, når vi ser på andelen som kommuniserer formelt med foreldrene sjeldnere enn én gang i måneden. Altså er forskjellene i de fleste tilfellene ikke så store at de kan vektlegges.

For uformell kommunikasjon er det ingen klar sammenheng mellom kommunestørrelse og hyppighet, selv om det er noe variasjon. Forskjellen mellom gruppen 15 000–100 000 og over 100 000 er den eneste som er signifikant. Alt i alt tyder analysene på at det i liten grad er noen sammenheng mellom størrelsen på kommunen barnehagen ligger i og formell og uformell kommunikasjon.

Som nevnt innledningsvis har barnehagen og hjemmet et *felles ansvar* for barnets utvikling og trivsel, hvor barnehagen skal legge til rette for foreldres medvirkning og samarbeid. Til nå har vi sett på hvordan barnehageansatte og styrere vurderer *seg selv* når det gjelder informasjon til og inkludering av foreldre. Vi vil nå supplere dette bildet ved å se nærmere på *foreldrenes opplevelser* av samarbeidet.

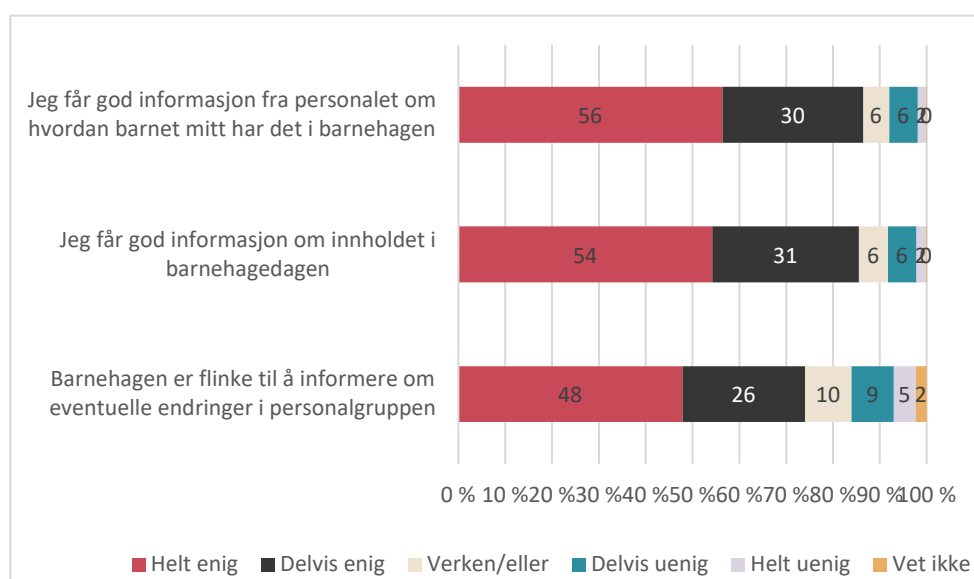
4.3 Foreldrenes vurdering av informasjonen fra barnehagen

For å finne ut hvilke erfaringer foreldre har med informasjonen de får fra barnehagen, blir de i Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) bedt om å ta stilling til følgende tre utsagn:

- Jeg får god informasjon fra personalet om hvordan barnet mitt har det i barnehagen

- Jeg får god informasjon om innholdet i barnehagedagen
- Barnehagen er flink til å informere om eventuelle endringer i personalgruppen

Vi skal i denne delen presentere resultatene fra FUBA (koblet til BASIL) på disse spørsmålene. Vi starter med å se på svarfordelingen for hele foreldregruppen, før vi går nærmere inn på om disse svarene varierer med barnehagens eieform, med barnets språklige bakgrunn, pedagogtettethet og barnehagestørrelse. Når vi ser på den totale svarfordelingen, får vi følgende figur:

Figur 4.11. Andel foreldre som har oppgitt de ulike svaralternativene. Prosent. BASIL og FUBA 2018.

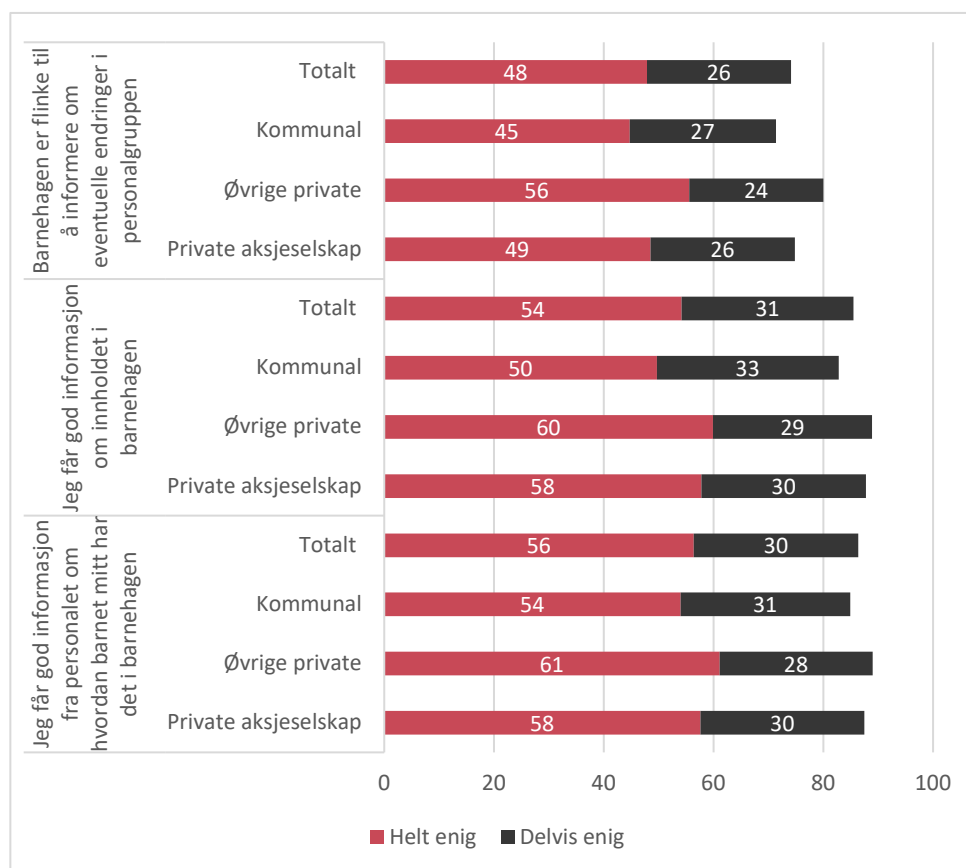
Som vi ser, har høyest andel foreldre oppgitt at de er helt enige, deretter delvis enige, i alle tre utsagnene. Over halvparten av foreldrene i undersøkelsen er helt enige både i at de får god informasjon fra personalet om hvordan barnet har det i barnehagen, og i at de får god informasjon om innholdet i barnehagedagen. En noe lavere andel oppgir at barnehagen er flink til å informere om eventuelle endringer i personalgruppen. Dersom vi slår sammen helt og delvis enig, ser vi imidlertid at nesten tre av fire (74 prosent) gir uttrykk for at barnehagen er flink til å informere om dette. Til sammenlikning oppgir over 80 prosent av foreldrene at de er helt eller delvis enige i at de får god informasjon om innholdet i barnehagen og om hvordan barnet deres har det.

Vi skal nå se nærmere på om det er noen interessante forskjeller etter barnehagens eieform, barnets språklige bakgrunn, pedagogtettethet og barnehagestørrelse. Vi vil i det følgende kun presentere svarfordelingen for de to mest brukte svaralternativene (helt og delvis enig), og starter med eieform.

Betydningen av barnehagens eieform?

Som vi husker fra innledningskapitlet, gir BASIL informasjon om barnehagenes eieform. Kategoriene er her imidlertid ulike og lar seg ikke enkelt kode inn i tredelingen kommunal, privat ideell og privat kommersiell, som vi benyttet i TALIS Starting Strong Survey. Når vi analyserer data fra FUBA koblet til BASIL, vil dermed kategoriene være noe annerledes, nemlig «kommunale», «private konsern/aksjeselskap» og «øvrige private eieformer».

Følgende figur viser hvordan foreldre til barn i barnehager med ulik eieform vurderer informasjonen fra barnehagen:

Figur 4.12. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om informasjon. Eieform. Prosent. BASIL og FUBA 2018.

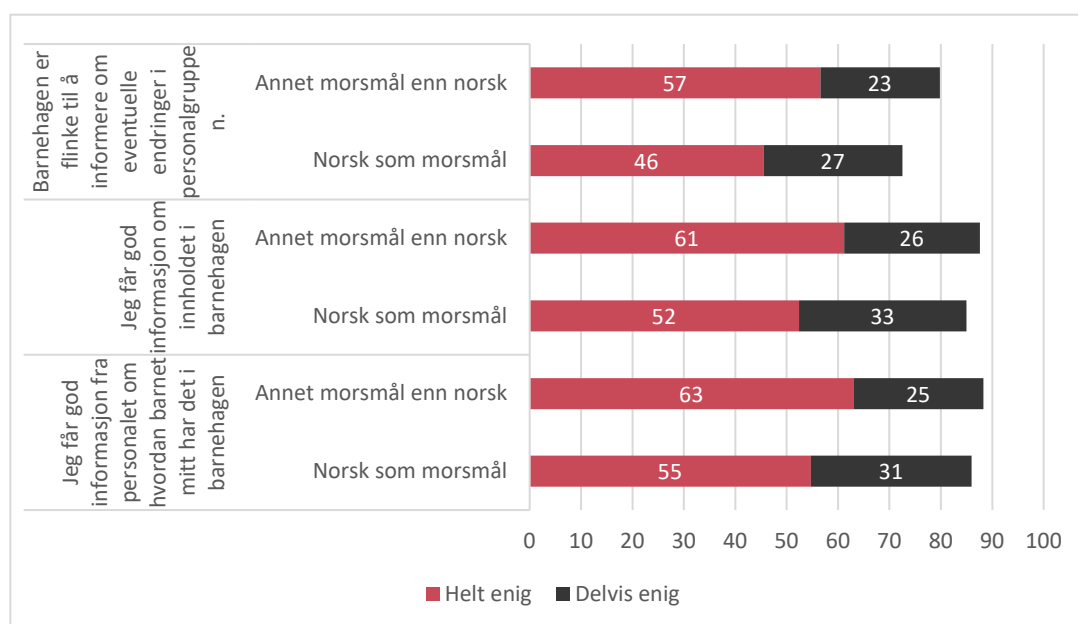
Vi ser av figuren at det er en større andel foreldre med barn i øvrige private barnehager som oppgir at de er helt enige i alle tre utsagnene, sammenliknet både med foreldre til barn i kommunale barnehager og i private aksjeselskap (se figur 4.12). Mens 60 prosent av foreldrene med barn i øvrige barnehager oppgir at de er helt enige i at de får god informasjon om innholdet i barnehagen, er andelene for private aksjeselskap og kommunale barnehager henholdsvis 58 prosent og 50 prosent. På spørsmålet om foreldrene opplever å få god informasjon om hvordan

barnet deres har det i barnehagen, svarer 61 prosent av foreldrene med barn i øvrige private barnehager at de er helt enige. Tilvarende tall for kommunale barnehager er 54 prosent og for aksjeselskapene 58 prosent. Til slutt oppgir 56 prosent av foreldrene med barn i øvrige private barnehager at de er helt enig i at barnehagen er flink til å informere om eventuelle endringer i personalgruppen, mens dette gjelder 49 prosent av foreldrene med barn i barnehager som er private aksjeselskap og 45 prosent av foreldrene med barn i kommunale barnehager.

Selv om disse forskjellene er små, kan det likevel være en indikasjon på at foreldre med barn i private barnehager generelt er noe mer fornøyde med informasjonen de får fra barnehagen, både når det gjelder innholdet, eventuelle endringer og om hverdagen til barna deres i barnehagen enn foreldre med barn i kommunale barnehager. Hva som ligger bak denne variasjonen, er vanskelig å si, men det kan tenkes at barnehager med forskjellig eieform har ulike måter å formidle informasjon på. Det kan for eksempel være at private barnehager generelt er mer markedsorienterte enn kommunale barnehager, og dermed er mer opptatt av at foreldrene til barna skal være fornøyde med barnehagetilbudet.

Barnas språklige bakgrunn

Informasjon er språkavhengig, og vi har dermed valgt å inkludere analyser av foreldrenes vurderinger av informasjonen de får fra barnehagen ut fra barnas språklige bakgrunn. Følgende figur viser svarfordelingen knyttet til de tre påstandene etter hvorvidt det er oppgitt at barnet har norsk som morsmål eller ikke:

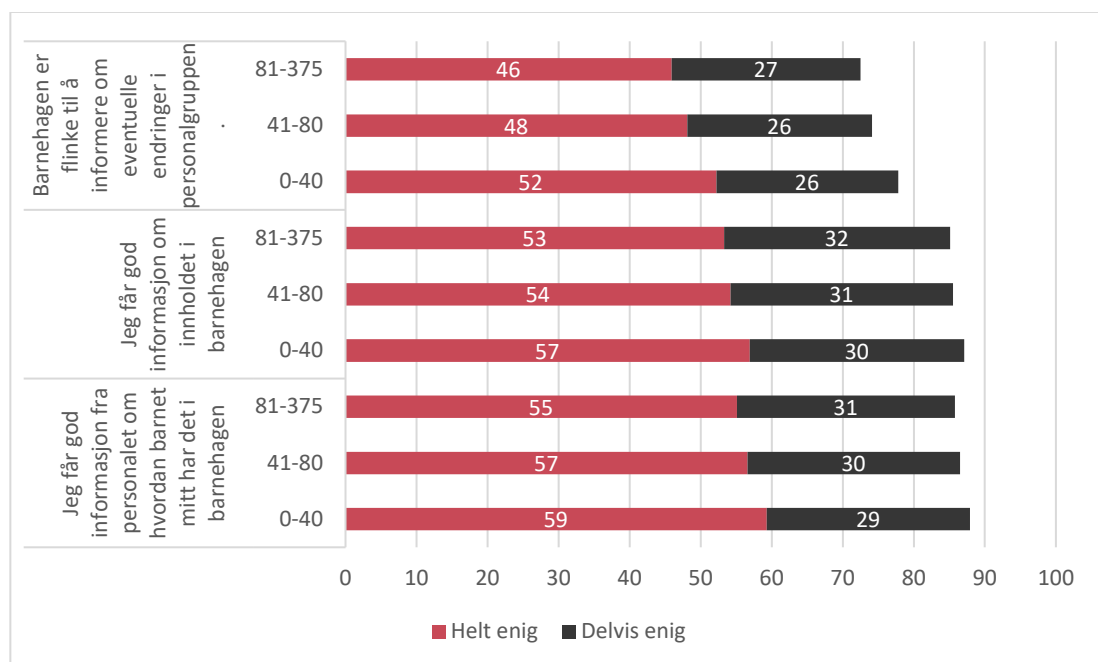
Figur 4.13. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om informasjon. Barnas språkbakgrunn. Prosent. FUBA 2018.

Som det framgår av figuren, oppgir foreldre til barn med et annet morsmål i større grad enn foreldre til barn med norsk som morsmål at de er helt enige i alle tre utsagnene. Vi ser at andelen som er helt enige i at de får god informasjon om hvordan barnet deres har det i barnehagen, er 63 prosent blant foreldre med barn med et annet morsmål enn norsk, mens tilsvarende andel er 55 prosent blant foreldre med barn som har norsk som morsmål. Når det gjelder innholdet i barnehagen, oppgir 61 prosent av foreldrene med barn som har et annet morsmål enn norsk, og 52 prosent av foreldrene med barn med norsk som morsmål, at de er helt enige i at de får god informasjon om dette. Til slutt ser vi at en høyere andel foreldre med barn som har et annet morsmål enn norsk (57 prosent), oppgir at de er helt enige i at barnehagen er flink til å informere om eventuelle endringer i personalgruppen, sammenliknet med foreldre av barn med norsk som morsmål (46 prosent).

Vi kan ikke på bakgrunn av våre data forklare hva som er årsaken til denne forskjellen. En hypotese er at foreldre har ulike forventninger, og at dette påvirker vurderingen av tilbudet de får. En annen hypotese kan være at barnehagen bruker ekstra tid på å informere foreldre med barn med et annet morsmål nettopp på grunn av manglende norskkunnskaper.

Barnehagestørrelse

Til slutt kan det være rimelig å anta at hvor god informasjon barnehagen gir foreldrene, er avhengig av antall barn i barnehagen. Basert på følgende figur kan det se ut til at dette til en viss grad er tilfellet:

Figur 4.14. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om informasjon. Barnehagestørrelse Prosent. BASIL og FUBA 2018.

Som vi ser av figuren er forskjellene små, men gjennomgående oppgir en lavere andel av foreldrene med barn i større barnehager at de får god informasjon fra barnehagen. Den største forskjellen finner vi når det gjelder utsagnet om at barnehagen er flink til å informere om eventuelle endringer i personalgruppen. Mens 52 prosent av foreldrene med barn i små barnehager er helt enige i dette, er tilsvarende andel blant foreldre med barn i store barnehager 46 prosent. Igjen kan vi ikke med bakgrunn i våre data forklare dette. En hypotese kan være at forskjellene reflekterer at det rett og slett er færre endringer i personalgruppen i små barnehager enn i store, men resultatene kan også skyldes at små barnehager har bedre kapasitet til å informere generelt, også på områder som ikke direkte angår barnets hverdag i barnehagen. Det kan også være sammenhenger mellom barnehagestørrelse og andre kjennetegn ved barnehagen som vi ikke har tilgang til å analysere.

4.4 Medvirkning

I Norge står den sosialpedagogiske tradisjonen, med vekt på barnas deltakelse og påvirkningsmuligheter, sterkt blant både foreldre og barnehagestyrere (Einarsdottir, Purola, Johansson, Broström, & Emilson, 2015; Wolf, 2018). Medvirkning er dermed også et sentralt tema i *Rammeplan for barnehagen*. For det første skal barnehager ivareta barnas *rett* til medvirkning gjennom både å legge til rette for og oppmuntre barn til å gi uttrykk for sine synspunkter. I tillegg skal barnehagene også legge til rette for foreldres medvirkning og samarbeid.

Selv om barnas medvirkning er nedfelt som en rett, har barnehagelærere en viss frihet til å fortolke og bestemme når og hvordan denne retten skal hensyntas (Einarsdottir m.fl., 2015). Vi kan dermed forvente variasjon i foreldrenes inntrykk av barnas reelle medvirkning ut fra hva som kjennetegner barnehagen de går i.

Foreldreundersøkelsen har også medvirkning som tema, og foreldrene blir bedt om å ta stilling til følgende tre utsagn:

- Jeg har inntrykk av at barnet mitt får være med på å påvirke innholdet i barnehagedagen
- Barnehagen tar hensyn til mine synspunkter
- Barnehagen jobber for å sikre foreldrenes medvirkning

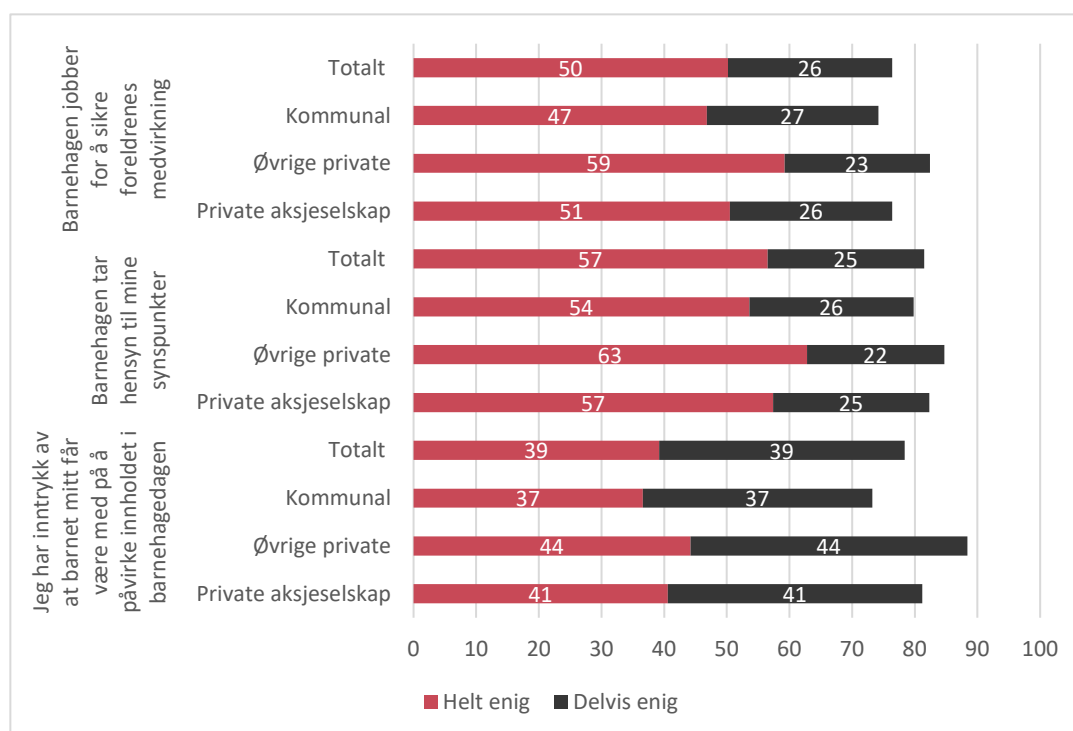
Generelt sier mange foreldre seg helt eller delvis enige i disse utsagnene (se søylene for «totalt» i figur 4.17 under). Dette gjelder både deres inntrykk av barnas mulighet til å påvirke innholdet i barnehagehverdagen (78 prosent er helt eller delvis enige) og deres opplevelse av egen medvirkning. Bratterud, Sandseter og Seland (2012) finner at mens foreldre i stor grad oppgir at barnehagen viser interesse for deres syn og at de generelt er fornøyde med samarbeidet med barnehagen, er det mer variasjon i oppfattelsen av mulighetene for å øve innflytelse på barnehagetilbudet. Vi ser i figur 4.17 at 76 prosent i foreldreundersøkelsen i 2018 ga uttrykk for at barnehagen jobber for å sikre foreldrenes medvirkning, og 82 prosent for at barnehagen tar hensyn til deres synspunkter. Det er imidlertid verdt å merke seg at det er en relativt høy andel (13 prosent) av foreldrene som har svart at de ikke vet om barnet deres får være med på å påvirke innholdet i barnehagehverdagen. Siden dette er en høyere andel «vet ikke» enn på de andre spørsmålene som inngår i foreldreundersøkelsen, kan det tyde på at en del foreldre synes det er spesielt vanskelig å vurdere barnas medvirkning.

I en tidligere foreldreundersøkelse, med en noe annen spørsmålsstilling, oppga 33 prosent av foreldrene at de selv ikke deltok i planleggingen av barnehagens innhold og aktiviteter, 38 prosent at de deltok lite, 23 prosent noe og kun fem prosent at de deltok ganske mye (Østrem m.fl., 2009). I samme undersøkelse ble foreldrene også bedt om å ta stilling til utsagn knyttet til om barnehagen informerer om planlagte aktiviteter (75 prosent helt enige), om gjennomførte aktiviteter (59 prosent helt enige), og om hva barnet opplever og lærer i barnehagen (44 prosent helt enige) (Østrem m.fl., 2009). Videre var 57 prosent helt enige i at barnehagen dokumenterer barnehagens aktiviteter (gjennom for eksempel fortellinger, fotografier og video), og 42 prosent i at dokumentasjonen av det enkelte barns utvikling skjer i forståelse med barnas foreldre. Dette er i tråd med Gulbrandsen og Sundnes (2004), som også fant generelt liten grad av deltakelse fra foreldre og barn i planlegging og evaluering. Dette kan ha sammenheng med den store andelen (30–40 prosent) Bratterud m.fl. (2012) finner som er misfornøyd med

informasjonen de får om arenaer og muligheter for innflytelse, medvirkning og samarbeid.

Barnehagens eieform

Som nevnt kan det være rimelig å forvente variasjon i foreldres opplevelse av egen og barnas reelle medvirkning ut fra kjennetegn ved barnehagen. Hvis vi starter med hvordan svarene varierer ut fra barnehagens eieform, ser vi av følgende figur at også når det gjelder egen og barnas medvirkning svarer foreldre med barn i «øvrige private barnehager» mer positivt, sammenliknet med kommunale barnehager og private aksjeselskap:

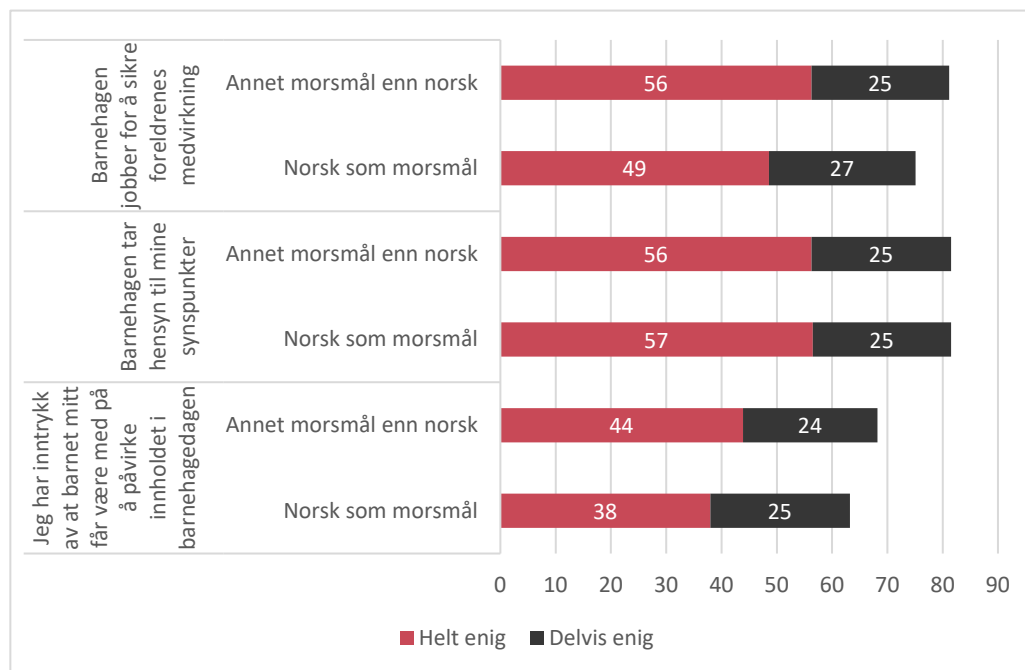

Figur 4.15. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Eieform. Prosent. BASIL og FUBA 2018.

Som det framgår av figuren, har foreldre med barn i kommunale barnehager de laveste andelen som er helt enig i de tre utsagnene om medvirkning. Forskjellen mellom de ulike eieformene ser ut til å være størst når det gjelder det å jobbe for å sikre *foreldrenes* medvirkning. Her er forskjellen mellom «øvrige private barnehager» (59 prosent helt enige) og kommunale barnehager (47 prosent helt enige) på 12 prosentpoeng, og 8 prosentpoeng mellom «øvrige private barnehager» og private aksjeselskap (51 prosent helt enige).

Barnas språklige bakgrunn

Vi så at foreldre til barn med et annet morsmål enn norsk i større grad uttrykker at de får god informasjon fra barnehagen, og vi nevnte at en mulig forklaring på dette kunne være at barnehagens ansatte bruker ekstra tid på å informere grunnet manglende språkferdigheter. Medvirkning krever toveiskommunikasjon. Hvordan opplever foreldre av barn med et annet morsmål enn norsk egen og barnas medvirkning? Følgende figur viser svarene basert på barnets språkbakgrunn:

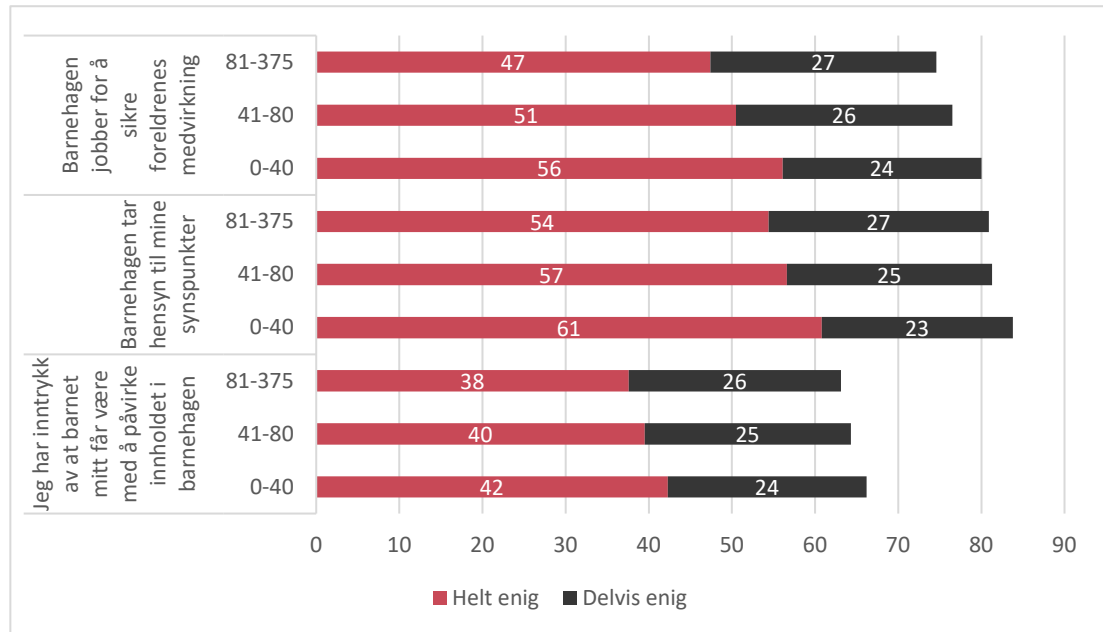

Figur 4.16. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Barnas språkbakgrunn. Prosent. FUBA 2018.

Som vi ser av figur 4.16, gir foreldre til barn med et annet morsmål enn norsk i større grad uttrykk for at de er enige i påstandene om at barnehagen jobber for å sikre foreldrenes medvirkning og at barnet får være med på å påvirke innholdet i barnehagedagen, sammenliknet med foreldre til barn som har norsk som morsmål. Unntaket er utsagnet om at barnehagen tar hensyn til foreldrenes synspunkter, hvor en høyere andel foreldre med barn som har norsk som morsmål, oppgir at de er helt enige i utsagnet. Forskjellen mellom gruppene er imidlertid på kun ett prosentpoeng. Gitt at foreldre til barn som har et annet morsmål enn norsk, likevel i større grad uttrykker at de er enige i de to øvrige utsagnene (med 6–7 prosentpoeng), kan det likevel være verdt å bite seg merke i.

Barnehagestørrelse

Vi har til slutt også undersøkt om barnehagenes størrelse kan ha noe å si for foreldrenes opplevelse av egen og barnas medvirkning. Det kan se ut til at foreldre med barn i mindre barnehager i større grad er enige i disse utsagnene enn foreldre med barn i større barnehager:

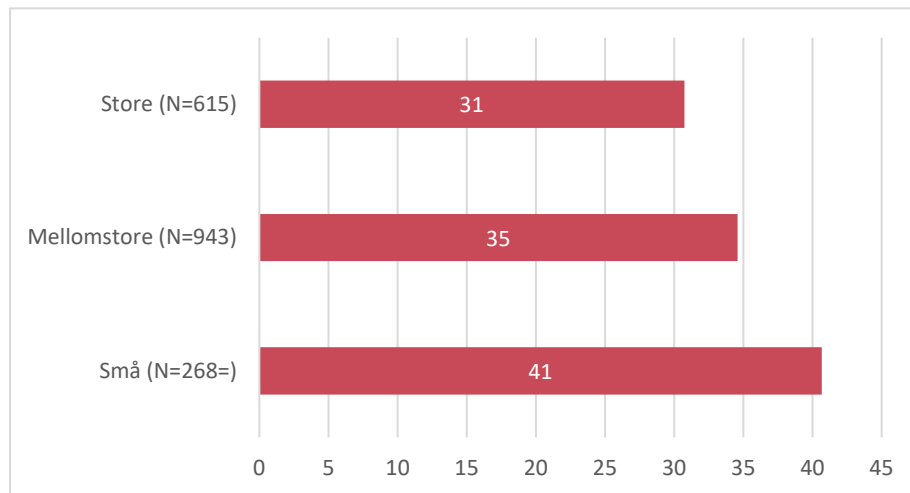

Figur 4.17. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Barnehagestørrelse. Prosent. BASIL og FUBA 2018.

Det kan med andre ord, basert på figur 4.17, se ut til at foreldrenes opplevelse av egen og barnas medvirkning synker med størrelsen på barnehagen. Forskjellen mellom små og store barnehager er størst (9 prosentpoeng) når det gjelder andelen foreldre som oppgir at de er helt enige i at barnehagen jobber for å sikre deres egen medvirkning. Vi kan imidlertid ikke på denne bakgrunn konkludere med at en økning i barnehagens størrelse vil redusere medvirkningen, fordi det kan være andre kjennetegn ved barnehagene som spiller inn. En mulig forklaring på den observerte forskjellen kan være at små barnehager har bedre anledning til å etablere nære relasjoner med, og dermed til å lytte til, foreldrenes og barnas synspunkter.

Et ledd i at foreldre skal oppleve medvirkning, er at barnehagen gjennomfører foreldremøter. Foreldrene har fått spørsmål om hvor nyttige disse oppleves. Totalt oppgir 34 prosent av foreldrene i utvalget at de opplever foreldremøtene som svært nyttige, og 45 prosent at de opplever dem som ganske nyttige. Det er ikke signifikante forskjeller mellom hvordan foreldre svarer etter om barnet går i øvrige private, private konsern/aksjeselskap eller kommunale barnehager. Som vi husker, avtok den formelle kommunikasjonen i hyppighet etter størrelsen på

barnehagen. Når det gjelder foreldremøtenes kvalitet, ser vi også at det er liten forskjell på hva foreldre fra små og store barnehager svarer:

Figur 4.18. Foreldre som svarer at de opplever foreldremøter som svært nyttig. Etter barnehagestørrelse. Prosent.

Figuren viser en signifikant forskjell mellom andelen foreldre i små og store barnehager som opplever foreldremøtene som svært nyttige, hvor andelen synker med barnehagestørrelse. At foreldre til barn i små barnehager er mest fornøyde, trenger imidlertid ikke bety at foreldremøtene faktisk er av bedre kvalitet enn i de større barnehagene. Det er mulig at det er nærheten til de ansatte og tryggheten i at det er små forhold som gjør foreldrene mer positive.

4.5 Oppsummering

- Samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet oppleves som godt både fra ansatte, styreres og foreldres ståsted.
- Barnehageansatte vurderer det stort sett som enkelt for foreldre å få kontakt, og det kommuniseres jevnlig både formelt og uformelt med foreldrene.
- Ansatte oppgir at foreldrene informeres jevnlig om barnehagens daglige aktiviteter og om barnas utvikling, trivsel og læring. Foreldre, spesielt de med barn i øvrige private barnehager, oppgir i stor utstrekning at de får god informasjon om innholdet i barnehagen og om hvordan barnet deres har det.
- Private kommersielle barnehager synes i større grad å vektlegge daglig, uformell kommunikasjon, og i mindre grad formell kommunikasjon.
- Foreldre med barn i større barnehager er litt mindre fornøyd med informasjonen fra barnehagen enn foreldre med barn i mindre barnehager.
- Foreldre med barn i små barnehager oppgir i større grad at foreldremøtene er svært nyttige, og har en mer positiv vurdering av egen og barnets medvirkning.
- Nesten alle styrere hevder at barnehagen tilbyr møter som gir foreldrene mulighet til å påvirke beslutninger i barnehagen, og mer enn tre av fire foreldre er enige i at barnehagen jobber for å sikre deres medvirkning, og at barnehagen tar hensyn til deres synspunkter.
- Foreldre med barn i kommunale barnehager og private aksjeselskap uttrykker seg mindre positivt til deres egen og barnets medvirkning, sammenlignet med foreldre med barn i øvrige private barnehager.

5 Foreldrenes vurdering av barnas trivsel, læring og utvikling

Foreldrenes opplevelse av barnets trivsel og utvikling, relasjonen mellom voksen og barn, ute- og innemiljø, henting og levering, forberedelse til skolestart og generell tilfredshet med barnehagen, er tema som inngår i Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA). I dette kapitlet undersøker vi foreldrenes svar på disse spørsmålene, sett opp mot ulike kjennetegn ved barnehagen. Avslutningsvis presenterer vi en analyse av hvilken betydning ulike forhold har for foreldrenes samlede tilfredshet med barnehagen.

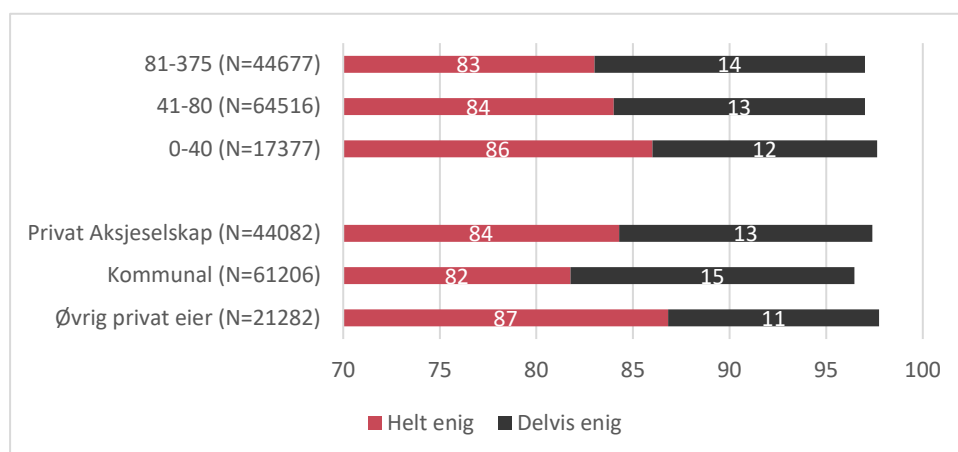
5.1 Barnets trivsel i barnehagen

Foreldreundersøkelsen i barnehage inneholder spørsmål til foreldrene om hvorvidt barnet trives og har venner i barnehagen, og om barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter. Tabell 5.1 viser at det store flertallet av foreldrene opplever at barnet deres trives og har venner i barnehagen:

Tabell 5.1. «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Foresatte i foreldreundersøkelsen. Prosent.

Utsagn	Vet ikke	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig
Jeg har inntrykk av at barnet mitt trives i barnehagen (N=126570)	0	0	1	2	14	83
Jeg har inntrykk av at barnet mitt har venner i barnehagen (N=126534)	2	0	1	4	15	78
Jeg har inntrykk av at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter (N=126558)	1	0	1	3	18	76

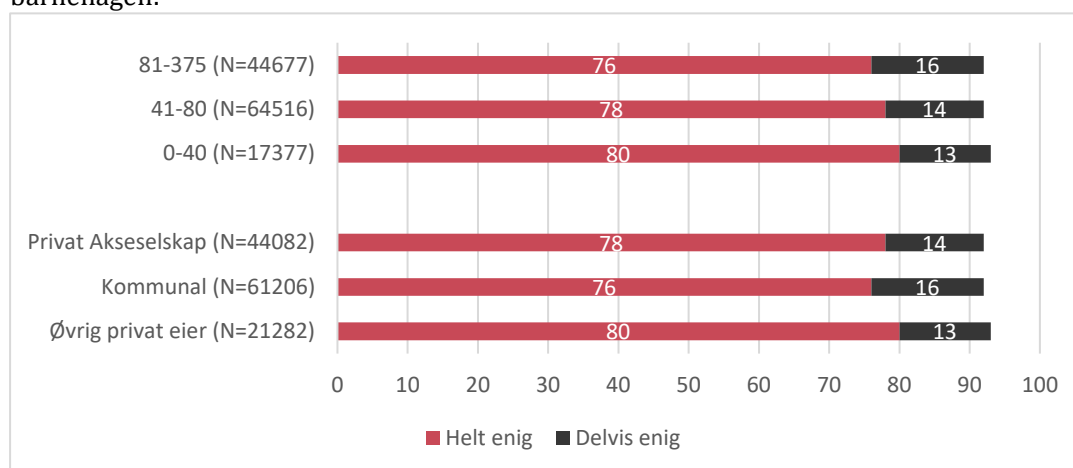
Følgende figur viser hvordan foreldrenes inntrykk av om barnet trives i barnehagen varierer etter barnehagestørrelse (barneantall) og eieform:

Figur 5.1 Foreldre som er helt enig eller delvis enig i at barnet deres trives i barnehagen. Etter barnehagestørrelse og eieform. Prosent.

Som vi ser, svarer foreldre med barn i små barnehager i større grad at de er helt enig i at barnet trives, men forskjellene er på kun 2–3 prosentpoeng sammenliknet med svarene til foreldre med barn i mellomstore og store barnehager. Ser vi på eieform, er det foreldre med barn i øvrige private barnehager som i størst grad er helt enige i at barnet deres trives (87 prosent). Dette er fem prosentpoeng høyere enn for foreldre med barn i kommunale barnehager og tre prosentpoeng høyere enn for foreldre med barn i barnehager som er private aksjeselskap.

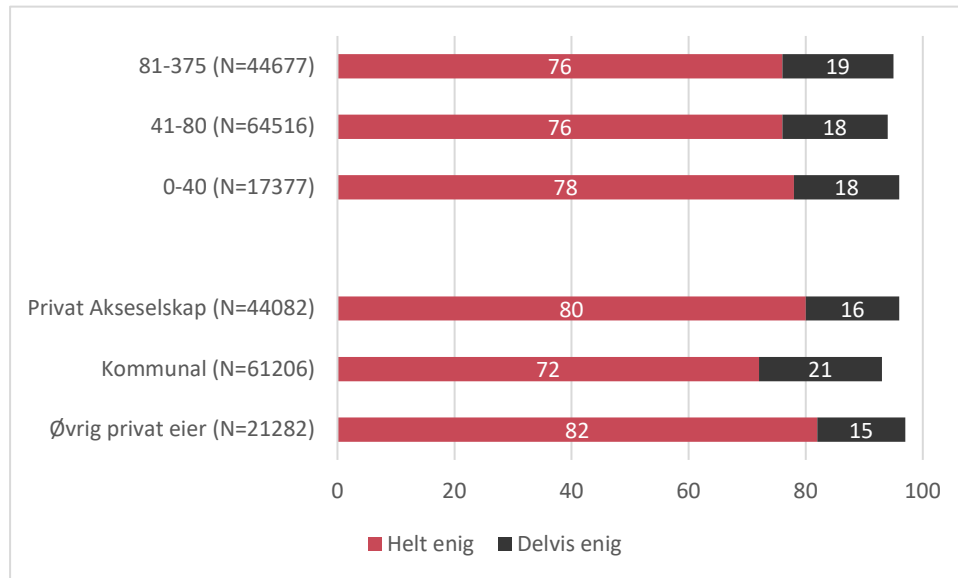
I figur 5.2 kommer det videre fram at det også er foreldre i små og/eller øvrige private barnehager som oftest svarer at de er helt enige i at barnet har venner i barnehagen:

Figur 5.2 Foreldre som er helt enig eller delvis enig i at barnet deres har venner i barnehagen. Etter barnehagestørrelse og eieform. Prosent.

Det siste spørsmålet om trivsel var knyttet til hvorvidt foreldrene mener at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter. Figur 5.3 viser at det er

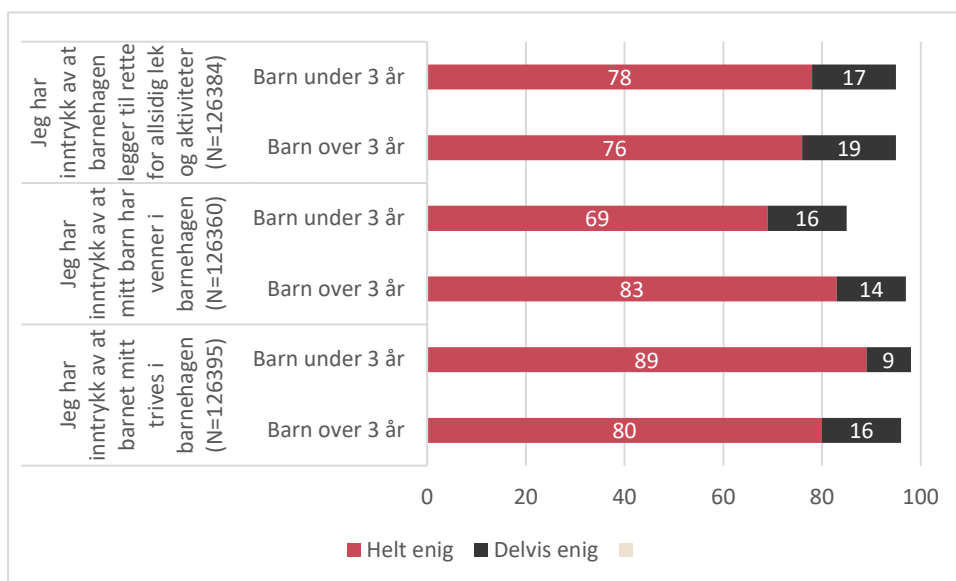
mindre forskjeller mellom barnehager av ulik størrelse enn mellom barnehager med ulik eieform:

Figur 5.3 Foreldre som er helt enig eller delvis enig i at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter. Etter barnehagestørrelse og eieform. Prosent.

Som vi ser, er en større andel foreldre med barn i øvrige private barnehager og i barnehager som er private aksjeselskap, enn foreldre med barn i kommunale barnehager, helt enige i at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter. Forskjellen er på henholdsvis 10 og 8 prosentpoeng.

Foreldrenes vurdering av barnets trivsel kan også variere med forhold som ikke har med barnehagen å gjøre. I figur 5.4 viser vi hvordan foreldrene til de minste barna, og foreldre til barn fra 3 år og oppover, vurderer de samme tre utsagnene om trivsel:

Figur 5.4 Foresatte som er helt enig eller delvis enig i påstandene om trivsel. Etter barnets alder. Prosent.

I tabell 5.4 kommer det fram at en større andel av foreldrene til de minste barna svarer at de er helt enig i at barnet trives. Samtidig er en lavere andel av foreldrene til de minste barna helt enig i at barnet har venner i barnehagen. Dette kan naturlig nok henge sammen med at vennebegrepet mellom barn styrkes etter hvert som barna blir eldre, og spørsmålet er dermed kanskje mer aktuelt for barn i aldersgruppen 3 år eller eldre. Men det kan også være andre forhold som kan ha betydning for foreldrenes vurdering av dette. Eldre barn vil trolig i større grad selv kunne snakke med foreldrene sine om hvordan de trives i barnehagen, og slik sett påvirke foreldrenes vurdering av dette.

5.2 Barnets sosiale og språklige utvikling

Rammeplan for barnehagen legger stor vekt på at barnehagen skal legge til rette for barns sosiale og språklige utvikling, både gjennom aktiviteter, dialog og samspill (Utdanningsdirektoratet, 2017). I Utdanningsdirektoratets spørsmål til barnehage-Norge i 2015 (Haugset, Nilsen, m.fl., 2016) oppga flertallet av barnehagestyrene at de har spesielle tiltak eller aktiviteter for språkstimulering, både for hele barnegruppen, barn med spesielle behov, minoritetsspråklige og for bestemte aldersgrupper. Som analysene av de ansattes svar i TALIS Starting Strong Survey i kapittel 3 også viser, svarer flertallet, uavhengig av ansattgruppe, at de i stor eller svært stor grad legger til rette for språkutvikling gjennom boklesing og andre språklige aktiviteter. I dette kapitlet ser vi på hvordan foreldre opplever den sosiale og språklige utviklingen barnet får i barnehagen. Barns språkmestring har stor

betydning for, og sammenheng med, utvikling av sosial kompetanse, og barnehagen har gjennom rammeplanen et tydelig ansvar for å stimulere og støtte utviklingen av disse ferdighetene. Det er viktig å understreke at Foreldreundersøkelsen i barnehage ikke sier noe om hvor god kjennskap foreldrene har til barnehagens tilrettelegging for utvikling av språk og sosiale ferdigheter. Foreldrene er bedt om å vurdere sine inntrykk av barnehagens tilbud. Samtidig er det begrenset hvilken faglig kompetanse foreldrene har til å vurdere dette, og hvor god kjennskap foreldrene har til hva som skjer i løpet av barnehagedagen. Undersøkelsen gir oss heller ikke kunnskap om hvilke foreldre som har barn med ekstra utviklingsmessige utfordringer, noe som kan ha betydning for foreldrenes svar. De fleste foreldre har inntrykk av at barna deres følges godt opp språklig og sosialt. Det er positivt for barnehagene at foreldre har et godt inntrykk av tilrettelegging for utvikling. Likevel er det viktig å påpeke at dette ikke sier noe om den faglige kvaliteten på barnehagenes arbeid.

Utsagnene foreldrene har blitt bedt om å ta stilling til er presentert i tabell 5.2.

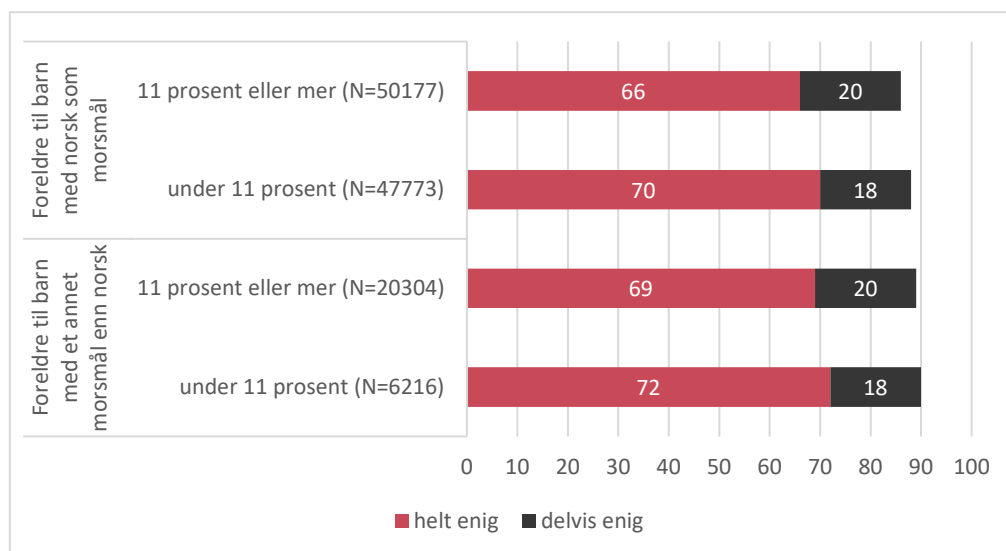
Tabell 5.2. «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Foreldreundersøkelsen i barnehage. Etter barnehagestørrelse, eieform og alder på barna. Prosent.

Utsagn om barns språkutvikling	«Jeg har inntrykk av at barnehagen tilrettelegger for mitt barns språkutvikling»		
	Helt enig	Delvis enig	Total
	%	%	%
0-40 (N=17376)	71	18	89
41-80 (N=64536)	69	19	88
81-375 (N=44671)	67	20	87
Øvrig privat eier (N=21288)	73	17	90
Kommunal (N=61214)	66	20	86
Privat Aksjeselskap (N=44081)	70	19	89
Barn under 3 år (N=46647)	71	18	89
Barn over 3 år (N=79762)	67	20	87
Utsagn om barns sosiale utvikling	«Jeg har inntrykk av at barnehagen bidrar til mitt barns sosiale utvikling (vennskap, empati, vise hensyn)»		
	Helt enig	Delvis enig	Total
	%	%	%
0-40 (N=17376)	70	21	91
41-80 (N=64536)	67	23	90
81-375 (N=44671)	64	24	88
Øvrig privat eier (N=21288)	81	14	95
Kommunal (N=61214)	74	19	93
Privat Aksjeselskap (N=44081)	78	17	95
Barn under 3 år (N=46669)	79	15	94
Barn over 3 år (N=79766)	75	18	93

Som vi ser er flertallet av foreldrene svært positive til barnehagens arbeid for å fremme barnets sosiale og språklige utvikling. Dette gjelder på tvers av barnehagestørrelse og eieform, selv om det er noen små statistiske forskjeller. Små barnehager har flest foreldre som er helt enig i at barnehagen tilrettelegger for barnets språkutvikling (4 prosentpoeng høyere enn for foreldre i store barnehager). Foreldre med barn i små barnehager er også mer positive i sin vurdering av at barnehagen bidrar til barnets sosiale utvikling, og skiller seg med 6 prosentpoeng fra svarene til foreldre med barn i store barnehager. Når det gjelder eieform, svarer foreldre med barn i kommunale barnehager litt sjeldnere at de er helt enige i at barnehagen bidrar til barnets sosiale utvikling, sammenliknet med foreldre med barn i øvrige private barnehager og barnehager som er private aksjeselskap. Ut over dette er foreldre til både de minste barna og barna over 3 år i stor grad helt enige i at barnehagen støtter både språklig og sosial utvikling.

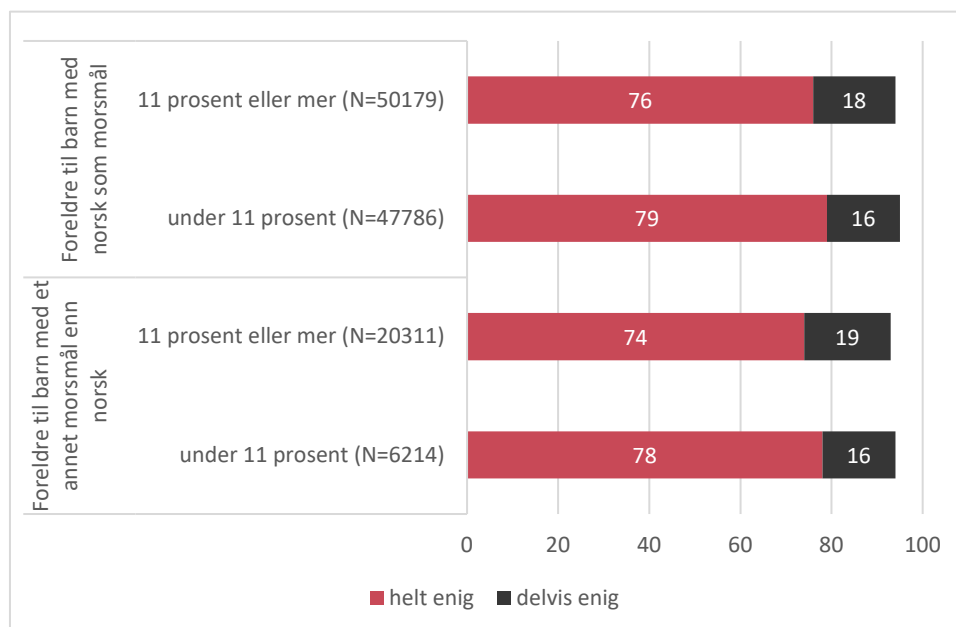
Også med tanke på at en stor andel barn i dag har et annet morsmål enn norsk, er det interessant å undersøke hva foreldrene mener om barnehagens tilrettelegging for sosial og språklig utvikling. Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) inneholder informasjon om hvorvidt barnet har norsk eller annet språk som morsmål. Årsmeldingen til barnehagene (BASIL) gir i tillegg informasjon om sammensetningen i barnehagen, det vil si antall minoritetsspråklige barn (et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk). I samsvar med analysene i TALIS Starting Strong Survey, delte vi foreldrene inn i to grupper basert på om de hadde barn i barnehage med en liten eller stor andel minoritetsspråklige barn (under og over 11 prosent).

Figur 5.5 viser at flertallet av foreldrene til minoritetsspråklige barn er helt enig i at barnehagen tilrettelegger for barnets språkutvikling. Dette gjelder foreldre med barn i barnehager med både under og over 11 prosent andel minoritetsspråklige. Som vi ser av figuren, er det foreldre til barn med et annet morsmål enn norsk i barnehager med under 11 prosent minoritetsspråklige barn som har den høyest andelen foreldre (72 prosent) som er helt enige i at barnehagen tilrettelegger for barnets språkutvikling:

Figur 5.5 Andel foreldre som er helt enig eller delvis enig i at barnehagen tilrettelegger for sitt barns språkutvikling. Etter barnas morsmål og andel minoritetsspråklige i barnehagen. Prosent

Når det gjelder barnets sosiale utvikling, viser figur 5.6 at flertallet av foreldrene til minoritetsspråklige barn også er helt enige i at barnehagen bidrar til dette. Det er små statistiske forskjeller mellom hva foreldre i barnehager med ulik andel minoritetsspråklige barn svarer. Det er videre viktig å understreke at forskjellene mellom foreldre til barn med norsk som morsmål og med et annet morsmål enn norsk er såpass små (3–4 prosentpoeng) at vi ikke egentlig kan trekke fram noen nevneverdig sammenheng.

Figur 5.6 Andel foreldre som er helt enig eller delvis enig i at barnehagen bidrar til sitt barns sosiale utvikling. Etter barnas morsmål og andel minoritetsspråklige i barnehagen. Prosent.

5.3 Bemanningstetthet og ansattes engasjement i barna

Bemanningstetthet samt de ansattes arbeid rettet mot barnet er tema for flere utsagn foreldre blir bedt om å ta stilling til. Vi skal nå se nærmere på hva foreldre svarer når det gjelder bemanningstetthet og de ansattes engasjement i barnet. Analysene gjøres etter barnehagens eieform og størrelse. I tillegg skiller vi mellom svar fra foreldre med små eller større barn i barnehagen (under 3 år og eldre enn 3 år).

Opplevelse av trygghet og tilfredsstillende bemanningstetthet

Vi ser først på barnets opplevelse av trygghet med hensyn til personalet og på om barnehagen har en tilfredsstillende bemanningstetthet. Tabell 5.7 viser at det er små forskjeller i vurderingen av om barnet føler seg trygg på personalet mellom

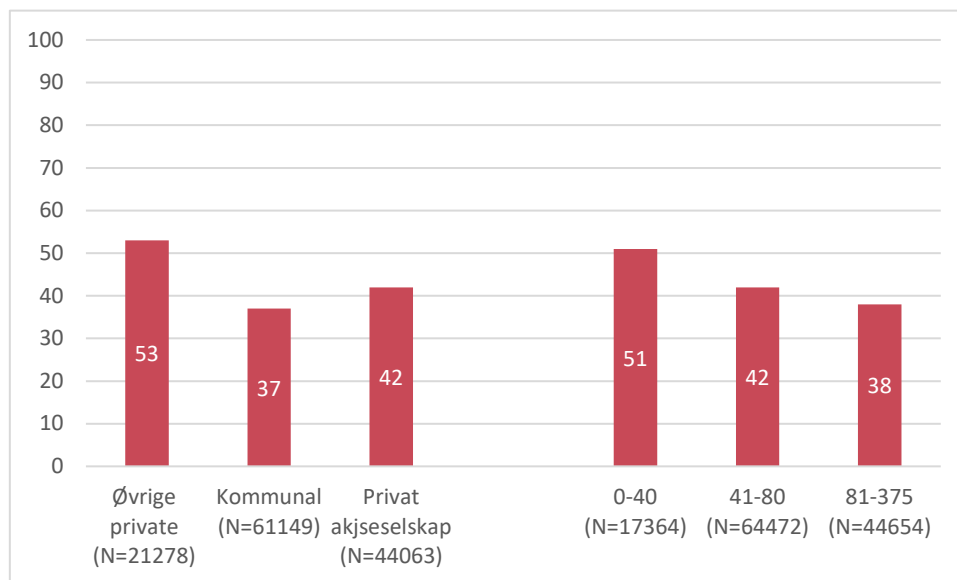
foreldre med barn i barnehager med ulik eieform og av ulik størrelse. Det er også kun en liten forskjell, på 5 prosentpoeng, mellom foreldrene til de minste og største barna, hvor de førstnevnte oftere er helt enig i at barnet føler seg trygg på personalet.

På spørsmål om bemanningstetthet er foreldre med barn i kommunale barnehager mindre positive enn foreldre med barn i barnehager som er private aksjeselskap eller i øvrige private barnehager. Videre er foreldre med barn i små barnehager oftere fornøyd med bemanningstettheten enn foreldre med barn i mellomstore og store barnehager. Blant foreldrene med barn under 3 år er det også flere som er helt enige i at tallet på voksne per barn er tilstrekkelig (46 prosent), sammenliknet med foreldrene til den eldste barnegruppen (3 år eller eldre) (39 prosent). Denne forskjellen reflekterer sannsynligvis reelle forhold, siden barn under 3 år har krav på tettere bemanning.

Tabell 5.7 Foresatte som er helt eller delvis enig i utsagnet om at barnet er trygg på personalet og om bemanningstetthet. Etter barnehagens størrelse, eieform og etter barnas alder.

Utsagn om barnet er trygg på personalet	«Jeg opplever at barnet mitt føler seg trygg på personalet i barnehagen»		
	Helt enig	Delvis enig	Total
	%	%	%
0-40 (N=17385)	82	15	97
41-80 (N=64539)	80	16	96
81-375 (N=44684)	79	18	97
Øvrig privat eier (N=21293)	84	13	97
Kommunal (N=61228)	78	18	96
Privat Aksjeselskap (N=44087)	80	16	96
Barn under 3 år (N=46673)	83	14	97
Barn over 3 år (N=79761)	78	18	96
Utsagn om bemanningstettheten	«Jeg opplever at bemanningstettheten – antall voksne per barn – i barnehagen er tilfredsstillende»		
	Helt enig	Delvis enig	Total
	%	%	%
0-40 (N=17364)	51	29	80
41-80 (N=64472)	42	32	74
81-375 (N=44654)	38	32	70
Øvrig privat eier (N=21278)	53	29	82
Kommunal (N=61149)	37	32	69
Privat Aksjeselskap (N=44063)	42	32	74
Barn under 3 år (N=46630)	46	31	77
Barn over 3 år (N=79686)	39	32	71

Figur 5.8 illustrer forskjellene i tabell 5.7 når det gjelder vurderingen til foreldre med barn i barnehager med ulik eieform og av ulik størrelse på spørsmål om tilfredsstillende bemanningstetthet:

Figur 5.8 Foreldre som er helt enig i at det er tilfredsstillende bemanningstetthet i barnehagen. Etter barnehagens eieform og barnehagestørrelse. Prosent

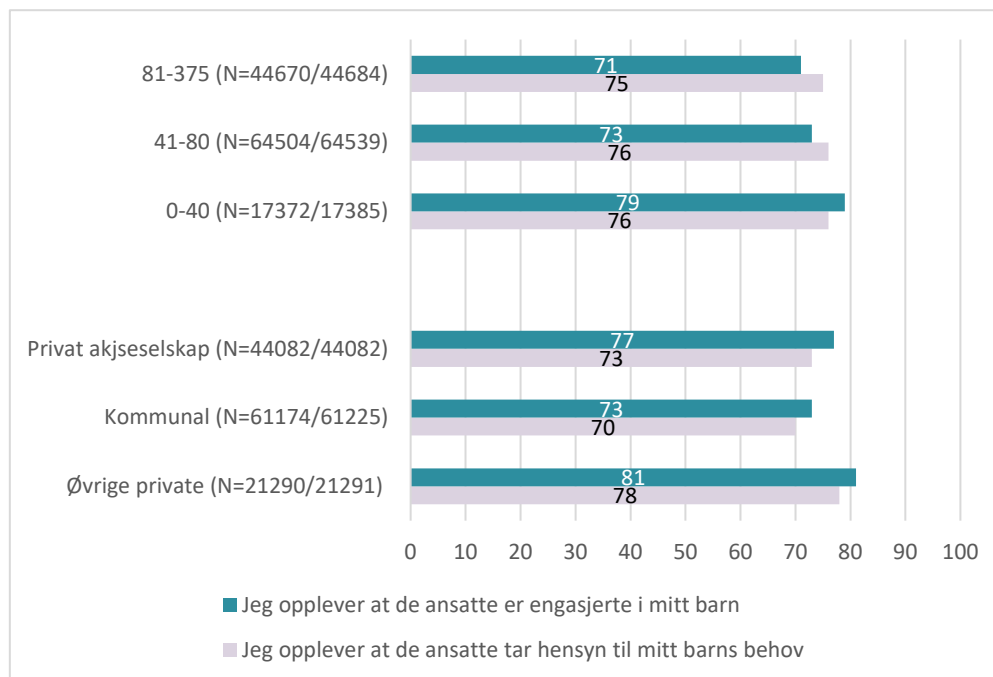
Som vi ser er det foreldrene til barn i kommunale barnehager som er minst positive til bemanningstettheten i barnehagen (37 prosent er helt enig i påstanden). Forskjellen mellom foreldre med barn i kommunale barnehager og i øvrige private barnehager er på 16 prosentpoeng. Figur 5.8 viser også at tilfredsheten med bemanningstettheten synker med barnehagestørrelse. I barnehager med et stort antall barn er foreldrene sjeldnere fornøyd med bemanningstettheten sammenliknet med de minste barnehagene.

Barnehagens hensyn til barnas behov

Foreldrene ble også bedt om å ta stilling til om de opplever at de ansatte tar hensyn til barnets behov og at de er engasjerte i barna deres. I figur 5.9 ser vi at flertallet av foreldrene er helt enig i begge påstandene, uavhengig av eieform og størrelse på barnehagen. Det er likevel noen små forskjeller etter eieform som kan være verdt å merke seg. Blant annet er foreldre med barn i øvrige private barnehager og i barnehager som er private aksjeselskap, også på disse spørsmålene oftere positive enn foreldre med barn i kommunale barnehager.

Vi ser videre at en litt større andel av foreldrene er helt enig i at de ansatte er engasjerte i barnet deres enn i at de tar hensyn til barnets behov. Ser vi på foreldre med barn i barnehager av ulik størrelse, finner vi at en større andel av foreldrene

med barn i små barnehager er helt enig i at de ansatte er engasjerte i barna deres, sammenliknet med foreldrene med barn i store barnehager. Forskjellen er på 8 prosentpoeng.

Figur 5.9 Foreldre som er helt enig i at de ansatte tar hensyn til barnets behov og er engasjerte i barna deres. Etter barnehagens eieform og størrelse på barnehagen.

5.4 Ute- og innemiljø

Et godt ute- og innemiljø i barnehagene er viktig for at barn skal kunne utfolde seg trygt i omgivelsene. Det er et viktig tema av både helsemessige og læringsrelaterte grunner. I Rammeplan for barnehagen framheves det at både det pedagogiske innholdet og arbeidsmåtene handler om å legge det fysiske miljøet til rette. Ute- og innemiljø er imidlertid et av områdene foreldre i noe mindre grad er tilfredse med, sammenliknet med for eksempel barnas trivsel og de ansattes arbeid med barna. Dette har også vært tendensen i andre brukerundersøkelser i barnehagen fra tidligere år (Gulbrandsen, 2005). I det følgende skal vi på hvordan foresatte i FUBA vurderer ute- og innemiljøet i barnehager med ulik eieform, størrelse og barn i ulike aldre, slik årsmeldingen til barnehagen (BASIL) gir oss informasjon om.

Selv om relativt mange foresatte med barn i kommunale barnehager er fornøyd med ute- og innemiljøet i barnehagene, er andelen lavere enn for foreldrene med barn i private barnehager. Figur 5.10 viser at når det gjelder utsagnene om ute- og innemiljøet i barnehagen, er foreldre med barn i øvrige private barnehager

mer fornøyd enn foreldrene til barn i kommunale barnehager og barnehager som er private aksjeselskap. Det er likevel noen unntak vi nå skal trekke fram.

For det første er det flere foreldre med barn i barnehager som er private aksjeselskap som er svært fornøyd med barnas *mattilbud* i barnehagen. Mens 47 prosent av foreldrene i barnehager som er private aksjeselskap, er svært fornøyd, er tilsvarende andel for foreldre med barn i øvrige private barnehager 45 prosent. Det er en lavere andel foreldre med barn i kommunale barnehager som er svært fornøyd med mattilbudet (24 prosent). En andel på 11 prosent av foreldre med barn i kommunale barnehager har faktisk oppgitt at de er ganske misfornøyd med mattilbudet i barnehagen.

Når det gjelder utsagnet om hvor fornøyd eller misfornøyd foreldrene er med barnehagens *lokaler*, er 36 prosent av foreldrene med barn i øvrige private barnehager og i barnehager som er private aksjeselskap, svært fornøyd. Den tilsvarende andelen for foreldre med barn i kommunale barnehager er 28 prosent. Det er med andre ord flere foreldre med barn i private barnehager generelt som er svært fornøyd med lokalene. Halvparten av foreldrene, på tvers av eieform, svarer at de er ganske fornøyd. Det er få som totalt sett er misfornøyd med barnehagens lokaler.

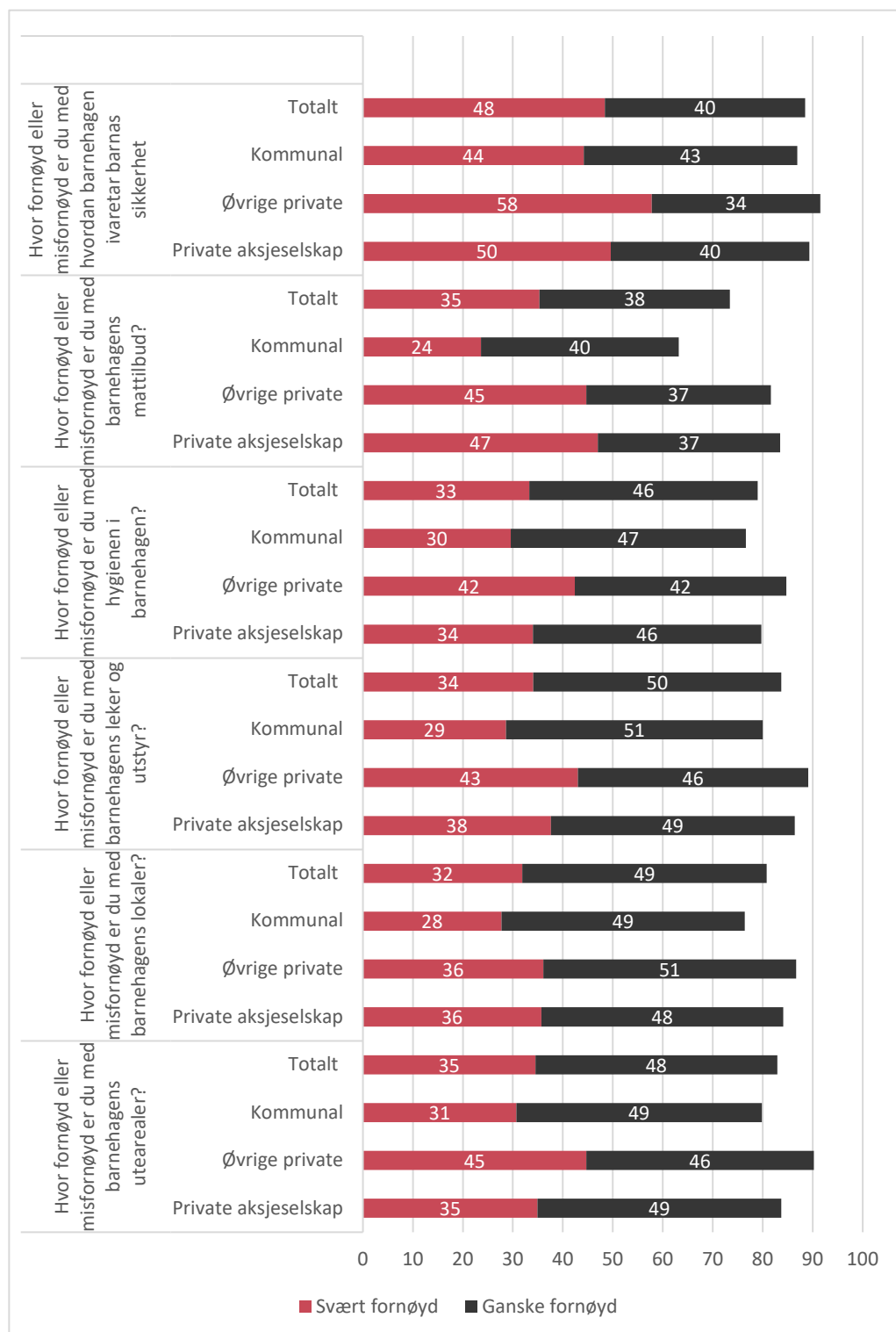
Foreldrene ble også bedt om å ta stilling til om de er fornøyd eller misfornøyd med *utearealene*. Det er også her færrest foreldre med barn i kommunale barnehager som er svært fornøyd (31 prosent). Foreldrene til barn i øvrige private barnehager har den høyeste andelen svært fornøyd (45 prosent). Blant foreldre med barn i barnehager som er private aksjeselskap, er den tilsvarende andelen 34 prosent.

Forskjellen i andelen som er svært fornøyd, er også betydelig mellom barnehager med ulik eieform når det gjelder barnehagens *leker og utstyr*. Mens 29 prosent av foreldre med barn i kommunale barnehager oppgir at de er svært fornøyd, er tilsvarende andel for øvrige private barnehager og barnehager som er private aksjeselskap, henholdsvis 43 og 38 prosent.

Foreldrene er også spurt om de er fornøyd eller misfornøyd med *hygien*en i barnehagen. Mens 42 prosent av foreldrene med barn i øvrige private barnehager er svært fornøyd, svarer kun 34 prosent av foreldrene med barn i barnehager som er private aksjeselskap, og 30 prosent av foreldrene med barn i kommunale barnehager, det samme.

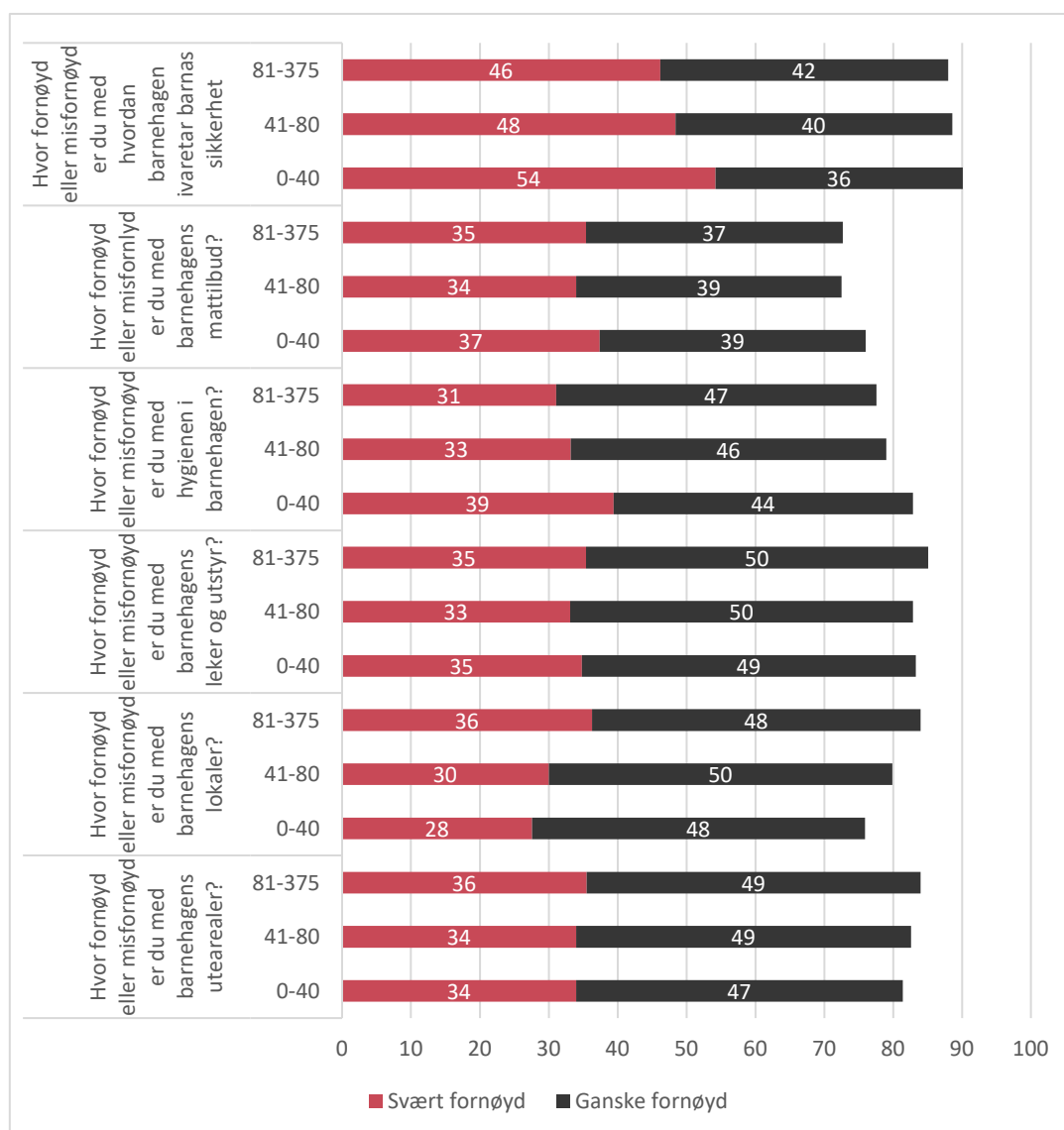
Sist, men ikke minst, handler dette grunnleggende om ivaretagelse av barnas sikkerhet. Figur 5.10 viser at mens 58 prosent av foreldrene med barn i øvrige private barnehager er svært fornøyd med ivaretagelsen av barnas sikkerhet, er tilsvarende andel mindre i barnehager med de to andre eieformene. Vi ser at 50 prosent av foreldrene med barn i barnehager som er private aksjeselskap, svarer

at de er svært fornøyd, mens tilsvarende andel er 44 prosent blant foreldre med barn i kommunale barnehager.

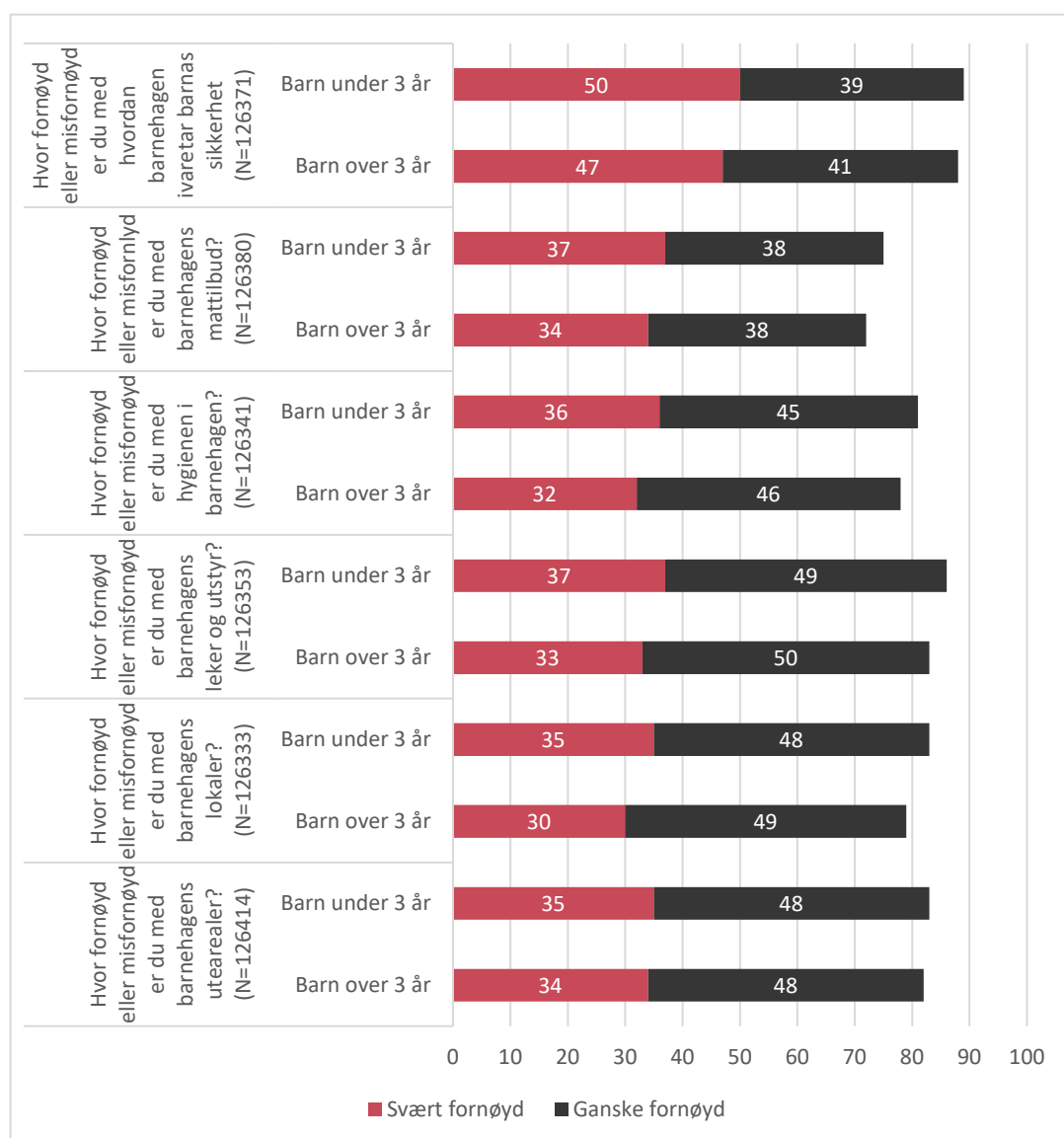
Figur 5.10 Andel foreldre som enten har svart «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» på utsagnene om ute- og innemiljø. Etter eieform. Prosent.

Figur 5.11 viser svarfordelingen på temaet ute- og innemiljø etter barnehagestørrelse. Når det gjelder barnehagens uteareal og lokaler, er andelen foreldre som er svært fornøyd, høyest for dem som har barn i store barnehager. En hypotese her kan være at barnehager med flere barn sannsynligvis også har større uteareal og lokaler. Dette kan innebære flere steder for barna å oppholde seg og kanskje også større valgfrihet. Det er også mulig at flere av de store barnehagene er relativt nybygde, og at de dermed har god standard. På den annen side er det flere foreldre med barn i mindre barnehager som er svært fornøyd med hygien, mattilbudet og ivaretagelsen av barnas sikkerhet. Det kan se ut til at foreldrenes vurdering av barnehagens leker og utstyr henger lite sammen med barnehagens størrelse; 35 prosent av foreldrene med barn i både små og store barnehager er svært fornøyd når det gjelder barnehagens leker og utstyr.

Figur 5.11. Andel foreldre som enten har svart «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» på utsagnene om ute- og innemiljø. Etter barnehagestørrelse. Prosent.

Når det gjelder faktorer ved barnehagens ute- og innemiljø, som for eksempel fysiske omgivelser, og leker og utstyr, er det ikke usannsynlig at forhold som kan være begrensende for de minste barna, kan være medvirkende til utfoldelse for eldre barn. Observasjoner av fysiske omgivelser i barnehagen har også vist at faste lekeinstallasjoner er av mindre betydning for de eldste barna (Hagen, 2015). Det er derfor mulig å tenke seg at vurderingen av ute- og innemiljø i barnehagen er ulik for foreldre med barn i ulike aldersgrupper. Figur 5.12 illustrerer hvordan svarene til foreldrene fordeler seg hos dem som har barn over og under 3 år:

Figur 5.12 Foreldre som har svart «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» på ut-sagnene om ute- og innemiljø. Etter foreldre med barn over og under 3 år.

Figur 5.12 viser at foreldrene er like fornøyd med barnehagens utearealer uavhengig av om de har barn over eller under 3 år. Det er imidlertid flest foreldre med barn under 3 år som uttrykker at de er fornøyd med barnehagens lokaler. Det er imidlertid ikke mer enn 5 prosentpoeng som skiller disse fra foreldre med eldre barn. Det er likevel mulig å tenke seg at foreldre har noe større forventninger til innvendige lokaler etter hvert som barna blir eldre. Det er også litt flere foreldre med små barn som er svært fornøyd med barnehagens utstyr, sammenlignet med foreldrene til de eldste barna. Leker og utstyr kan også være noe som foreldrene til de minste barna stiller færre krav til, enn foreldrene til barna som er 3 år eller eldre. Det er også en litt større andel av foreldrene til de minste barna som er svært

fornøyd når det gjelder hygiene, mattilbud og ivaretagelse av sikkerhet. Det er imidlertid små forskjeller (henholdsvis 4, 3 og 2 prosentpoeng).

5.5 Barnehagens forberedelser til skolestart

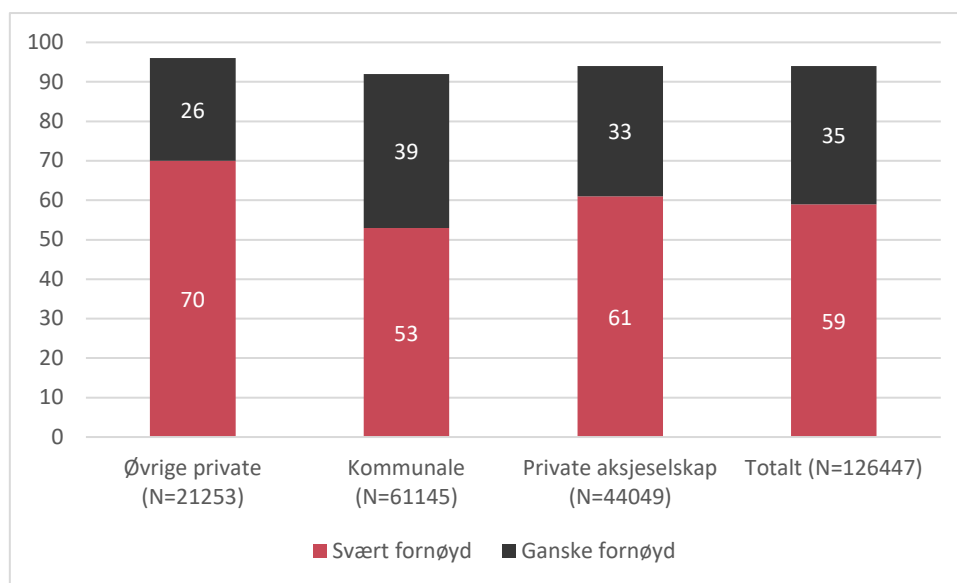
Av dem som har svart på Foreldreundersøkelsen i barnehage 2018, er det totalt 1 866 foreldre som har barn som skal begynne på skolen til høsten. Tabell 5.4 viser at flesteparten av foreldrene til disse er fornøyd med barnehagens forberedelser til skolestart. Forskjellene i svarene i tabellen mellom barnehagene av ulik størrelse, er ikke signifikante, mens forskjellene mellom barnehager med ulik eieform er små. Forskjellen er videre kun statistisk signifikant mellom barnehager som er private aksjeselskap og kommunale barnehager når det gjelder andelen som er svært fornøyd. De to eieformene skiller seg fra hverandre med 7 prosentpoeng.

Tabell 5.4 Foreldre som er svært fornøyd eller ganske fornøyd på utsagn om barnehagens forberedelser til skolestart. Prosent.

Foreldre om barnehagens forberedelse til skolestart	«Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med hvordan barnehagen forbereder barnet ditt til skolestart?»		
	Svært fornøyd %	Ganske fornøyd %	Total %
0-40 (N=270)	47	36	83
41-80 (N=961)	44	34	78
81-375 (N=628)	44	33	77
Totalt (N=1859)	45	34	79
Øvrig privat eier (N=305)	47	34	81
Kommunal (N=924)	41	36	77
Privat aksjeselskap (N=630)	48	32	80
Totalt (N=1859)	45	34	79

5.6 Foreldrenes samlede tilfredshet med barnehagen

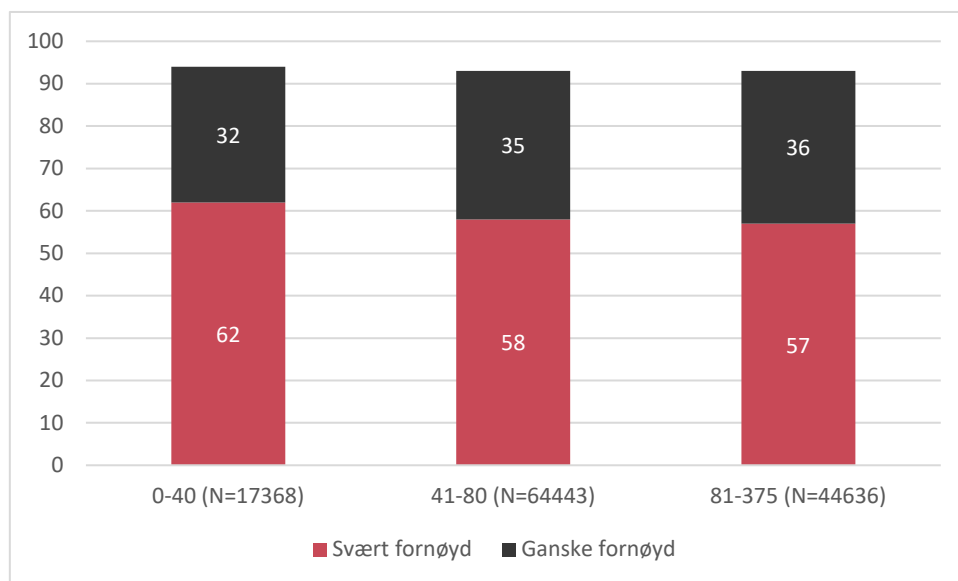
Til slutt blir de foresatte i Foreldreundersøkelsen i barnehage spurt om hvor fornøyd eller misfornøyd de er med barnehagen samlet sett. Som vi ser i figur 5.13, er totalt 59 prosent svært fornøyd, mens 35 prosent er ganske fornøyd:

Figur 5.13 Andel foreldre som totalt sett er svært fornøyd eller ganske fornøyd med barnehagen. Etter eieform. Prosent

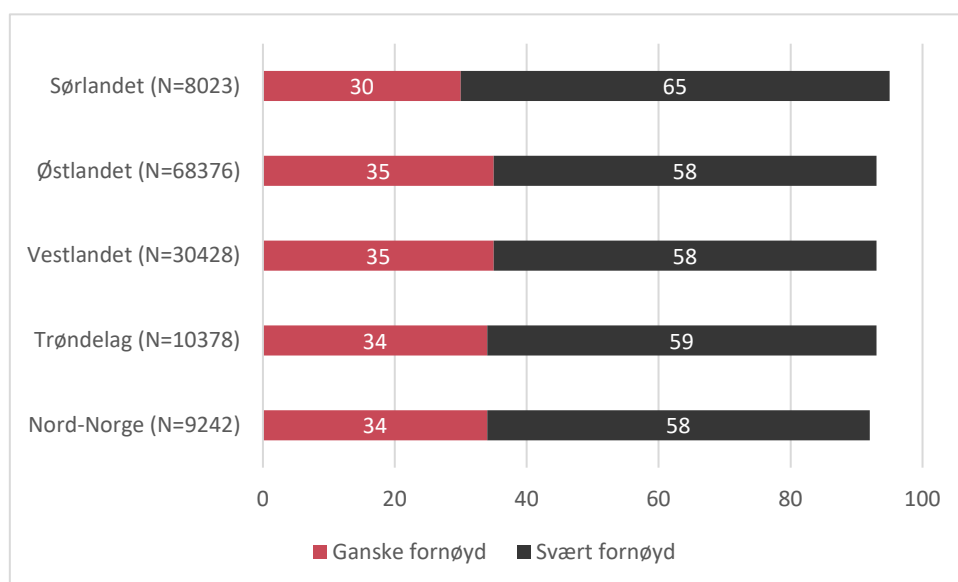
Figur 5.13 viser også foreldrenes svar etter barnehagens eieform. Vi ser at en litt høyere andel foreldre med barn i øvrige private barnehager svarer at de totalt sett er svært fornøyd, sammenliknet med foreldre med barn i kommunale barnehager eller barnehager som er private aksjeselskap (henholdsvis 70 prosent, 53 prosent og 61 prosent).

I figur 5.14 viser vi svarfordelingen etter de ulike barnehagestørrelsene. Foreldre med barn i små barnehager er oftest svært fornøyd med barnehagen. Av disse gir 62 prosent uttrykk for at de er svært fornøyd, noe som er 4 prosentpoeng mer enn for foreldre med barn i mellomstore barnehager, og 5 prosentpoeng mer enn for foreldre med barn i store barnehager.

Figur 5.14 Andelen foreldre som har svart at de totalt sett er «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» med barnehagen. Etter barnehagestørrelse. Prosent.

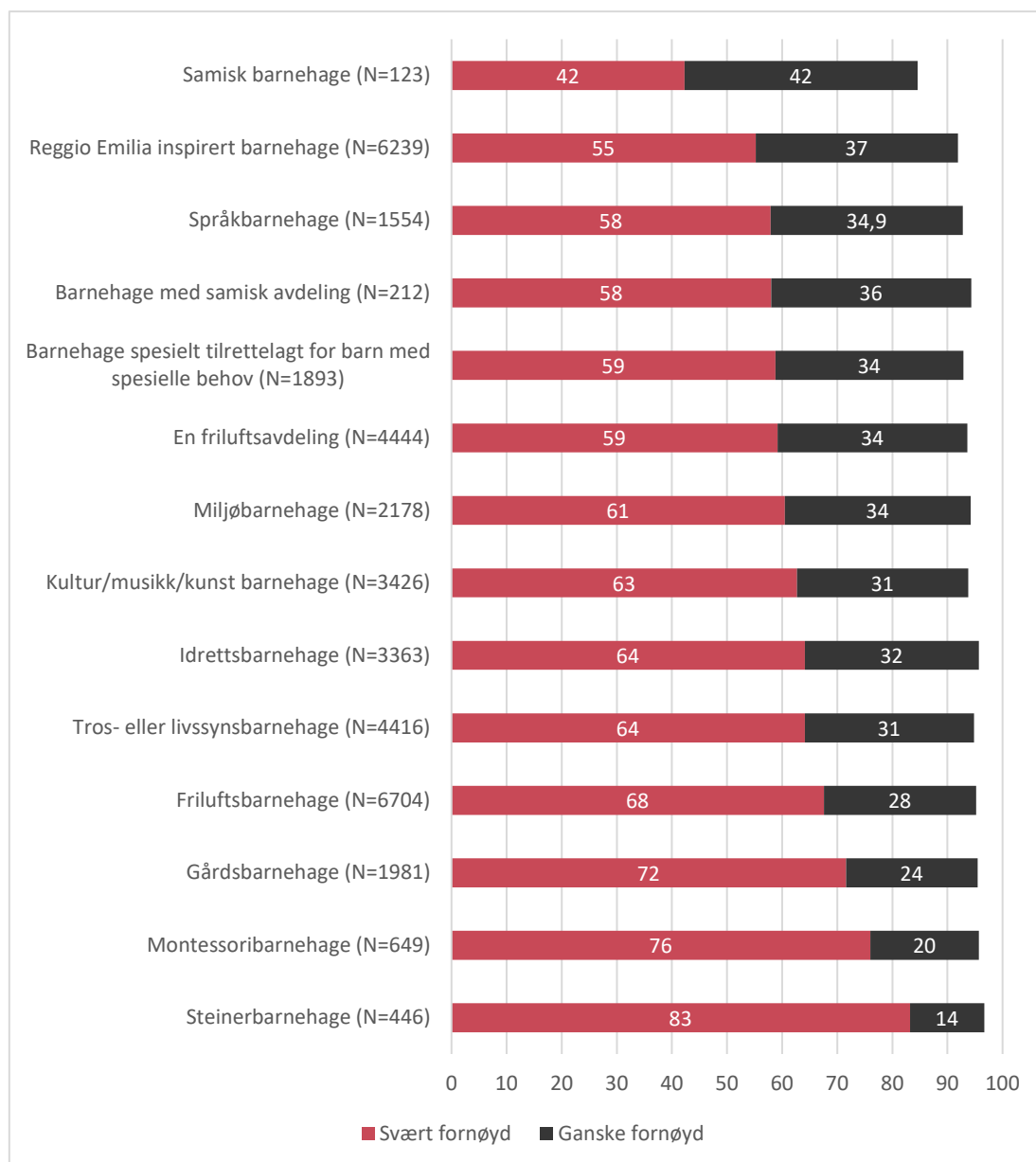
Figur 5.15 viser at det er små forskjeller i svarfordelingen i ulike landsdeler. Vi kan dermed hevde at det ikke er noen vesentlige forskjeller i foreldrenes fornøydhet med barnehagene rundt omkring i landet. Det framgår av figuren at Sørlandet skiller seg positivt ut med en noe større andel foreldre som totalt sett er svært fornøyd, men sørlendingene utgjør samtidig den minste gruppen i det totale utvalget.

Figur 5.15 Andelen foreldre som har svart at de totalt sett er «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» med barnehagen. Etter landsdel. Prosent.

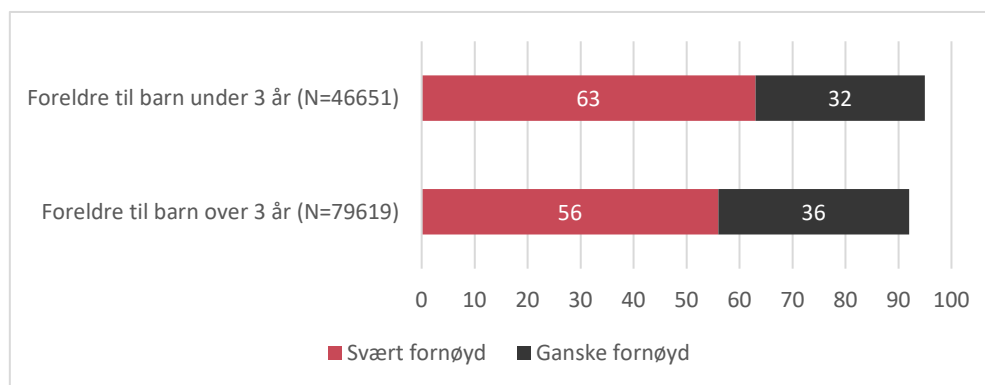
I figur 5.16 viser vi hvordan svarene til foreldrene fordeler seg på ulike profiler på barnehagene. Vi ser her at foreldre med barn i steinerbarnehager (83 prosent av

446 foreldre), montessoribarnehager (76 prosent av 649 foreldre) og gårdsbarnehager (72 prosent av 1981 foreldre) i størst grad er svært fornøyde med barnehagen totalt sett:

Figur 5.16 Foreldre som totalt sett er «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» med sin barnehage. Etter profil på barnehagen. Prosent.

Til slutt viser vi i figur 5.17 hvordan foreldre med små barn (under 3 år) og foreldre med barn over 3 år svarer på spørsmålet om total tilfredshet. Vi ser at det er foreldrene til de minste barna som i størst grad er svært fornøyde:

Figur 5.17 Foreldre som totalt sett er «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» med sin barnehage. Etter alder på barna. Prosent.

Betydning av ulike kjennetegn ved barnehagen for foreldrenes samlede tilfredshet

For å undersøke sammenhengen mellom ulike kjennetegn ved barnehagene (eieform, barnehagestørrelse og profil) og foreldrenes samlede tilfredshet med barnehagen utførte vi en lineær regresjon. Tabell 5.5 viser fordelingen på spørsmålet som vi har valgt som avhengig variabel (foreldres samlede tilfredshet med barnehagen). Tabell 5.6 presenterer resultatene fra den lineære regresjonsanalysen. I denne tabellen må effektene av hver faktor (uavhengig variabel) ses opp mot referansekategorien (for eksempel om det er forskjell i effekt mellom barnehager med øvrige private eiere, sammenliknet med referansekategorien, som er kommunale barnehager).

Tabell 5.5 Fordeling av samlet tilfredshet. Antall svar og prosent. Gjennomsnitt og standardavvik.

Verdi / Svarkategori	Antall svar	Prosent
1 Svært misfornøyd	365	0,3
2 Ganske misfornøyd	1799	1,4
3 Verken fornøyd eller misfornøyd	6335	5
4 Ganske fornøyd	43777	34,5
5 Svært fornøyd	73989	58,3
Missing (inkludert vet ikke)	560	0,4
Total	126265	100
Gj.snitt: 4,49/std.: 0,69		

Tabell 5.6 Regresjonsanalyse med total tilfredshet som avhengig variabel.

Variabel (0=referansekategori)	Total tilfredshet			
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>β</i>	<i>t</i>
Konstant	4,409	0,004		1111,704**
Eieform (Referansekategori: Kommunale barnehager)				
Private aksjeselskap/konsern	0,109	0,004	0,076	24,864**
Øvrige private eieformer	0,222	0,006	0,121	40,392**
Barnehagestørrelse (Store:81-375=0)				
Små (0-40)	0,037	0,006	0,019	6,041**
Mellomstore (41-80)	-2,453E-5	0,004	0,000	-,006ns
Profil (ja=1, nei=0)	0,036	0,004	0,23	8,099**
R2	0,016			

Note. ns= non-significant; **= $p < .01$

Den lineære regresjonsanalysen i tabell 5.6 viser at foreldres samlede tilfredshet med barnehagen henger sammen med eieform, og at sannsynligheten for at foreldre med barn i private barnehager uttrykker tilfredshet, er høyere enn for foreldre med barn i kommunale barnehager. Denne forskjellen kan ikke tilskrives forskjeller i størrelse eller profil, ettersom forskjellen består også når disse kjennetegnene ved barnehagen holdes konstant. Forskjellen er imidlertid ikke veldig stor, og forklart varians i analysen er svært liten (1,6 prosent). Det betyr at det er mange andre forhold som har betydning for foreldrenes samlede tilfredshet med barnehagen.

5.7 Oppsummering

- Foreldre i små barnehager og øvrige private barnehager svarer oftest at de er helt enig i at barnet trives og har venner i barnehagen. Det er ikke store prosentvise forskjeller mellom ulike barnehagestørrelser og eieform på barnehagene.
- I øvrige private aksjeselskap er det 10 prosentpoeng mer oppslutning fra foreldre som er helt enig i at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter enn i kommunale barnehager.
- Vi undersøkte også hvordan foreldre til barn med et annet morsmål enn norsk svarte etter andel minoritetsspråklige i barnehagene. Resultatene viste at foreldre i barnehager med kun en liten andel minoritetsspråklige litt oftere enn foreldre i barnehager med over 11 prosent andel minoritetsspråklige svarte at de var helt enige i påstandene om at barnehagen støtter språkutviklingen og den sosiale utviklingen.
- Foreldre i små barnehager er mest positive til at barnet støttes i sin sosiale utvikling og språklige utvikling i barnehagen.
- Foreldrene til de yngste barna under 3 år er mest fornøyde med bemanningstettheten.
- Det er flere foreldre i øvrige private barnehager og private aksjeselskap som er positive til bemanningstettheten i barnehagen enn foreldre i kommunale barnehager.
- Det er gjennomgående at foreldre med barn i øvrige private barnehager oftere er svært fornøyde med ute- og innemiljø sammenliknet med kommunale barnehager.
- Foreldre til de yngste barna er mest fornøyde med barnehagens lokaler.
- Foreldre i store barnehager har en litt mindre andel som er fornøyde med hvordan barnehagen ivaretar barnas sikkerhet enn foreldre i små barnehager.
- Foreldre i barnehager som er private aksjeselskap, eller øvrige private er mer fornøyde med mattilbudet enn foreldre i kommunale barnehager. Foreldre i små barnehager er også mest fornøyd med mattilbudet i barnehagen.
- Foreldre med barn som er under 3 år, er litt oftere svært fornøyd med barnehagens lokaler, leker og utstyr enn foreldre som har barn i alderen 3–5 år.
- Foreldre som har barn i barnehager som er private aksjeselskap, svarer litt oftere enn i kommunale barnehager at de er svært fornøyde med barnehagens forberedelse til skolestart.

6 Oppsummering og diskusjon av hovedresultater

Tema for denne rapporten er trivsel, læring og utvikling i barnehagen. Til å belyse dette temaet har vi analysert resultater fra den første internasjonale studien om ansatte og styrere i barnehagene, utviklet og gjennomført i regi av OECD. I tillegg har vi trukket inn analyser av Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA), koblet til nasjonal statistikk for barnehagene (BASIL). Det er første gang disse to datakildene er koblet sammen. Hva forteller resultatene? Har resultatene fått frem ny kunnskap om barnehagen? I hvilken grad er resultatene i tråd med tidligere studier?

I dette kapitlet vil vi oppsummere og diskutere hovedfunnene fra analysene presentert i kapittel 2–5, sett i lys av det vi vet fra tidligere studier, undersøkelser og statistikk om barnehagen, presentert i kapittel 1. Avslutningsvis trekker vi frem enkelte områder som det kan være verdt å se nærmere på, med tanke på utvikling og forbedring av barnehagen – som i dag har blitt en omfangsrik sektor med en sentral plass i samfunnet.

6.1 Hovedfunn

Vi går her igjennom hovedfunn fra kapitlene 2–5, sett opp mot tidligere studier og statistikk om barnehagen.

Barnehagene i Norge i dag

Kapittel 2 inneholder en beskrivelse av sentrale kjennetegn ved barnehagene i Norge, slik de framkommer i TALIS Starting Strong Survey. Her viser vi fordelingen av de ansattes utdanning og andre kjennetegn. Analysene viser at ansatte i barnehagen er i gjennomsnitt 41 år gamle, har jobbet 8–9 år på sin nåværende arbeidsplass og har drøyt 12 års erfaring som barnehageansatt. Å være barnehageansatt er med andre ord et yrke med relativt stor stabilitet, mange blir i samme jobb over mange år. Resultatene viser litt variasjon mellom ansattgrupper og variasjon etter

barnehagens eieform. Assistentene er i snitt litt eldre enn de andre ansattgruppene (44–45 år gamle). Når det gjelder arbeidserfaring, er det derimot ingen systematiske forskjeller mellom ansattgruppene. Alle grupper har i snitt 10–14 års erfaring som ansatt i barnehagen. Ansatte i kommunale barnehager er i gjennomsnitt noe eldre enn ansatte i private ideelle og private kommersielle barnehager. Styrerne er i gjennomsnitt litt eldre enn de ansatte, rundt 50 år gamle, og har i gjennomsnitt litt lengre erfaring, i snitt 14–15 års erfaring som styrer.

Det er en betydelig andel barnehager som har mer enn 11 prosent barn med annet morsmål enn norsk. Omtrent 40 prosent av styrerne svarer at mer enn 11 prosent av barna har et annet morsmål enn det som snakkes i barnehagen. Tatt i betraktning at de fleste barn i dag går i barnehage, er det rimelig at kjennetegn ved barna som går i barnehagen, reflekterer kjennetegn ved befolkningen som helhet. Andelen barn med minoritetsspråklig bakgrunn har økt i barnehagen, noe som har sammenheng både med demografiske endringer i befolkningen, og med en økning i antall og andel barn med minoritetsspråklig bakgrunn som går i barnehagen.⁷

Analysene viser også noen forskjeller i kjennetegn ved barnegruppene på tvers av ulike typer barnehager. Andelen barnehager med mer enn 11 prosent barn med rett til spesialpedagogisk hjelp og fra ressursvake hjem er høyere blant kommunale barnehager enn blant private kommersielle.

Sammensetningen av barnegruppen, samt det at en god del barnehager i dag har mer enn 11 prosent barn med annet morsmål enn norsk, kan ha betydning for hvilken kompetanse det er behov for blant de ansatte i barnehagen.

Trivsel, læring og utvikling blant ansatte og styrere i barnehagen

Tema for kapittel 3 er faglig utvikling, trivsel, kilder til stress og pedagogisk praksis blant ansatte og styrere i barnehagen. Resultatene viser at de fleste ansatte og styrerne oppgir at de deltar i faglige utviklingsaktiviteter og trives i jobben. Høy trivsel blant de ansatte i barnehagene har også kommet frem i tidligere undersøkelser. Våre funn kan indikere at de ansatte fortsatt jevnt over opplever høy trivsel. Høy deltakelse i faglig utvikling er for øvrig helt i tråd med målene i strategien 'Kompetanse for framtidens barnehage', samt videreføringen av denne (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Selv om en høy andel av alle ansatte har deltatt i noen former for faglig utvikling siste år, finner vi variasjon mellom de ulike ansattgruppene både når det gjelder hvilke former for faglige utviklingsaktiviteter de deltar i, hvilke faglige tema de har behov for å utvikle seg innenfor, og hvordan de trives i jobben.

Ansatte med pedagogisk utdanning deltar i flere former for faglig utvikling enn assistenter og barne- og ungdomsarbeidere. Kanskje er det som forventet, tatt i betraktning ulike krav og ansvar mellom stillingstypene. Sett opp mot

⁷ <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

kompetansestrategien for barnehagen, der behov for faglig utvikling for alle grupper ansatte er sterkt vektlagt, kan denne forskjellen kanskje uttrykke utfordringer med gjennomføring og måloppnåelse på enkelte områder av strategien (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Både ansatte og styrerne forteller om stor grad av trivsel i jobben. Godt over 90 prosent forteller at de liker å jobbe i barnehagen og at de er fornøyd med jobben. Andelen pedagogiske ledere som oppgir at de er fornøyde med arbeidsbetingelsene for øvrig, er lavere sammenliknet med de andre ansattgruppene (henholdsvis 64 og 80 prosent). Videre finner vi en høyere andel som svarer at de alt i alt er fornøyd med jobben blant assistenter og barne- og ungdomsarbeidere, enn blant andre grupper.

Å ha for mange barn i barnegruppen, fravær i personalet og mangel på ressurser er hva flest ansatte opplever som kilder til stress. Pedagogiske ledere skiller seg ut ved å oppleve en rekke forhold som kilder til stress i større grad enn andre ansattgrupper. Dette kan ha sammenheng med kjennetegn og rammer for stillingen, denne gruppen ansatte har et større ansvar enn andre ansattgrupper.

I tidligere studier har like arbeidsoppgaver for ansatte i ulike stillinger vært trukket frem som et kjennetegn ved norske barnehager. Selv om pedagogiske ledere og andre pedagoger har høyere formell kompetanse og stillinger med større ansvar enn assistenter og kanskje også barne- ungdomsarbeiderne, er det liten forskjell i arbeidsoppgaver (Løvgren, 2012; Steinnes, 2014). Heller ikke resultatene i denne rapporten indikerer noe skarpt skille i arbeidsdelingen mellom ulike ansattgrupper. På en god del spørsmål som handler om daglig praksis i arbeidet, svarer de ansatte nokså likt, uavhengig av stilling. Derimot ser vi spor av forskjeller i hvordan arbeidsoppgavene utføres, og forskjeller i intensjonene. Høy formell kompetanse blant pedagogiske ledere og andre grupper med pedagogisk utdanning, kommer til syne i kjennetegn ved at deres pedagogiske praksis på flere områder skiller seg fra assistentenes og barne- ungdomsarbeidernes praksis.

Samhandling mellom hjem og barnehage

Kapittel 4 omhandler samhandling mellom hjem og barnehage. Resultater fra TALIS Starting Strong Survey om ansattes og styreres oppfatning av samarbeid med barnas foreldre og foresatte viser at en stor andel av de barnehageansatte vurderer det som enkelt for foreldre og foresatte å komme i kontakt, og det kommuniseres jevnlig både formelt og uformelt med foreldrene. Ansatte oppgir at foreldre og foresatte informeres jevnlig om barnehagens daglige aktiviteter og om barnas utvikling, trivsel og læring, og foreldre, spesielt i øvrige private barnehager, oppgir i stor utstrekning at de får god informasjon om innholdet i barnehagen og om hvordan barnet deres har det. Private kommersielle barnehager synes å legge mer vekt

på daglig uformell kommunikasjon og sjeldnere på formell kommunikasjon, sammenliknet med barnehager med annen eieform.

Foresattes oppfatning av samarbeidet med barnehagen, basert på resultater fra Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) koblet til BASIL, viser at flertallet av de foresatte er fornøyd med informasjonen og kommunikasjonen med barnehagen. Foreldre med barn i større barnehager er litt mindre fornøyd med informasjonen fra barnehagen enn i mindre barnehager. Det er også enkelte forskjeller etter barnehagens eieform. Foreldre med barn i kommunale barnehager og private aksjeselskap uttrykker seg litt mindre positivt til deres egen og barnets medvirkning, sammenliknet med foresatte med barn i barnehager med øvrig privat eieform.

Foreldrenes oppfatning av barnehagen

I kapittel 5 presenteres resultater fra FUBA koblet til BASIL som omhandler ulike sider ved foresattes tilfredshet med barnehagen. Foresatte i små barnehager og øvrige private barnehager svarer litt oftere enn andre at de er helt enig i at barnet trives og har venner i barnehagen. Det er ikke store prosentvise forskjeller mellom barnehager med ulik størrelse og eieform. Foreldre med barn i små barnehager er litt mer fornøyd enn foreldre med barn i større barnehager. Denne sammenhengen har fremkommet også i tidligere studier (f.eks. Bråten m.fl., 2015; Vassenden m.fl., 2011). Dette er altså en vedvarende forskjell som vi også finner her, i datakilder fra 2018. Utviklingen av relativt store barnehager og barnehager med en annen og mer åpen struktur enn tradisjonelle avdelinger, er noe som særlig har skjedd siden 2005 (Vassenden m.fl., 2011). Også tidligere studier har pekt på viktigheten av å følge denne utviklingen og gjennomføre mer forskning på faktorer som kan bidra til å sikre god organisering og høy kvalitet i store barnehager (Bråten m.fl., 2015).

Når det gjelder foreldrenes tilfredshet med bemanningstettheten i barnehagen, finner vi at foreldre med barn under 3 år er de mest fornøyd. Dette er kanskje ikke så overraskende, tatt i betraktning høyere bemanningstetthet i småbarnsavdelingene enn i storbarnsavdelingene. Vi finner også en tendens til at foresatte med barn i øvrige private barnehager og private aksjeselskap, er litt mer positive til bemanningstettheten i barnehagen enn foresatte med barn i kommunale barnehager. Dette fremstår som mer overraskende, ettersom bemanningstettheten i kommunale barnehager ikke er lavere enn i andre barnehager – snarere tvert imot: Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at antall barn per voksen er ganske likt, men litt høyere i private enn i kommunale barnehager (Utdanningsdirektoratet, 2019a).

Disse resultatene kan indikere at det ikke kun er bemanningstettheten i seg selv som avgjør foreldrenes tilfredshet, men at andre forhold kan spille inn og påvirke

foreldrenes vurdering. Kanskje har informasjon om vikarbruk, fravær blant ansatte, kommunikasjon om bemanningstetthet på ulike tider av dagen, betydning for foreldrenes tilfredshet med barnehagens bemanningstetthet. Kanskje handler det om andre forhold.

Resultatene peker dermed på et mulig dilemma ved å innhente informasjon om barnehagene fra foreldre med barn i barnehagen: Denne gruppen er utvilsomt en svært god kilde til kunnskap om barnehagens informasjon og kommunikasjon med foreldrene. Men mest sannsynlig er det sider ved barnehagen som foreldrene ikke har like god kjennskap til. Det kan være informasjon om barnehagens ressurser, bemanning, pedagogiske innhold og andre forhold som de fleste foreldre trolig har begrenset informasjon om. Foreldreundersøkelsen i barnehage inneholder ingen spørsmål om foreldrenes kunnskap og erfaringer knyttet til ulike tema, eller hvor høyt de prioriterer de ulike sidene ved barnehagen som spørsmålene handler om. Spørsmål om tidligere erfaringer, kjennetegn ved foreldrene og deres bakgrunn vil kunne gi mer og bedre kunnskap om hva som er med på å forme foreldrenes vurderinger. Foreldreundersøkelsen i barnehage er en viktig kilde til informasjon om hvordan foreldre opplever tilbudet fra barnehagen, med potensiale til å bli en enda viktigere og mer nyttig kilde.

6.2 Hovedinntrykk fra analysene

Analysene av både TALIS Starting Strong-undersøkelsen og Foreldreundersøkelsen i barnehage koblet mot BASIL, gir et inntrykk av at mye synes å fungere godt i norske barnehager. Analysene av både TALIS Starting Strong-undersøkelsen og Foreldreundersøkelsen i barnehage koblet mot BASIL, gir et inntrykk av at mye synes å fungere godt i norske barnehager. Både ansatte og styrere ser ut til å trives i yrket, de har i gjennomsnitt relativt lang erfaring, noe som indikerer at de forblir i yrket i mange år. Dette står i stor kontrast til situasjonen i barnehagesektoren for bare 20–30 år siden, da sektoren var preget av mangel på pedagoger og høyt frafall fra yrket.

Fremfor mangel på fagutdannet personal og høyt frafall fra yrket, er prioriteringene i barnehagesektoren i dag i større grad rettet mot hvordan utvikle et stadig bedre barnehagetilbud, og et barnehagetilbud med høy kvalitet overalt, og for alle barn.

Strategien 'Kompetanse for framtidens barnehage' gjelder perioden 2014–2022 (Kunnskapsdepartementet, 2017). Gjennom kompetanseutvikling for alle ansatte skal strategien bidra til at alle barn får et barnehagetilbud av høy kvalitet. Faglig utvikling blant ansatte i barnehagen står med andre ord høyt på den politiske agendaen. Slik sett er resultatene i denne rapporten, som viser høy deltakelse i faglig utvikling blant alle grupper ansatte, et positivt funn.

Foresatte er også gjennomgående svært fornøyde med det tilbudet de mottar til barna sine i barnehagen.

Hovedbildet fra datakildene i denne rapporten er altså positivt. Likevel er det enkelte områder som kan være verdt å se nærmere på, med tanke på utvikling og forbedring av en omfangsrik sektor med en sentral plass i dagens samfunn. Vi trekker fram tre forhold nedenfor.

1. Opplevelse av stress

Et forhold det kan være verdt å se noe nærmere på, er tendenser til mer opplevelse av stress og noe lavere trivsel blant pedagogene, og særlig de pedagogiske lederne i barnehagen. Analysene gir ikke inngående svar på hvorfor det er slik, men det kan være nærliggende å knytte det til ulike krav til og rammer for stillingene. Resultatene fra analysene gir også et inntrykk av relativt lik fordeling av arbeidsoppgaver mellom ulike grupper ansatte, og nokså små forskjeller i hvordan ulike ansattgrupper forholder seg til barna i barnehagen. Det er trolig først og fremst et positivt trekk ved barnehagen. Samtidig kan det, med utgangspunkt i endringer i fordelingen av ulike grupper ansatte i barnehagen, og kanskje også barnehagens innhold og utforming, være grunn til å se nærmere på fordelingen av arbeidsoppgaver, roller og ansvar mellom ulike grupper ansatte – med tanke på å sikre høy trivsel og redusere stress blant alle grupper ansatte også framover.

2. Betydningen av barnehagens eieform

Analysene gir et bilde av små forskjeller og høy grad av likhet mellom barnehager med ulik eieform. Samtidig framkommer enkelte forskjeller. I analysene av TALIS Starting Strong Survey, og analysene av FUBA koblet til BASIL, brukes *ulike inndelinger av barnehagenes eieform*. Det har vært nødvendig ettersom de to datakildene ikke inneholder lik informasjon om barnehagens eieform. Mens TALIS Starting Strong Survey inneholder informasjon om hvorvidt barnehagen er kommunal/offentlig eid, privat kommersiell eller en privat ideell barnehage – basert på styrers svar – inneholder BASIL informasjon om barnehagens eieform i mer juridisk forstand. Her inngår en rekke ulike eieformer, hvor kommunal, privat konsern/aksjeselskap, foreldreid og enkeltmannsforetak er blant de største gruppene. Vi har altså ingen informasjon om hvorvidt barnehager med ulike eieformer regner seg som ideelle eller kommersielle. Derfor har vi valgt å ikke bruke disse begrepene i analysene av FUBA koblet til BASIL. Derimot vil vi peke på et behov for å utvikle mer kunnskap om barnehagenes eierskap og betydning av ulike former for eierskap. Dagens fordeling på kommunale og ulike former for private eiere, er også et resultat av en historisk utvikling, fra en sektor dominert av private

aktører, til en sektor der om lag halvparten av barnehagene er kommunale. Framveksten av større kjeder og konserner på dette området er relativt nytt i et historisk perspektiv. Dette kan være eieformer som er med på å utvikle sektoren videre, med egne tilbud og ordninger for faglig utvikling blant ansatte og styrere. Dette i seg selv kan være et argument for mer systematisk kunnskap om samspillet mellom eieform og barnehagens innhold, utforming og utvikling.

3. Betydningen av barnehagens størrelse

Et tredje forhold vi vil trekke fram, basert på analysene i denne rapporten, er betydningen av barnehagens størrelse. Analysene avdekker ingen dramatiske forskjeller mellom barnehager av ulik størrelse, men flere steder kan det se ut som om små og mellomstore barnehager har fortrinn som gjør at foresatte opplever et bedre tilbud, sammenliknet med foresatte med barn i store barnehager. Hva dette skyldes, er det vanskelig å svare tydelig på ut ifra våre datakilder i denne rapporten. Men også tidligere studier har pekt på betydningen av barnehagens størrelse, og særlig muligheter og utfordringer med store barnehager (Bråten m.fl., 2015; Vassenden m.fl., 2011). Resultatene i denne rapporten kan tyde på at denne typen utfordringer fortsatt er til stede. Det kan handle om flere forhold. Små og mellomstore barnehager har andre kjennetegn og en mindre krevende organisering enn store barnehager. Men det kan også handle om et behov for forsterket innsats knyttet til organisering og kommunikasjon i store barnehager – slik at fordelene ved denne typen enheter, i form av større faglig fellesskap og utviklingsmuligheter, kommer bedre til nytte for både ansatte, barn og foreldre.

Uten å konkludere, mener vi at resultatene peker på et fortsatt behov for å se nærmere på betydningen av barnehagens størrelse, og hvordan barnehagens størrelse henger sammen med andre sider ved barnehagens innhold og utforming. Også her kan datakilder som BASIL og Foreldreundersøkelsen i barnehage utvikles videre, med mål om å innhente mer detaljert informasjon. For eksempel ved å se nærmere på store barnehager der en høy andel av foreldrene er tilfredse med barnehagetilbudet – hva kjennetegner disse barnehagene?

6.3 Avsluttende kommentarer

Tema for denne rapporten er trivsel, læring og utvikling i barnehagen. Hovedbildet er at en høy andel både blant ansatte og styrere trives godt, de fleste deltar i faglig utvikling, og mange blir værende lenge i yrket. De fleste foreldre med barn i barnehagen er tilfredse med barnehagens tilbud og den informasjonen de får fra barnehagen. Alt dette er svært positivt, og ingen selvfølge. Sammenliknet med andre land, har Norge en barnehagesektor preget av gode arbeidsforhold, og en

barnehagepolitikk der kompetanseutvikling blant alle grupper ansatte er høyt prioritert. Betyr dette at alt er bra i barnehagen? At alle barnehager har (like) høy kvalitet? Det gir ikke datagrunnlaget i denne rapporten grunnlag for å konkludere om.

Grunnlaget for analysene i denne rapporten er foresattes *egen vurdering* av barnehagen, samt ansatte og styreres *egen vurdering* av sin arbeidshverdag. Dette er gode kilder til kunnskap om hva foresatte synes om barnehagen, hva de er særlig fornøyd med og kanskje mindre fornøyd med. Det er også gode kilder til kunnskap om ansattes og styreres opplevelser av egen arbeidshverdag i barnehagen. Men det er ikke nødvendigvis en god kilde til informasjon om alle sider ved barnehagens innhold og praksis. Det er heller ingen god kilde til å måle og sammenligne indikatorer på kvalitet på tvers av barnehager. Til det kreves flere og andre typer data.

I rapporten har vi forsøkt å få frem bredden i informasjonen om ansatte, styrere og foreldrenes vurderinger, slik de fremkommer i datagrunnlaget. Resultatene peker i samme retning som mye av det som har fremkommet i tidligere studier og analyser. I tillegg har analysene fått frem informasjon om ansattgrupper og ulike typer barnehager som kanskje i mindre grad har vært kjent fra før. Vi har trukket fram enkelte funn vi mener det er verdt å se nærmere på og diskutere betydningen av – både for å ta vare på de gode sidene ved barnehagene i Norge, mulighetene som ligger i eksisterende statistikk og datakilder, og for å utvikle barnehagesektoren videre.

Avslutningsvis vil vi peke fram til neste dybderapport fra dette prosjektet som vil komme vinteren 2021. Her vil vi fortsette å analysere materialet fra TALIS Starting Strong Survey, og i tillegg trekke inn data fra kvalitative intervjuer med ansatte og styrere i et lite utvalg barnehager. Neste dybderapport vil i enda større grad konsentrere seg om kompetanse, motivasjon og faglig utvikling blant ulike grupper ansatte i barnehagen.

Referanser

- Baklien, B., Ellingsæter, A. L., & Gulbrandsen, L. (2001). *Evaluering av kontantstøtteordningen*. Oslo: Norges forskningsråd.
- BFD. (2005). *Klar, ferdig, gå. Tyngre satsing på de små*. Rapport fra en arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagesektoren. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Blix, K. W. S., & Gulbrandsen, L. (1993). *Småbarnsfamiliers økonomi og bruk av barnetilsyn. Rapport frå en intervjuundersøkelse høsten 1992*. INAs-notat 93:2. Oslo: Institutt for sosialforskning.
- Bratterud, Å., Sandseter, E. B. H., & Seland, M. (2012). *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. Barn, foreldre og ansattes perspektiver*. Rapport 21/2012 i Skriftserien til Barnevernets utviklingssenter Midt-Norge. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.
- Bråten, B., Hovdenak, I. M., Haakestad, H., m.fl. (2015). *Har barn det bra i store barnehager?* Fafo-rapport 2015:48. Oslo: Fafo.
- Bøe, M., & Hognestad, K. (2017). Directing and facilitating distributed pedagogical leadership: best practices in early childhood education. *International Journal of Leadership in Education*, 20(2), 133-148.
- Caspersen, J., Aamodt, P. O., Vibe, N., m.fl. (2014). *Kompetanse og praksis blant norske lærere. Resultater fra TALIS-undersøkelsen i 2013*. NIFU-rapport 41/2014. Oslo: NIFU.
- Einarsdóttir, J., Purola, A.-M., Johansson, E. M., m.fl. (2015). Democracy, caring and competence: values perspectives in ECEC curricula in the Nordic countries. *International Journal of Early Years Education*, 23(1), 97-114.
- Ellingsæter, A. L., & Gulbrandsen, L. (2003). *Barnehagen – fra selektivt til universelt velferdsgode*. NOVA-rapport 24/03. Oslo: NOVA.
- Fagerholt, R. A., Myhr, A., Stene, M., m.fl. (2019). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2018*. TFoU-rapport 2019:2. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Gjerustad, C., Hjetland, H. N., & Opheim, V. (2019). *TALIS Starting Strong Survey: Første hovedfunn*. NIFU-rapport 2019:18. Oslo: NIFU.
- Goodall, J. (2013). Parental engagement to support children's learning: a six point model. *School Leadership & Management*, 33(2), 133-150.
- Gulbrandsen, L. (2005). Data og statistikk i barnehagesektoren. In BFD (red.), *Klar, ferdig, gå. Tyngre satsing på de små*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Gulbrandsen, L. (2007a). Barnehageplass fra unntak til regel. In SSB (red.), *Utdanning 2007 – muligheter, mål og mestring*. (Vol. 90, pp. 50-67). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

- Gulbrandsen, L. (2007b). *Full dekning, også av førskolelærere*. NOVA-Skriftserie 4/07. Oslo: NOVA.
- Gulbrandsen, L. (2009a). Barnehagepersonalets utdanning og kompetanse. I Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse. In SSB (red.), *Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse* (pp. 131-147). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Gulbrandsen, L. (2009b). *Førskolelærere og barnehageansatte*. NOVA-notat nr 4/09. Oslo: NOVA.
- Gulbrandsen, L. (2016). *Barnehagelærerne- Yrkesgruppen som sluttet å slutte*. NOVA-notat nr 1/15. Oslo: NOVA.
- Gulbrandsen, L. (2017). Bemanningsnorm i barnehagene. In *Barnehagelærerutdanninga. Ei reform tek form? Rapport nr. 4*. Oslo: Følgegruppe for barnehagelærerutdanning.
- Gulbrandsen, L. (2018). Barnehagelærere – Fra mangel til overskudd. *Søkelys på arbeidslivet*, 35(1-2), 43-55.
- Gulbrandsen, L., & Eliassen, E. (2013). *Kvalitet i barnehager. Rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten*. NOVA-rapport nr 1/13. Oslo: NOVA.
- Gulbrandsen, L., & Sundnes, A. (2004). *Fra best til bedre? Kvalitetssatsing i norske barnehager. Statusrapport ved kvalitetssatsingsperiodens slutt*. NOVA-rapport 9/2004. Oslo: NOVA.
- Gulbrandsen, L., & Tønnessen, C. U. (1988). Barnehageutbyggingens fordelingsmessige virkninger. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 29(6), 539-554.
- Hagen, T. L. (2015). Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 10. doi:<https://doi.org/10.7577/nbf.1430>
- Haugset, A. S., Ljunggren, E. B., Caspersen, J., m.fl. (2019). *Følgeevaluering av Kompetanse for fremtidens barnehage. Delrapport 4*. TFoU-rapport 2019:5. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Haugset, A. S., Nilsen, R. D., & Haugum, M. (2016). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2015*. TFoU-rapport 2015:19. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Haugset, A. S., Osmundsen, T., Caspersen, J., m.fl. (2016). *Følgeevaluering av strategien Kompetanse for framtidens barnehage. Delrapport 1: Implementering av strategien*. TFoU-rapport 2016:9. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Haugum, M., Ljunggren, B., Osmundsen, T., m.fl. (2017). *Evaluering av Kompetanse for framtidens barnehage. Delrapport 2*. TFoU-rapport 2017:9. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Havnes, T., & Mogstad, M. (2011). No child left behind. Subsidized childcare and children's long run outcome. *American Economic Journal*, 3(2), 97-129.
- Holt, L. (1972). Vedlegg 5: Rapport om førskolelærernes yrkeskarrierer. In NOU-1972:39 (red.), *Førskoler*. Oslo: Forbruker- og Administrasjonsdepartementet.
- Hovdhaugen, E., & Opheim, V. (2018). Participation in adult education and training in countries with high and low participation rates: demand and barriers. *International Journal of Lifelong Education*, 37(5), 560-577. doi: 10.1080/02601370.2018.1554717
- Jakobsen, S. E. (2017). Pedagogiske ledere har en krevende dobbeltrolle. Hentet fra <https://vetuva.udir.no/index.php/artikler-2017/pedagogiske-ledere-har-en-krevende-dobbeltrolle/>

- Jensen, R. S., Bråten, M., Svalund, J., m.fl. (2019). *Videreutdanning for barnehagelærere og lederutdanning for styrere*. Fafo-rapport 2019:30. Oslo: Fafo.
- Kirkebøen, L. J. (2010). *Høyt utdannede tjener mer over livsløpet*. Økonomiske analyser 5/2010. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Kjeldstad, R., & Dommermuth, L. (2009). Hver fjerde ønsker å bytte jobb : jobbtrivsel og mobilitet på arbeidsmarkedet. *Samfunnsspeilet*, 23(1), 29-35.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-2022*. Oslo:Kunnskapsdepartementet
- Løvgren, M. (2012). I barnehagen er alle like? Om arbeidsdeling blant ansatte i norske barnehager. In B. Åmotsbakken (red.), *Ledelse og profesjonsutøvelse i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løvgren, M. (2016). Emotional exhaustion in day-care workers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(1), 157-167.
- Meld. St. 41. (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. Oslo:Kunnskapsdepartementet
- Moafi, H. (2017). *Barnetilsynsundersøkelsen 2016. En kartlegging av barnehager og andre tilsynsordninger for barn i Norge*. Rapport 2017/35. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Moafi, H., & Bjørkli, E. S. (2011). *Barnefamiliers tilsynsordninger høsten 2010*. Rapport 34/2011. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Moland, L. E., & Bogen, H. (2001). *Konkurransetsetting og nye organisasjonsformer i norske kommuner*. Fafo-rapport 351. Oslo: Fafo.
- Nafstad, H. E. (1976). *Barnehagen som oppvekstmiljø og arbeidsplass*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Naper, L. R., Caspersen, J., Franck, K., m.fl. (2018). *Følgeevaluering av Kompetanse for fremtidens barnehage. Delrapport 3*. TFoU-rapport 2018:11. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Naper, L. R., Haugum, M., Nilsen, R. D., m.fl. (2017). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2016*. TFoU-rapport 2017:1. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- NOU. (2010:8). *Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn*. Oslo:Kunnskapsdepartementet
- NOU. (2012:1). *Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagene*. Oslo:Kunnskapsdepartementet
- OECD. (2019a). *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018*. TALIS. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2019b). *TALIS 2018 Results (Volume I). Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2019c). *TALIS 2018 Technical Report*. Paris: OECD Publishing.
- Opinion. (2018). *Frafallsanalyse. Gjennomført for Utdanningsdirektoratet*. Oslo: Opinion.
- Os, E., Eide, B. J., & Winger, N. (2019). Visjoner om kvalitet. Barnehagelærernes synspunkter. In N. Winger, T. Vist, & L. Hernes (red.), *Blikk for barn*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Oslo Economics, Actecan, & AFI. (2014). *Konkurransetsetting av offentlige tjenester. Sluttrapport*. Oslo Economics Report number 2014-11. Oslo: Oslo Economics.
- Pedersen, P., & Pettersen, R. J. (1981). *Førskolelærere og yrkesadferd*. Oslo: Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

- Penuel, W. R., Fishman, B. J., Yamaguchi, Y., m.fl. (2007). What makes professional development effective? Strategies that foster curriculum implementation. *American Educational Research Journal*, 44(4), 921 – 958.
- Retvedt, O., Skoug, T., & Aasen, S. F. (1999). *Erfaringer med innføring av Rammeplan for barnehagen*. Vallset: Oplandske bokforlag.
- Riksrevisjonen. (2009). *Riksrevisjonens undersøkelse av styring og forvaltning av barnehagetjenestene. Dokument nr 3:13*. Oslo:Riksrevisjonen
- SSB. (1966). *Daginstitusjoner for barn 1963*. Norges offisielle statistikk A 148. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- SSB. (2020). *Fakta om utdanning 2020 – Nøkkeltall fra 2018*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Steinnes, G. S. (2014). *Profesjonalitet under press?: Ein studie av førskulelærarar si meistring av rolla i lys av kvalifiseringa til yrket og arbeidsdelinga med assistentane*. (PhD). Høgskolen i Oslo og Akershus, Oslo.
- Throndsen, I., Carlsten, T. C., & Björnsson, J. K. (2019). *TALIS 2018. Første hovedfunn fra ungdomstrinnet*. Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS) og NIFU.
- TNS Gallup. (2008). *Tilfredshet med barnehagetilbudet. Spørreundersøkelse blant foreldre med barn i barnehage*. Oslo: TNSGallup.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Oslo:Utdanningsdirektoratet
- Utdanningsdirektoratet. (2019a). *Nye barnehagenormer - hva er status?* Oslo:Utdanningsdirektoratet,
- Utdanningsdirektoratet. (2019b). Statistikk barnehage. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/>
- Utdanningsdirektoratet. (2019c). *Utdanningsspeilet 2019*. Oslo:Utdanningsdirektoratet,
- Utdanningsdirektoratet. (2020). Antall barnehager. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/antall-barnehager/>
- Vassenden, A., Thygesen, J., Bayer, S. B., m.fl. (2011). *Barnehagenes organisering og strukturelle faktorer betydning for kvalitet*. Rapport IRIS - 2011/029. Stavanger: IRIS.
- Wolf, K. D. (2018). Stakeholders' opinions of quality in Norwegian kindergartens. doi:10.1080/09575146.2018.1547686
- Østrem, S., Bjar, H., Føsker, L. R., m.fl. (2009). *Alle teller mer. En evaluering av hvordan Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Rapport 1/2009. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold.

Tabelloversikt

Tabell 1.1 Antall svar og svarprosent i TALIS Starting Strong Survey Norge 2018. Uvektede tall.	14
Tabell 1.2. Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) koblet til BASIL, fordelt på landsdeler og regioner.	23
Tabell 1.3. Foreldresvar i utvalget delt inn etter barnehager med under eller over 11 prosent minoritetsspråklige barn. Prosent.	23
Tabell 1.4. Antall svar fra foreldre etter barnehagens størrelse.	24
Tabell 1.5. Oversikt over antall og andel foreldresvar som kommer fra barnehager med og uten profil. Oppgitt profil. Prosent.	25
Tabell 1.6. Antall og andel foreldresvar fra barnehager med ulike eieforhold.	26
Tabell 2.1: Ansattes alder og erfaring etter eieform, størrelse og beliggenhet på barnehagen. Gjennomsnitt. N = 916/808.	39
Tabell 2.2: Styreres alder og erfaring etter eieform, størrelse og beliggenhet på barnehagen. Gjennomsnitt. N = 163/152.	40
Tabell 3.1: Lineær regresjonsanalyse med ett utsagn om trivsel som avhengig variabel. N = 805/707.	74
Tabell 3.1: Lineær regresjon med ansatte opplevelse av stress som avhengig variabel. N = 824/727.	85
Tabell 5.1. «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Foresatte i foreldreundersøkelsen. Prosent.	119
Figur 5.2 Foresatte som er helt enig eller delvis enig i at de har inntrykk av at barnet har venner i barnehagen. Etter barnehagestørrelse og eieform. Prosent.	120
Tabell 5.2. «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?» Foreldreundersøkelsen i barnehage. Etter barnehagestørrelse, eieform og alder på barna. Prosent.	124
Tabell 5.7 Foresatte som er helt eller delvis enig på utsagn om barnet er trygg på personalet og om bemanningstetthet. Etter barnehagens størrelse, eieform og etter barnas alder.	127

Tabell 5.4 Foresatte som er svært fornøyd eller ganske fornøyd på utsagn om barnehagens forberedelse til skolestart. Prosent.	135
Tabell 5.5 Fordeling av samlet tilfredshet. Antall svar og prosent. Gjennomsnitt og standardavvik.	139
Tabell 5.6 Regresjonsanalyse med total tilfredshet som avhengig variabel.	140

Figuroversikt

Figur 1.3: Andel barnehager i ulike størrelseskategorier. Styrerundersøkelsene. Prosent. N = 158/149.....	19
Figur 1.4: Størrelse på stedet der barnehagene ligger. Styrerundersøkelsene. Prosent. N = 159/150.....	19
Figur 1.5 Flytdiagram som viser utvalg og datagrunnlag for analyser basert på statistikk fra BASIL 2018 og Foreldreundersøkelsen i barnehage (FUBA) 2018.....	22
Figur 2.1: Ansattes utdanning i under 3 og 3-5 undersøkelsen. Prosent. N = 916/793.....	36
Figur 2.2: Utdanning i ulike ansattgrupper. Prosent. N under 3 = 279/129/188/251. N 3-5 = 243/123/180/167.....	37
Figur 2.3: Styreres utdanningsnivå. Prosent. N = 163/152.....	38
Figur 2.4: Kjennetegn ved barna i barnehagen. Styrerundersøkelsene. Prosent. N = 158/147.	42
Figur 2.5: Kjennetegn ved barna i barnehagen etter eieform. Styreres svar. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 69/53/24.....	43
Figur 2.6: Gjennomsnittlig antall barn og ansatte i barnehagene i de to undersøkelsene. N = 158/147.....	44
Figur 2.7: Gjennomsnittlig antall barn og ansatte per barnehage etter eieform. N = 158/147.	45
Figur 3.1: Andel ansatte som har deltatt på ulike aktiviteter for faglig utvikling i løpet av de siste 12 månedene. Prosent. N = 924/796.....	49
Figur 3.2: Andel ansatte i under-3 undersøkelsen som har deltatt i aktiviteter for faglig utvikling i ulike ansattgrupper. Prosent. N = 278/129/190/248.....	50
Figur 3.3: Andel styrere som har deltatt på ulike aktiviteter for faglig utvikling i løpet av de siste 12 månedene. Prosent. N = 162/151.....	52
Figur 3.4: Ansattes behov for faglig utvikling. Andel som oppgir at de har stort behov for faglig utvikling innen ulike områder. Prosent N = 883/766.....	54

Figur 3.5: Andel i ulike ansattgrupper ansatte i 3 – 5 undersøkelsen som har stort behov for faglig utvikling innen forskjellige områder. Prosent. N = 242/121/178/ 166.....	55
Figur 3.6: Styreres behov for faglig utvikling. Andel som oppgir at de har stort behov for faglig utvikling innen ulike områder. Prosent N = 161/150.....	57
Figur 3.7: Styreres behov for faglig utvikling. Andel som oppgir at de har stort behov for faglig utvikling innen ulike områder etter eieform. 3-5-undersøkelsen. Prosent N = 72/52/24.	58
Figur 3.8: Tema i faglig utvikling. Ansatte. Prosent N = 845/730.....	60
Figur 3.9: Tema i faglig utvikling. Ansatte. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 274/124/175/223.....	61
Figur 3.10: Andel ansatte som er enig og svært enig i ulike utsagn om trivsel i jobben. Under 3- og 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 851/722.....	63
Figur 3.11: Andel i ulike ansattgrupper i under 3-undersøkelsen som er enig og svært enig i utsagn om jobben i barnehagen. Prosent. N = 278/127/188/244.....	66
Figur 3.12: Trivsel i jobben blant ansatte i 3-5-undersøkelsen. Andel som svarer enig og svært enig blant ansatte i kommunale, private ideelle og private kommersielle barnehager. Prosent. N = 351/262/111	68
Figur 3.13: Trivsel i jobben. Styrere. Andel som er enig og svært enig. N = 159/145.....	70
Figur 3.14: Trivsel i jobben etter barnehagens eieform. Styrere i 3-5-undersøkelsen. Andel som er enig og svært enig. N = 70/51/23.	72
Figur 3.15: Ansattes vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 846/723.....	76
Figur 3.16: Ansattes vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress. 3-5-undersøkelsen. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 242/120/179/161.....	78
Figur 3.17: Ansattes vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress etter størrelse på barnehagen. Under 3-undersøkelsen. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 228/378/236.	80
Figur 3.18: Styreres vurdering av i hvilken grad ulike deler av jobben er kilde til stress. Andel som svarer i svært stor grad og i stor grad. Prosent. N = 159/144.....	82
Figur 3.21: Styreres opplevelse av kilder til stress etter barnehagens eierskap. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 69/51/23.....	83
Figur 3.22: Støtte til prososial atferd. Ansattes svar. Prosent. N = 862/738.	86

Figur 3.23: Støtte til prososial atferd eller barnehagenes eieform. 3-5-undersøkelsen. Ansattes svar. Prosent. N = 350/260/113	87
Figur 3.24: Støtte til emosjonelle utvikling. Ansattes svar. Prosent. N = 861/740.....	88
Figur 3.25: Tilrettelegging for språkutvikling. Ansattes svar. Prosent. N = 854/736.....	89
Figur 3.26: Tilrettelegging for språkutvikling. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 278/126/188/246.....	90
Figur 3.27: Tilrettelegging for tallforståelse. Ansattes svar. Prosent. N = 854/740.....	91
Figur 3.28: Tilpasning av aktiviteter. Ansattes svar. Prosent. N = 718/815.....	92
Figur 3.29: Tilpasning av aktiviteter etter ansattgrupper. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 403/288/124	93
Figur 4.1: Hvor godt beskriver utsagnene hvordan denne barnehagen involverer foreldre/foresatte? Ansattes svar. Prosent. N = 853/727.....	97
Figur 4.2: Hvor godt beskriver utsagnene hvordan denne barnehagen involverer foreldre/foresatte? Ansattes svar i under 3-undersøkelsen etter eieform. Prosent. N = 424/287/125.....	98
Figur 4.3: Hvor godt beskriver utsagnene hvordan denne barnehagen involverer foreldre/foresatte? Ansattes svar i 3-5-undersøkelsen etter barnehagens størrelse. Prosent. N = 366/309/152.....	100
Figur 4.4: Andel ansatte med utdanning som inneholdt temaet samarbeid med foreldre. Ansatte 3-5. Prosent N = 791.....	101
Figur 4.5: Andel styrere som svarer ja til at barnehagen har tilbudt følgende til foreldre i løpet av de siste 12 månedene. Prosent. N = 158/146.....	102
Figur 4.6: Andel styrere som svarer ja til at barnehagen har tilbudt følgende til foreldre i løpet av de siste 12 månedene. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 76/60/22.	103
Figur 4.7: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar. Prosent. N = 159/147.....	104
Figur 4.8: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 69/52/24	105
Figur 4.9: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar etter barnehagens størrelse. 3-5-undersøkelsen. Prosent. N = 60/58/28.....	106
Figur 4.10: Hvor ofte foregår formell og uformell kommunikasjon med foreldrene? Styreres svar etter størrelsen på kommunen der barnehagen ligger. Under 3-undersøkelsen. Prosent. N = 17/22/45/39/36.....	107

Figur 4.11. Andel foreldre som har oppgitt de ulike svaralternativene. Prosent. BASIL og FUBA 2018.....	108
Figur 4.12. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om informasjon. Eieform. Prosent. BASIL og FUBA 2018.....	109
Figur 4.13. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om informasjon. Barnas språkbakgrunn. Prosent. FUBA 2018.....	110
Figur 4.14. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Barnehagestørrelse Prosent. BASIL og FUBA 2018.....	112
Figur 4.15. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Eieform. Prosent. BASIL og FUBA 2018.....	114
Figur 4.16. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Barnas språkbakgrunn. Prosent. FUBA 2018.....	115
Figur 4.17. Andel foreldre som enten har svart «helt enig» eller «delvis enig» på utsagnene om medvirkning. Barnehagestørrelse. Prosent. BASIL og FUBA 2018.....	116
Figur 4.18. Foreldre som svarer at de opplever foreldremøter som svært nyttig. Etter barnehagestørrelse. Prosent.....	117
Figur 5.1 Foresatte som er helt enig eller delvis enig i at de har inntrykk av at barnet trives i barnehagen. Etter barnehagestørrelse og eieform. Prosent.	120
Figur 5.3 Foresatte som er helt enig eller delvis enig i at de har inntrykk av at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter. Etter barnehagestørrelse og eieform. Prosent.	121
Figur 5.4 Foresatte som er helt enig eller delvis enig i påstandene om trivsel. Etter barnets alder. Prosent.....	122
Figur 5.5 Andel foresatte som er helt enig eller delvis enig i at barnehagen tilrettelegger for sitt barns språkutvikling. Etter barnas morsmål og andel minoritetsspråklige i barnehagen. Prosent.....	125
Figur 5.6 Andel foresatte som er helt enig eller delvis enig i at barnehagen bidrar til sitt barns sosiale utvikling. Etter barnas morsmål og andel minoritetsspråklige i barnehagen. Prosent.....	126
Figur 5.9 Foresatte som er helt enig i at de ansatte tar hensyn til barnets behov og er engasjerte i barna deres. Etter barnehagens eieform og størrelse på barnehagen.....	129

Figur 5.10 Andel foresatte som enten har svart «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» på utsagnene om ute- og innemiljø. Etter eieform. Prosent.....	131
Figur 5.11. Andel foresatte som enten har svart «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» på utsagnene om ute- og innemiljø. Etter barnehagestørrelse. Prosent.....	133
Figur 5.14 Andelen foresatte som har svart at de totalt sett er «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» med barnehagen. Etter barnehagestørrelse. Prosent.....	137
Figur 5.15 Andelen foresatte som har svart at de totalt sett er «svært fornøyd» eller «ganske fornøyd» med barnehagen. Prosent.....	137

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no